

Muzeul
Județean
de Istorie
Brașov

FERONERIE BRAȘOVEANĂ

secolele XV - XIX

Dorina Negulici

Brașov 2003

<https://biblioteca-digitala.ro>

Feronerie braşoveană secolele XV-XIX

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale

NEGULICI, Dorina

Feronerie brașoveană secolele XV-XIX

Dorina Negulici – Brașov: Ecran Magazin, 2003

Bibliografie

ISBN 973-8281-21-0

72(498 Brașov)

Text în limba germană: Gernot Nussbächer

Tehnoredactare: Loredana Horeangă, George Stăniloae

Culegere text: Veronica Bogoi

Documentație foto: Simon Tereza, Paul Pavel

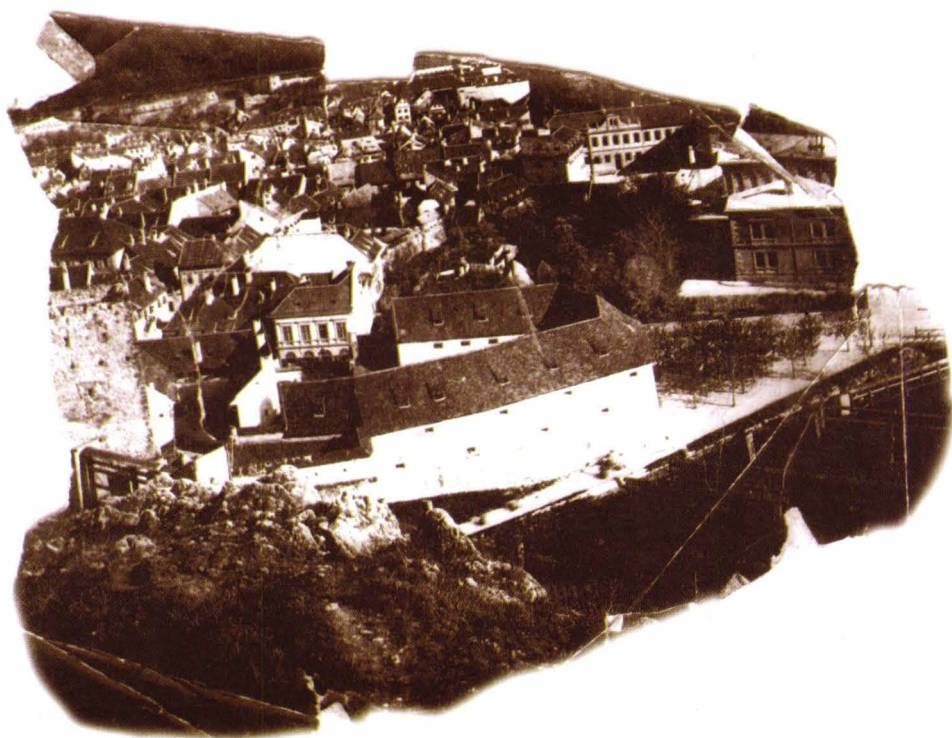
Tipărit la Ecran Magazin Brașov, Str. De Mijloc 104 A, tel. 0268 417944

**Copyright © 2003
Muzeul Județean de Istorie Brașov**

MUZEUL JUDEȚEAN DE ISTORIE BRAȘOV

Feronerie brașoveană secolele XV-XIX

Dorina NEGULICI

Brașov 2003

CUVÂNT ÎNAINTE

Lucrarea de față își propune să abordeze un aspect al civilizației brașovene, ce aparține orizontului satisfacerii nevoilor materiale, securității, dar și a gustului pentru frumos.

Pe aceste coordonate se situează meșteșugul prelucrării fierului. Ca material, fierul, împreună cu lemnul, piatra și zidăria poate crea o simbioză artistică specială căci fiecare din aceste materiale nu denaturează calitățile și încărcătura valorică a celorlalte, ba mai mult, au calitatea de a se constitui în fundal pentru celelalte, de a se pune reciproc în valoare.

Cred că acesta a fost motivul principal pentru care am ținut să tratăm într-un singur volum problematica pieselor din colecția Muzeului de Istorie și a celor similare aflate încă puse în operă.

Altă motivație o constituie bogăția și valoarea artistică a materialului existent, culoarea de epocă pe care o conferă peisajului și pe care o mai putem surprinde atunci când pașii ne poartă pe vechile străzi ale orașului, din oricare zonă a sa. Faptul că indiferent în ce cartier al Brașovului te afli vechile construcții, mai bine sau mai puțin bine conservate, seamănă izbitor unele cu altele, atât în ceea ce privește planul lor, amplasarea, decorul pe care-l poartă, însemnele și aplicațiile utilitar – decorative pe care le-au întrebuințat într-o epocă sau alta istorică, ne dau certitudinea că din punct de vedere urbanistic așezarea de sub Tâmpa a cunoscut o dezvoltare unitară. Chiar dacă la un moment dat cetățeni ai orașului au fost considerați numai cei care locuiau între zidurile cetății și ceilalți locuitori din „suburbii” – Schei, Brașovul Vechi, Blumăna, au trăit în mediul urban. Atunci când vremurile au fost bune, înflorirea economică a determinat și evoluția arhitecturală. Ca și vremurile neprielnice, care sunt și ele vizibile în modul în care s-a construit. De aceea întâlnim construcții ample cu decor în stilul epocilor în care s-au ridicat în toate zonele urbei, alături de case mici, destinate unei existențe modeste și ele prezente peste tot. De remarcat este însă faptul că și acestea din urmă poartă elemente decorative, semn al gustului pentru frumos și dorinței de emancipare a proprietarilor.

Pentru a susține afirmațiile făcute și pentru a putea pune în relația firească colecțiile muzeale și documentele de arhivă cu ceea ce se păstrează din feronerie veche ca elemente întregitoare ale complexelor arhitecturale am considerat oportună structurarea lucrării în cinci capitole.

Capitolul I tratează problematica dezvoltării meșteșugului fierăriei, organizării lui în context feudal și a proliferării diferitelor branșe, în strânsă legătură cu comercializarea produselor pe piața brașoveană sau pe cea din țările române, cu problema cererii și ofertei de piață așa cum ne relevă documentele.

Următorul aspect abordat în capitolul II este cel al tehnologiei fierului în evul mediu. Acest capitol l-am tratat pe baza consultării lucrărilor și studiilor unor specialiști de recunoscută autoritate în materie, dar nu foarte mulți și mai ales nu de dată foarte recentă. Probabil că tehnologiile complexe ale secolului al XX-lea aplicate în industria de prelucrare a metalelor și marea diversitate a produselor de o cu totul altă factură, cu destinații foarte diferite, au făcut să treacă într-un plan prea îndepărtat aspectele legate de perioadele în care meșteșugurile se aflau la interferență cu artele decorative sau aplicate.

Prezența în colecția muzeului a unui număr de 28 de planșe de desen tehnic, date între anii 1821-1852, care conțin vederi și secțiuni ale unor produse de lăcătușerie, ale unor mecanisme de arme, a determinat studierea și alcătuirea unui catalog al lor în capitolul intitulat „De la meșteșug la abordare științifică”. Studiul acestei categorii de material documentar ne-a fost de un real folos înlesnindu-ne catalogarea și datarea multor piese de feronerie, lăcătușerie aflate atât în colecție cât și aplicate ca elemente utilitare în arhitectură.

Urmează, în capitolul IV, prezentarea catalogului pieselor de feronerie din colecția Muzeului Județean de Istorie. Numărul relativ mare al acestora, peste 300 și diversitatea lor, ne-au determinat la stabilirea unor categorii și aplicarea criteriului cronologic în cadrul fiecăreia.

Ultimul capitol al lucrării intitulat „Feronerie aplicată” cuprinde credem, toate piesele de feronerie, produse de lăcătușerie și tinichigerie care pot fi văzute pe construcțiile din oraș. Aici am abordat prezentarea pe cartiere și în cadrul acestora ordonarea materialului pe principiul cronologic.

Aspectul deosebit al decorațiilor în fier forjat, regăsit pe clădiri de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX, aparținând stilului Art Nouveau, ne-a determinat la cuprinderea celor mai importante în finalul lucrării, deși ca timp, depășim perioada de referință a studiului. Dar am considerat trimiterile la această etapă, necesare din perspectiva evoluției de la producția de breaslă la cea de manufactură și chiar de fabrică. Remarcabilă este păstrarea unor piese și de ornamentică exterioară la construcțiile din perioada amintită, de o adevărată tradiție meșteșugărească, în spiritul celor din veacurile anterioare, ceea ce contribuie la crearea aspectului urbanistic unitar.

Pornind de la ideea creării unui dialog între documente, colecții și realitatea urbanistică și adoptând criterii metodologice în consecință, am încercat în paginile ce urmează să punem la dispoziția specialiștilor și nu numai, un instrument de lucru pentru abordări viitoare ale domeniului.

Autorul

I
Istoricul dezvoltării
meșteșugului
fierăriei

Meșteșugul prelucrării fierului este vechi, iar cel dintâi meșteșugar care produce profesional pentru vânzare este fierarul. Lui i se atribuiau chiar puteri supranaturale și complicități demonice datorită atmosferei atelierului în care lucra, iar pentru importanța muncii sale, pentru varietatea produselor lui, în speță pentru producția de arme, meșterul fierar se bucura de protecție specială. Atelierul său era considerat printre edificiile publice accesibile oricui, alături de biserică și de moară.

Pe măsura dezvoltării tehnologiei metalurgice, începând de la mijlocul secolului al XIII-lea din Franța și meșteșugul fierăriei se dezvoltă și se divizează într-o multitudine de branșe cu sfere de activitate tot mai restrânse. Sub numele generic de „fierar” activau meșteșugari specializați ca potcovari, securari, cuțitari, lăcătuși, săbieri, scutari ș.a.. Oricât de general necesare erau uneltele, în speță cele agricole, munca fierarilor s-a axat în primul rând pe producția de arme, foarte căutate și cerute pe piață de-a lungul evului de mijloc. Această îndeletnicire, producția de arme, a adus întotdeauna venituri mari și rapide celor care le produceau.¹ Organizarea meșteșugurilor în bresle, sistem specific evului mediu, cuprinde de la început și fierăria. Dacă la Brașov prima mențiune documentară a unei bresle este la 1420, cea a blănarilor, menționarea fierarilor în documente este următoarea. Iată că la 1432 - 24 iunie, domnul Țării Românești, Vlad Dracul se adresează magistratului orașului Brașov pentru ajutor în oameni și arme în scopul menținerii domniei. El solicita 100 de puști, arcuri, săgeți, scuturi.² Cantitatea mare de arme solicitată, ca și faptul că domnul se adresează magistratului pentru a o obține presupune existența unei forme organizate de producție la dispoziția autorității locale. Aceasta nu putea fi în contextul istoric decât breasla. Și încă mai putem deduce de aici și existența deja a unor branșe restrânse ca sferă de activitate arcari, săgetari, scutari.

Această scrisoare urmează celei din 1432 trimisă de boierul Albul magistratului, care în schimbul ajutorului acordat de brașoveni lui Vlad Dracul pentru călătoria la Poarta Otomană le dă asigurări privind libertatea circulației negustorilor din Țara Bârsei prin trecătorile Prahova și Teleajen și pentru exportul de fier, aramă și alte mărfuri din Țara Bârsei.³

Din 1432 și până în anul 1478 când avem prima mențiune despre statutele frăției calfelor de fierari, numărul scrisorilor de la domnii Țării Românești și Moldovei prin care solicită arme este mare. Iată, în octombrie 1445 Vlad Dracul cere din nou de la Brașov arcuri, săgeți, tunuri și silistră pentru a putea reface Cetatea Giurgiu.⁴

Iancu de Hunedoara, voievodul Transilvaniei în anul 1443, în două rânduri cere brașovenilor care de luptă, bombarde și 40 de tunuri, puști, mașini de război și arbalete.⁵

La 31 octombrie 1471, Matei Corvin, fiul lui Iancu de Hunedoara, ajuns rege al Ungariei cerea de la Brașov 100 de puști, un cântar de praf de pușcă și 100 ghiulele.⁶

Vlad Țepeș cere magistratului să permită supusului său Dimitrie exportul oțelului cumpărat la Brașov și confiscat.⁷

Într-o scrisoare (1474-1476) Laiotă Basarab, domnul Țării Românești, cere magistratului Brașovului să-l scutească pe trimisul său Proica de vama pentru arcurile și scuturile cumpărate din porunca sa.⁸

Același domnitor mai cumpără fier și arme de la Brașov prin trimișii Bucur și Cernat și solicită din nou scutire de vamă, amenințând că în caz contrar va cumpăra fier de la turci și va întrerupe comerțul cu Brașovul.⁹

Iar la 18 februarie 1476, Ștefan cel Mare, domn al Moldovei scrie magistratului că l-a trimis pe Mihai meșterul să-i cumpere arme în vederea campaniei împotriva turcilor.¹⁰

Doi ani mai târziu, din aprilie 1478, datează prima mențiune despre organizarea meșteșugului fierăriei în breaslă „În 1478 luna aprilie s-a întemeiat frăția calfelor de fierari din Brașov în prezența lui Johannes Rendel, decan și paroh din Brașov”¹¹ Dacă la această dată se acordau statute frăției calfelor de fierari, breasla acestora este desigur mult mai timpurie.

Deși nu ni s-au păstrat statutele breslei fierarilor din acest secol, o serie de alte documente fac referire directă la existența ei.

Hotărârea Universității Săsești dată la Sighișoara la 13 septembrie 1501¹² prevede măsuri protecționiste pentru meșterii aceluia meșteșug (fierărie-n.n.) și pentru desfacerea produselor din fier sub pedeapsa amenzilor.

În anul 1588 la Brașov, meșterii breslei fierarilor hotărăsc statutele pentru fierării din Râșnov, Prejmer, Codlea și Cristian.¹³

Aflat la Târgul Secuiesc, Ștefan Báthori, principe al Transilvaniei, la 26 martie 1576, confirmă la cererea fierarilor din Prejmer egalitatea dintre breslele de fierari din Brașov și Prejmer privind vânzarea-cumpărarea de case.¹⁴

La 3 decembrie 1578, Universitatea Săsească hotărăște la Sibiu, la cererea uniunii breslelor de fierari, prevederi privind practicarea acestui meșteșug de către nebreslași fără anunțarea breslei din cel mai apropiat oraș.¹⁵

Cu siguranță că meșterii fierari din Brașov s-au organizat în breaslă în prima jumătate a secolului al XV-lea, iar în cel următor organizarea lor a cunoscut forme superioare - uniunea de bresle de fierari, pentru a se putea menține pe piața producătorilor de fierărie. Primul statut al breslei fierarilor care ni s-a păstrat este cel din februarie 1725, în 30 de articole.¹⁶ Dar pe parcursul secolului al XVI-lea s-a produs și divizarea breslei mamă - a fierarilor - în branșe specializate, foarte productive.

Prima desprindere, conform documentelor, o fac meșterii arcari, care se organizează în breaslă separată în anul 1505. La 25 august 1505, magistratul orașului confirmă statutul breslei arcarilor.¹⁷ La 6 septembrie 1547, magistratul confirmă din nou pentru breasla arcarilor statutul din anul 1505.¹⁸ Între prevederile acestuia merită să fie amintite următoarele: „Dacă cineva ar fi învățat meșteșugul de arcar în afară breslei, fie aici la Brașov sau în Moldova sau în Țara Românească, în Transilvania sau altundeva, acela să nu fie sprijinit aici de către meșteri, dacă nu se înțelege înainte cu breasla...”

La articolul doi „... dacă un meșter ar vrea să ia un ucenic care nu este fiul unui meșter, să nu-l țină mai mult la el decât 14 zile... iar ucenicul la aldămaș să plătească doi florini și meșterul cu ucenicul nou angajat să dea breslei un ospăț, jumătate meșterul, jumătate ucenicul”. Și mai jos se specifică: „Ungurii care sunt acum în breaslă să rămână și în continuare cu fiii lor, dar pe viitor să nu fie luat la meșteșug pe cineva de altă limbă, ci numai germani” și „Nici un meșter să nu se ducă în Moldova, Țara Românească sau în Secuime pentru a lucra acolo, sub pedeapsa pierderii dreptului de breaslă”.

Iată că în anul 1536, breasla săbierilor, săgetarilor, pieptănarilor, arcașilor și scutarilor din Sibiu și din Transilvania cer Universității Săsești să oprească pe săbierii din Brașov să-și vândă produsele în altă parte decât în Țara Bârsei, în Secuime, în Moldova și Țara Românească, „nu în mijlocul nostru, după cum nici noi nu ducem produsele noastre în țara lor”.¹⁹ În anul 1571 magistratul orașului dă o hotărâre în procesul intentat de breasla săgetarilor împotriva lui Mathias care lucrează în locul fratelui decedat.²⁰

Din lista pușcașilor din diferite bresle mobilizați de autorități în anul 1542 aflăm că breasla lăcătușilor pune la dispoziție doi pușcași.²¹ Și în documentul din anul 1563 care cuprinde veniturile senatorilor orașului este menționată breasla lăcătușilor ca plătind taxă un florin. Breasla lăcătușilor din Brașov are în cursul anului 1549 un diferend cu breasla lăcătușilor din Sibiu privind perioada obligatorie de ucenicie pe lângă un meșter. În acest caz Universitatea Săsească hotărăște ca ucenicii să slujească (să învețe meseria) în trei ani în toate orașele.²²

În anul 1561, la 8 iulie este menționată breasla scutarilor în hotărârea magistratului privind problemele apărute în aprovizionarea acestuia cu lemne.²³

În permanență autoritățile iau măsuri de protecție a producției proprii de fierărie, pentru a nu-și diminua propriile venituri, pentru a asigura activitatea breslelor și în cele din urmă pentru menținerea ordinii feudale. Iată spre exemplu măsurile luate de Ioan Zăpolya, regele Hungariei, în anul 1538 privind importul de produse de fierărie străine pe teritoriul Universității Săsești.²⁴ Primarul Sighișoarei de la acea dată informase regalitatea despre importurile de „seceri, securi, topoare cu două tăișuri și alte produse de fierărie sau lucrate din fier” ceea ce ducea la diminuarea câștigurilor breslelor și la imposibilitatea plătitii impozitului obligatoriu către stat. „Deoarece acest lucru duce la scăderea veniturilor noastre și aduce acelor fierari daună mare, noi, voind să avem grija folosului nostru și a acelor fierari (breslași din scaunele săsești) poruncim cu tărie ... ca nu cumva vreunul dintre negustori, atât străini cât și băștinași să aducă astfel de arme sau produse de fierărie la târgurile anuale sau săptămânale.”

Activitatea desfășurată de aceste bresle a fost extrem de bogată și profitabilă. Numărul mare de solicitări ale produselor lor peste Carpați în Țara Românească și Moldova este cuprins în listele de comerț și registrele vamale ale orașului. Se solicitau cantități foarte mari de produse de fierărie de la cuțite, săbii, securi, la arme din atelierele brașovene.

În ceea ce privește armamentul produs în oraș trebuie să menționăm inventarul din 29 martie 1562²⁵ efectuat de autorități în fortificațiile care aparțineau breslelor și care consemnează 243 archebuze, 111 puști și 66 puști de Praga, 17 halebarde, 27 armuri, 23 cămăși de zale, gulere, manșete, tunuri scurte 2, falconete 4, 10 sulite la care se mai adaugă și o mortieră, un „Lenink” mare, o cuvă mare de turnare, 1 cangă, 7 puști și 2 clești în atelierul de turnătorie. Acest document este interesant pentru că amintește și fortificațiile zidurilor cetății ce fuseseră încredințate breslelor specializate în prelucrarea fierului. În cartierul Catharine-Turnul fierarilor, în cartierul Petri, Turnul lăcătușilor, Turnul săbierilor și atelierul de turnătorie, iar în cartierul Portica, Turnul strungarilor și Turnul arcarilor.

Numărul mare al meșterilor fierari și importanța lor în economia locală au determinat și încredințarea bastionului de nord-vest al cetății construit în 1529 pentru întreținere și apărare fierarilor. Rămas cu numele de bastionul fierarilor, el dăinuiește și astăzi, sensibil modificat și având acum menirea de a adăposti arhiva orașului.

Foarte multe din scrisorile trimise de domnii Țării Românești și Moldovei magistratului orașului conțin cereri de arme și muniții pentru lupta împotriva turcilor. Vlad Călugărul la 1483-1484, cere brașovenilor săgeți, arcuri, paloșe, scuturi.²⁶ Radu cel Mare, domnul Țării Românești, cere restituirea celor 20 de obezi de fier confiscate la Bran de la trimisul său Costea din Târgoviște.²⁷ Și în aceeași perioadă (1496-1508) același domn cere magistratului să-l lase pe Triful și Ciocan să confecționeze la Brașov un car ferecat cu obezi de fier de o majă.²⁸

Din Suceava, la 13 octombrie (1500-1503) marele conducător de țară și de oști Ștefan cel Mare se adresează magistratului Brașovului pentru a-l sprijini pe boierul Spătar Trotușan să cumpere arme, frâie și scări de șa.²⁹

În anul 1511 Vlad cel Tânăr, domn în Țara Românească, cere printr-o scrisoare brașovenilor să-l sprijine pe trimisul său să-i cumpere de 1000 aspri, arme (arcuri și săgeți).³⁰

Se exportau alături de arme și multe alte produse de fier a căror producție reține atenția. În anul 1419 este pomenit exportul de „fierărie” în Moldova, iar în anul 1486 exportul de obiecte de fier și oțel în Țara Românească.³¹

În anul 1547 Mircea Ciobanul cumpăra fier de la Brașov³², iar în anul 1532 Petru Rareș cumpără 600 de lame de fier.³³

Documentele menționează des cererile de utilaje pentru brutării și gatere sau de „care mari și ferecate”, roate de car ferecate, scări de șa, potcoave, securi, pluguri, cercuri de fier pentru ferecatul carelor, seceri, sârmă, tacâmuri.

În anul 1556 în Moldova se exporta utilaj pentru brutării, iar în anii 1559 și 1560 utilaje pentru opt gatere, în valoare de 108 florini.³⁴

Impresionantă este producția brașoveană de coase, cuțite și teci pentru cuțite. Documentele menționează pentru intervalul ianuarie-octombrie 1503 exportul

de 422.050 cuțite în valoare de 5.063 florini în Țara Românească și 25.327 în Moldova.³⁵ De altfel, importul cuțitelor de Brașov în Țara Românească este atestat încă în privilegiul din anul 1431.³⁶

În tot cursul anului 1503, au fost exportate în Țara Românească și Moldova, conform registrului vigesimal, din 2.424.950 cuțite în valoare de 1.457.820 aspri.³⁷

În anul 1529-1530 sunt înregistrate 11.262 cuțite valorând 8.820 aspri și piese de harnașament și alte obiecte în valoare de 11.000 aspri.³⁸

În anul 1542 exportul cuțitelor este menționat împreună cu metale și unelte în valoare de 29.430 aspri³⁹ iar registrul din anul 1543 înregistrează 64.525 cuțite în valoare de 129.050 aspri, iar mai jos, fierărie și plumb de 6.940 aspri.⁴⁰

Registrul vigesimal pe anul 1545 înregistrează exportul a 7.188 cuțite valorând 14.375 aspri, iar cel din anul următor, menționează numai „cuțite” cu valoarea de 850 aspri. În anul 1547 sunt menționate expres în registru numai metale și vase în valoare de 15.200 aspri, iar în anul 1548, metale valorând 2.850 aspri.⁴¹

Analiza acestor succinte date ne demonstrează cât de eficientă pentru economia orașului a fost activitatea branșelor de fierari, căci la valorile de export înregistrate se încasau taxe vamale ce intrau în vistieria orașului, iar banii proveniți din vânzări erau încasați de breslele producătoare. Dar oricât de productivă ar fi fost activitatea atelierelor de fierari, numărul cuțitelor cuprinse în registre le include cu siguranță și pe cele importate la Brașov de la Graz, Nürnberg, din Styria, iar destinația lor nu era numai Țara Românească și Moldova, ci și țările balcanice și Imperiul Otoman. Testamentul negustorului turc Balikçi Zade Hayred din Brusa, datat 6 septembrie 1480, menționează pe lângă alte mărfuri și 11.400 cuțite și 4.700 teci de cuțite din Țara Românească.⁴² Radu Manolescu comentează acest aspect și din perspectiva demografică și anume, unei populații de cca. 400-500.000 de locuitori cât avea Țara Românească la începutul veacului al XVI-lea nu-i puteau fi vândute atât de multe cuțite. Prin intermediul negustorilor orientali ce veneau la târgurile Țării Românești și Moldovei, o serie de produse de Brașov ajungeau în Balcani și mai departe, în Imperiul Otoman.⁴³

Prelucrarea fierului în evul mediu a cunoscut o dezvoltare deosebită în ceea ce privește diversitatea produselor de care se leagă și proliferarea branșelor meșteșugărești, tot mai specializate, iar în funcție de necesitățile de întrebuințare și implicit de cele comerciale se remarcă dezvoltarea sub aspect cantitativ. Secolul al XVI-lea poate fi socotit ca o nouă etapă decisivă progresului înregistrat în dezvoltarea meșteșugului fierăriei și în ceea ce privește tehnicile folosite în practicarea lui, turnarea, forjarea, alierea etc. Prelucrarea fierului forjat a atins apogeul în speță în epoca Renașterii, când, piesele simple destinate fie să lege elementele construcțiilor, fie că sunt părți componente ale acestora, uși, ancadrame de ferestre, steaguri de vânt, console, ornamente de casă, grilaje s-au transformat în piese decorative, grație aplicării tehnicilor gravurii cu acid, cu dălțița, nielării, presării, baterii cu poansoane ornamentale, traforării.

Produsele de feronerie care se păstrează, atestă odată o remarcabilă continuitate a meșteșugului prelucrării fierului și în același timp o deosebită mulare a acestuia pe stilurile artistice cunoscute, aceleași pe care le regăsim la sculptura în lemn și os, în ceramică, broderie și chiar pictură.

Din secolul al XV-lea, de când datează cele mai vechi piese de feronerie și până la mijlocul secolului al XIX-lea, când prelucrarea fierului trece din cadrul breslei sau manufacturii în cel al fabricilor, feroneria aflată în patrimoniul nostru face dovada îmbinării tehnicii cu artisticul. Alături de alte produse brașovene vestite pentru frumusețea lor – ale cositorarilor, argintarilor, tâmplarilor și cele de feronerie au constituit un domeniu de manifestare și creație artistică.

Fig. 1

mâna dreaptă pregătindu-se să bată pe nicovală o potcoavă susținută cu un clește ținut în mâna stângă. Lângă nicovală, jos, sunt reprezentate câteva unelte specifice. Se remarcă și aplicele ornamentale ale cheilor de la încuietoria lăzii. Întreaga compoziție stilistică a lăzii se înscrie barocului. (Fig. 1)

De la breasla tinichigiilor ne-a rămas lada datată pe capac – 1805. Anul încadrează stema Imperiului habsburgic, lucrată în aramă și aplicată. Blatul frontal în câmp este divizat în casete, una centrală în care este reprezentată în intarsie stema orașului în cunună de laur și două casete dispuse simetric stânga-dreapta reprezentând figuri de meseriași. Lada are în componere elemente aparținând atât barocului, cât și stilului calcicist.⁴⁴ (Fig. 2)

Fig. 2

Din averea breslelor de fierari, lăcătuși, arcari, armurieri, săbieri ș.a.m.d., colecția muzeului păstrează lada fierarilor din secolul al XVIII-lea, care are pe blatul frontal în două casete dreptunghiulare intarsiată emblema breslei, compusă din două coase cu mânerle încrucișate, iar în deschiderea lor reprezentat un lacăt și inițialele H.K. și C.H.. Pe capacul lăzii intarsiat un fierar cu ciocanul în

Din averea breslei lăcătușilor se păstrează lada care poartă pe interiorul capacului anul 1822. Construcția ei și chiar și ornamentația o situează la limita dintre clasicism și Biedermaier. Blatul frontal este împărțit în trei casete cu chenarele intarsiate. În caseta centrală, prin intarsiere este realizată emblema

lăcătușilor, compusă dintr-un lacăt în centrul câmpului care are și rolul de ornament pentru lăcașul cheii (șild) în stânga și dreapta lui câte un pistol, iar deasupra două chei încrucișate.⁴⁵ (Fig 3)

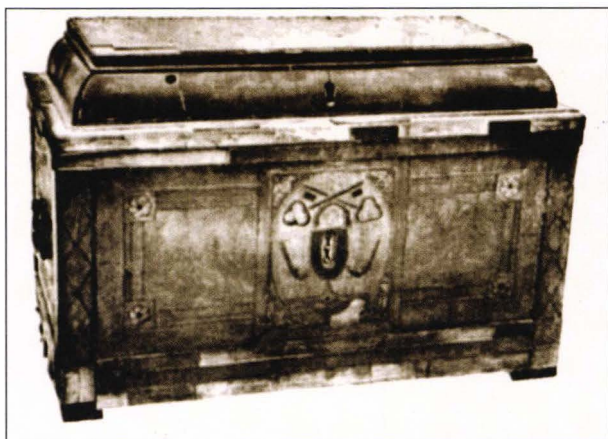

Fig. 3

Câteva embleme ale breslelor care prelucrau fierul, în speță ale lăcătușilor și armurierilor se mai află gravate pe farfurii de cositor aflate în colecția muzeului.⁴⁶

Frumoase embleme ale fierarilor sunt pictate pe strane în Biserica Neagră sau pe pereții laterali ai bisericii Sf. Martin.

Emblema pictată în 1713 pe o strană din Biserica Neagră are în câmpul unui medalion oval reprezentate median două pistoale cu capsă încrucișate.

În unghiul format prin încrucișare spre interior apare un lacăt foarte frumos, iar deasupra în unghiul obtuz sunt reprezentate două chei renaștentiste încrucișate și anul 1713. Mai apare în partea inferioară și inscripția „PAL FCE MS“.⁴⁷

Pe o altă strană este pictată la 1826 emblema fierarilor care cuprinde un braț de balanță, o cheie și o pușcă încrucișate, un lacăt și un pinten. Sunt pictate și numele staroștilor breslei – Samuel Binder, Georg Schreiber și Georg Brusch – și anul 1826.⁴⁸

O altă emblemă a lăcătușilor din Biserica Neagră este compusă dintr-o cunună de laur surmontată de coroană în câmp având un ancadrament și un grilaj de fereastră.⁴⁹

Din patrimoniul breslelor de făurari mai există steagul breslei lăcătușilor din anul 1835 și emblema acestora din anul 1846.

Steagul realizat din mătase naturală albastră, având marginile bordate, cu pasmanterie din fir metalic auriu are dublă față. Pe ambele fețe în medalion oval se

Fig. 4

află pictată emblema lăcătușilor compusă din compas în deschizătura căruia este reprezentat un lacăt bilobat. Sub acestea două chei încrucișate, un pistol și un pinten. Diferă la medalioane coroana care timbrează emblemele și inscripțiile. Pe o față apare o coroană sprijinită pe

Fig. 5

capetele vulturului imperial, deasupra căruia se află inscripția „Zunft Inspector S.H. IOSEF GRAEF” și anul 1835. (Fig 4) Pe cealaltă față, stema orașului și pe lateralele reprezentării numele staroștilor breslei: „ANDREAS PETERSBERGER CHRISTIAN SINDEL DIE SCHLOSER ZUNFT PFAHNE”. Steagul se află într-o avansată stare de degradare.⁵⁰ (Fig. 5)

Alături de acestea se mai păstrează o cheie mare, datată 1846, însemn a breslei lăcătușilor. Emblema de dimensiuni mari, 40 cm. lungime, diametrul florii 12,5

cm. și barba de 3 cm. este tubulară, tija cu profilele hexagonale cu o lățime de circa 1 cm. pe care s-au inscripționat numele meșterilor HERBERGS. VATER. IOHAN WAGNER. PAULUS BAUM. LADENMEISTER MEISTER. IOHAN- KESLER BEISITZ și inițialele J. I. 1846. (Fig 6)

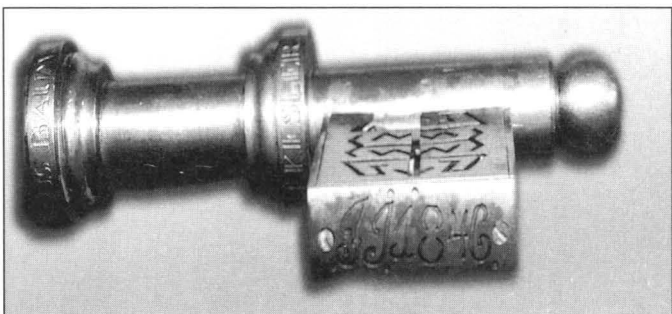
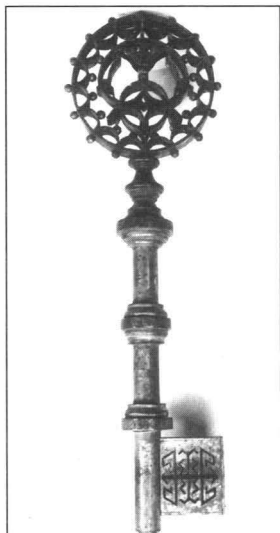

Fig. 6

Dar până la transformarea fierăriei într-o mare industrie, ce utilizează mașini complicate pentru prelucrarea metalului, uneltele și tehnologia au cunoscut peste tot aceeași evoluție, astfel încât și produsele rezultate sunt asemănătoare în întreaga Europă. Acest lucru este vizibil în creații de feronerie adăpostite în marile muzee – Muzeul Național German, la Nürnberg sau în secția sa de la Velbert „Deutsches Schloss und Beschläge”, în Muzeul de Artă și Istorie de la Viena sau din colecția Muzeului Național Maghiar de la Budapesta.

Feroneria medievală marcată de un puternic simț artistic a cunoscut o dezvoltare și utilizare asemănătoare în întreaga Europă și în arhitectură, dar cu scop funcțional.

În secolul al XIX-lea și cu precădere în ultimele lui decenii, apar noile tendințe artistice, noul stil și în arhitectură, atât în tratarea spațiului, cât și în acoperirea fațadelor. Decorul de o mare varietate de materiale între care fierul forjat în realizarea grilelor și balcoanelor, împodobite cu decorații florale și vrejuri curbate, a fost utilizat cu o măiestrie deosebită în jurul anului 1900 în marile centre europene – Paris, Bruxelles, Berlin, Viena. Stilul pătrunde repede și la noi, dar nu este atât de spectaculos. El se aplică în arhitectură, dar estetica fierului forjat este modestă. Mai degrabă pentru decorațiile exterioare în fier forjat, executate prin mijloace artisanale, putem spune că aici stilul rămâne tributار eclectismului din perioada anterioară.

II

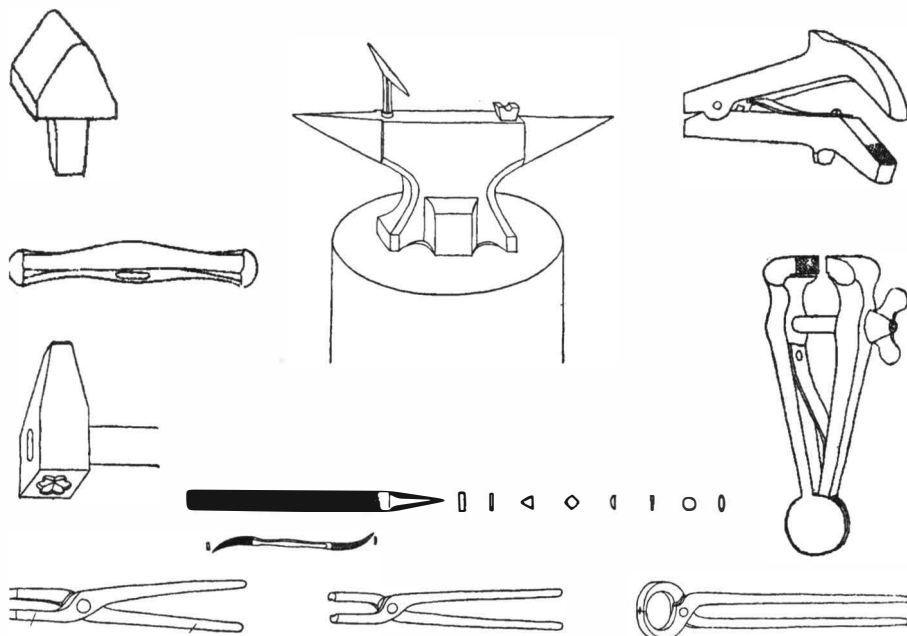
Aspecte ale tehnologiei fierului în evul mediu

Fierul prin compoziția sa și prin modul de prelucrare a putut fi modelat și i s-a putut imprima plastica stilistică din antichitate, în așa fel încât utilizarea lui a devenit și o necesitate artistică. Prezența elementelor de fier forjat dă culoare, mișcare, noblețe și întregește orice ansamblu pe care sunt aplicate acestea.

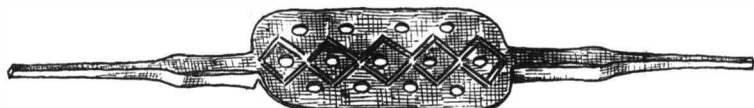
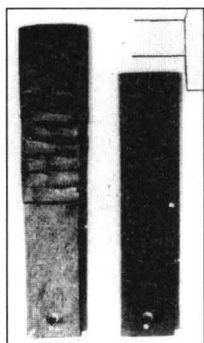
Uneltele utilizate în fierărie au fost nicovala, ciocanul de diferite dimensiuni și forme, cleștii, menghinele, pilele, dornurile, poansoanele. O caracteristică a tuturor acestor unelte este marea lor diversitate de dimensiuni și forme cerute de operațiile în care se utilizau. Spre exemplu, nicovalele care pot fi mari, mici, ajutătoare, cu forme extrem de diferite.⁵¹

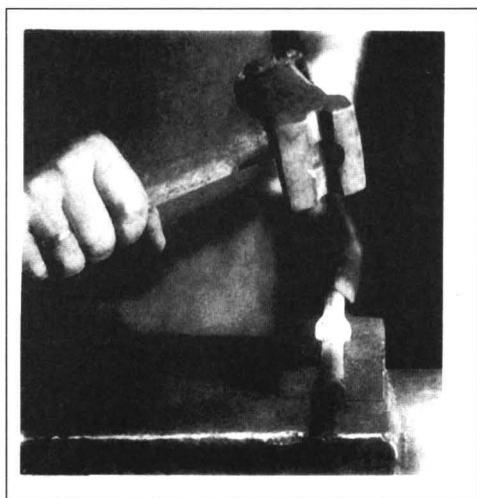
La fel și ciocanele, menghinele și cleștii.⁵²

Principalele operațiuni ce trebuiau executate asupra bucăților de fier pentru a le da formele dorite, le descriem în linii mari, considerând aceasta un lucru necesar pentru înțelegerea problemelor pe care le ridică studiul pieselor ajunse până la noi, mai ales că în colecția noastră se păstrează deopotrivă, unelte utilizate în ateliere de fierărie, ca și produse ale acestor ateliere.

Forjarea sau prelucrarea fierului în stare incandescentă sau la rece se execută prin ciocănire, găurire, ștanțare, traforare etc. În timpul forjării la cald, fierul trece prin diferite faze de încălzire, de la roșu închis, până la roșu spre alb și în funcție de aceste faze determinate de temperaturile la care se lucrează sunt și diferitele prelucrări care i se aplică.⁵³

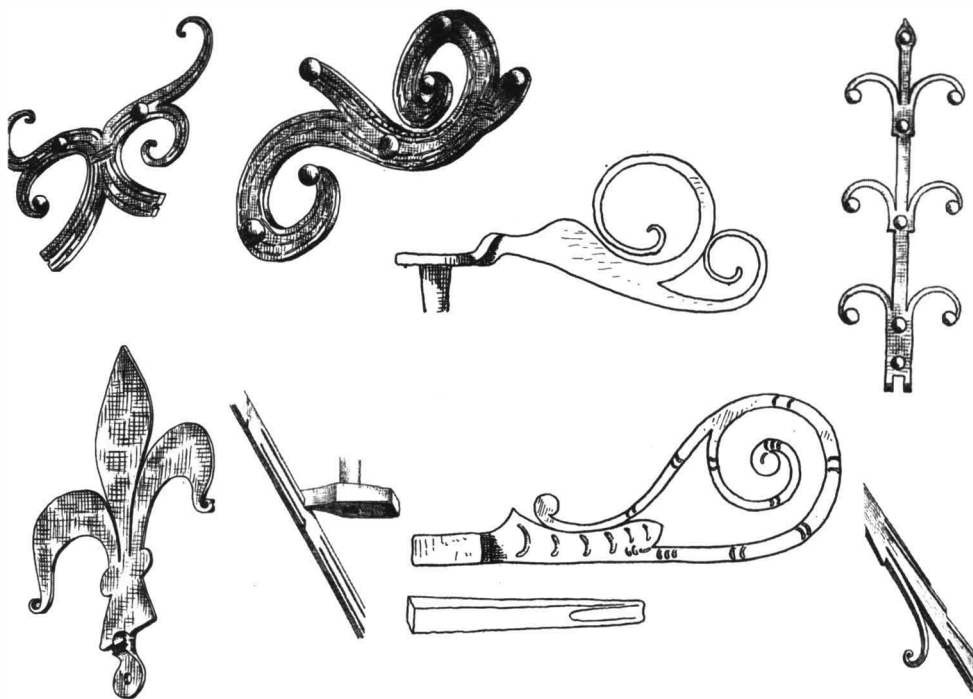

Refularea sau prelucrarea la cald sau rece a pieselor din metal prin batere cu ciocanul sau prin presare se execută în scopul măririi unor dimensiuni transversale.

Crestarea sau efectuarea de tăieturi prin deformare plastică sau tăiere este o altă operație care se execută pe fierul înroșit, prin folosirea însă a dăștilor sau a anumitor ciocane.

Despicarea sau spintecarea pe o anumită porțiune este o operație utilizată pentru a crea formele artistice cu elemente vegetale, deoarece prin această operație metalul își schimbă și dimensiunile.

Întinderea, lățirea, adâncirea și crearea anumitor forme, se efectuează asupra metalului înroșit care se bate cu partea unghiulară a ciocanelor, folosindu-se și nicovalele mici cu forme și tije cilindrice, poansoane de forme diferite. Chiar și găurirea în unele cazuri se execută tot pe materialul înroșit prin folosirea dornurilor.

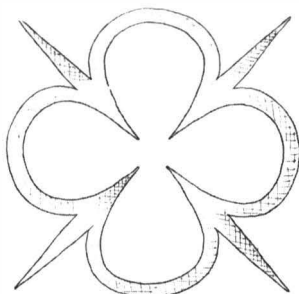
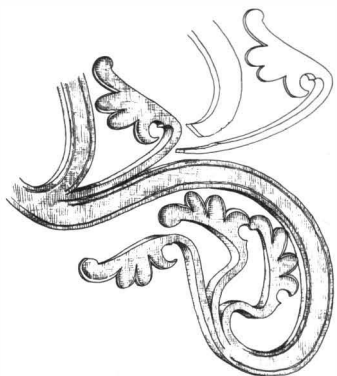

Îmbogățirea formelor de bază prin despicare se face prin multiple înroșiri ale metalului pentru a i se putea aplica mai multe operații cu scule diferite.

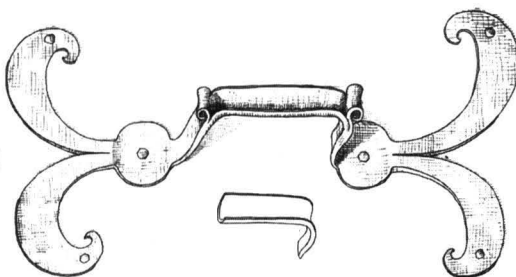
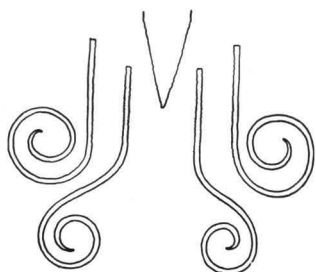
Prin operațiunile de întindere, rulare și lățire, iau naștere forme compuse și foarte diverse, provenind din formele de bază crestate.

O serie de forme artistice se creează prin asamblarea de componente prin sudare, împletire și legare. Aceste operații se aplică pieselor deja prelucrate prin alte operațiuni, iar combinarea lor duce la apariția de

noi forme ornamentale.

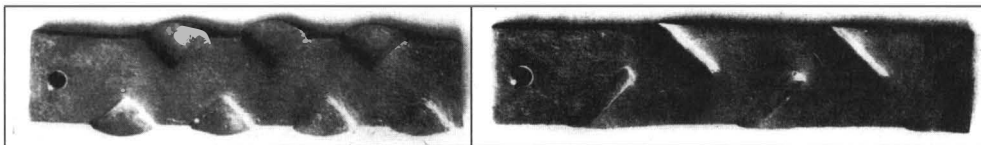

Sudarea sau deformarea plastică la cald prin împreunarea a două sau mai multe piese care se aduc într-o formă unică, se aplică formelor deja existente prin utilizarea celorlalte operațiuni cunoscute. Prin acest procedeu se pot obține ansambluri de forme decorative, uneori de dimensiuni mari.

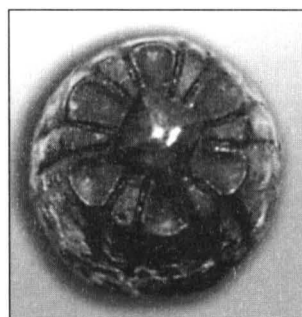
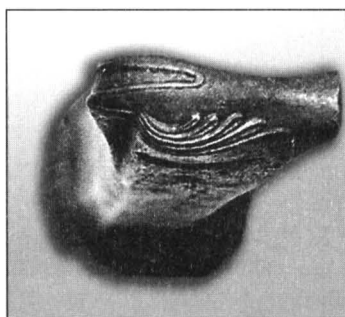
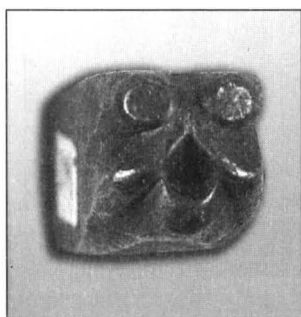
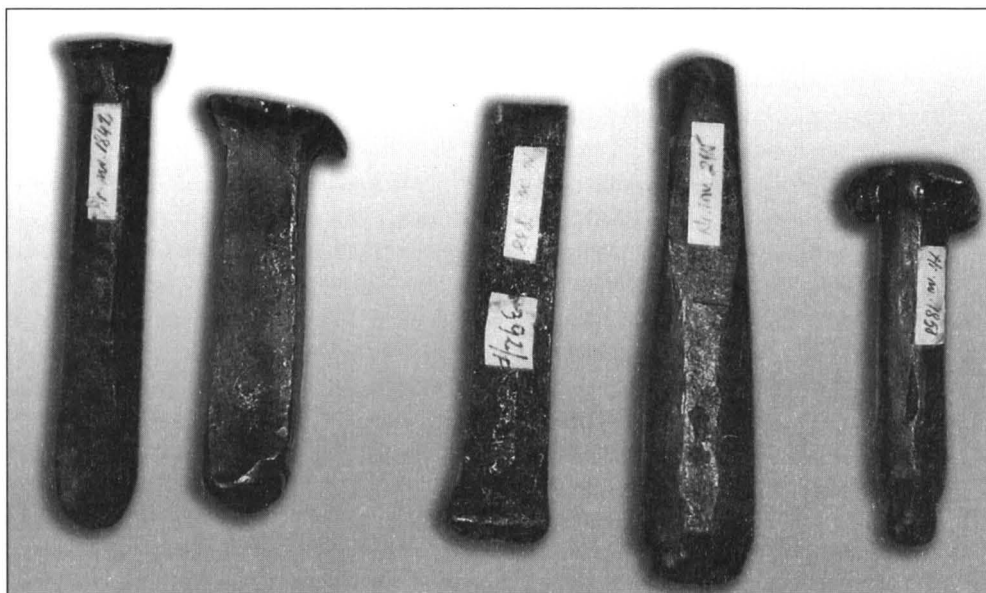
Constituirea unor ansambluri prin sudarea de componente diferite alungite prin forjare creează impresia de mișcare, de vioiciune ansamblului respectiv

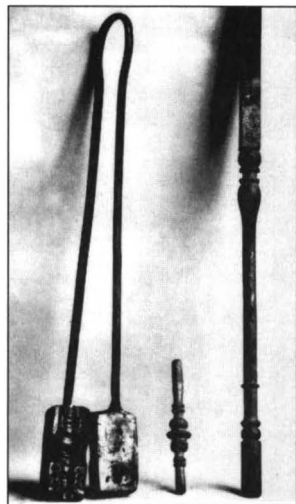
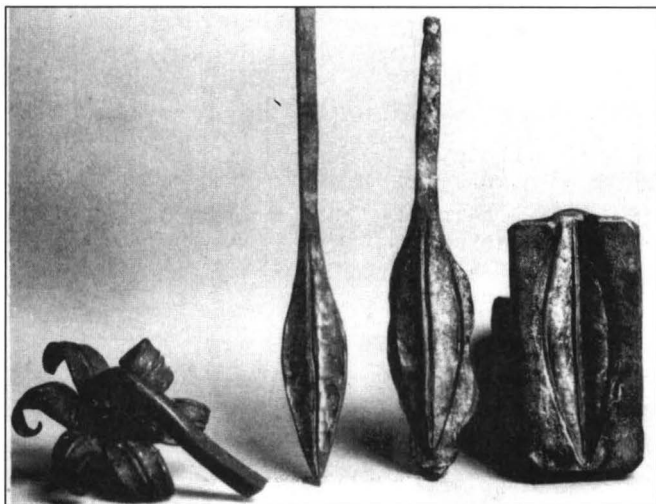
Sudarea se aplică și benzilor rulate sub formă de vrejuri creându-se astfel ansambluri vegetale.

Asupra suprafețelor plane se execută, pe marginea nicovalei, o serie de elemente de întrerupere ce dau decorul în relief.

Poansonarea se execută cu dălți foarte bine finisate, așa-numitele poansoane, care la partea activă au practicate elemente decorative foarte diferite, de exemplu rozete, volute, stelute, elemente ovoidale sau globulare etc. Cu ajutorul lor și prin tehnica poansonării se realizează detalii ornamentale de mare finețe și diversitate.

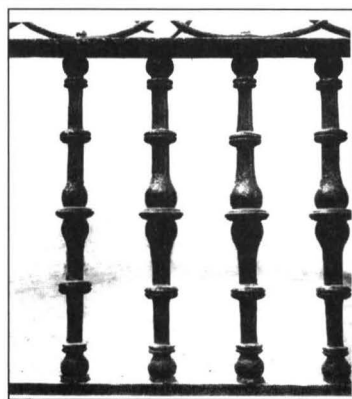
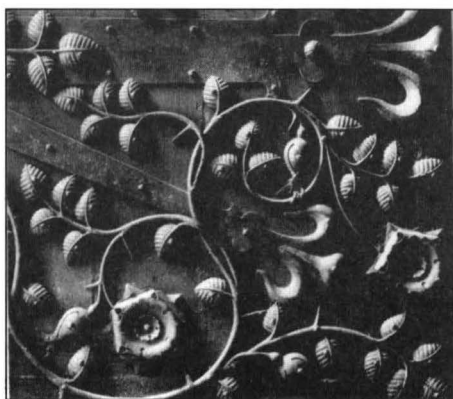
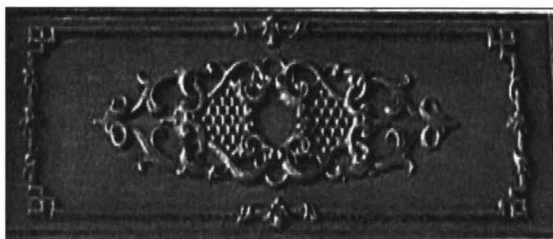

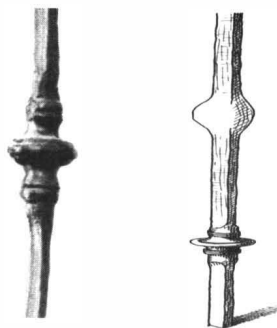
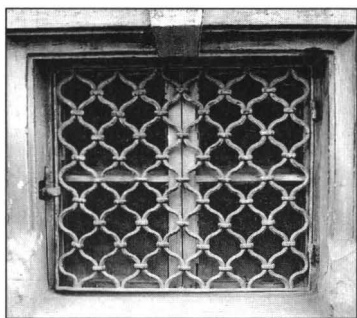
O altă operație extrem de utilizată în obținerea elementelor artistice din fier este forjarea și presarea în matrițe.

Matrița este o piesă metalică concavă, cu elemente practicate în ea. Uneori este formată din două părți identice care se suprapun și se presează. În concavitate se pune metalul înroșit, se aplică apoi perechea matriței după caz și se bate cu ciocanul sau se presează. Astfel metalul introdus ia forma matriței, obținându-se piese decorative deosebite.

Forjările în matriță și nituirile pieselor dintr-un ansamblu se aplică în cazurile unor grilaje sau ornamente aplicabile pe panouri subțiri din tablă.

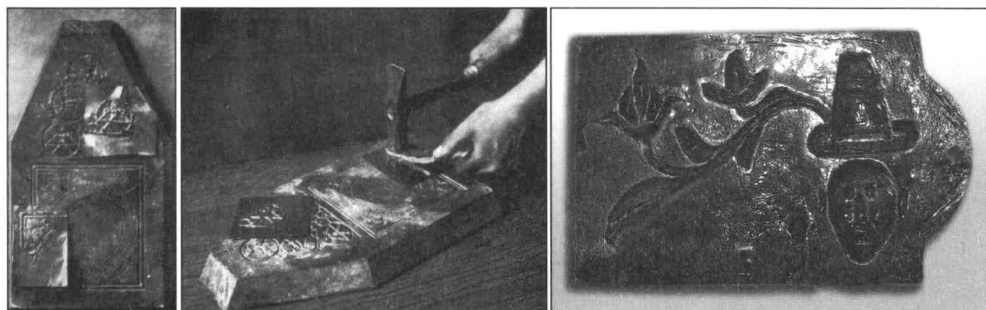
Profilarea tijelor prin forjare în matrițe este o altă tehnică utilizată în realizarea baluștrilor de grilaje și console.

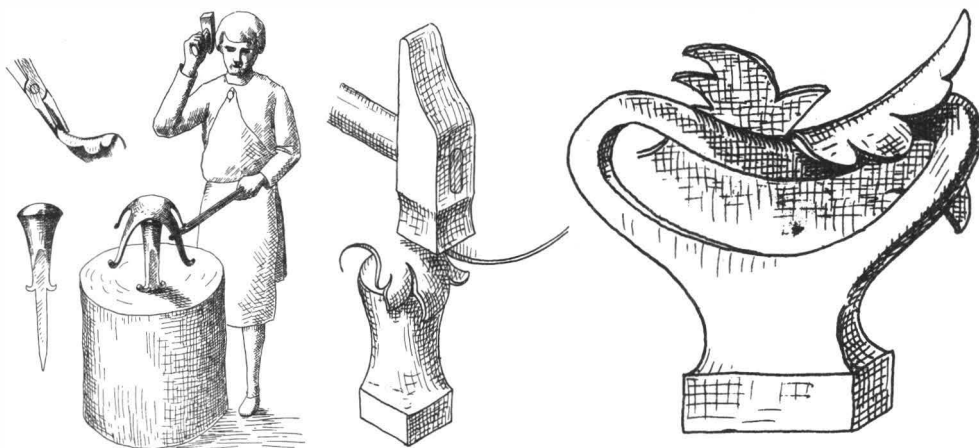

O altă tehnică de realizare a grilajelor, în special, este flambarea de mai multe ori a tijelor forjate în matriță și asamblate prin legarea cu benzi metalice.

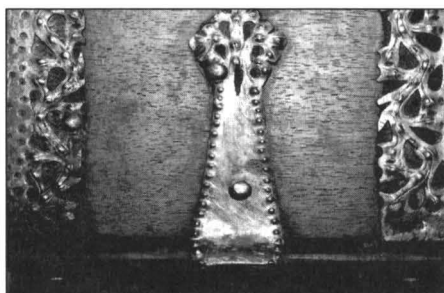
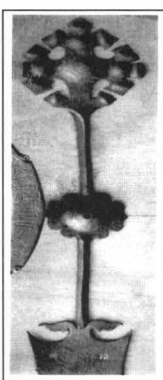
Presarea în matriță se poate executa și la rece, dar asupra tablelor subțiri. În aceste cazuri se utilizează o matriță din zinc sau oțel prelucrat prin scobire. În aceste matrițe, tabla subțire se presează pentru a lua forma matriței. Presarea se face prin baterea sau presarea unei table groase de plumb care se aplică peste tabla subțire de fier.

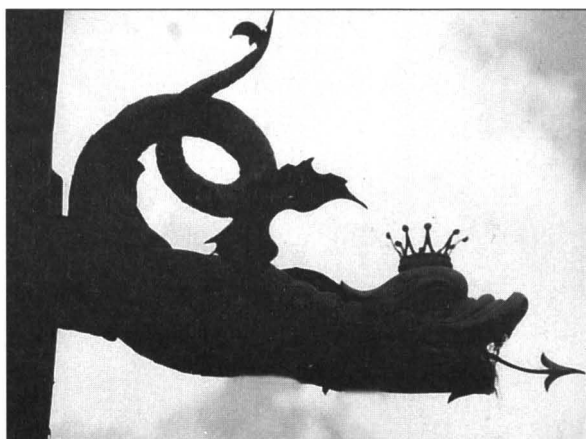
Forme din cele mai frumoase, rotunjite, onduleuri elegante ale frunzelor și vrejurilor, ale mascarionilor și grifonilor se obțineau prin baterea pe nicovale mici speciale și cu dălți boante.

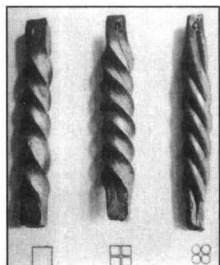
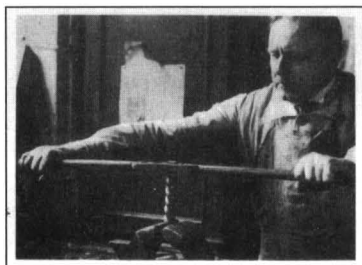
Traforarea este tehnica de ornamentare care se execută cu fierăstrăul. Pentru realizarea golurilor curbate se utilizează traforaje foarte înguste, iar formele rezultate, unele adevărate dantelării, sunt foarte apreciate.

Ciocănirea reprezintă tehnica ce se aplică cu ciocane speciale pieselor deja prelucrate cu alte unelte, în scopul creării unor forme complexe.

Torsionarea înseamnă sucirea unor bare în jurul propriilor axe ceea ce le dă formă de șurub. Se pot torsiona piese cu secțiuni diferite - pătrate, circulare, dreptunghiulare - dar se pot torsiona și mai multe bare împreună care se pot apoi suda prin forjare la capete.

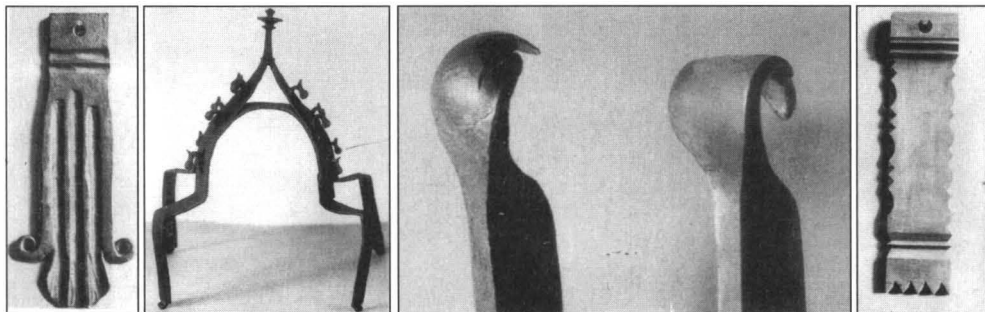

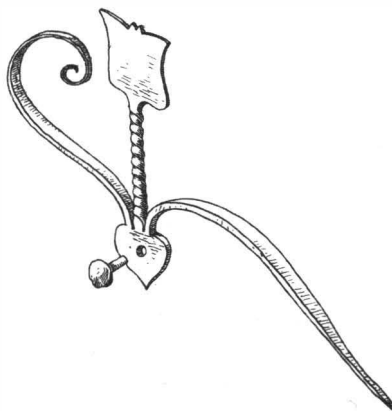
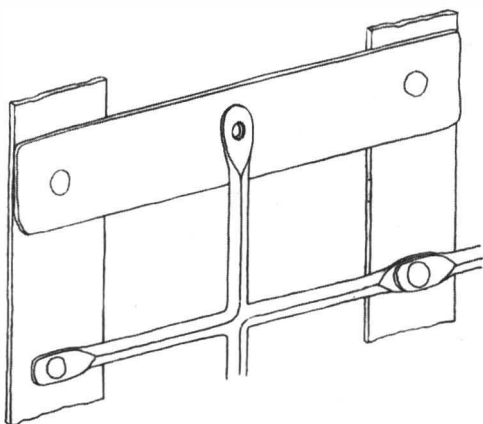
Găurirea sau practicarea golurilor se face cu dornuri de forme diferite aplicate metalului înroșit situate deasupra găurii nicovalei. O altă metodă de găurire, de data aceasta la rece, este cea care utilizează burghiul spiralat.

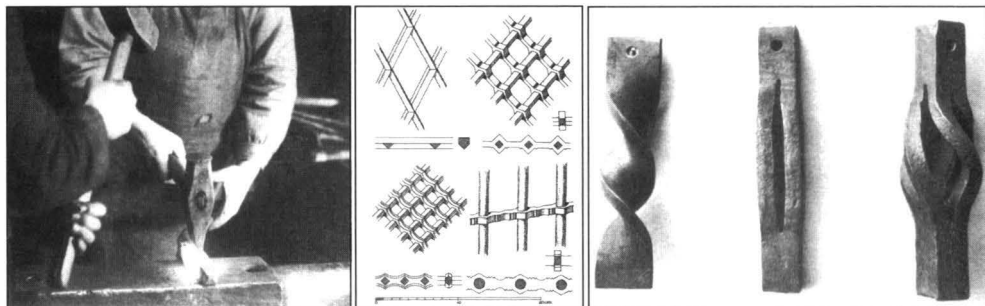
Pilirea se execută cu scule din oțel foarte dur care îndepărtează material sub formă de șpan și pilitură, putându-se crea noi forme artistice, de exemplu dantelări marginale, onduleuri sau se pot finisa, în funcție de finețea pilelor, suprafețe și muchii deja formate.

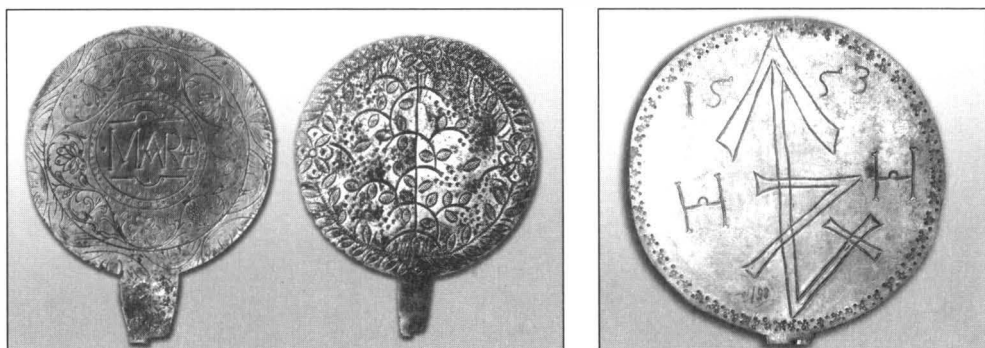
Asamblarea pieselor prin nituire este o altă operație des întâlnită în producerea elementelor de feronerie. Această operație se execută prin găurirea metalului înroșit cu dornul, după care se introduce nitul ce se ciocănește din partea opusă capului.

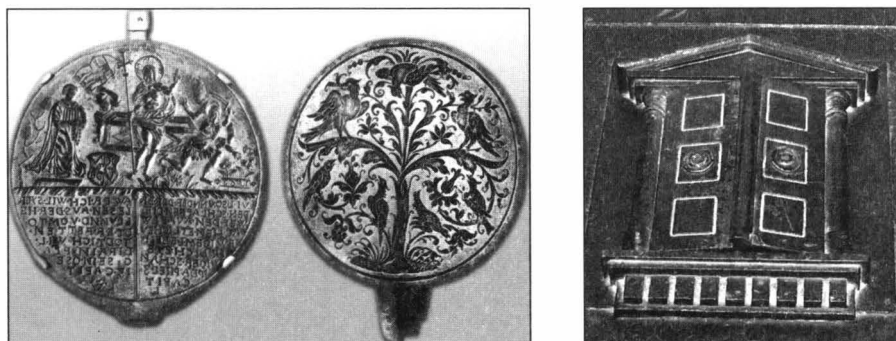
Foarte des întâlnită este și asamblarea elementelor unui complex de fier forjat prin străpungere. Unele bare se refulează mai întâi ușor, în zonele ce urmează a se face asamblarea, apoi se spintecă din două părți cu o daltă, se întinde tăietura cu dălți de forma dorită și se șanfrează, după care se face îmbinarea. Foarte des se întâlnește acest mod de asamblare la grilaje.

Gravarea și dălțuirea reprezintă operații de mare finețe care se aplică unor piese sau ansambluri de piese, pe suprafețe plane, curbe, globulare etc. în vederea ornamentării acestora. Uneltele utilizate sunt dălțile sau cuțitele speciale cu mâner, de grosimi variabile și care se acționează numai cu mâna liberă.

O altă metodă de decorare prin gravare este cea care utilizează în realizarea modelului un acid. Pentru ca acesta să poată acționa, piesele supuse acestui mod de ornamentare se acoperă cu un strat din amestec de ceară, asfalt și talc. După răcirea acestui strat se execută desenul, iar în zonele excavate acidul dizolvă metalul, imprimând desenul dorit. În multe cazuri aceste desene se și colorează cu lacuri, ceea ce creează un efect deosebit.

Pentru protejarea în timp împotriva oxidării unor piese executate din fier s-au găsit de timpuriu o serie de metode. Dintre acestea, des întâlnite în feroneria artistică sunt cele de acoperire – zincarea, cositorirea și metoda oxidării de protecție. Aceasta din urmă se realiza prin arderea metalului dat în prealabil cu ulei, metodă care în același timp cu crearea stratului protector schimba și culoarea metalului putând crea efecte artistice.

Ar mai trebui amintit faptul că uneltele folosite în realizarea pieselor și ansamblurilor decorative din fier se foloseau și de către orfevrari . De aici și importanța deosebită a activității făurarilor în ansamblul vieții meșteșugărești. La fel și tehnicile de decorare, spre exemplu poansonarea, traforarea, gravarea, presarea sunt tehnici comune și în relizarea obiectelor de argint, aur, cositor și aramă sau alamă. Colecțiile muzeului nostru, ca și obiectele de orfevrărie aflate în patrimoniul cultelor ⁵⁴ vădesc o mare varietate de forme decorative înscrise stilurilor artistice, realizate cu unelte și tehnici care sunt comune și artei prelucrării fierului.

Din multitudinea operațiilor tehnice, o categorie aparte o formează cele privind realizarea cheilor și lacătelor, mai întâi în ceea ce privește ingeniozitatea mecanismelor la care trebuia adaptată barba cheilor, apoi și pentru a le da acestora un aspect artistic. Se remarcă mai ales în secolele XVIII-XIX preocuparea pentru mascarea mecanismelor de închidere, mai ales la lăzile de depozitare a averii breslelor, la lăzile de bani, dar și la încheieturile porților sau ușilor prin aplicarea unor ornamente foarte elaborate care puteau ușor fi considerate a avea doar un rol decorativ.

Numărul mare de piese – chei și zaruri care se păstrează în diferite colecții mari, și aici putem include și colecția muzeului nostru, a determinat și o serie de studii pentru catalogarea și datarea acestora. În cele mai multe colecții s-au păstrat exemplare de chei din secolele XII-XIII, provenind mai ales din săpături arheologice ⁵⁵ și care aparțin stilului gotic.

Pentru secolul al XV-lea cercetarea și ordonarea acestor exemplare a condus la concluzia că numărul cheilor este mult mai mare decât cel al zăvoarelor și lacătelor, dar saltul în elaborarea celor din urmă atenuază această disproporție numerică.

Floarea cheilor din secolul al XV-lea păstrează formele romboidale din perioadele anterioare, dar în ultimele decenii ale secolului, numărul exemplarelor cu acest tip de floare scade pentru că încep să apară forme noi, rozetele.⁵⁶ Pentru început, floarea circulară a fost partajată în patru cu ajutorul unor baghete de fier și acest tip de rozetă este cel mai des întâlnit. Împărțirea spațiului florii în cele mai multe cazuri s-a făcut în cruce înclinată prin folosirea a două baghete. Acestea erau despicate la jumătatea diametrului și îmbinate prin străpungere și apoi sudate prin forjare.

În colecția noastră asemenea exemplare nu s-au păstrat, dar nu este exclus ca viitoarele cercetări arheologice de ev mediu timpuriu să scoată la iveală și astfel de chei.

La noi singurele exemplare provenite din cercetările arheologice sunt cele din cetatea de pe Măgura Codlei, datate de cercetătorul Florea Costea din secolul XIII-XIV.⁵⁷ Floarea acestor chei are formă romboidală, fie cu urechi, fie în romb

închis care, ca și tija, este lucrată din bară în secțiune pătrată, aplatizată prin forjare și batere. Barba cheilor este realizată din bara tijeii, prin lățire la cald. S-au găsit și două chei cu floarea circulară. Una dintre ele are câmpul florii plin și ornamentat cu patru orificii realizate cu dornul. Cealaltă are floarea circulară, nepartajată.⁵⁸ Acestea din urmă credem că se pot data în primul deceniu al secolului al XV-lea, la limita dintre formele romboidale și cele de rozetă partajată. Cheile care au floarea romboidală și fusul plin, realizate din bară forjată aparțin stilului gotic.

În datarea exemplarelor de acest gen foarte importante sunt reprezentările iconografice. În capela funerară a bisericii evanghelice din mijlocul cetății din Sânpetru, se păstrează un ansamblu de pictură murală datată la sfârșitul secolului al XIV-lea⁵⁹ în stil gotic cu influențe italiene.⁶⁰ Apostolul Petru din scena „Încoronarea Maicii Domnului”, are în mână cheile, reprezentate cu floarea romboidală.

Același tip de chei este reprezentat și în mâinile apostolului Petru din grupul celor șase apostoli ce apar în scena „Răstignirii” din capela funerară a cetății din jurul bisericii evanghelice de la Hărman.

Pictura murală de aici, de factură gotică cu caracter naiv, este datată de Ed. Moses în perioada anilor 1460-1470.⁶¹

Aceste reprezentări iconografice ne obligă să atribuim cheile de formă romboidală din colecția noastră, secolului al XV-lea. La această datare ne conduc și cheile care apar în pictura murală din biserica mănăstirii Șumuleu-Ciuc, de la sfârșitul secolului al XV-lea sau cele de pe sigiliul orașului Pécs.⁶²

Însă cea mai mare parte a cheilor aflate în patrimoniul nostru sunt databile în secolele XVI-XIX și marcate de influențe renascentiste și mai ales baroce. Tijele lor sunt cilindrice, așa-numitele chei nemțești, profilate median fie circular, uneori și cu caneluri. Floarea lor este în cea mai mare parte circulară, cu spin, rareori apar florile trilobate sau cele realizate cu volute. La aceste categorii de piese, datarea trebuie făcută nu după floare, ci după complexitatea desenului bărbii. Cu cât baraba este mai complicată, cu atât cheia este mai nouă. Acest mod de datare se află în strânsă legătură cu progresele care s-au înregistrat în secolele XVI-XIX în domeniul tehnicii. Floarea acestor chei, în cele mai multe cazuri păstrează formele vechi, aparținând Renașterii și barocului, din dorința de a păstra aspectul artistic al acestor produse. Foarte concludente considerăm a fi în acest sens planșele de desen tehnic prezentate în acest studiu.

În ceea ce privește tehnicile folosite în realizarea cheilor tubulare, constatăm că din a doua jumătate a secolului al XV-lea se aplică lipirea cu cupru (brazarea) care conferă o mare rezistență și este mai fină decât îmbinarea prin batere la cald. Apoi tijele erau polizate, iar floarea începe a fi prinsă de tijă prin intermediul unor inele cu forme circulare, hexagonale, octogonale, uneori prevăzute cu caneluri. Asamblarea florii și a bărbii cheilor se va face tot prin lipire cu cupru. Acest mod de realizare este foarte vizibil la multe din exemplarele noastre.

Ceea ce se constată și în structura colecției noastre de produse de lăcătușerie este numărul mult mai mare al cheilor comparativ cu cel al lacătelor și zăvoarelor. Numai că acestea din urmă sunt deosebit de spectaculoase, atât în ceea ce privește realizarea artistică, cât și cea tehnică. Aproape fiecare exemplar este un unicat, fie că provine de la o ladă de breaslă, de la o ușă sau poartă. Începând cu cele trei lacăte

cilindrice, dintre care unul descoperit în cetatea de pe Măgura Codlei și datat în secolul XI-XII⁶³ și două cu margini fixe de întărire de secol XVI-XVII, date după forma lăcașului cheii, care aici este cilindrică și situată în mijlocul cercului lateral⁶⁴, continuând cu cele de formă triunghiulară specifice secolelor XV-XVII și cu cele foarte frumoase exemplare neoclasiche din prima jumătate a secolului al XIX-lea, întreaga gamă de forme și mecanisme se regăsește în colecția muzeului. Lor li se adaugă frumoasele închizători, zăvoare de uși și porți care prin ornamentația casetei și a aplicelor de prindere pot fi considerate adevărate opere artistice aparținând Renașterii de factură germană și barocului.

Clanțele (mănerile) închizătorilor de uși constituie și ele categorii de produse ale lăcătușilor, având pe lângă rolul de acționare asupra mecanismelor de închidere și unul artistic, de decor, alături de șildurile cheilor. Ornamentarea lor este în general fitomorfă, uneori și antropomorfă realizată prin turnare, presare, ciocănire, poansonare, urmând stilul închizătorilor cărora aparțin.

În șirul elementelor de feronerie utilizate în dotarea ușilor și porților, îndeplinind rolul mijloacelor sonore moderne, se înscriu ciocanele de bătut în poartă. Prezența lor este consemnată încă din antichitate, având forma capului Meduzei pringura căreia era introdus inelul de batere și își păstrează rolul funcțional până în prima jumătate a secolului al XIX-lea. În Europa Centrală, ciocanul de poartă este caracteristic evului mediu romanic, gotic și în special Renașterii. Exemplare de o deosebită frumusețe din secolele XI-XVI se păstrează fie pe ușile marilor catedrale, a unor case - palate, fie în colecțiile muzeelor din Londra, München, Nürnberg sau Viena.⁶⁵

În colecția noastră se păstrează un singur exemplar asemănător cu cele din secolele al XVI-lea din Germania. Acesta este compus dintr-o aplică de prindere, pătrat circumscris cu latura de 8 cm. cu inelul elipsoidal cu capetele îngroșate închise într-un buton central în relief care bătea în vârful aplicii ce ținea loc de bosă. Catalog 168

Pe câteva porți ale unor case de secol al XIX-lea, de factură neoclasică, apar butoni din lemn, fie sub forma capului de leu sau de mascaron, fie rozete florale în care au fost introduse ciocanele de poartă inelare. Dar se mai păstrează numai într-un singur caz- strada Poarta Schei nr. 16, un astfel de ciocan. Catalog 286

În rest, ciocanele de porți sau de uși din colecția muzeului sau de pe porțile caselor descrise în catalog au formă de șarpe, uneori stilizat, dispus vertical pe panoul porților, partea anterioară fiind mobilă acționată asupra bazei, iar cea posterioară, în general încolăcită cu terminație de săgeată sau uneori tot de cap cu gura deschisă este fixă. Avem câteva exemplare remarcabile, la care prin tehnica poansonării sau a incizării cu dălțița se sugerează învelișul solzos specific, sau prin despicare gura șarpelui deschisă. Catalog 180,181,182,223,278,ș.a.

Prezența aproape exclusivă a acestor piese în producția de feronerie și utilizarea lor se leagă desigur atât de simbolistica șarpelui, cât și de faptul că puteau fi ușor prelucrate decorativ:

Șarpele ca element decorativ se întâlnește în forma antică de brățară, în cea de toartă de vas, ca pereche geamănă în jurul bastonului lui Mercur, într-un singur exemplar în jurul bastonului lui Asclepios, ca simbol al medicinei. În tradiția populară însă, șarpele este simbolul păzitorului casei.

În mitologia românească, în spiritul vechilor credințe, datini și tradiții, șarpele face parte dintre animalele sacre, înfățișat în trei ipostaze - de șarpe propriu-zis, de balaur și de zmeu, între care există o transsimbolizare.⁶⁶

În legendele noastre, șarpele mitic apare în trei ipostaze aparent distincte, și anume șarpele de casă, șarpele de câmpie și pădure și șarpele de apă.

Șarpele de casă întruchiează geniul protector al casei, iar în sculptura în lemn este închipuit pe unul din stâlpii pridvorului, ai ramei ușii sau al grinzii mari din camera destinată oaspeților.⁶⁷

Considerăm că aceasta poate fi explicația pentru figurarea șarpelui pe ciocanele de poartă și în multe cazuri și la balamalele ornamentale care se montau la uși și la porți, așa cum se poate observa și pe planșele descrise în catalog sau la cele de la poarta imobilului de pe strada Vasile Saftu nr. 3. Catalog 234

Transsimbolizarea este evidentă și în cazul unor piese care se păstrează atât în colecție, cât și pe porți și anume acei șerpi-balauri cu două capete, unul normal și altul în coadă. Foarte frumoșii dragoni care străjuiesc acoperișul imobilului de pe strada Nicolae Bălcescu numărul 10 realizați din tablă, opere artistice ale meșterilor brașoveni, își au originea simbolistică în transformarea șarpelui într-o forță ce pendulează între chthonian și celest.

Forma flamurașelor steagurilor de vânt, capul de crocodil întâlnit la cea mai mare parte a exemplarelor păstrate provine tot din transsimbolizarea șarpelui.

Mai deținem în colecție și se mai pot vedea și pe case o serie de ornamente ale acoperișurilor realizate din tablă. Între acestea, rețin atenția în mod deosebit, ca realizări artistice, steagurile de vânt.

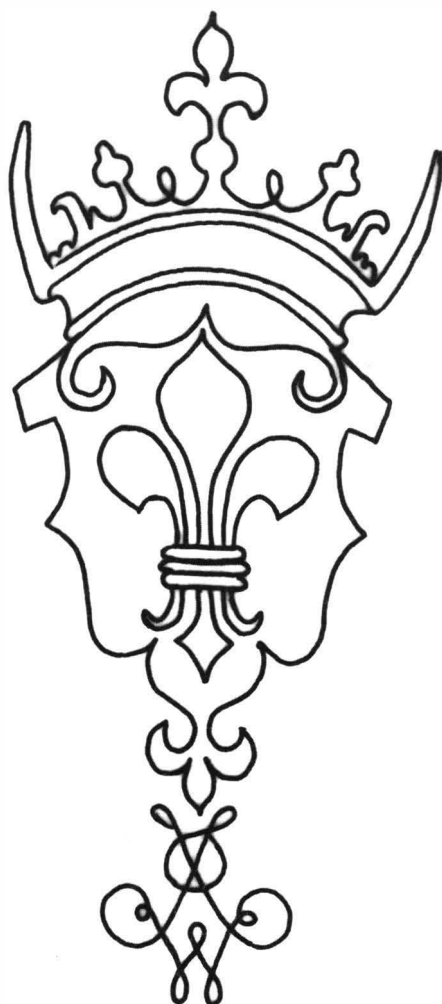
Așa cum le arată și denumirea, aveau menirea de a indica direcția vântului. Curios este faptul că în oraș ele se păstrează fără „roza vântului”. În schimb, au marcat pe flamuraș în general sub forma unui cap de crocodil cu gura deschisă, anul terminării construcției sau a restaurării acesteia și în multe cazuri inițialele proprietarului casei la acea dată. Aceste informații pe care le conțin, realizate fie prin traforare, fie prin goluri cu dornul, constituie elemente de datare și atribuire istorică. Cel mai vechi steag de vânt păstrat se află în colecția noastră și are înscris pe el anul 1699. Pe câteva case vechi se păstrează steaguri din secolul al XVIII-lea - 1776, 1769, 1783, 1792, 1802, dar cele mai multe din secolul al XIX-lea. Iar din perioada de sfârșit a secolului al XIX-lea și primele decenii ale secolului XX se pot vedea pe clădiri impozante, steaguri montate doar în spiritul tradiției, cu scop decorativ dat de formele pe care le au, fără a mai fi inscripționate.

Am cuprins în catalogul caselor cu ornamente de fier forjat și pe cele care au balcoane din grilaje, porți cu grilaje, porți și garduri numai din grilaje forjate, unele târzii, de la începutul secolului XX, pentru că acest tip de feronerie necesită aplicarea unor tehnici specifice și ele s-au executat în ateliere locale, apoi și pentru că epoca Art Nouveau a folosit din plin ornamentica fierului forjat la construcții devenite celebre în Europa. Perioada aceasta și la noi este remarcabilă în arhitectură, plastica conferită de aplicațiile de fier forjat sigur, nu are proporțiile pe care le-a avut la Paris, în Spania, Belgia sau Germania.

Monumentul cel mai reprezentativ pentru execuția și montarea grilajelor ca parte inegrantă a arhitecturii în secolul al XVIII-lea rămâne Casa Sfatului.

III

De la meșteșug la abordare științifică

Introducerea unor unelte și mașini evoluat, de exemplu mașina și ciocanul cu aburi în industria metalurgică sunt semne evidente ale unor prefaceri importante în economie, care vor duce inevitabil la înlăturarea sistemului închis al organizării în bresle și apariția manufacturilor și a sistemului de fabrică. Dar în primele decenii ale secolului al XX-lea apar o serie de modificări și în sistemul de abordare a activității productive în cadrul breslelor. Producția începe să capete și aici un caracter științific, prin introducerea desenului tehnic în realizarea unor planșe pe care le putem considera proiecte în fază incipientă, după care urma să se confecționeze produsele. În patrimoniul nostru se află 29 de astfel de planșe datate între anii 1821-1852. Ele reprezintă cu siguranță desenele lucrărilor de meșter pe care trebuia să le realizeze orice calfă după perioada de pregătire stipulată în statutul breslei. Desenele poartă semnăturile staroștilor de breaslă (Zumfmeister), sigiliul breslei în cele patru colțuri ale hârtiei și semnătura „candidatului”. Sigiliul imprimat pe hârtie este același la toate exemplarele. În câmp, un scut oval timbrat de coroană și marcat de ghirlandă de frunze are reprezentată emblema lăcătușilor compusă din două pistoale încrucișate și un lacăt triunghiular. Un cerc continuu desparte emblema de legenda scrisă în limba latină: SIGILLVM SERARIORVM CORONENSIVM. Exerga este simplă. (Fig 7)

Fig. 7

Hârtia pe care s-au efectuat desenele, credem că este mult mai veche, deoarece este produsă de moară, cu filigrane⁶⁸. Doar 8 exemplare sunt pe hârtie industrială, groasă.

Planșele sunt desenate cu cerneală ferogalică, unele colorate cu acuarelă, pe hârtie din loturi diferite. Astfel, hârtia planșei datată 21 aprilie 1829 are filigranul dispus de-a lungul liniilor de apă, reprezentând o figurină (copil) sărind coarda. Un picior se sprijină pe un glob așezat pe o terminație de capitel. În dreapta apare inscripția HOLLAND. (Fig 8)

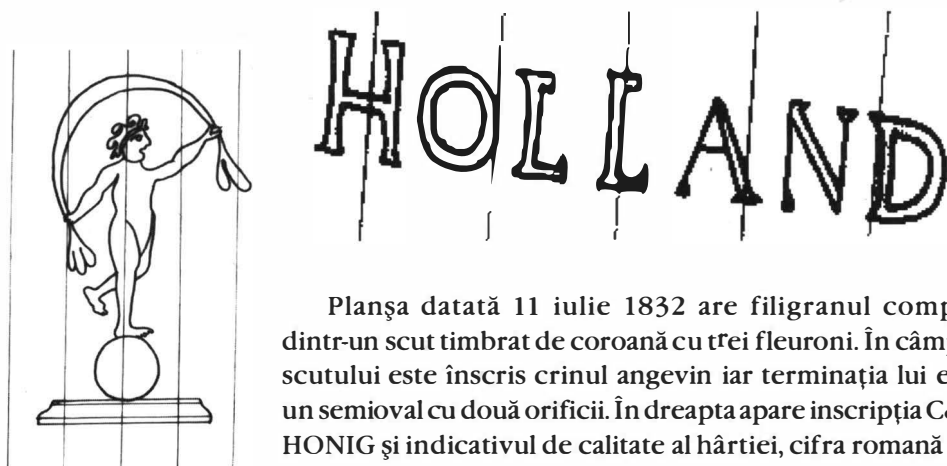

Fig. 8

Planșa datată 11 iulie 1832 are filigranul compus dintr-un scut timbrat de coroană cu trei fleuroni. În câmpul scutului este înscris crinul angevin iar terminația lui este un semioval cu două orificii. În dreapta apare inscripția C&I/HONIG și indicativul de calitate al hârtiei, cifra romană IV.

Hârtia planșei datată 4 aprilie 1852 are filigranul compus din același scut cu crinul angevin în câmp și timbrat de coroană, diferă însă terminația scutului și inscripția. Aici terminația este în fleuron urmat de un joc de volute sub care apare inscripția „VANDER LEY”. (Fig 10)

La celelalte 17 planșe hârtia are același filigran, compus din scut timbrat de coroană cu trei fleuroni

VANDER LEY

Fig. 10

găsește și pe hârtia utilizată de Downman în Italia în anii 1773-1774.⁶⁹

Se mai remarcă la aceste desene lipsa cotelor. Unele piese sunt reprezentate în desen în mărime naturală. Alte planșe au desenată o scară, uneori numerotată, care permitea determinarea dimensiunilor. În rest, desenele sunt minuțioase, cuprind secțiuni și vederi frontale și laterale ale tuturor componentelor ansamblului ce trebuia confecționat după ele și chiar detalii ale ornamentelor utilizate.

Studiul acestor planșe, aproape toate datate sau ușor databile, ne-a facilitat foarte mult datarea unor piese - broaște, lacăte, chei, șilduri, balamale, atât din colecția noastră, cât și a multora păstrate pe porțile caselor din oraș. Cele mai multe mecanisme de închidere a porților vechi datează din prima jumătate a secolului al XIX-lea și a cuprins în catalog și câteva exemplare ca cele de pe planșele de desen tehnic montate însă în a doua jumătate a secolului al XIX-lea pe porțile unor imobile.

C & I HONIG

Fig. 9

în care este înscris crinul angevin. Terminația scutului este aceeași ca la exemplarul din 1852 - fleuron urmat de joc de volute. Inscripția este însă C&I HONIG. (Fig 9)

În bibliografia pe care o deținem nu am găsit determinări ale acestor filigrane. Unul singur ne indică faptul că hârtia a fost confecționată într-o moară olandeză - cel de pe planșa datată 1829. Despre varianta cu inscripția C&I HONIG, dar cu terminația sub formă de semioval cu două orificii, deținem informația că acest filigran apare pe hârtia pe care s-a tipărit opera lui Voltaire de către John Downman în perioada 1790-1805. Acest filigran se

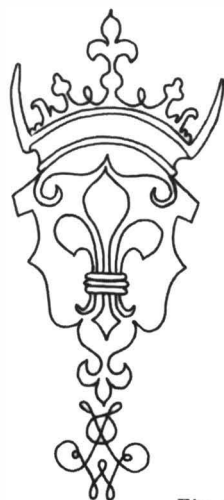
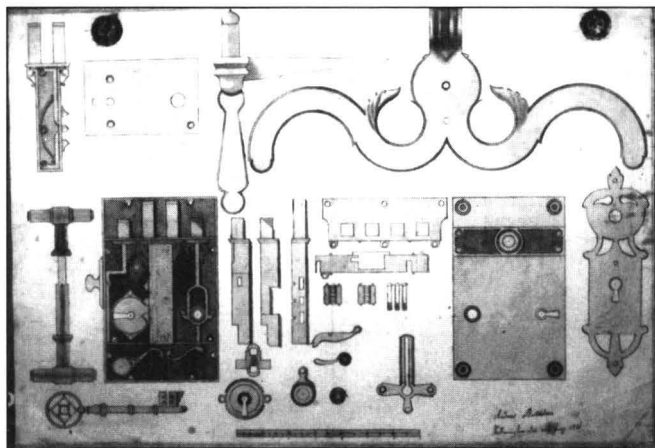

Fig. 11

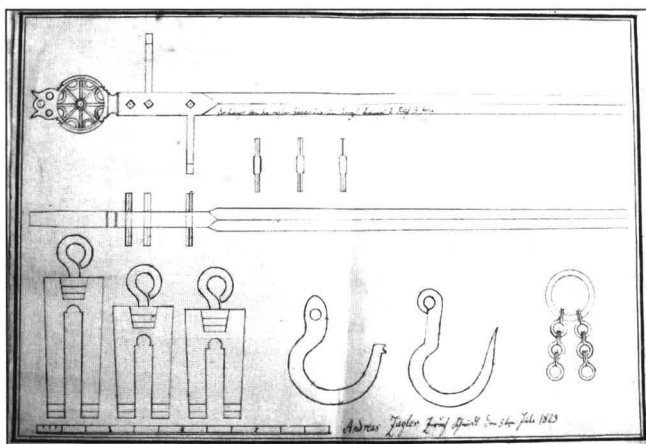
1 1821, 31 iunie

L = 64 cm.; l = 44 cm. , hârtie cu filigran.

Filigranul are 13,5 cm. liniile de apă 2,7 cm. Planșa are chenar dublu, negru și cu sigiliul imprimat în două colțuri și scară. Reprezintă o broască în secțiune, pisele componente ale mecanismului, balama ornamentală activă, cheia pentru acționarea mecanismului broaștei, precum și șildul. Poartă semnătura „*Andreas Birthelmer Zumftmeister*“.

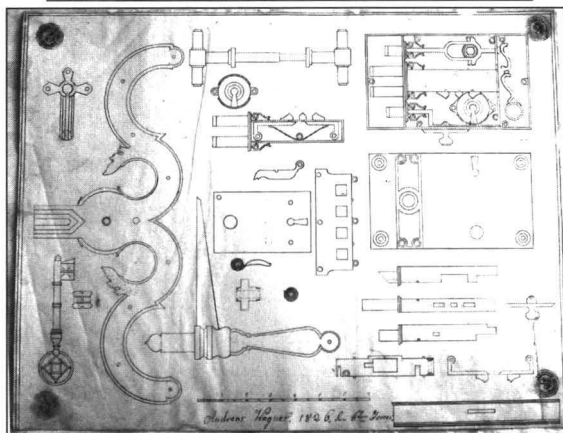
2 1823, 5 iulie

L = 51,9 cm.; l = 35 cm., hârtie cu filigran.

Chenarul linie dublă, în câmp reprezentată o balama ornamentală cu terminație circulară - rozetă și secțiunea cu sistemul de prindere și piesele de fixare. Doar în acest caz apare scris pe desen dimensiunea în țoli a lungimii piesei. Mai sunt reprezentate în secțiune trei piese, probabil forme de turnare, două cârlige și un inel cu două lanțuri atârinate, fiecare din câte trei zale circulare. Desenul are scară și în continuarea ei semnat „*Andreas Ziegler Zümf Schmidt die 5 Julie 1823*”.

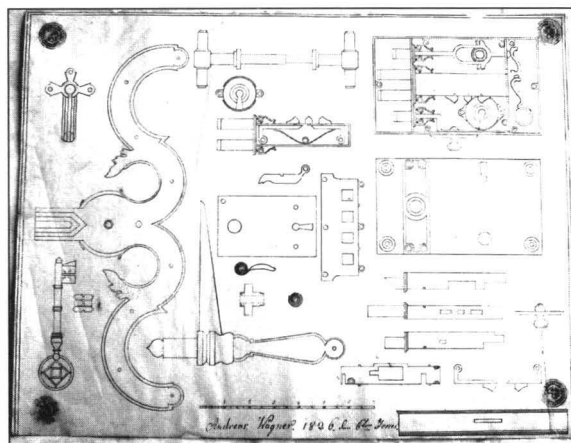
3 1823, 24 decembrie

L = 64 cm.; l = 44 cm., hârtie cu filigran.

Chenar linie dublă, subțire, cu sigiliul aplicat în cele patru colțuri. În câmp broască pentru poartă desenată în secțiune, apoi toate piesele componente ale mecanismului de închidere-deschidere, placa exterioră cu ornamente în cercuri concentrice; urmează apoi cheia nemțească, balamalele în volute și ciocanul de poartă. Pe latura mare a schiței este desenată o scală, iar în locul în care la planșele de desen tehnic modern întâlnim cartușul, aici apar semnăturile atât ale meșterilor breslei, cât și cea a calfei care a realizat-o – Michael Wagner 1823, ziua 24, luna decembrie. Johan Schnell și Johan Dankovitsch maiștrii.

4 1826, 6 ianuarie

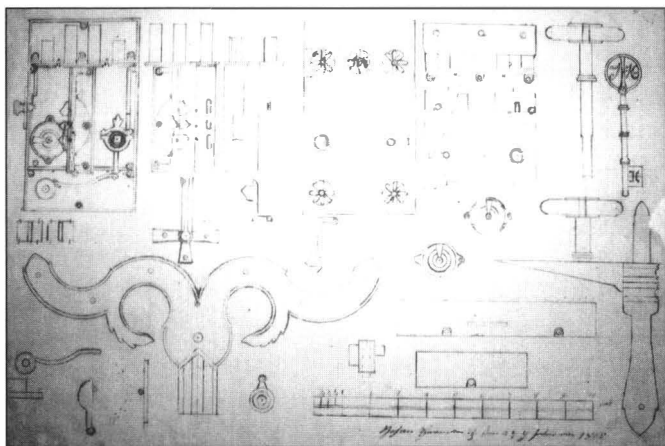

L = 59,5 cm.; l = 46 cm., fără filigran.

Chenar linie dublă, sigilat în cele patru colțuri. Desenul reprezintă mecanismul de broască cu zar, vedere și secțiune, caseta broaștei cu decorul de cercuri concentrice. Apare și clanța cu sistemul de prindere, cheia nemțească cu floarea ornamentată geometric – în cerc înscrise două pătrate poziționate oblic și balama

în volute cu sistemul de prindere. Desenul are o scară gradată, sub care este înscrisă semnătura și data : „*Andreas Wagner. 1826 die 6 Januar*”. Nu mai apar semnăturile meșterilor breslei.

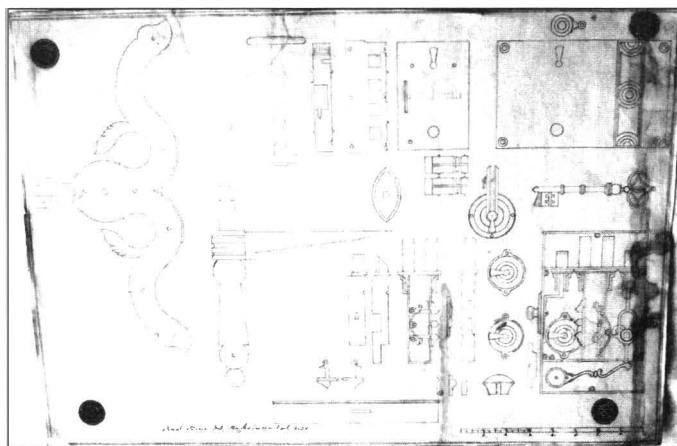
4a 1828, 27 februarie

L = 63 cm.; l = 44 cm., hârtie cu filigran.

Broască cu zăvor, vedere frontală și secțiune casetă cu decor de rozete dispuse la partea superioară, trei din care cea din mijloc are înscrisă în cerc inițialele comanditarului I.H.; aceleași inițiale sunt înscrisă în floarea circulară a cheii tubulare. Apare și aici balamaua în volute, clanța cu terminația sub formă de frunză stilizată cu sistemul de prindere. Este reprezentat și butonul de manevrare a porții.

5 1828, 12 aprilie

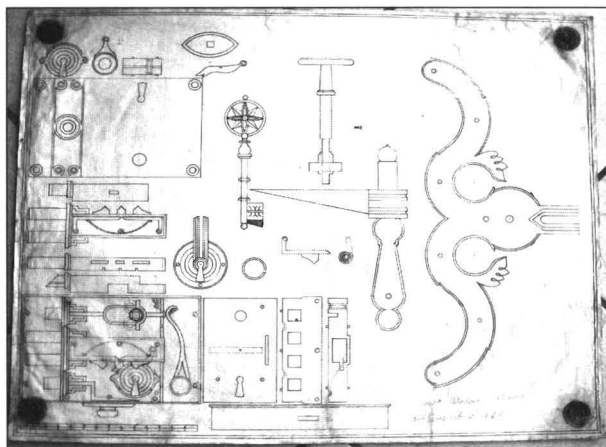

L = 70,8 cm.; l = 49,8 cm.

Hârtia cu filigran complet, sigiliul imprimat în patru colțuri.

Sunt reprezentate zăvorul porții cu secțiune a mecanismului și toate piesele sale componente și caseta broaștei. Cheia tubulară are o floare foarte frumoasă compusă din cercuri secante în care se înscrie un romb cu laturile ușor curbate. Barba este redată în trei dimensiuni. Planșa conține și desenul balamalei în volute și a balamalei verticale în bandă alungită cu sistemul de ancorare. Pe latura mare, jos, în stânga semnătura și data - „*Samuel Binder Nat. Zumftmeister 12 April 1828*”, iar în dreapta scara gradată.

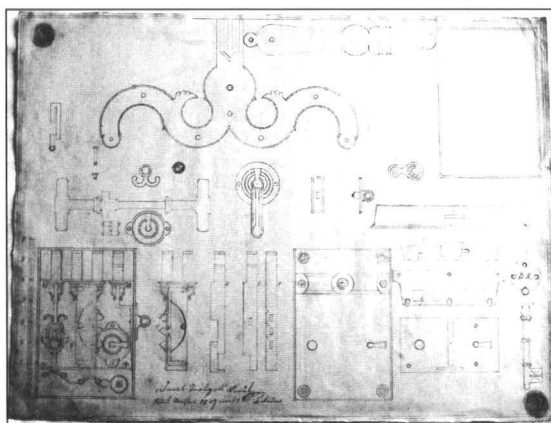
6 1828, 14 octombrie

L = 62 cm.; l = 50,4 cm. Hârtia cu filigranul.

Sigiliul imprimat în cele patru colțuri, chenar linie dublă. Ca și celelalte planșe de mai sus și aceasta conține desenul tehnic pentru zăvorul, caseta, cheia și feroneria destinate montării pe poartă. Se remarcă cheia tubulară profilată, cu floarea în rozetă, iar barba desenată tridimensional. În stânga planșei jos apare scara simplă, iar în stânga semnătura „*Thomas Moischer Junior die 14 October 1828*”.

7 1829, 14 februarie

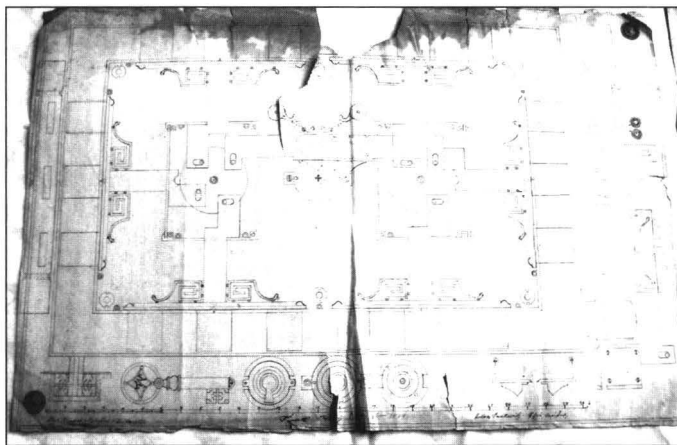
L = 67,5 cm.; l = 51,8 cm.

Hârtie fără filigran; sigiliul aplicat în două colțuri pe diagonală.

Vedere și secțiune printr-o broască, caseta broaștei față-spate, cu ornamente circulare, piesele componente detalii. Balama în volute, balama în bandă cu sistemul de prindere și cheia nemțească cu fusul profilat și floarea circulară. În cercul florii este înscris un romb cu centrul marcat de inițialele comanditarului, „D.K.”.

Pe latura mică din stânga este desenată scara numerotată, iar pe latura mare jos semnătura „Daniel Traugot Meisster” și data 1829 die 14 Februar.

8 1829, 5 octombrie

L = 93,5 cm.; l = 61,7 cm.

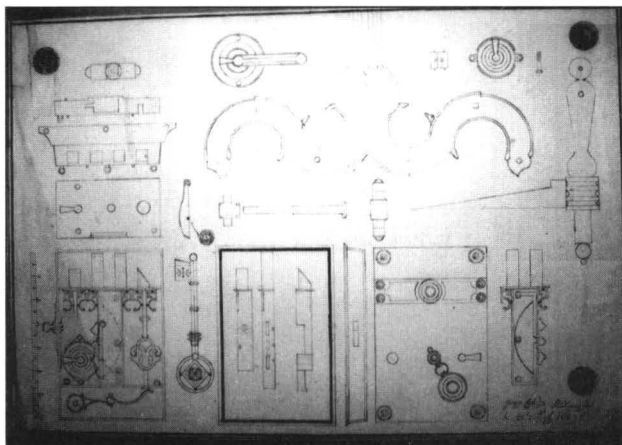
Hârtia cu filigran, sigiliul aplicat numai în două colțuri pe diagonală.

Chenar linie dublă.

Starea de conservare precară cu lipsuri din material și rupturi.

Desenul planșei este deosebit, el reprezentând o secțiune printr-un sistem bipolar de închidere foarte ingenios. Sunt reprezentate toate piesele componente, vedere și în secțiune și de asemenea cheia nemțească cu fusul profilat, barba traforată, iar floarea circulară are înscris un romb cu laturile ușor curbate, iar centrul este marcat de inițialele comandatarului „Fr”. Pe latura mare jos, în stânga o scară gradată și semnăturile: „Paul Wagner Meisster, Franz 5 October 1829, Johann Dankovitz Meisster”.

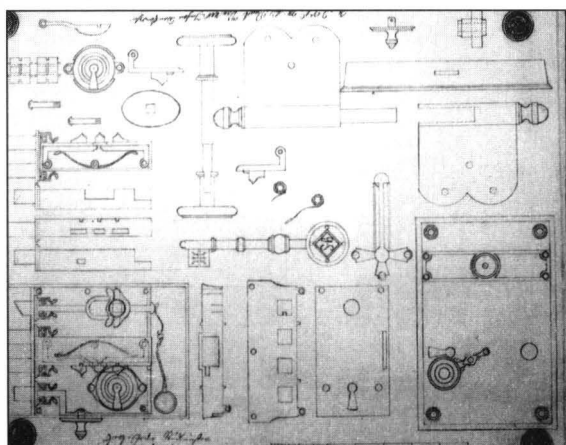
9 1829, 21 aprilie

L = 63,5 cm.; l = 45 cm.. Hârtia cu filigran, sigiliul aplicat în trei colțuri. Chenarul din două linii, una roșie.

Sunt desenate broasca, vedere și secțiune, caseta broaștei, balamaua în volută reprezentând doi șerpi stilizați, clanța cilindrică cu bulb terminal & sistemul de ancorare și detalii ale pieselor componente. Cheia nemțească cu fusul profilat, barba desenată tridimensional și floarea circulară. În cercul acesteia este un romb cu o rozetă. Pe latura mică stânga scara gradată; în dreapta jos semnătura „*Georg Brus Zumfmeisster die 21 April 1829*”.

10 1831, 31 august

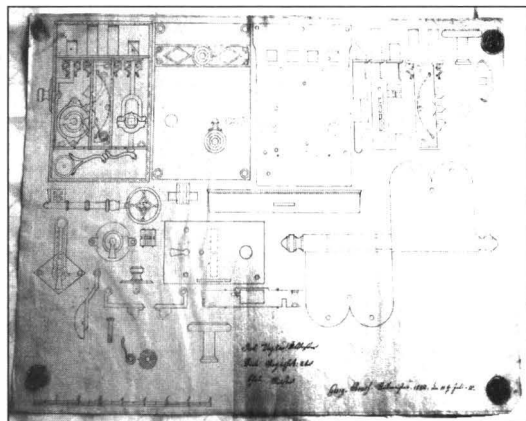

L = 55,5 cm. l = 43,5 cm. Hârtia cu filigran.

Planșa are chenar simplu cu scară, sigiliul imprimat în patru colțuri și poartă semnăturile „*Georg Meisster, Paul Wagner und Johann Dankowitz*”. Sunt reprezentate în desen o broască cu secțiune prin mecanism, caseta broaștei, piesele

componente, balamaua activă și cheia cu inițialele comanditarului înscrise în floare „SK.”, butonii de manevrare a porții.

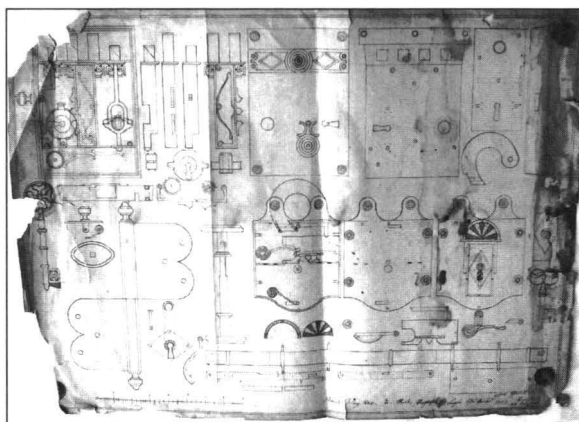
11 1832, 11 iulie

L = 61,5 cm.; l = 46,1 cm. Hârtia cu filigran.
Sigiliul aplicat în cele patru colțuri.

Desenele reprezintă broasca în secțiune și vedere, cu detaliile pieselor componente. Caseta broaștei cu ornamente geometrice în bandă, romburi alternând cu cercuri concentrice. Balamaua – articulație din două plăci metalice cu marginile dublu rotunjite, dispuse simetric pe ax, sus-jos. Cheia nemțească cu fusul profilat și barba desenată tridimensional. Floarea circulară are înscris un romb cu laturile ușor curbate, iar centrul este marcat de inițialele comanditarului „G.I.”. Pe latura mare jos stânga este reprezentată scara gradată, în mijloc semnaturile meșterilor „*Paul Wagner Meisster, Michael Moyischer Meisster*”, iar în dreapta jos, „*Georg Bruß, 1832 die 11 Julie*”.

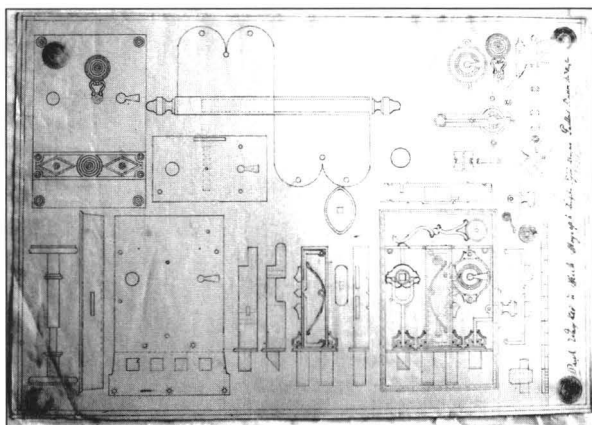
12 1833, 28 august

L = 76,3 cm.; l = 56,5 cm. Hârtia fără filigran.
Chenar linie dublă, sigiliul imprimat în cele patru colțuri.
Rupturi, lipsuri în material și pătări.

Planșa este complexă, având reprezentate broască în secțiune cu toate piesele ce compun mecanismul, caseta broaștei, balamaua – articulație cu ax central. Cheia nemțească cu fusul profilat, barba tridimensională și floarea circulară având închisă în cerc rozeta. Apare acum și desenul lacătului secțiune, caseta cu ambele fețe și decorul clasicizant. Alături este reprezentată și cheia pentru lacăt la care se remarcă barba plină și floarea din două cercuri secante. Pe latura mare stânga, jos scară gradată, iar în dreapta semnăturile „Paul Wagner u[nd] Mich. Moyscher Meisster Johann Schmidt Meisster, 1833, die 28 August”.

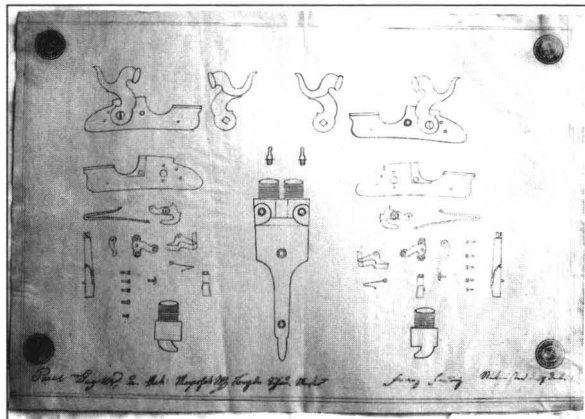
13 1834, 24 august

L = 63,8 cm.; l = 44 cm. Hârtie cu filigran.
Sigiliul imprimat în patru colțuri. Chenar linie dublă.

Broască vedere și secțiune, detalii piesele componente. Caseta broaștei față-spate, balama articulație dispusă simetric pe ax. Cheia nemțească, cu fusul profilat, barba reprezentată tridimensional. Floarea circulară sub formă de rozetă. Pe latura mică scala simplă și semnăturile „Paul Wagner u Mies: Moyscher Lengeln Zumfmeisster Paullus Baum Meisster 1834 die 24 August”.

14 1835, 7 iulie

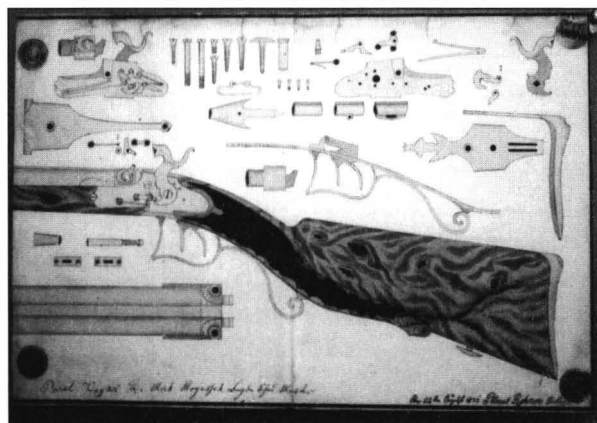

L = 56,5 cm.; l = 39,9 cm. Hârtia cu filigran.

Chenar linie dublă. Sigiliul imprimat în cele patru colțuri.

Planșa conține desene ale mecanismului de pușcă cu capsă, cu detalii până la niturile de fixare și îmbinare a elementelor componente. Pe latura mare jos semnăturile „*Paullus Wagner u<nd> Michael Moyscher Zumfmeisster Franz die 7Julie 1835.*”

15 1836, 22 august

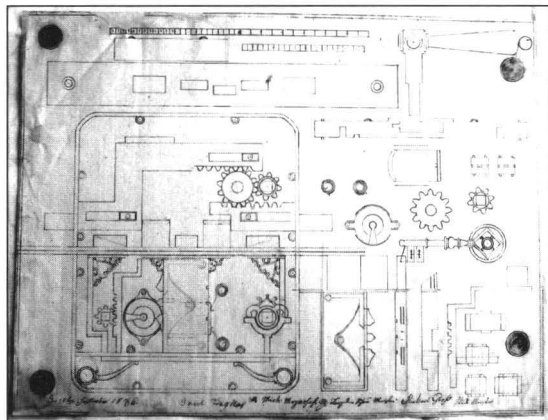

L = 54 cm.; l = 36,5 cm. Hârtia fără filigran.

Sigiliul imprimat în cele patru colțuri ale planșei.

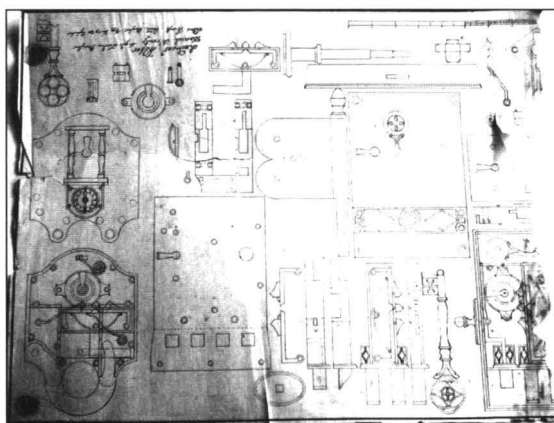
Chenarul simplu, în lungul lui, jos, semnăturile „*Paul Wagner und Moyscher laden Zumfmeisster, Petrus Rehner Zumfmeisster*“.

Sunt reprezentate, alături de secțiunea prin mecanismul unei puști toate piesele componente ale acesteia. Aici se remarcă faptul că patul puștii este colorat în acuarelă de culoarea lemnului, iar celelalte piese sunt și ele colorate în nuanțe de gri-verziu și bej, foarte pastelate.

L = 63,1 cm.; l = 48,1 cm. Hârtia cu filigran.
Chenar linie dublă. Sigiliul imprimat în cele patru colțuri.

Desenele reprezintă secțiuni ale braștei, vedere frontală și piesele componente ale mecanismului. Se remarcă desenele roților dințate. Cheia are fusul profilat, barba în trei dimensiuni, iar floarea circulară are înscris un romb cu centrul marcat de un cerc mic. Este desenată și clanța porții numărul 127 aflată în colecție.⁷⁰ Nu este reprezentată caseta braștei. Pe una din laturile mici apar două scări gradate. Pe partea opusă: „Die 18 September 1836. Paul Wagner und Miess Moyscher meisster. Michael Gross Zumfmeisster“.

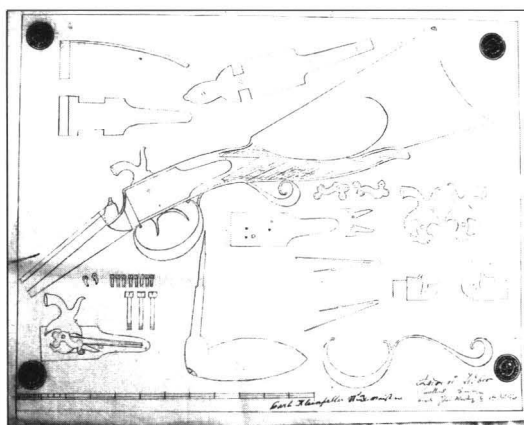
L = 48 cm.; l = 46 cm. Hârtia fără filigran.
Chenar linie simplă. Sigiliul aplicat în două colțuri.
Stare de conservare proastă, lipsă din material.

Planșa conține secțiunea prin mecanismul broaștei (incomplet pentru că este ruptă planșa), piesele componente ale acesteia. Caseta broaștei reprezentată față-spate, cu decorul în bandă geometrică. Alături, balama - articulație cu o singură placă dublu ondulată pe ax și cheia nemțească cu fusul frumos profilat și terminat în două semivolute ce susțin floarea circulară cu romb și rozetă înscrise.

Foarte frumos este lacătul desenat în secțiune și șildul cheii ornamentat cu un ceas Empire. Cheia lacătului, mică, are fusul profilat terminat cu bifurcație ce susține floarea circulară în care sunt înscrise patru cercuri mici. Barba desenată în trei dimensiuni.

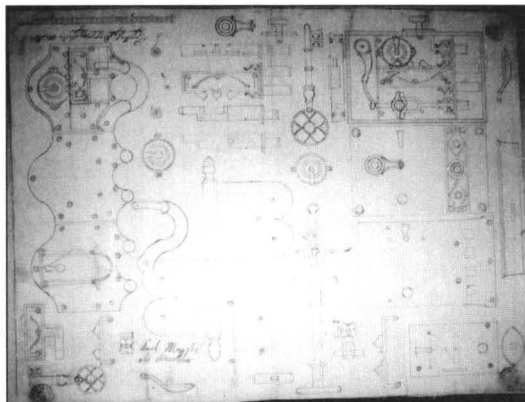
Pe latura mare jos, scara numerotată și semnăturile „*Andreas Weber, Daniel Kreutz Laden Meisster, Petrus Krauss Meisster, 1840 die 17 September*”.

18 1841, 28 iulie

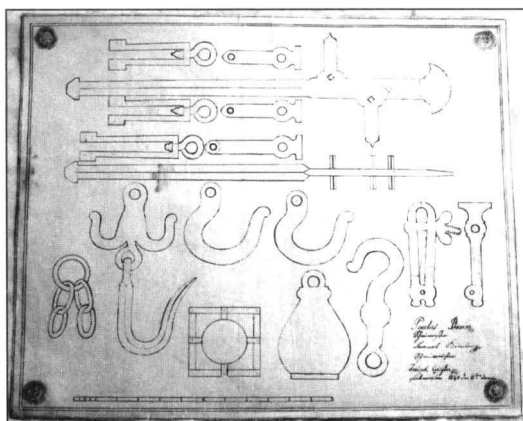
L = 44,7 cm ; l = 58 cm. Hârtia cu filigran.
Chenar simplu. Sigiliul aplicat în cele patru colțuri.

Planșă reprezentând desenele unei puști cu capsă. Vederea cuprinde patul cu ornamentul metalic, cătarea cu ornament în volută dublă și trăgaciul cu un fragment din țevă foarte explicit desenat. Separat sunt detaliate piesele componente, mecanismul și niturile necesare realizării puștii. Pe laterala mare jos stânga este o scară simplă, iar în dreapta semnăturile și data „*Carl Kleinfeller Zumfmeisster*” și „*Andreas Weber, Paullus Baum Moyscher Meisster die 28 Juli 1841*”.

L = 52cm l=35 cm Hârtia cu filigran. Lipsă chenarul.
Sigiliul imprimat în cele patru colțuri aproape șters.

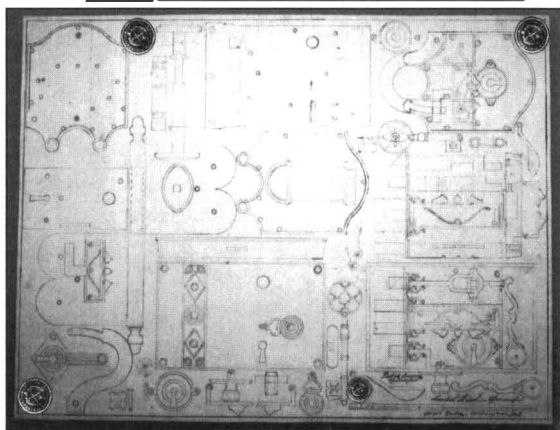
Desenele reprezintă secțiuni și vederi ale unei broaște, vederi ale ambelor fețe ale acestei broaște, cu ornament geometric în bandă, cheia nemțească cu fusul profilat, barba în trei dimensiuni și floarea circulară cu rozetă înscrisă. Este reprezentat și lacătul în secțiune și aplicele exterioare cea frontală de forma unui portal cu ornament. Cheia de dimensiuni mai mici are barba și floarea identice cu cheia de la broască. Este reprezentată și balamaua - articulație cu două piese dispuse simetric pe ax. Apare o semnătură (*Karol Moyscher*;) iar pe cealaltă latură mare, jos dreapta „*Paullus Baum Ladenmeisster..... Zumfmeisster*”. Nu apare anul inscripționat, dar după prezența lui Paullus Baum între semnatori putem data planșa în perioada 1841-1848.

L = 62,3 cm.; l = 51,6 cm. Hârtia fără filigran.
Chenar linie dublă. Sigiliu imprimat.

Desenele reprezintă o menghină de mână, cârlige, lanț și o serie de unelte. Planșa are scală negradată și în dreapta jos semnăturile „*Paullus Baum Zumfmeisster, Samuel Binder Zumfmeisster, Iosef Czigler. Meisster 1848 die 11 Januar.*”

21 1848, noiembrie

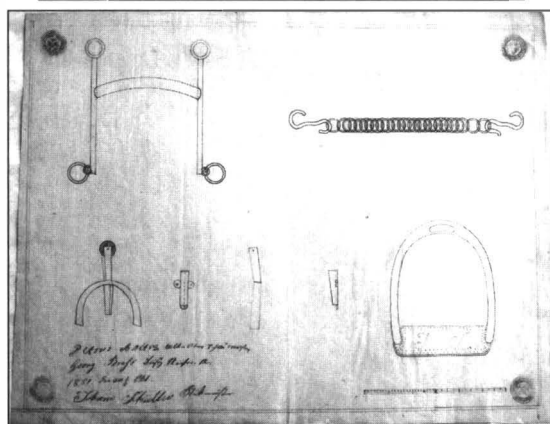

L = 58cm.; l = 45,5cm. Hârtia cu filigran.

Chenar simplu. Sigiliul imprimat în cele patru colțuri.

Sunt desenate secțiuni ale broaștei cu piese componente, cheia nemțească cu fusul profilat, barba în trei dimensiuni și floarea circulară cu rozetă înscrisă. Caseta broaștei din ambele părți, cu decor în bandă de figuri geometrice. Balamaua - articulație conține și clanța porții. Este reprezentat și în secțiune și frontal lacătul și cheia lui tot nemțească cu fus profilat, dar scurt și floarea circulară cu decor elipsoidal înscris. Șildul cheii realizat sub formă de portal neoclasic. Desenele fiind foarte înghesuite și semnăturile sunt poziționate pentru piesele reprezentate. „*Paullus Baum Zumfmeisster*” apare sub secțiunea broaștei, iar „*Samuel Binder Zumfmeisster Iosef Gusbeth November 1848*” de o parte și alta a scării gradate.

22 1851, 20 octombrie

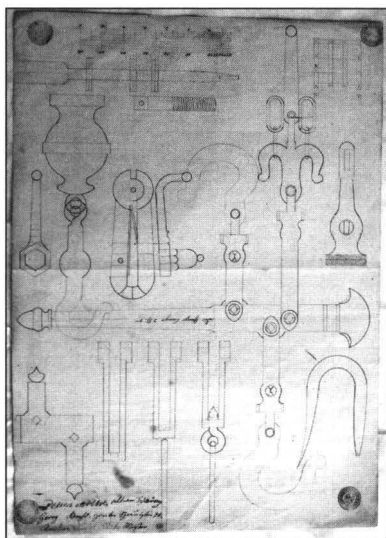

L = 58 cm.; l = 45,3 cm.

Hârtia fără filigran, chenar dublu, sigiliul imprimat în cele patru colțuri.

Sunt reprezentate pe planșă piese de harnașament pinten, scăriță de șa cu talpa întregă având poansonate inițialele comanditarului I.S., un arc cu cârlige la ambele capete și o piesă de ancorare. Pe latura mare jos stânga semnăturile „*Petrus Boltres estermeisster, Georg Bruss Zweitermeisster 1851 Okt, Johann Schüller Meisster.*” În dreapta, scara negradată.

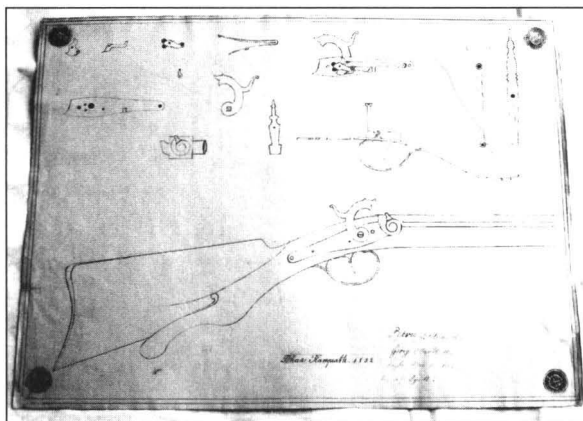
23 Nedatat

L = 63,7 cm.; l = 46 cm. Hârtie fără filigran, fără chenar.
Sigiliu imprimat în cele patru colțuri.

Desenele reprezintă o serie de unelte destinate atelierelor altei categorii de meseriași (măcelari?). Pe latura mică din stânga apare o scară complexă, gradată, iar pe cea din dreapta semnăturile „*Petrus Boltres Meisster, Georg Bruss zweiter meisster, Christian Sindel Zumfmeisster*”. Nu este datată planșa, dar semnăturile primilor doi meșteri fiind aceleași ca și pe planșa de la numărul 19 din anul 1851 și aceasta poate fi datată în același an.

24 1852, 4 aprilie

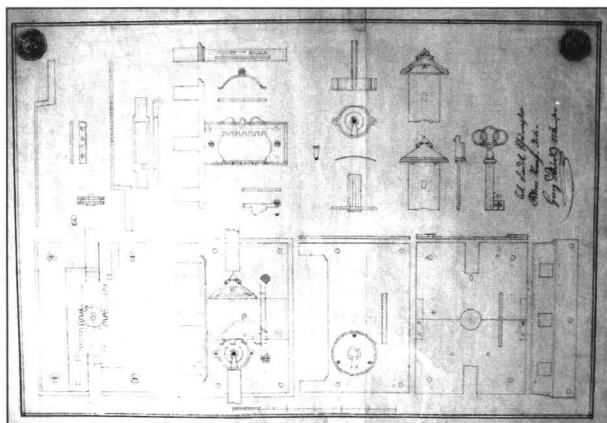

L = 65,5 cm.; l = 48,7 cm. Hârtia cu filigran.

Chenar linie dublă. Sigiliul imprimat în cele patru coțuri.

Planșa conține desenele unei puști cu capsă, cu toate detaliile necesare. Secțiuni a mecanismului, trăgaciul, cătarea ornamentată în volută, ornamentele patului puștii. Nu are scală. Semnăturile sunt situate pe latura mare jos „*Johann Kamprath 1852*” și apoi una sub alta „*Petrus Boltres, Georg Bruss Meisster*”.

25 Nedată

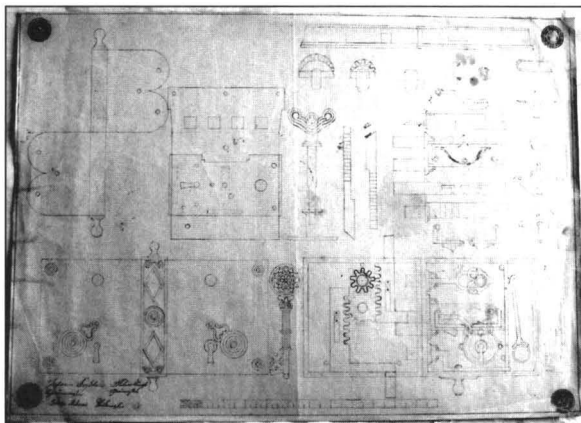
L = 60,9 cm.; l = 43 cm. Hârtie fără filigran.

Chenar linie dublă. Sigiliul imprimat în cele patru colțuri.

Planșa conține secțiuni și vederi ale unei broaște, caseta broaștei și o foarte frumoasă cheie nemțească cu fusul profilat la partea superioară. Floarea din trei cercuri secante, iar barba traforată în cruce. Nu are scară, iar pe latura mică jos semnăturile „*Carol Schmidt Zumfmeisster, Petrus Krauss....., Georg Scheck (?) Meisster*”.

Prezența între semnături a meșterului Petrus Krauss ne permite datarea sa în jurul anului 1840.

26 Nedată

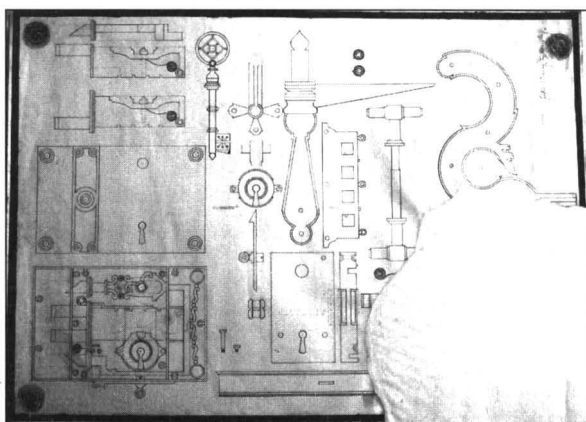

L = 71 cm.; l = 50,5 cm. Hârtia fără filigran.

Chenar linie simplă. Sigiliul imprimat în cele patru colțuri.

Desenele reprezintă secțiune și vedere a unei broaște, caseta cu mânerul și ornamentul în bandă cu decor geometric, toate piesele componente ale acesteia. Cheia nemțească foarte frumoasă, cu fusul profilat și terminație în mici volute care susțin o floare circulară cu rozete înscrise. Complicată și frumoasă este și barba cheii. Pe latura mare jos apare scara negradată, iar în stânga semnăturile „*Johann Nussbaum, Petrus Krauss Meisster,, Johann Adami*”. Planșa nu este datată, dar ca și la numărul 22, prezența lui Petrus Krauss o datează în jurul anului 1840.

27 - nedată

L = 64,3 cm.; l = 46 cm. Hârtie fără filigran.

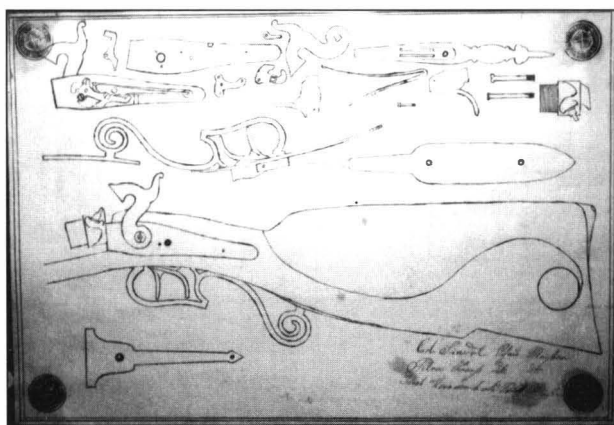
Chenar colorat cu cerneală. Sigiliul imprimat în patru colțuri.

Restaurată în atelierul Muzeului Județean de Istorie Brașov.

Sunt reprezentate în secțiune o broască mare, foarte bogat ornamentată și în interior caseta ei cu ornament în bandă geometrică. Cheia nemțească are fusul profilat, barba în trei dimensiuni, iar floarea circulară are înscrise două pătrate oblic poziționate. Desenul mai cuprinde balamaua ornamentală în volute (parțial din cauza rupturii) și mânerul porții cu sistemul de prindere. Se pare că a mai fost desenată o broască mai mică, căci apare o casetă de broască. Din cauza rupturii colțului drept nu se mai văd nici toate semnăturile. Apare doar în dreapta pe latura mică semnătura lui „*Johann Wagner Zumfmeisster*“, ceea ce nu ne permite o datare mai exactă, acest nume ne mai fiind înscris pe o altă planșă.

28

Nedată

L = 47,5 cm.; l = 32 cm. Hârtia fără filigran.

Planșa cuprinde secțiune prin mecanism de pușcă cu cremene, piesele componente ale acesteia. Chenarul simplu, cu sigiliul imprimat în cele patru colțuri și poartă semnăturile „*Carl Schmied, Petrus Kraus Meisster, Jacob Kovacsevich*“. Și această planșă se datează în jurul anului 1840, deoarece apar între semnatarii meșteri numele lui Carl Schmied și Petrus Kraus.

În finalul discuției asupra planșelor de desen tehnic executate de meseriașii fierari ar trebui să mai subliniem faptul că toate reprezentările erau gândite nu numai ingenios din perspectivă tehnică, dar și cu mult simț artistic pentru a putea constitui și ornamente ale arhitecturii căreia îi erau destinate în cea mai mare parte a lor. De aceea în studiul de față vom comenta și punerea în operă a acestor produse de lăcătușerie, pentru că unele porți de case atât din vechea „Cetate”, cât și din cartierele Schei sau Brașovul Vechi mai păstrează încă aceste utile podoabe care dau astăzi culoarea de epocă a orașului.

Remarcabil ni se pare că toate aceste piese, incontestabile opere de artă, au fost deopotrivă utilizate în toate cartierele orașului, fie că este vorba de clădiri impetuoase realizate după planuri arhitecturale, fie că ne referim la arhitectura vernaculară. La fel ca în Schei sau Brașovul Vechi, și în „Cetate” s-a construit fără arhitect, dar în stiluri arhitectonice specifice epocii și s-a utilizat feroneria timpului, deopotrivă peste tot.

Incendiul din anul 1689 a ars aproape toate acoperișurile și lemnăria, iar la refacere s-au modificat construcțiile. Nu s-a mai creat monumental, semn al decăderii economice a orașului. Aliniera înghesuită a caselor e specifică secolului al XVII-XVIII-lea. Casele din această perioadă aveau la parter o cameră la stradă, iar în curte bucătăria și o cameră mai mică. Planul caselor este identic cu cel al caselor de la țară.⁷²

Cu atât mai mult analogia cu casele de la țară este mai evidentă în Schei, unde locuitorii, pe lângă efectele decăderii economice generale au resimțit, în tot evul de mijloc, efectele unei legislații exclusiviste.

Dacă ar fi să ne limităm numai la prevederile statutului orașului, valabil din anul 1577 și la cele cuprinse în statutele de breaslă, fără a lua în calcul legislația care se aplica în Transilvania, am observa care au fost cauzele esențiale ale stării economice precare a locuitorilor din Schei și din celelalte cartiere situate în afara zidurilor cetății.

Iată ce se scria în câteva articole ale Statutului orașului Brașov din 6 martie 1577.⁷²

În articolul IV – referitor la ținerea târgurilor se specifică- „Din ceea ce se aduce la târg în afară de cele amintite mai sus, locuitorii din oraș să fie liberi să cumpere pentru necesitățile lor până vinerea la ora 9, după aceea de la ora 9 până la ora 11 să le fie permis să cumpere pentru vânzare. După aceea cumpărarea să fie liberă pentru toți românii din Schei, locuitorii din Blumăna, secui și români.”

Același document la articolul VII specifică: „Dacă sunt suficiente fructe, iar locuitorii din oraș nu vor să le cumpere cu povara de cal, domnul să le împartă și să le permită scheienilor să le cumpere.”

La articolul XIII se prevede: „Nici un locuitor din oraș să nu se asocieze cu unul străin, în nici o afacere, sub pedeapsa amendei țării. Însă să se știe că numai aceia se consideră drept locuitori din oraș care locuiesc înăuntrul zidurilor orașului, pe când toți ceilalți se consideră că sunt străini de oraș.”

În articolul XV: „Locuitorii din Schei și românii să nu-și extindă comerțul mai mult decât li se permite, sub pedeapsa amendei țării. Lor li se permite însă să țină oi, să ducă pește sărat și alte poveri, să are și să semene și chiar să ducă vitele lor din această țară.”

Am apelat la aceste articole din legea fundamentală de organizare a orașului pentru că le considerăm extrem de importante din perspectiva statutului Scheiului și al locuitorilor din celelalte cartiere. Observăm că nicăieri nu se folosește termenul de „sat”, „sătean”, „țăran”, ci „locuitori”, „români din Schei” etc. Documentul este explicit și în ceea ce privește statutul locuitorilor orașului. Toți cei care nu locuiau „înăuntrul zidurilor” erau considerați „străini”, dar nu altfel. Și tot în acest document se specifică că scheienilor nu li s-a permis să se ocupe decât de anumite îndeletniciri. Acesta este motivul pentru care îi găsim în documente ca posedând turme de oi cu care practicau transhumanța, dar și ca proprietari de pământuri și vii în Țara Românească, comercianți în târgurile Moldovei și Țării Românești, căci agricultura în Schei nu se poate considera că se făcea⁷³.

Nu au putut practica în mod organizat meșteșuguri pentru că, urmărind statutele breslelor, vedem cum le era explicit interzis acest lucru. Asta nu exclude însă cunoașterea meșteșugurilor și chiar practicarea lor, dar la scara necesităților familiale.

Din secolul al XIX-lea ca și în Cetate și în Schei apar semne de revigorare economică reflectate și în modul de realizare a construcțiilor.

De acum, la o parte din construcțiile existente fie se ridică etajul locuibil, iar parterul va primi destinația în general, de atelier meșteșugăresc sau prăvălie și din acest secol putem vorbi de construcții ridicate după planuri întocmite de arhitecți.

Aceste elemente au creat unitatea arhitecturală și au dat specificul orașului. Nu credem că s-ar putea vedea Brașovul ca oraș numai în fosta „Cetate”. El nu ar fi putut fi atât de puternic economic și cultural dacă s-ar fi limitat la ceea ce se construise între ziduri. Peste aceste ziduri, s-a clădit unitar, s-a trăit la fel, oamenii s-au îmbrăcat la fel și au utilizat aceleași produse. Sigur că au existat diferențe, impuse în cea mai mare parte de stratigrafia socială, de privilegiile existente la un moment dat istoric.

De aici și până la a considera tot ce nu a fost cuprins între ziduri a fi fost sate ni se pare o gravă eroare, deoarece atât documentele de arhivă, cât și cele culturale, arhitecturale sau de orice factură ne indică o dezvoltare urbanistică comparabilă cu cea din „Cetate”. Faptul că Scheiul sau Brașovul Vechi nu au avut niciodată o administrație proprie, ele aflându-se în administrația primăriei Brașovului (din Schei se alegeau în Evul Mediu diplomați pentru relațiile cu Țara Românească și Moldova) și că în documente nu le întâlnim sub denumirea de sat (Dorf), ci cu denumirile de Oberevorstadt (Suburbia de Sus) și Altstadt credem că sunt argumente incontestabile ale includerii dintru început ale acestora în urbanistica locului cu mențiunea că locuitorii acestor cartiere nu erau considerați cetățeni.

Încercăm să prezentăm argumentele pe care ni le oferă construcțiile vechi și ornamentica lor realizată în fier forjat, opere ale fierarilor brașoveni, pentru a sublinia încă o dată dezvoltarea unitară pe teritoriul orașului.

Kronstädter Eisenarbeiten an Bauwerken

Vorwort

In vorliegender Arbeit beabsichtigen wir, einen Aspekt der Kronstädter Zivilisation in seiner Entwicklung vorzustellen, der sowohl die Erfüllung von materiellen und Sicherheitsbedürfnissen, als auch die Freude am Schönen beinhaltet.

Es handelt sich um das Gewerbe der Eisenbearbeitung. Als Material kann das Eisen zusammen mit dem Holz, dem Stein und dem Mauerwerk eine besondere künstlerische Symbiose eingehen, weil jedes dieser Materialien die Eigenschaften und Werte der anderen nicht verändert, sondern im Gegenteil ein Hintergrund für die anderen sein kann, so daß sie sich gegenseitig ergänzen und Wert verleihen.

Dies war der Hauptgrund in einem einzigen Band die Problematik sowohl der Eisenarbeiten aus den Sammlungen des Kronstädter Geschichtsmuseums als auch derjenigen, die sich noch an Bauwerken befinden, zu behandeln.

*Eine andere Motivation besteht in der Vielfalt und in dem künstlerischen Wert der vorhandenen Stücke sowie in der Atmosphäre, die sie der Landschaft verleihen und die wir feststellen können, wenn wir unsere Schritte wo immer durch die alten Straßen der Stadt lenken. In jedem der alten Stadtteile von Kronstadt ähneln die alten mehr oder weniger gut erhaltenen Bauten auffällig einander, sowohl in ihrem Grundriß und ihrer Anlage, und ihren Verzierungen und sowohl nützlichen als auch dekorativen **Applikationen**, die in der einen oder anderen historischen Epoche verwendet wurden beweisen uns, daß die Stadt unter der Zinne vom städtebaulichen Standpunkt aus eine einheitliche Entwicklung aufweist. Selbst wenn zu einer gewissen Zeit nur die innerhalb der Stadtmauern der Inneren Stadt Wohnenden als Bürger angesehen wurden, lebten auch die Einwohner aus den Vorstädten - Obere Vorstadt, Altstadt und Blumenau - in städtischem **Milieu**. In guten Zeiten bestimmte der wirtschaftliche Aufschwung auch die architektonische Entwicklung. Ebenso haben auch die ungünstigen Zeiten sichtbar die Bauweise beeinflußt. Deshalb finden wir in allen Teilen der Stadt aufwendige Bauten mit Zierrat im Stile der Zeit ihrer Erbauung neben kleinen Häusern, die nur einem bescheidenen Lebensniveau entsprachen. Doch auch diese letzteren weisen Zierraten auf als Beweise des guten Geschmacks und des Wunsches der Eigentümer nach Angleichung.*

Um unsere obigen Behauptungen zu beweisen und um die Sammlungen des Museums und die Archivadokumente in eine entsprechende Beziehung zu den erhaltenen alten Eisenarbeiten als Bauergänzungselemente zu bringen, haben wir die Arbeit in fünf Kapitel gegliedert.

Das erste Kapitel behandelt die Problematik der Eisenbearbeitungsgewerbe, ihre Organisation im mittelalterlichen Kontext und die fortschreitende Auffächerung der einzelnen Gewerbszweige im engen Zusammenhang mit dem Absatz der Erzeugnisse aus Eisen auf dem Kronstädter Markt oder in den Rumänischen Fürstentümern, die Frage von Nachfrage und Angebot, so wie dies aus den Urkunden hervorgeht.

Der im zweiten Kapitel behandelte Aspekt betrifft die Technologie der Eisenverarbeitung im Mittelalter. Als Grundlage dafür benützten wir gediegene Fachuntersuchungen, allerdings nur wenige und ältere Arbeiten. Wahrscheinlich haben die komplexen Technologien des 20. Jahrhunderts, die in der metallverarbeitenden Industrie verwendet wurden sowie die große Vielfalt der Eisenerzeugnisse von ganz anderer Art und mit anderen Bestimmungen es bedingt, daß die Aspekte der Eisenbearbeitung betreffend die Zeiten, wo das Handwerk noch dem Kunsthandwerk nahe stand, vernachlässigt wurden.

In den Sammlungen des Kronstädter Geschichtsmuseums befinden sich 28 Tafeln mit technischen Zeichnungen aus den Jahren 1821 - 1852 mit Ansichten und Schnitten von Schlosserarbeiten und Waffenmechanismen. Diese werden im dritten Kapitel untersucht und eine verzeichnende Beschreibung derselben geboten unter dem Titel "Vom Handwerk zur wissenschaftlichen Behandlung". Die Untersuchung dieser dokumentarischen Zeichnungen war sehr nützlich und erleichterte uns das Verzeichnen sowie die Darlegung vieler Eisenarbeiten und Schlosserarbeiten, die sowohl in den Sammlungen des Museums als auch an Bauwerken als Nutzelemente vorkommen.

In dem vierten Kapitel wird der Katalog der Eisenarbeiten aus den Sammlungen des Geschichtsmuseums des Kronstädter Kreises geboten. Ihre große Anzahl - mehr als 300 - und ihre Vielfalt bedingte eine Gliederung nach Kategorien und innerhalb derselben eine chronologische Ordnung.

Das fünfte und letzte Kapitel mit dem Titel Eisenarbeiten enthält, soweit wie möglich, alle Eisenarbeiten, Schlosserarbeiten und Klempfnerarbeiten die an Bauten in der Stadt gesehen werden können. Hier werden die einzelnen Stücke nach den Stadtteilen vorgestellt und innerhalb derer in chronologischer Reihenfolge.

Die besondere Art von schmiedeeisernen Verzierungen an Gebäuden vom Ende des 19. und vom Anfang des 20. Jahrhunderts, die dem Stil der "Art Nouveau" angehört, bestimmte uns, die wichtigsten davon am Ende der Arbeit aufzuzählen, obwohl sie chronologisch über den Rahmen unserer Untersuchungen hinausreichen. Aber es erschien uns notwendig, auch die Eisenarbeiten dieser Zeit vorzustellen, um die Entwicklung von dem Zunft Handwerk über die Manufaktur bis zum Fabrikserzeugnis aufzuzeigen. Die Bewahrung von äußeren Eisenverzierungen an den Bauten aus jener Zeit ist bemerkenswert, als Fortführung einer handwerklichen Tradition aus den früheren Jahrhunderten, die zum einheitlichen architektonischen Aspekt der Stadt beiträgt.

Wir gingen davon aus, einen Dialog zwischen Dokumenten, Sammlungen und der städtebaulichen Wirklichkeit zu verwirklichen und nach entsprechenden methodologischen Kriterien haben wir auf den folgenden Seiten versucht, für die Fachleute - und nicht nur für sie, sondern auch für die Liebhaber - eine Handreichung zu bieten, die zu künftigen Untersuchungen dieses Gebietes dienlich sein kann.

Dorina Negulici.

Erstes Kapitel

Kurze Geschichte der Entwicklung der eisenverarbeitenden Handwerk

Das eisenverarbeitende Handwerk ist alt, und der erste Handwerker, der berufsmäßig Waren für den Verkauf herstellt, ist der Schmied. Ihm wurden sogar übernatürliche Kräfte und dämonische Komplizenschaft zugeschrieben, wegen der Arbeitsatmosphäre in seiner Werkstatt. Wegen der Wichtigkeit seiner Arbeit, wegen der Vielfalt seiner Erzeugnisse und zwar besonders wegen der Herstellung von Waffen, erfreute sich der Schmiedemeister eines besonderen Schutzes. Seine Werkstatt wurde - neben der Kirche und der Mühle - zu den öffentlichen Gebäuden gerechnet, die allgemein zugänglich waren.

Im Zusammenhang mit der Entwicklung der metallverarbeitenden Technologie seit der Mitte des 13. Jahrhunderts in Frankreich, entwickelte sich auch das Schmiedehandwerk und teilte sich in eine Reihe von Zweigen mit immer enger begrenztem Tätigkeitsbereich. Unter der allgemeinen Bezeichnung "Schmiede" wirkten Handwerker, die für die Herstellung von Hufeisen, Aexten, Messern spezialisiert waren, ferner Schlosser, Schwertfeger, Schuldmacher und andere. Obwohl die Eisenwerkzeuge und -geräte allgemein nötig waren - besonders in der Landwirtschaft -, widmeten sich die Schmiede vor allem der Herstellung von Waffen, die im Mittelalter sehr gesucht und im Handel sehr gefragt waren. Die Herstellung von Waffen brachte denen, die sie herstellten, immer große und schnelle Einkünfte¹

Die für das Mittelalter spezifische Organisation der Handwerke in Zünfte umfaßte von Anfang an auch das Schmiedgewerbe. Wenn in Kronstadt die erste dokumentarische Erwähnung einer Zunft sich auf die Kürschner bezieht, so sind die Schmiede das zweite urkundlich genannte Gewerbe. Am 24. Juni 1432 ersuchte Vlad Dracul, der Herrscher der Walachei, den Kronstädter Stadtrat um Hilfe von Menschen und Waffen um seine Herrschaft zu behalten. Er verlangte 100 Büchsen, Bogen, Pfeile und Schilde². Sowohl die große Menge der angeforderten Waffen, als auch die Tatsache, daß der Herrscher sich deshalb an den Stadtrat wendet setzt voraus, daß es eine organisierte Form der Waffenproduktion gab, die zur Verfügung der örtlichen Behörden stand. Dies konnte im geschichtlichen Kontext nur eine Zunft sein. Ebenso können wir aus dieser Urkunde auch auf das Bestehen einiger besonderer Gewerbszweige schließen, die sich mit der Herstellung von Bogen, Pfeilen und Schilden befaßten.

Der Brief des Herrschers wurde später an den Kronstädter Stadtrat gerichtet als der Brief des Bojaren Albul, der als Gegenleistung für die von den Kronstädtern dem Vlad Dracul für seine Reise an die Hohe Pforte geleistete Hilfe den Burzenländer Kaufleuten den freien Handelsverkehr durch die Pässe Telejen und Prahova zusichert, ebenso die freie Ausfuhr von Eisen, Kupfer und anderen Waren aus dem Burzenland in die Walachei³.

Aus der Zeitspanne vom Jahre 1432 bis zum Jahre 1478 - aus welchem Jahr die erste urkundliche Erwähnung der Bruderschaft der Schmiedegesellen stammt - sind viele Briefe der Herrscher der Walachei und der Moldau erhalten geblieben, in denen diese vom Kronstädter Stadtrat Waffen verkauften. So z. B. verlangt im Oktober 1445 Vlad Dracul von den Kronstädtern wieder Bogen, Pfeile, Kanonen und Salpeter um die Festung Giurgiu an der Donau wiederherstellen zu können⁴.

Der siebenbürgische Wojwode Johannes Hunyadi verlangte im Jahre 1443 zweimal von den Kronstädtern Kriegswägen, Bombarden und 40 Kanonen, Büchsen, Kriegsmaschinen und Armbrüste⁵.

Am 31. Oktober 1471 forderte Matthias Corvinus, der Sohn des Johannes Hunyadi, der König von Ungarn geworden war, von den Kronstädtern hundert Büchsen, einen Zentner Schießpulver und hundert Kugeln⁶.

Der Herrscher der Walachei Vlad Țepeș (der Pfähler) ersuchte den Kronstädter Stadtrat, seinem Untergebenen Dimitrie die Ausfuhr von in Kronstadt gekauftem und beschlagnahmten Stahl zu gestatten⁷.

In einem Brief aus den Jahren 1474 - 1476 ersuchte der Herrscher der Walachei Basarab Laiotă den Kronstädter Stadtrat, seinen Abgesandten Proca von den Zollgebühren für die in seinem Auftrag gekauften Bogen und Schilde zu befreien⁸.

Derselbe Herrscher kaufte aus Kronstadt Eisen und Waffen durch seine Abgesandten Bucur und Cernat und ersuchte neuerdings um Befreiung vom Zoll. Im Falle einer Verweigerung drohte er, das Eisen von den Türken zu kaufen und den Handelsverkehr mit Kronstadt einzustellen⁹.

Am 18. Februar 1476 schrieb der Moldauer Herrscher Stefan der Große an den Kronstädter Stadtrat, daß er den Meister Michael beauftragt hätte, ihm in Kronstadt Waffen im Hinblick auf den Feldzug gegen die Türken einzukaufen¹⁰.

Zwei Jahre später ist die älteste schriftliche Erwähnung betreffend die Organisation des Schmiedehandwerks als Zunft datiert: "1478 diebus Aprilis wird die Schmiede-Bruderschaft in Kronen gestiftet, praesente Decano et Pastore Coronensi Reudel"¹¹. Wenn zu diesem Zeitpunkt der Bruderschaft der Schmiedegesellen ein Statut verliehen wurde, bestand die Zunft der Schmiedemeister gewiß schon viel früher.

Obwohl keine Statuten der Schmiedezunft aus dem 16. Jahrhundert erhalten geblieben sind, wird die Zunft in zahlreichen Urkunden erwähnt.

Der am 13. September 1501 in Schäßburg gefaßte Beschluß der Sächsischen Nationsuniversität enthält protektionistische Bestimmungen zugunsten der Meister des Schmiedehandwerkes und betreffend den Verkauf von Eisenwaren und setzt auch Strafen für Zuwiderhandelnde fest¹².

Die Meister der Kronstädter Schmiedezunft beschlossen im Jahre 1558 Statuten für die Schmiede in Rosenau, Tartlau, Zeiden und Neustadt¹³.

In einer am 26. März 1576 in Târgul Secuiesc ausgestellten Urkunde bestätigte der siebenbürgische Fürst Stephan Báthori auf Ansuchen der Tartlauer Schmiede die Gleichberechtigung der Schmiedezünfte von Kronstadt und Tartlau betreffend den Verkauf und den Kauf von Sensen¹⁴.

Am 3. Dezember 1578 beschloß die Sächsische Nationsuniversität in Hermannstadt Bestimmungen betreffend die Ausübung des Schmiedehandwerks auf den Dörfern nur unter Aufsicht der städtischen Zünfte¹⁵.

Die Kronstädter Schmiedemeister haben gewiß schon in der ersten Hälfte des 15. Jahrhunderts eine Zunft gebildet, und im folgenden Jahrhundert vervollkommnete sich deren Organisation durch die Bildung der Union der (siebenbürgischen) Schmiedezünfte, um die Interessen der Schmiede besser zu vertreten.

Das älteste erhalten gebliebene Statut der Kronstädter Schmiedezunft stammt aus dem Februar 1725 und enthält 30 Artikel¹⁶.

Schon im 16. Jahrhundert vollzog sich die Trennung verschiedener Gewerbszweige von der Mutterzunft der Schmiede, in eigene besondere Zünfte, die sehr produktiv waren.

In den erhalten gebliebenen Urkunden erscheint in chronologischer Reihenfolge zuerst die Bognerzunft, die als selbständige Zunft im Jahre 1505 bezeugt ist. Am 25. August 1505 bestätigte der Kronstädter Stadtrat das Statut der Bognerzunft¹⁷. Am 6. September 1547 bestätigte der Kronstädter Stadtrat das Statut von 1505 von neuem für die Bognerzunft¹⁸. Von seinen Bestimmungen verdienen es folgende zitiert zu werden (in modernisierter Umschrift):

“Zum ersten: So jemand das Handwerk außerhalb der Zeche [=Zunft] gelernt hat, es wäre hier zu Kronen [=Kronstadt], oder in der Moldau, oder in Bleschland [=Walachei], in Siebenbürgen oder anderswo, der soll allhier nicht gefördert werden von den Meistern, allein er richtet [=verständlich] sich zuvor mit der Zech...”

Im zweiten Artikel heißt es: “So ein Meister einen Lehrjungen wollte dinge[n] [=anstellen], der nicht eines Meisters Sohn wäre, so soll er ihn nicht länger ungedingt halten als vierzehn Tage ... und der Lehrjunge soll bei dem Aldamasch [=Wißwein] niederlegen [=bezahlen] zwei Gulden, der Meister mit dem aufgenommenen Lehrjungen sollen ein Mahl mit einander der Zeche geben, der Meister die Hälfte und der Lehrjunge auch den halben Teil”.

Weiter unten heißt es: “Die Ungarn, die jetzt in der Zeche sind, sollen auch hierfür [=künftig] darin bleiben mit samt ihren Söhnen, aber zukünftig soll man keinen

aus andern Zungen [=Sprachen] aufs Handwerk nehmen als nur Deutsche” und weiter: “Es soll kein Meister in die Moldau, [nach] Bleschland [=Walachei] oder Szeklerland ziehen, zu arbeiten daselbst, bei Verlierung der Zeche [= des Zunftrechtes].”

Im Jahre 1536 ersuchten die Zünfte der Schwertfeger, Zehnschnetzler [=Pfeilmacher], Kammner, Bogner und Schildmacher aus Hermannstadt und aus Siebenbürgen die Sächsische Nationsuniversität, die Kronstädter Schwertfeger daran zu hindern, ihre Erzeugnisse anderswo als im Burzenland, im Szeklerland, in der Moldau und in der Walachei zu verkaufen und “keine Arbeit [=Erzeugnisse] zwischen uns bringen sollen, so [wie] wir keine Arbeit aus unserer Zeche in ihr Land [=Burzenland] nicht führen”¹⁹. Im Jahre 1571 fällte der Kronstädter Stadtrat ein Urteil im Prozeß der Pfeilmacherzunft gegen einen gewissen Matthias, der an Stelle seines verstorbenen Meisters arbeitete²⁰.

Aus dem Verzeichnis der Büchschützen aus verschiedenen Zünften aus dem Jahre 1542 geht hervor, daß die Schlosserzunft zwei Büchschützen stellte²¹. In dem Verzeichnis der Einkünfte der Kronstädter Ratsherren aus dem Jahre 1563 wird die Schlosserzunft erwähnt, die eine Gebühr von einem Gulden zahlt. Die Kronstädter Schlosserzunft hatte im Jahre 1549 einen Prozeß mit der Hermannstädter Schlosserzunft betreffend die verpflichtende Lehrzeit für die Lehrjungen. Die Sächsische Nationsuniversität beschloß damals, daß die Lehrzeit bei den Schlössern in allen sächsischen Städten drei Jahre dauern solle²².

In einem Beschluß des Kronstädter Stadtrates vom 8. Juli 1561 wird die Zunft der Schildmacher erwähnt im Zusammenhang mit der Holzversorgung der Zunft²³.

Die Behörden ergriffen immer wieder Schutzmaßnahmen zugunsten der inländischen Schmiedewarenproduktion, um die eigenen Einkünfte nicht zu verkürzen und die Tätigkeit der Zünfte zu sichern und um im Endeffekt die feudale Ordnung zu bewahren. Als Beispiel seien genannt die Maßnahmen des ungarischen Königs Johann Zápolya betreffend die Einfuhr von ausländischen Eisenwaren in das Gebiert der Sächsischen Nationsuniversität²⁴. Der damalige Schäßburger Bürgermeister hatte dem König über die Einfuhr von ausländischen Sichel, Aexten, zweischneidigen Aexten und anderen Eisenwaren berichtet, was zur Verminderung der Einkünfte der Zünfte führte und dadurch die Zahlung der Steuern an den Staat unmöglich machte. “Weil dies zur Verminderung unserer Einkünfte geführt hat und jenen Schmieden großen Schaden zufügt, befehlen wir, die wir für unseren Nutzen und für den jener [zünftigen] Schmiede [aus den sächsischen Stühlen] sorgen wollen, mit Entschiedenheit, daß keiner der Kaufleute - sowohl fremde als auch einheimische - solche Waffen oder Eisenerzeugnisse auf die Jahr- und Wochenmärkte bringen darf”.

Die Tätigkeit der eisenverarbeitenden Zünfte war sehr reichhaltig und gewinnbringend. Ein große Zahl von Bestellungen von Eisenerzeugnissen aus der Walachei

und aus der Moldau geht aus den Schriftstücken sowie aus den Zollregistern der Stadt hervor. Es wurden sehr große Mengen von Eisenwaren - beginnend mit Messern, Schwertern, Aexten bis zu Waffen - aus den Kronstädter Werkstätten angefordert.

Über die in Kronstadt hergestellten Waffen gibt das Verzeichnis der Waffen in den Kronstädter Stadtbefestigungen vom 29. März 1562 Aufschluß²⁵. In den den Zünften zur Verteidigung anvertrauten Befestigungen wurden 243 Armbruste, 111 Hakenbüchsen, 111 Prager Büchsen, 17 Hellebarden, 27 Harnische oder Panzer, 23 Kettenhemden, Krägen, zwei kurze "Stücke" [Geschütze], vier "Falkonettele" [Kanonen], 10 "Bärenspieße", zudem noch ein Mörser, ein großer "Lenink", eine Gießpfanne, ein "Ryr Hoken", sieben Büchsen und zwei Zangen in der Kronstädter "Hütte" oder Eisengießerei. Dies Verzeichnis ist deshalb interessant, weil es Stadtbefestigungen anführt, die den eisenverarbeitenden Zünften zur Verteidigung anvertraut waren. Im Quartale Catharinae - der Schmiedeturm, im Quartale Petri - der Schlosserturm, Schwertfegerturm und die "Hütte", im Quartale Portica - der Drechslerturm und der Bognerturm.

Die große Anzahl der Schmiedemeister und ihre Bedeutung im städtischen Wirtschaftsleben bedingte auch, daß den Schmieden die im Jahre 1529 erbaute Bastei an der Nordwestecke der Inneren Stadt zur Instandhaltung und Verteidigung anvertraut wurde. Unter dem Namen Schmiedbastei ist sie auch heute erhalten und bekannt und beherbergt jetzt das Kronstädter Staatsarchiv mit dem alten Kronstädter Stadtarchiv.

Viele von den Herrschern der Walachei und der Moldau an den Kronstädter Stastrat gerichteten Schreiben betreffen Bestellungen von Waffen und Munition zum Kampf gegen die Türken. Der Fürst der Walachei Vlad CălugăruI verlangte in den Jahren 1483 - 1484 von den Kronstädtern Pfeile, Bogen, Schwerter und Schilde²⁶. Der Fürst der Walachei Radu cel Mare (1495 - 1507) verlangte die Rückerstattung von zwanzig Eisenfelgen, die seinem Boten Costea aus Târgoviște in Törzburg beschlagnahmt wurden²⁷. Der gleiche Fürst ersuchte den Kronstädter Stadtrat, seine Untertanen Triful und Ciocan einen Wagen mit Eisenfelgen im Gewicht von einem Zentner²⁸.

Am 13. Oktober (1500 - 1503) richtete der große Moldauer Fürst und Heerführer Ștefan cel Mare aus Suceava ein Schreiben an den Kronstädter Stadtrat und ersuchte, den Bojaren Spătar Trotușan beim Kauf von Waffen, Zaumzeug und und Steigeisen zu unterstützen²⁹.

Im Jahre 1511 ersuchte der Fürst der Walachei Vlad cel Tânăr die Kronstädter, seinen Boten zu unterstützen, ihm für 1000 Asper Waffen (Bogen und Pfeile) zu kaufen³⁰.

Außer Waffen wurden auch andere Eisenerzeugnisse ausgeführt. So wird im Jahre 1419 die Ausfuhr von "Eisenwaren" in die Moldau und im Jahre 1486 die Ausfuhr von Gegenständen aus Eisen und Stahl in die Walachei erwähnt³¹.

Im Jahre 1547 kaufte der Fürst der Walachei Mircea Ciobanul Eisen aus Kronstadt³², und im Jahre 1532 kaufte der Moldauer Fürst Petru Rareș 600 Eisenklingen³³.

Häufig werden in den Urkunden Ansuchen für Geräte für Bäckereien und Sägewerke oder betreffend "große Wagen mit Eisenfelgen" bzw. Wagenräder mit Eisenfelgen, Steigbügel, Hufeisen, Aexte, Pflugscharen, Eisenfelgen für Wagenräder, Sicheln, Draht und Besteck erwähnt.

Im Jahre 1556 wurden aus Kronstadt eiserne Einrichtungsgegenstände für eine Bäckerei ausgeführt, in den Jahren 1559 und 1360 Geräte für acht Sägewerke, im Gesamtwert von 108 Gulden³⁴.

Die Kronstädter Produktion von Sensen, Messern und Messerscheiden ist beeindruckend. Die urkundlichen Quellen belegen für die Zeit von Januar bis Oktober 1503 die Ausfuhr von 422050 Messern im Werte von 5063 Gulden in die Walachei und von 25327 Messern in die Moldau³⁵. Übrigens ist die Ausfuhr von Messern in die Walachei schon in einem Handelsprivilegium von 1431 erwähnt³⁶.

Ebenso wurden im Laufe des Jahres 1503 laut dem Zwanzigstzollregister 2.424.950 Messer im Werte von 1.457.820 Asper in die Moldau und in die Walachei ausgeführt³⁷.

In den Zollregistern von 1529 - 1530 sind 11.262 Messer im Werte von 8.820 Asper verzeichnet und Zaumzeug und andere Gegenstände im Werte von 11.000 Asper³⁸.

Im Jahre 1542 wird die Ausfuhr von Messern zusammen mit Metallen und Geräten im Gesamtwerte von 29.430 Asper erwähnt³⁹, während das Zollregister von 1543 64.525 Messer verzeichnet im Werte von 129.050 Asper und weiterhin Eisenwaren und Blei für 6.940 Asper⁴⁰.

Das Zwanzigstzollregister von 1545 verzeichnet die Ausfuhr von 7.188 Messern im Werte von 14375 Asper, während im folgenden Jahre 1546 nur Messer im Werte von 850 Asper anführt. Im Jahre 1547 werden im Register ausdrücklich erwähnt nur Metalle und Gefäße im Werte von 15.200 Asper, aber im Jahre 1548 Metalle mit dem Werte von 2.850 Asper⁴¹.

Die Untersuchung dieser kurzen Daten erweist, wie wirksam die Tätigkeit der eisenverarbeitenden Gewerbe für das Wirtschaftsleben der Stadt Kronstadt war, denn von dem Ausfuhrwert wurden Zollgebühren eingehoben, die in die Stadtkasse gelangten, während der Erlös aus dem Verkauf den Herstellerzünften zugute kam. Aber wie produktiv auch die Tätigkeit der Kronstädter Schmiedewerkstätten war, so enthalten die obigen Zahlen betreffend die Messer aus den Zollregistern gewiß auch diejenigen Messer, die aus Graz, Nürnberg und der Steiermark nach Kronstadt gebracht wurden, und ihre Bestimmungsgebiete waren nicht nur die Walachei und die Moldau, sondern auch die Balkanländer und das osmanische Reich.

Das Testament des türkischen Kaufmannes Balicki Zadé Hayred aus Brussa, datiert 6. September 1480 erwähnt neben anderen Waren auch 11.000 Messer und 4.700 Messerscheiden aus der Walachei⁴². Der Historiker Radu Manolescu äußert

sich zu diesem Aspekt auch vom demographischen Standpunkt aus und meint, daß bei einer Bevölkerung von 400 - 500.000 Einwohnern, wieviel die Walachei am Anfang des 16. Jahrhunderts hatte, dieser nicht so viele Messer verkauft werden konnten. Durch Vermittlung der orientalischen Kaufleute, die die Jahrmärkte in der Walachei und in der Moldau besuchten, gelangten eine Reihe von Kronstädter Erzeugnissen auf den Balkan und weiter ins Osmanische Reich⁴³.

Die Eisenbearbeitung im Mittelalter machte eine besondere Entwicklung durch betreffend die Vielfalt der Erzeugnisse, von der auch die Bildung neuer Gewerbszweige bedingt wurde, die sich immer mehr spezialisierten. In Abhängigkeit von den Gebrauchsbedürfnissen und den Handelsbedürfnissen fand auch eine quantitative Entwicklung statt. Das 16. Jahrhundert kann als eine neue entscheidende Etappe des Fortschritts des Schmiedegewerbes betrachtet werden auch in Bezug auf die bei dem Guß, Schmieden, Legieren usw. verwendeten Techniken.

Die Bearbeitung des geschmiedeten Eisens erlebte ihren Höhepunkt besonders in der Zeit der Renaissance, als die einzelnen Eisenteile die verschiedenen Elemente der Bauten miteinander verbanden oder selbst Bestandteile dieser Bauten waren. Türen, Fensterrahmen, Windfahnen, Konsolen, Hausornamente, Gitter wurden zu Zierelementen nach der Anwendung verschiedener Techniken: Graveurarbeit mit Säure, Ziselierung, Legierung, Pressen, Zierpunzierung, durchbrochene Arbeit.

Die erhalten gebliebenen Eisenarbeiten bezeugen einerseits eine beachtliche Kontinuität der eisenbearbeitenden Gewerbe und andererseits eine Anpassung dieser Gewerbe an die bekannten Kunststile, die wir ebenso auch bei der Holz- und Beinskulptur, bei der Keramik, bei Stickarbeiten und sogar in der Malerei antreffen.

Vom 15. Jahrhundert an - aus welcher Zeit die ältesten Stücke stammen - und bis zur Mitte des 19. Jahrhunderts - in welcher Zeit die Eisenbearbeitung sich aus der Zunft und Manufaktur ins Bereich der Fabriksproduktion verlagert - bezeugen die im Besitze des Kronstädter Geschichtsmuseums befindlichen Eisenarbeiten die Verbindung des Nützlichen mit dem Schönen. Neben anderen Kronstädter Erzeugnissen, die durch ihre Schönheit berühmt sind - jene der Zinngießer, Goldschmiede, Tischler - sind auch die Eisenerzeugnisse ein Gebiet der künstlerischen Gestaltung gewesen.

Aus dem früheren Besitz der Zünfte der Schmiede, Schlosser, Bogner, Schwertfeger u. a. bewahrt die Sammlung des Museums die Zunftlade der Schmiede aus dem 18. Jahrhundert auf, die auf der Vorderseite in zwei rechteckigen Kassetten als Intarsienarbeit das Wahrzeichen der Zunft zeigt, nämlich zwei gekreuzte Sensen. Oberhalb der gekreuzten Sensen ist ein Hängeschloß dargestellt und die Initialen H. K. und C. H. Auf dem Deckel der Zunftlade ist in Intarsienarbeit ein Schmied zu sehen, der in der rechten Hand einen Schmiedehammer hält, mit dem er auf einem Amboß ein Hufeisen schmieden will, das er mit einer Zange mit der linken Hand hält. Unten neben dem Amboß sind einige soezifische Schmiedewerkzeuge

dargestellt. An der Lade sind auch die Verzierungen der Verschlusseinrichtung beachtenswert. Stilmäßig läßt sich die Zunftlade der Schmiede dem Barockstil zuordnen Abb.1.

Von den Klempnern ist die 1805 datierte Zunftlade erhalten geblieben. Die Jahreszahl auf dem Ladendeckel umgibt das in Kupfer ausgeführte Habsburger Reichswappen. Auf der Vorderseite befinden sich drei Kassetten, von denen die mittlere in Intarsienarbeit das Kronstädter Wappen in einem Lorbeerkranz darstellt, die beiden anderen Kassetten stellen Gestalten von Handwerkern dar. Diese Zunftlade weist sowohl Elemente des Barock als auch des Klassizismus auf⁴⁴ Abb.2.

Aus dem früheren Besitz der Schlosserzunft ist eine Zunftlade erhalten geblieben, die auf der Innenseite des Deckels die Jahreszahl 1822 trägt. Ihr Aufbau und ihre Verzierungen weisen auf den Übergang von Klassizismus zum Biedermeierstil. Die Vorderseite zeigt in Intarsienarbeit drei Kassetten. In der mittleren ist das Zunftwappen der Schlosser zu sehen, bestehend aus einem Hängeschloß - das auch die Verzierung des Schlüsseloches der Lade bildet - , dann zu beiden Seiten je eine Pistole und darüber zwei gekreuzte Schlüssel⁴⁵ Abb.3.

Einige Wappen der eisenverarbeitenden Zünfte - besonders der Schlosser und der Schwertfeger - befinden sich auch eingraviert auf Zinntellern in der Sammlung des Kronstädter Geschichtsmuseums⁴⁶.

Schöne Zunftwahrzeichen der Schmiede sind gemalt auf den Gestühlen in der Schwarzen Kirche und auf den Seitenwänden der Empore der Martinsberger Kirche.

Das auf einem Gestühl in der Schwarzen Kirche in einem ovalen Medaillon gemalte Wappen zeigt in der Mitte zwei gekreuzte Pistolen. Unterhalb davon ist ein schönes Hängeschloß dargestellt, darüber zwei gekreuzte Renaissance-Schlüssel und die Jahreszahl 1713. Darunter befinden sich als Inschrift die Initialen: PAL FCE und MS⁴⁷.

Auf einem anderen Gestühl befindet sich das im Jahre 1826 gemalte Wappen der Schmiede, das eine Waage, einen Schlüssel und eine Flinte zeigt, dann ein Schloß und einen Sporn, dazu die Namen der Zunftmeister: Samuel Binder, Georg Schreiber und Georg Bruschi sowie die Jahreszahl 1826⁴⁸.

Ein anderes Wappen der Schlosser aus der Schwarzen Kirche besteht aus einem Lorbeerkranz und darüber eine Krone, in der Mitte befindet sich ein Tahmen und ein Fenstergitter⁴⁹.

Aus dem früheren der eisenverarbeitenden Zünfte gibt es noch die Zunftfahne der Schlosserzunft aus dem Jahre 1835 und das Wappen dieser Zunft aus dem Jahre 1846.

Die Fahne besteht aus blauem Naturseidenstoff gearbeitet, hat gestickte Ränder und Verzierungen aus goldenfarbigen Metallfäden. Auf beiden Seiten der Fahne befindet sich je ein ovales Medaillon, in dem das Wappen der Schlosserzunft gemalt ist. Es besteht aus einem Zirkel, in dessen Öffnung sich ein Schloß befindet.

darunter sind zwei gekreuzte Schlüssel, eine Pistole und ein Sporn dargestellt. Bei den beiden Medaillons sind die Kronen über dem Wappen verschieden. Auf der einen Seite ist die Krone über den beiden Köpfen des kaiserlichen Doppeladlers, darüber steht die Inschrift: "Zunft Inspector" S. H. JOSEF GRAEF und die Jahreszahl 1835 Abb. 4. Auf der anderen Seite befindet sich das Kronstädter Stadtwappen und zu beiden Seiten des Medaillons die namen der Zunftvorsteher: "ANDREAS PETERSBERGER CHRISTIAN SINDEL DIE SCHLOSER ZUNFT PFAHNE". Die Fahne befindet sich in fortgeschrittenem Verfallzustand⁵⁰ Abb.5

Außer der Zunftfahne ist noch ein großer Schlüssel mit geschmiedeter Verzierung erhalten geblieben, der die Datierung 1846 zeigt und ein Wahrzeichen der Schlosserzunft war. Dies Wahrzeichen hat große Ausmaße, eine Längen von 40 cm, der Durchmesser des Schlüsselgriffes 12,5 cm und der Schlüsselbart 3 cm. Der Schlüsselschaft ist sechseckig und enthält die Inschrift: HERBERG SVATER. IOHAN WAGNER. PAULUS BAUM. LADENMEISTER. IOHAN KESLER BEISITZ und die Initialen J. I. 1846 Abb.6

Bis zur Umwandlung des Schmiedehandwerks in einen Industriezweig, der komplizierte Maschinen für die Metallverarbeitung verwendet, haben die Geräte und die Technologien überall die gleiche Entwicklung mitgemacht, so daß auch die Erzeugnisse in ganz Europa ähnlich sind. Dies ist in den Sammlungen von Eisenerzeugnissen in großen Museen sichtbar - wie Germanischen Nationalmuseum in Nürnberg oder in seiner Außenstelle in Velbert "Deutsches Schloß und Beschläge", im Kunsthistorischen Museum in Wien oder in den Sammlungen des Ungarischen Nationalmuseums in Budapest.

Die mittelalterliche Eisenbearbeitung ist durch ein starkes künstlerisches Formgefühl gekennzeichnet und hat eine ähnliche Entwicklung und Verwendung in ganz Europa erfahren, ebenso auch in der Baukunst, hier aber mit funktioneller Zweckausrichtung.

Im 19. Jahrhundert und vor allem in seinen letzten Jahrzehnten tauchen neue künstlerische Richtungen auf, ebenso in der Baukunst ein neuer Stil, sowohl bei der Gleiderung des Raumes, als auch bei der Bedeckung der Fassaden. Eine Verzierung mit vielfältigen Materialien, darunter auch geschmiedetes Eisen, bei der Herstellung von Gittern und Balkonen mit Blumenverzierungen und geschwungenen Zweigen wurde mit besonderer Meisterschaft um das Jahr 1900 in den großen europäischen Städten - Paris, Brüssel, Berlin, Wien - angewendet. Der gleiche Stil gelangte schnell auch in unsere Gegenden, ist hier aber nicht so spektakulär. Besonders bei den Außendekorationen aus Schmiedeeisen, die handwerklich hergestellt wurden, kann behauptet werden, daß der **neue** Stil dem Eklektizismus aus der vorangehenden Zeit verpflichtet bleibt.

Aspekte der Technologie der Eisenbearbeitung im Mittelalter

Dank seiner Komposition und seiner Bearbeitungsweise konnte das Eisen modelliert werden und man konnte ihm stilgemäße plastische Formen geben, so daß seine Verwendung auch zu einer künstlerischen Notwendigkeit wurde. Die Eisenelemente verleihen Farbe, Bewegung, Erlesenheit und ergänzen jedes Ensemble wo sie angebracht sind.

Die bei der Eisenbearbeitung verwendeten Geräte waren der Amboß, Hämmer von verschiedenen Größen, Zangen, Schraubstöcke, Feilen, Dorne und Punzen. charakteristisch für alle diese Geräte ist ihre große Verschiedenheit nach Größen und Formen, je nach dem Zweck ihrer Verwendung. So können z. B. die Ambosse groß oder klein sein, oder sie können Hilfsambosse von sehr verschiedenen Formen sein ⁵¹.

Dasselbe gilt auch für die Hämmer, Schraubstöcke und Zangen ⁵²

Wir beschreiben in der Folge nur grob die verschiedenen Arbeitsgänge, um den Roheisenstücken die gewünschte Form zu geben, weil dies zum Verständnis der Probleme die sich bei der Untersuchung der auf uns gekommenen Eisengegenstände notwendig ist, und zwar befinden sich in der Sammlung des Kronstädter Geschichtsmuseums sowohl Geräte die in Schmiedewerkstätten verwendet wurden als auch Erzeugnisse aus diesen Werkstätten.

Die Bearbeitung des Eisens geschah in weißglühendem oder in kaltem Zustand durch Hämmerung, Löcherung, Stanzierung, Ausparung. Während der warmen Bearbeitung geht das Eisen durch verschiedene Wärmestadien, von Rotglut bis zur Weißglut und davon bzw. von den betreffenden Temperaturen abhängig sind auch die verschiedenen angewandten Arbeitsgänge ⁵³.

Das Schmieden oder die warme oder kalte Behandlung des Eisens durch Hämmern oder durch Preßdruck zum Zwecke der Vergrößerung der Querdimensionen.

Die Einkerbung oder das Schneiden durch plastische Deformation ist ein anderer Arbeitsgang, der am rotglühenden Eisen vorgenommen wird und zwar mit Verwendung von Meißeln und verschiedenen Hämmern.

Das Spalten oder Aufschneiden auf einer gewissen Länge ist ein Arbeitsgang, der zum Erzielen von künstlerischen Formen mit pflanzlichen Elementen verwendet wird, weil dabei das Metall seine Dimensionen verändert.

Die Dehnung, Verbreiterung, Vertiefung und Verleihung von verschiedenen Formen wird mit rotglühendem Metall vorgenommen, wobei dies mit dem

winkelförmigen Teil des Hammers geschieht und kleine Ambosse mit zylindrischen Formen und Rundstäben sowie poansoane von verschiedenen Formen verwendet werden. Auch die Lochung wird in manchen Fällen am rotglühenden Metall mit Verwendung von Dornen durchgeführt.

Die Bereicherung der Grundformen durch Aufspaltung geschieht durch mehrfaches Erhitzen des Metalls bis zur Rotglut, um dabei mehrere Arbeitsgänge mit verschiedenen Werkzeugen bei der Herstellung von Türangeln und Voluten (Schnecken).

Durch die Arbeitsgänge der Ausdehnung, des Rollens und der Verbreiterung können verschiedene zusammengestzte Formen erzielt werden, die aus den gekerbten Grundformen abgeleitet sind.

Eine Reihe von künstlerischen Formen entsteht durch Zusammenstellung von Einzelteilen durch Schweißen, Flechten und Verbindungen. Diese Behandlungen werden bei den schon behandelten Stücken angewendet und ihre Verbindung führt zu neuen Verzierungformen.

Das Schweißen oder die plastische Verformung durch Zusammenfügung von zwei oder mehreren Stücken zu einer einheitlichen Form wird bei den bereits bestehenden Formen angewandt mittels der anderen bekannten Arbeitsgänge. Durch diese Prozedur können Ensembles vor Zierformen verwirklicht werden, die manchmal von großen Ausmaßen sind.

Eine andere Technik, die besonders bei der Verfertigung von Gittern benützt wird, ist die mehrfache Flambierung der geschmiedeten Eisenstäbe in einer Matritze und ihre Zusammenfügung und Verbindung durch Metallbänder.

Das Pressen in Matritzen kann auch im kalten Zustand erfolgen, aber nur bei dünnen Blechen. Hierbei wird eine Matritze aus Zink oder aus Stahl verwendet, der durch Ausmeißeln oder Aushöhlen bearbeitet wurde. In diese Matritzen wird das dünne Blech gepreßt, um die Form der Matritze anzunehmen. Das Pressen wird durch das Hämmern einer dicken Bleiplatte verwirklicht, die auf das dünne Eisenblech gelegt wird.

Besonders schöne gerundete Formen und elegante Wellungen der Blätter und der Stengel, der Maskaronen und Greifen erzielte man durch das Hämmern auf kleinen Spezialambossen mit stumpfen Meißeln.

Durchbrochene Arbeit ist die Ziertechnik, die mit einer Säge verwirklicht wird. Zur Herstellung von gekrümmten Leerfeldern werden besonders enge Sägen verwendet, und die damit erzielten Zierformen - einige wie wahre Spitzen - sind sehr geschätzt (Foto 27 auf Tafel 31 zeigen einige Beispiele aus den Sammlungen des Kronstädter Geschichtsmuseums).

Die Hämmern ist die Technik, die mit Spezialhämmern jene Stücke bearbeitet, die schon mit andern Geräten hergestellt wurden, um damit komplexe Formen zu schaffen.

Torsion bedeutet die Drehung von Stangen um ihre eigene Achse, was ihnen die Form einer Schraube verleiht. Man kann torsionieren Stücke mit verschiedenem Querschnitt - viereckig, rund, rechteckig und es können auch mehrere

Stangen zusammen torsioniert werden, die dann an den Enden zusammengeschweißt werden können.

Die Lochung geschieht mit Dornen von verschiedener Form, die beim rotglühenden Material angewendet werden, und zwar über dem Loch im Amboß. Eine andere Form der Lochung ist die Bohrung beim kalten Metall mit einem Spiralbohrer.

Das Feilen geschieht durch Werkzeuge aus sehr hartem Stahl, die vom zu bearbeitenden Metall Material in Form von Span und Feilenstaub abtragen, wodurch neue künstlerische Formen geschaffen werden, so zum Beispiel Zähnungen am Rande und Wellungen oder mit Feilen können je nach der Feinheit der Feile, schon bestehende Oberflächen oder Kanten ausgefeilt werden.

Ein anderer bei den Eisenarbeiten häufig vorkommender Arbeitsgang ist die Zusammenfügung der Stücke durch Nietten. Dabei wird das rotglühende Material mit dem Dorn gelocht, nachher wird die Niete eingefügt und an dem dem Kopf entgegengesetzten Ende gehämmert.

Sehr häufig begegnen wir bei der Zusammenfügung der Elemente von komplexem Schmiedeeisen dem Durchstechen. Einige Barren werden zuerst leicht gestaucht an den Stellen, wo die Zusammenfügung geschehen soll. Dann wird das Metall dort mit einem Meißel von beiden Seiten gespalten, die Spalte mit anderen Meißeln bis zur gewünschten Größe erweitert und werden abgeschrägt, wonach die Zusammenfügung geschieht. Diese Art der Zusammenfügung wird oft bei Gittern angetroffen.

Die Gravierung und Meißelung sind Arbeitsgänge von großer Feinheit, die bei einzelnen oder zusammengesetzten Stücken verwendet werden, auf ebenen, gekrümmten oder kugelförmigen Oberflächen usw. zwecks deren Verzierung. Die dabei verwendeten Geräte sind besondere Meißel und Messer von verschiedener Dicke mit Handgriff, die nur mit der Hand betätigt werden.

Eine andere Verzierungsmethode der Gravierung verwendet dafür eine Säure. Damit diese Säure wirken kann, werden die zu behandelnden Stücke zuerst einer Schichte von einem Gemisch aus Wachs, Asphalt und Talk bedeckt. Nach der Abkühlung diese Schichte wird darin die Zeichnung eingeritzt und danach die Säure angewendet, die an den Ritzstellen das Metall auflöst und so die gewünschte Zeichnung darauf ätzt. In vielen Fällen werden diese Zeichnungen mit Lackfarben bemalt, was besondere Effekte hervorruft.

Um die Eisengegenstände für längere Zeit vor der Oxydation zu schützen wurden schon früh zahlreiche Methoden entwickelt. Von diesen wird häufig die

Bedeckung mit einer dünnen Schutzschichte aus anderem Metall verwendet - Verzinkung, Verzinnung oder Schutzoxydierung. Letztere verwirklichte man durch das Brennen des Metalls, das vorher mit Öl bestrichen wurde. Dadurch wurde gleichzeitig mit der Schaffung einer Schutzschichte auch die Farbe des Metalls verändert, was zu neuen künstlerischen Effekten führte.

Es wäre noch anzumerken, daß einige der bei der Herstellung von Zierstücken und Zierensembles aus Eisen verwendeten Geräte auch von der Goldschmieden verwendet wurden. Auch dies ist ein Hinweis auf die besondere Bedeutung der Schmiedetätigkeit im Rahmen gesamten Handwerks. Ebenso wurden auch die verschiedenen Verzierungstechniken, wie Punzierung und Durchbrechung, Gravierung und Pressung auch bei der Herstellung von Gegenständen aus Silber, Gold, Zinn, Kupfer oder Messing verwendet. Die Sammlungen des Kronstädter Geschichtsmuseums sowie die Goldschmiedearbeiten aus dem Besitz der Kulte⁵⁴ weisen eine große Vielfalt von Zierformen auf innerhalb der verschiedenen Kunststile auf, die mit Techniken hergestellt wurden, die wir in vorliegender Arbeit zu beschreiben versuchen und die auch in der Kunst der Eisenbearbeitung verwendet wurden.

Aus der Vielfalt der technischen Arbeitsgänge bilden jene zur Verfertigung der Schlüssel und der Schlösser eine besondere Kategorie, sowohl in Beziehung auf die Kunstfertigkeit der Mechanismen, denen der Schlüsselbart angepaßt werden mußte, als auch betreffend das künstlerische Aussehen. Besonders im 18. und im 19. Jahrhundert ist das Bemühen um die Maskierung der Verschlußmechanismen besonders bei den Laden zur Aufbewahrung des Zunftvermögens festzustellen, ebenso bei den Geldtruhen, aber auch bei Tor- und Türschlössern, und zwar durch Anbringung von ausgekügelten Ornamenten, die leicht nur für Verzierungen gehalten werden konnten.

Die große Anzahl von Schlüsseln und Schlössern, die sich in verschiedenen großen Sammlungen befinden - und hiezu können wir auch die Sammlung des Kronstädter Geschichtsmuseums zählen - bedingte eine Reihe von Untersuchungen um sie zu katalogisieren und zu datieren. In den meisten Sammlungen befinden sich Schlüssel aus dem 12. - 13. Jahrhundert, die vor allem von archäologischen Ausgrabungen herrühren⁵⁵ und die dem gotischen Stil angehören.

Die Untersuchung und Ordnung der Exemplare aus dem 15. Jahrhundert hat zur Schlußfolgerung geführt, daß die Anzahl der Schlüssel größer ist als die der Riegel und Schlösser, aber die Entwicklung der Schlösser in dieser Zeit vermindert dieses zahlenmäßige Mißverhältnis.

Die Schlüsselgriffe aus dem 15. Jahrhundert haben die rhomboidalen Formen aus den früheren Zeiten, aber in den letzten Jahrzehnten des Jahrhunderts verringert sich die Zahl der Schlüssel mit solchen Griffen, weil als neue Formen die Rosetten auftauchen⁵⁶ Anfangs wurde der kreisrunde Griff durch Eisenstäbe in vier geteilt, und diese Form der Rosette kommt am häufigsten vor. Die Einteilung des Griffes

geschah meist durch ein gestürztes Kreuz aus zwei Stäben. Diese waren in der Mitte des Durchmesser der Rosette aufgespalten und miteinander durch Durchdringung verbunden und danach durch Hämmern verschweißt.

In der Sammlung des Kronstädter Geschichtsmuseums sind solche Exemplare nicht vorhanden, aber es ist nicht ausgeschlossen, daß bei künftigen archäologischen Ausgrabungen aus der frühfeudalen Zeit auch solche Schlüssel gefunden werden.

In der Sammlung des Kronstädter Geschichtsmuseums sind die einzigen Schlüssel, die aus archäologischen Ausgrabungen stammen jene von der Schwarzburg bei Zeiden, die vom Forscher Dr. Florea Costea für das 13. - 14- Jahrhundert datiert wurden ⁵⁷.

Die Griffe dieser Schlüssel haben rhomboidale Form, mit Ohr oder mit geschlossenem Rhombus, die so wie der Schlüsselschaft aus einem Eisenstab mit quadratischem Querschnitt durch Hämmern abgerundet wurde. Der Schlüsselbart ist aus dem Schaftstab durch Verbreiterung im warmen Zustand herausgearbeitet. Es wurden auch zwei Schlüssel mit kreisförmigem Griff gefunden. Einer davon hat einen vollen Griff, der durch vier Öffnungen verziert ist, die mittels eines Dornes hergestellt wurden. Der andere Schlüssel hat einen kreisförmigen Griff, der nicht unterteilt ist ⁵⁸. Diese beiden letzteren Schlüssel glauben wir für das erste Jahrzehnt des 15. Jahrhunderts datieren zu können, an der Grenze zwischen den rhomboidalen und den gegliederten Rosetten. Die Schlüssel, die rhomboidale Griffe haben und einen vollen Schaft aus gehämmerten Eisenbarren gehören zum gotischen Stil.

Für Datierungen von Schlüsseln dieser Art sind die bildlichen Darstellungen sehr wichtig. In der Grabkapelle der Petersberger evangelischen Kirchenburg befinden sich Wandmalereien vom Ende des 14. Jahrhunderts ⁵⁹ in gotischem Stil und mit italienischen Einflüssen ⁶⁰. Der Apostel Petrus aus der Szene mit der Krönung Mariens hält in seiner Hand Schlüssel mit rhomboidalen Griffen.

Die gleiche Art von Schlüsseln hält der Apostel Petrus auch auf den Wandmalereien der Kapelle in der Petersberger evangelischen Kirchenburg in seiner Hand in der Szene mit den sechs Aposteln bei der Kreuzigung. Diese Wandmalereien in gotischer Machart mit Laiencharakter wurde von Eduard Morres für die Jahre 1460 - 1470 datiert ⁶¹.

Diese ikonographischen Darstellungen bestimmen uns, die Schlüssel mit rhomboidalen Griffen aus der Sammlung des Kronstädter Geschichtsmuseums für das 15. Jahrhundert zu datieren. Zu dieser Datierung passen auch die Schlüssel auf den Wandmalereien in der Klosterkirche von Şumuleu-Ciuc, die vom Ende des 15. Jahrhunderts stammen sowie die Schlüssel auf dem Siegel der Stadt Fünfkirchen (Pécs) in Ungarn ⁶².

Aber der größte Teil der Schlüssel aus dem Besitz des Kronstädter Geschichtsmuseums stammen aus dem 16. - 19. Jahrhundert und weisen Renaissance-

und Barockeiflüsse auf. Ihr Schaft sind rund, die sogenannten deutschen Schlüssel, und weisen manchmal Rillen auf. Der Schlüsselgriff ist meistens rund, seltener erscheinen kleeblattförmige oder mit Voluten versehene Griffe vor. Bei diesen Schlüsseln muß die Datierung nicht nach dem Griff geschehen, sondern nach der Komplexität des Schlüsselbartes. Je komplizierter der Schlüsselbart ist, um so neuer ist der Schlüssel. Diese Datierung ist verbunden mit den vom 16. bis zum 19. Jahrhundert erzielten Fortschritten der Technik. Die Schlüsselgriffe aus dieser Zeit bewahren in vielen Fällen alte Formen, die der Renaissance und dem Barock angehören, um den künstlerischen Aspekt dieser Erzeugnisse zu bewahren. Sehr schlüssig sind dafür auch die in dieser Arbeit vorgestellten technischen Zeichnungen aus jener Zeit.

Betreffend die bei der Herstellung der röhrenförmigen Schlüssel angewandten Techniken können wir feststellen, daß seit der zweiten Hälfte des 15. Jahrhunderts die Lötung mit Kupfer verwendet wird, die eine größere Widerstandsfähigkeit verleiht und feiner ist als die Verbindung durch Hämmern des glühenden Eisens. Danach wurden die Schaft geschliffen, der Schlüsselgriff wurde an den Schaft mit Ringen von runder, sechseckiger oder achteckiger Form, die manchmal mit Rillen versehen waren, befestigt. Die Zusammenfügung des Griffes und des Schlüsselbartes wurde ebenfalls durch Lötung mit Kupfer bewerkstelligt. Diese Herstellungsart ist bei vielen Exemplaren aus dem Besitz des Kronstädter Geschichtsmuseums gut erkennbar.

Bei der Sammlung von Schlosserarbeiten des Kronstädter Geschichtsmuseums fällt die viel größere Anzahl von Schlüsseln im Vergleich mit den Schlössern und Riegeln auf. Dafür aber sind die letzteren besonders auffallend sowohl vom künstlerischen als auch vom technischen Standpunkt. Fast jedes Stück ist ein Unikat, sowohl wenn es von einer Zunftlade stammt, als auch wenn es von einer Türe oder von einem Tor herührt. Beginnend mit den drei runden Schlössern, von denen eines in der Schwarzburg bei Zeiden gefunden und für das 11. - 12. Jahrhundert datiert wurde⁶³ und zwei mit Befestigungsrahmen aus dem 16. - 17. Jahrhundert stammen, und nach der Form des Schlüsselloches datiert wurden, das hier zylinderförmig ist und in der Mitte des Seitenkreises angebracht ist⁶⁴, dann mit den dreieckigen Schlössern, die für die Zeit des 15. - 17. Jahrhunderts spezifisch sind und den sehr schönen neoklassizistischen Exemplaren aus der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts, ist die ganze Reihe von Formen und Mechanismen in den Sammlungen des Kronstädter Geschichtsmuseums vertreten. Dazu kommen die schönen Verschlüsse, Riegel von Türen und Toren, die durch die Verzierungen des Schlosses und durch die Beschläge wahre Kunstwerke sind, die der deutschen Renaissance und dem Barock angehören.

Auch die Türklinken sind Schlossererzeugnisse, die außer ihrer Bestimmung zur Betätigung der Verschlussmechanismen auch eine künstlerische Rolle der Verzierung haben, ebenso wie die Schilde der Schlüssellocher. Die Verzierung weist im allgemeinen pflanzliche Motive auf, die durch Gießen, Pressen, Hämmern, Punzierung je nach dem Stil der Verschlüsse erzielt wurde.

Zu den Eisenerzeugnissen, die an Türen und Toren verwendet wurden, und die die modernen Klingeln vorwegnahmen, gehören die Türklopfer. Sie kommen schon in der Antike vor und hatten die Form eines Medusenkopfes, in dessen Mund der Klopfring lose befestigt war und bewahrten ihre Funktionalität bis zur ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts. In Mitteleuropa ist der Torklopfer ein Charakteristikum des romanischen, gotischen und besonders der Renaissance-Mittelalters. Exemplare von besonderer Schönheit aus dem 11. - 16. Jahrhundert sind erhalten geblieben an den Toren der großen Kathedralen, bei Häusern und Palästen sowie in den Sammlungen der großen Museen aus London, München, Nürnberg oder Wien ⁶⁵.

In den Sammlungen des Kronstädter Geschichtsmuseums wird ein einziges derartiges Exemplar aufbewahrt, Abb. 168, das mit jenen aus Deutschland aus dem 16. Jahrhundert ähnelt. Dieses besteht aus einem quadratischen Schild von 8 cm Seitenlänge zur Befestigung, mit einem ovalen Klopfring mit verdickten Enden die in einem hervorstehenden Mittelknopf eingeschlossen waren, mit dem auf das Schild geklopft wurde.

Auf den Toren einiger neoklassizistischer Häuser aus dem 19. Jahrhundert erscheinen Holzknöpfe in Form von Löwenköpfen, Maskaronen oder als Blumenrosetten, in welche die Torklopfer eingefügt wurden. Es ist nur noch ein einziges Exemplar in der Katharinengasse Str. Poarta Schei Nr. 16 mit so einem Torklopfer erhalten geblieben Abb. 286.

Die übrigen Tor- und Türklopfer aus den Sammlungen des Kronstädter Geschichtsmuseums oder auf den Toren der weiter unten im Katalog beschriebenen Häuser haben Schlangenform, manchmal stilisiert, und befinden sich senkrecht am Tor, wobei der vordere bewegliche Teil auf die **bosa** einwirkte, während der hintere Teil, der gewöhnlich gewunden war und ein pfeilähnliches Ende hatte oder manchmal einen Schlangenkopf mit geöffnetem Maul darstellte fest oder starr war. Wir besitzen einige bemerkenswerte Exemplare, bei denen durch Punzierung oder durch Meißelung die Schuppenhaut der Schlange angedeutet wird oder durch Spaltung das offene Schlangenmaul Abb. 180, 181, 182, 223, 278.

Daß es fast ausschließlich solche Eisenarbeiten gibt, die weit verbreitet waren, hängt gewiß sowohl mit der symbolischen Bedeutung der Schlange zusammen, als auch mit der Tatsache, daß sie verhältnismäßig leicht zu bearbeiten und zu verzieren waren. Die Schlange kommt als Zierelement schon in der Antike als Armband vor, dann als Gefäßhenkel, als Schlangenpaar beim Merkurstab, als einzelne Schlange beim Aeskulapstab als Symbol für die Medizin. In der Volkstradition ist die Schlange ein Symbol für den Wächter des Hauses.

In der rumänischen Mythologie, im Sinne der alten Glaubensgebräuche und -traditionen, ist die Schlange ein heiliges Tier, die in drei Formen dargestellt wird: als eigentliche Schlange, als Drache oder als Lindwurm ⁶⁶

In den rumänischen Sagen erscheint die Schlange in drei anscheinend verschiedenen Formen: als Hausschlange, Feld- oder Waldschlange sowie als Wasserschlange.

Die Hausschlange versinnbildlicht den Schutzgeist des Hauses, und in der Holzsulptur wird sie dargestellt auf einer der Säulen des Vorhauses oder des Türstockes oder auf dem großen Tragbalken der Gästestube ⁶⁷

Wir meinen, daß diese Bedeutung die Erklärung für die Schlangendarstellung auf den Torklopfen und in vielen Fällen auch auf den Zierangeln an Türen und Toren zu sehen ist, wie auch aus den im Katalogteil beschriebenen Abbildungen hervorgeht.

Diese Transsymbolisierung ist ersichtlich auch sowohl in einigen Exemplaren in den Sammlungen des Kronstädter Geschichtsmuseums als auch auf Toren, und zwar als Drachen-Schlangen mit zwei Köpfen, ein normaler und ein zweiter am Schwanzende.

Sehr schöne Drachen bewachen das Dach des Hauses in der Schwarzgasse (Str. Nicolae Bălcescu) Nr. 10. Sie sind aus Blech hergestellt und Meisterwerke der Kronstädter Klempfnerie und haben ihren symbolischen Ursprung in der Umgestaltung der Schlange in eine Kraft die zwischen Himmel und Erde pendelt.

Die Form der Wetter- oder Windfahnen als Krokodilskopf, die bei den meisten Exemplaren angetroffen wird, geht auch aus einer Umgestaltung der Schlange hervor.

In den Sammlungen des Kronstädter Geschichtsmuseums und auch auf einigen Häusern befinden sich zahlreiche aus Blech hergestellte Dachverzierungen, unter denen die Windfahnen eine besondere Aufmerksamkeit verdienen.

So wie schon ihre Benennung darauf hinweist, war ihre Bestimmung, die Richtung des Windes anzuzeigen. Interessant ist es, daß die Windfahnen in der Stadt keine Windrosen haben. Dafür haben sie auf der Fahne gewöhnlich einen Krokodilskopf mit offenem Maul, die Jahreszahl der Beendigung oder der Restaurierung des Baues und in vielen Fällen auch die Initialen des damaligen Hauseigentümers. Diese Informationen, die mit Durchbrechung oder mit durch Dorne hergestellte Leerräume enthalten, sind Elemente für Datierung und historische Zuweisung.

Die älteste in den Sammlungen des Kronstädter Geschichtsmuseums aufbewahrte Windfahne zeigt die Jahreszahl 1699. Auf einige alten Häusern befinden sich noch Windfahnen aus dem 18. Jahrhundert mit den Jahreszahlen 1769, 1776., 1783, 1792 und 1802, aber die meisten stammen aus dem 19. Jahrhundert. Am Ende des 19. und in den ersten Jahrzehnten des 20. Jahrhunderts wurden der Tradition gemäß noch Windfahnen auf bedeutenden Gebäuden angebracht, die durch ihre Formen mehr einem dekorativen Zweck entsprechen sollten und keine Inschriften aufweisen.

In den Katalog der Häuser mit schmiedeeisernen Verzierungen haben wir auch jene aufgenommen, wo sich Balkone mit Ziergittern, Tore mit Gittern oder Tore und Zäune nur aus geschmiedetem Eisen befinden, davon einige späte vom Anfang des 20. Jahrhunderts, weil diese Schmiedeeisenarbeiten - die die Anwendung von besonderen Techniken erforderten - in den einheimischen Werkstätten hergestellt wurden. Ein weiterer Grund war der Umstand, daß die Zeit der Art Nouveau reichlich schmiedeeiserne Verzierungen bei berühmt gewordenen Bauten verwendete. Diese Zeit ist auch bei uns bemerkenswert in Bezug auf die Bauten und die schmiedeeisernen Verzierungen, freilich ohne den Wert derer aus Paris, Spanien, Belgien oder Deutschland zu besitzen. Das bedeutendste Kronstädter Baudenkmal mit Gittern als integrierender Bestandteil des Bauwerkes bleibt das Rathaus. Aber auch die Schwarze Kirche, mit dem schönen Ziergitter um das Taufbecken von 1716 und die schmiedeeisernen Gitter auf den Emporen aus den Jahren 1710 - 1714 sollen an dieser Stelle nicht unerwähnt bleiben.

III Vom Handwerk zur wissenschaftlichen Bearbeitung des Eisens.

Die Einführung von entwickelten Geräten und Maschinen wie die Dampfmaschine und der Dampfschmiedehammer in der metallurgischen Industrie sind eindeutige Anzeichen von bedeutenden Umwandlungen in der Wirtschaft, die unvermeidlich zur Beseitigung des geschlossenen Systems der Zünfte sowie zur Entstehung der Manufakturen und der Fabriken führten. Aber in den ersten Jahrzehnten des 19. Jahrhunderts vollzogen sich auch Umwandlungen in der produktiven Tätigkeit innerhalb der Zünfte. Die Produktion begann auch hier einen wissenschaftlichen Charakter zu erhalten durch die Einführung des technischen Zeichens zur Erstellung von Entwürfen. Wir können diese als "Projekte" in einem Anfangsstadium betrachten, nach denen verschiedene Erzeugnisse hergestellt werden sollten. In den Sammlungen des Kronstädter Geschichtsmuseums befinden sich 28 solche Zeichnungen aus den Jahren 1821 - 1852. Es sind wahrscheinlich Entwürfe für die Meisterwerke von Schlossern, die nach dem Ablauf der Gesellenzeit jeder Geselle herstellen mußte, der Meister innerhalb der Schlosserzunft werden wollte. Diese Zeichnungen weisen die Unterschriften der Zunftmeister auf, sind durch das Zunftsiegel an den vier Ecken des Papiers als offizielle Schriftstücke beglaubigt und haben auch die Unterschrift des Prüflings. Das aufgedruckte Siegel ist bei allen Exemplaren das gleiche. Im Siegelfeld befindet sich ein ovales Schild von einer Krone gekrönt und am Rande von einer Girlande umgeben, das das Symbol der Schlosserzunft enthält: zwei gekreuzte Pistolen und darunter ein dreieckiges Hängeschloß. Ein durchgängiger Kreis trennt das Zunftsymbold von der Inschrift in lateinischen Antiquabuchstaben: SIGILLVM SERARIORVM CORONENSIVM Abb. 7

Das Papier dieser Zeichnungen scheint älter zu sein, da es Büttenpapier mit Wasserzeichen ist⁶⁸. Nur acht Zeichnungen sind auf dickem Maschinenpapier erstellt. Die andern 20 Zeichnungen sind auf Papier von verschiedener Herkunft mit Tusche gezeichnet, einige mit Wasserfarben koloriert.

Das Papier der Zeichnung vom 21. April 1829 (kat. 9) hat als Wasserzeichen in der Richtung der Stege auf der linken Seite des Bogens eine Kinderfigur die mit einem Seil hüpft und mit einem Fuß auf einer Kugel steht, die auf einer Kapitellkrone liegt. Auf der rechten Seite des Bogens erscheint die Inschrift HOLLAND. Abb. 8.

Die Zeichnung mit dem Datum 11. Juli 1832 (kat. 11) weist ein Wasserzeichen auf, das über einem Schild eine Krone enthält. Das Schild enthält eine Anjouilie, darunter ist ein halbovales Schildchen mit zwei Öffnungen. Auf der rechten Bogenhälfte erscheint die Inschrift C&I HONIG sowie die römische Zahl IV als Zeichen der Papierqualität.

Das Papier der Zeichnung vom 4. April 1852 zeigt dasselbe Schild mit der Anjouilie, hat aber am unteren Ende eine andere Zeichnung und darunter die Inschrift VANDERLEY Abb. 10.

Bei den andern 17 Zeichnungen hat das Papier das gleiche Wasserzeichen wie das von 1852 aber die Inschrift darunter lautet C&I HONIG Abb. 9..

In der von uns eingesehenen Fachliteratur haben wir keine Angaben über die Herkunft dieser Papiere gefunden. Nur bei einem einzigen Papier aus 1829 ist als Herkunftsgebiet Holland angegeben. Vom Wasserzeichen mit der Anjouilie und der halbovalen Endung unten wissen wir, daß auf das gleiche Papier die Werke von Voltaire durch John Downman in den Jahren 1790 - 1805 gedruckt wurden. Dieses Wasserzeichen findet sich auf dem von Downman in Italien in den Jahren 1773 - 1774 verwendeten Papier⁶⁹.

Bei diesen Zeichnungen fällt das Fehlen von **coten** auf. Einige Stücke sind auf den Zeichnungen in Naturgröße dargestellt. Andere Zeichnungen haben einen Maßstab, die die Feststellung der wirklichen Ausmaße ermöglicht. Ansonsten sind die Zeichnungen sehr genau, enthalten Schnitte und Vorder- sowie Seitenansichten aller Teile des nach ihnen anzufertigenden Ensembles, ebenso auch Einzelheiten der verwendeten Verzierungen.

Die Untersuchung dieser Zeichnungen, die fast alle datiert oder leicht datierbar sind, erleichterte uns sehr die Datierung einiger Eisenarbeiten - Tür- und Hängeschlösser, Schlüssel, Beschläge, Angeln sowohl aus den Sammlungen des Kronstädter Geschichtsmuseums als auch vieler an den Toren in der Stadt erhalten gebliebenen Eisenarbeiten. Die meisten Verschließmechanismen der alten Tore stammen aus der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts. In dem nachfolgenden Katalog sind auch einige Exemplare von den Zeichnungen aufgenommen worden, die den technischen Zeichnungen ähneln, aber erst in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts an Toren von Bauten angebracht wurden.

1 1821 Juni 30

Länge = 64 cm, Breite = 44 cm, Papier mit Wasserzeichen.

Das Wasserzeichen hat eine Höhe von 135 mm, die Stege einen Abstand von 27 mm.

Die Zeichnung hat einen doppelten schwarzen Rand, in zwei Ecken ist das Zunftsigel aufgedrückt, desgleichen gibt es einen Maßstab. Die Zeichnung zeigt ein Türschloß im Aufriß, mit den Einzelteilen des Ensembles, einen verzierten Türbeschlag, den Schlüssel zum Öffnen des Schlosses sowie das Schild für das Schlüsselloch. Die Zeichnung trägt die Unterschrift des Zunftmeisters Andreas Birthelmer.

2 1823 Juli 5

Länge = 51,9 cm, Breite = 35 cm, Papier mit Wasserzeichen.

Der Rand der Zeichnung besteht aus zwei Linien. Die Zeichnung zeigt einen verzierten Türbeschlag mit rundem Ende, eine Rosette und ein Querschnitt mit dem Fixierungssystem und den dazugehörigen Einzelteilen. Nur in diesem einen Fall erscheint auf der Zeichnung die Länge des Stückes in Zoll angegeben. Es sind noch drei weitere Stücke dargestellt, die wahrscheinlich Gußformen darstellen, zwei Haken und ein Ring mit zwei angehängten Ketten, jede aus drei runden Gliedern bestehend. Die Zeichnung hat einen Maßstab und die Unterschrift Andreas Ziegler, Zunftschmied die 5. Julii 1823.

3 1823 Dezember 24

Länge = 64 cm, Breite = 44 cm, Papier mit Wasserzeichen.

Der Rahmen besteht aus einer dünnen Doppellinie, das Zunftsigel ist in allen vier Ecken aufgedrückt. Die Zeichnung zeigt ein Torschloß mit allen Einzelbestandteilen, den äußeren Beschlag mit Verzierungen mit konzentrischen Kreisen, es folgt ein deutscher Schlüssel, geschwungene Türangeln sowie der Torklopfer. Am Rande der Zeichnung befindet sich ein Maßstab und die Unterschriften des ausführenden Gesellen Michael Wagner 1823 Dezember 24 sowie der Zunftmeister Johann Schnell und Johann Dankovitsch.

4 1826 Februar 27

Länge = 63 cm, Breite = 44 cm, Papier mit Wasserzeichen.

Die Zeichnung stellt ein Schloß mit Riegel dar in Vorderansicht und Querschnitt. Als Verzierung hat es Rosetten, deren mittlere die Initialen des Auftraggebers I. H. enthält. Die gleichen Initialen kommen auch auf dem Griff des

Hohlschlüssels vor. Auch hier ist eine geschwungene Türangel, die Klinge hat die Form eines stilisierten Blattes und ein Verschlußsystem. Auch der Torknauf ist dargestellt.

5 1828 April 12

Länge = 70 cm, Breite = 49,8 cm, Papier mit Wasserzeichen.

Das Zunftsiegel ist in allen vier Ecken aufgedrückt (Foto 17). Die Zeichnung stellt den Torriegel dar mit einem Querschnitt des Mechanismus und aller seiner Bestandteile, ebenso wie die Schloßhülle. Der Hohlschlüssel hat einen sehr schönen Griff aus Kreisen mit Sekanten, in denen ein Rhombus mit leicht gekrümmten Seiten eingeschlossen ist. Der Schlüsselbart wird in drei Dimensionen wiedergegeben. Die Zeichnung zeigt auch den Torbeschlag und die Torangel mit ihrem Verankerungssystem. Unten links befindet sich die Unterschrift Samuel Binder Alt-Zunftmeister 12. April 1828, unten rechts ein Maßstab.

6 1828 Oktober 14

Länge = 62 cm, Breite = 50,4 cm, Papier mit Wasserzeichen.

Das Zunftsiegel ist in allen vier Ecken aufgedrückt, der Rand der Zeichnung besteht aus einer Doppellinie. Wie auch die anderen Zeichnungen enthält auch diese Zeichnung den Torriegel, das Schloß, den Schlüssel und die anderen Eisenteile, die am Tor angebracht werden sollten. Bemerkenswert ist der profilierte Hohlschlüssel mit dem rosettenförmigen Griff, von dem der Schlüsselbart dreidimensional gezeichnet ist. Im unteren linken Teil der Zeichnung befindet sich der Maßstab und links davon die Unterschrift "Thomas Moischer Junior die 14 October 1828".

7 1829 Februar 14

Länge = 67,5 cm, Breite = 51,8 cm, Papier ohne Wasserzeichen; das Zunftsiegel ist in zwei diagonal gegenüberliegenden Ecken aufgedrückt.

Ansicht und Schnitt durch ein Türschloß, der Schloßkasten von vorne und von hinten gesehen, mit kreisförmigen Ornamenten, die einzelnen Bestandteile und Details. Geschwungener Türbeschlag und Türangel mit ihrer Fixierung, ein deutscher Schlüssel mit profiliertem Schaft und rundem Griff, in dessen Mitte ein Rhombus eingeschlossen ist, der in seiner Mitte die Initialen des Auftraggebers "D.K." enthält.

Am linken Rand ist ein Maßstab gezeichnet, am unteren Rand erscheint die Unterschrift "Daniel Traugott Meister" und das Datum 1829 die 14. Februar.

8 1829 Oktober 5

Länge = 93,5 cm; Breite = 61,7 cm; Papier mit Wasserzeichen; das Zunftsiegel ist nur in zwei diagonal gegenüber liegenden Ecken aufgedrückt.

Der Rand der Zeichnung besteht aus einer doppelten Linie. Der Erhaltungszustand ist schlecht, mit Lücken und Rissen im Papier.

Es handelt sich um eine besondere Zeichnung, die einen Schnitt durch ein bipolares kunstvolles Verschlusssystem darstellt. Alle Bestandteile werden dargestellt, ebenso gibt es eine Ansicht und einen Schnitt, ferner einen deutschen Schlüssel mit profiliertem Schaft, durchbrochenem Schlüsselbart, der runde Schlüsselgriff umschließt ein Rhombus mit leicht gekrümmten Seiten, in dessen Mitte die Initialen des Auftraggebers "Fr" stehen. Am unteren Rande links befindet sich ein Maßstab und die Unterschriften: "Paul Wagner, Meister; Franz 5 October 1829, Johann Dankovitz, Meister".

9 1829 April 21

Länge = 63,5 cm; Breite = 45 cm; Papier mit Wasserzeichen; das Zunftsiegel ist in drei Ecken aufgedrückt, der Rand der Zeichnung besteht aus zwei Linien, die eine davon ist rot.

Die Zeichnung stellt ein Türschloß in Ansicht und im Schnitt dar, den Schloßkasten, geschwungene Türbeschläge, die zwei stilisierte Schlangen darstellen, eine runde Klinke mit rundem Knauf, die Art der Verankerung und Einzelheiten der Bestandteile. Der deutsche Schlüssel hat einen profilierten Schaft, der Schlüsselbart ist dreidimensional gezeichnet, der Schlüsselgriff ist rund und umschließt einen Rhombus mit einer Rosette. Am linken Rand befindet sich ein Maßstab, rechts unten die Unterschrift: "Georg Bruss Zunftmeister die 21. April 1829".

10 1831 August 31

Länge = 55,5 cm; Breite = 43,5 cm; Papier mit Wasserzeichen.

Die Zeichnung hat einen einfachen Rand, einen Maßstab, das Zunftsiegel ist in den vier Ecken aufgedrückt, dazu gibt es die Unterschriften "Georg Bruß Meister, Paul Wagner und Paul Dankowitz". Die Zeichnung stellt ein Türschloß dar mit einem Querschnitt durch seinen Mechanismus, Bestandteile, Türbeschlag sowie den Schlüssel mit den Initialen des Auftraggebers im Schlüsselgriff "Sk", dazu den Torknauf.

11 1832 Juli 11

Länge = 61,5 cm; Breite = 46,1 cm; Papier mit Wasserzeichen. Das Zunftsiegel ist in allen vier Ecken aufgedrückt (Foto 24).

Die Zeichnungen stellen dar ein Türschloß in Ansicht und im Schnitt, mit den Details der Bestandteile. Der Schloßkasten hat geometrische Bandverzierungen, wobei Rhomben mit konzentrischen Kriesen abwechseln. Das Türband besteht aus einem Gelenk mit zwei Metallplatten mit abgerundeten Rändern, die symmetrisch zur Mittelachse angeordnet sind. Der deutsche Schlüssel mit profiliertem Schaft und der Schlüsselbart sind dreidimensional gezeichnet. Der runde Schlüsselgriff umschließt einen Rhombus mit leicht gekrümmten Seiten, in dessen Mitte die Initialen des Auftraggebers stehen "G.I." Am unteren Rande befindet sich ein Maßstab, in der Mitte die Unterschriften der Meister: "Paul Wagner, Meister; Michael Moyischer, Meister" und rechts unten "Georg Bruß, 1832 die 11. Julii"

12 1833 August 28

Länge = 76,3 cm; Breite = 56,5 cm. Papier ohne Wasserzeichen. Der Rand besteht aus einer Doppellinie, das Zunftsiegel ist in den vier Ecken aufgedrückt.

Die komplexe Zeichnung stellt ein Schloß im Schnitt mit allen Bestandteilen des Mechanismus dar, den Schloßkasten, der Türbeschlag mit einem Gelenk mit Mittelachse. Der deutsche Schlüssel hat einen profilierten Schaft, der Schlüsselbart ist dreidimensional dargestellt, der Griff ist rund und umschließt eine Rosette.. Auch der Schnitt eines Hängeschlosses ist dargestellt, der Schloßkasten von beiden Seiten gesehen mit klassizistischer Verzierung, daneben der Schlüssel, bei dem der volle Schlüsselbart bemerkenswert ist und der Griff bestehend aus zwei sich schneidenden Kreisen. Auf dem unteren Rand links befindet sich ein Maßstab und rechts die Unterschriften "Paul Wagner u[nd] Mich. Moyscher Meister, Johann Schmidt Meister 1833 die 28. August.

13 1834 August 24

Länge 63,8 cm; Breite = 44 cm; Papier mit Wasserzeichen. Das Zunftsiegel ist in den vier Ecken aufgedrückt, der Rand besteht aus einer Doppellinie.

Die Zeichnung stellt ein Schloß dar in Ansicht und im Schnitt, mit Details der Bestandteile. Der Schloßkasten wird von vorn und von hinten gesehen dargestellt, der Türbeschlag mit einem Gelenk mit Mittelachse. Deutscher Schlüssel mit

profiliertem Schaft, der Schlüsselbart ist dreidimensional dargestellt. Der rund Schlüsselgriff hat die Form einer Rosette. Auf dem linken Rand ein einfacher Maßstab und die Unterschriften: "Paul Wagner u[nd] Paul Moyscher beyde Zunftmeister, Paulus Baum, Meister 1834 die 24. August".

14 1835 Juli 7

Länge 56,6 cm; Breite 39,9 cm. Papier mit Wasserzeichen. Der Rand besteht aus einer Doppellinie. Das Zunftsiegel ist in den vier Ecken aufgedruckt.

Die Zeichnung stellt den Mechanismus eines Gewehrschlusses dar, mit Einzelheiten bis zu den Nieten zur Verbindung der Bestandteile. Auf dem unteren Rande befinden sich die Unterschriften "Paulus Wagner u[nd] Michael Moyscher... Zunftmeister, Franz ...die 7. Julii 1835.

15 1836 August 22

Länge = 54 cm; Breite = 36,5 cm; Papier ohne Wasserzeichen.

Der Rand ist eine einfache Linie, am unteren Rand befinden sich die Unterschriften "Paul Wagner und [Michael] Moyscher, beide Zunftmeister, Petrus Rehner Zunftmeister. Das Zunftsiegel ist in allen vier Ecken aufgedrückt.

Die Zeichnung stellt einen Gewehrmechanismus im Schnitt dar, mit allen seinen Bestandteilen. Der Gewehrkolben ist mit Wasserfarben in holzfarbiger Tönung gemalt, die anderen Stücke sind ebenfalls in Pastellfarben in den Nuancen grau-grün und beige gemalt.

16 1836 September 18

Länge 63,1 cm; Breite 48,1 cm, Papier mit Wasserzeichen. Der Rand besteht aus einer Doppellinie, das Zunftsiegel ist in allen vier Ecken aufgedrückt.

Die Zeichnung stellt ein Torschloß dar, mit Schnitten, Vorderansicht und Bestandteilen des Mechanismus. Bemerkenswert sind die Zeichnungen der Zahnräder. Der Schlüssel hat einen profilierten Schaft, der Schlüsselbart ist in drei Dimensionen dargestellt, der runde Schlüsselgriff umschließt einen Rhombus mit einem kleinen Kreis in der Mitte. Die dargestellte Torklinke befindet sich in den Sammlungen des Kronstädter Geschichtsmuseums⁷⁰. Der Schloßkasten ist nicht abgebildet. An der einen Breitseite befinden sich zwei Maßstäbe, an der anderen die Unterschriften "Die 18. September 1836. Paul Wagner und Mich[ael] Moyscher [Laden]meister, Michael Groß, Zunftmeister.

17 1840 September 17

Länge = 48 cm; Breite = 46 cm; Papier ohne Wasserzeichen. Der Rand besteht aus einer einfachen Linie, das Zunftsiegel ist in zwei Ecken aufgedrückt, der Erhaltungszustand wegen Materialmängeln schlecht, ein Teil fehlt..

Die Zeichnung zeigt den unvollständigen Schnitt durch ein Schloß und dessen Bestandteile. Der Schloßkasten ist von vorne und von hinten dargestellt, mit geometrischen Bandverzierungen. Daneben ist der Türbeschlag und das Türband zu sehen sowie der schön profilierte deutsche Schlüssel mit rundem verziertem Griff, der einen Rhombus mit eingeschlossener Rosette umschließt.

Sehr schön ist das im Schnitt gezeichnete Schloß und das im Empirestil verzierte Schild für das Schlüsselloch. Der kleine Schlüssel hat einen profilierten Schaft, der sich zum runden Griff hin spaltet, in dem vier kleine Kreise eingeschlossen sind. Der Schlüsselbart ist in drei Dimensionen dargestellt.

Am unteren Rand befindet sich ein Maßstab und die Unterschriften: "Andreas Weber, Daniel Lorentz, Ladenmeistem Petrus Kraus [Zunft]meister 1840 die 17. September".

18 1841 Juli 28

Länge = 44,7 cm; Breite = 58 cm; Papier mit Wasserzeichen. Einfacher Rand; das Zunftsiegel ist in allen vier Ecken aufgedrückt.

Die Zeichnung stellt ein Gewehr mit Zündhütchen dar. Die Ansicht zeigt den Gewehrkolben mit seinen metallischen Verzierungen, das Richtkorn und den Hahn mit einem Teil des Gewehrlaufes. Daneben befinden sich Zeichnungen der Bestandteile und ihrer Details, das Gewehrschloß und die dazugehörigen Niete. Am unteren Rande links befindet sich ein einfacher Maßstab, darüber die Unterschriften und das Datum: "Carl Kleinfeller Zunftmeister, Andreas Weber, Paulus Baum..., Mayscher Meister, die 28. Julii 1841".

19 1841 - 1848

Länge = 52 cm; Breite = 35 cm. Papier mit Wasserzeichen, das Zunftsiegel ist in den vier Ecken aufgedrückt und fast nicht erkennbar.

Die Zeichnung zeigt Schnitte und Ansichten eines Schlosses sowie der dazugehörigen Türbeschläge, mit geometrischen Bandverzierungen, einen deutschen Schlüssel mit profiliertem Schaft in dreidimensionaler Darstellung, mit rundem Griff, der eine Rosette einschließt. Das Schloß ist im Schnitt dargestellt und die äußeren Teile mit ihren Verzierungen. Der Schlüssel hat kleinere Ausmaße, wobei Schlüsselbart

und Schlüsselgriff formgleich mit dem obigen Schlüssel sind. Ebenso ist das Türband dargestellt mit seinem Gelenk. An Unterschriften erscheinen: Paulus Baum Ladenmeister,Zunftmeister. Eine Jahreszahl findet sich nicht, aber nach dem vorkommendem Namen von Paulus Baum kann die Zeichnung für die Jahre 1841 - 1848 datiert werden.

20 1848 Januar 11

Länge = 62,3 cm; Breite = 51,6 cm. Papier ohne Wasserzeichen, Der Rand besteht aus einer Doppellinie, das Zunftsiegel ist aufgedrückt.

Die Zeichnung stellen einen Schraubstock dar, mehrere Haken, eine Kette sowie eine Reihe von Werkzeugen. Unten befindet sich ein Maßstab und die Unterschriften: "Paulus Baum Zunftmeister, Samuel Binder Zunftmeister, Josef Cziegler, Meister, 1848 die 11. Januar".

21 1848 November

Länge = 58 cm; Breite = 45,5 cm. Papier mit Wasserzeichen. Das Zunftsiegel ist in den vier Ecken aufgedrückt.

Die Zeichnung enthält Schnitte eines Schlosses und seiner Bestandteile, einen deutschen Schlüssel mit profiliertem Schaft, der Schlüsselbart dreidimensional dargestellt, der Schlüsselgriff umschließt eine Rosette. Der Schloßkasten wird von beiden Seiten dargestellt, mit geometrischen Bandverzierungen. Außer dem Türband ist auch die Türklinke dargestellt. Weiter wird ein Schloß im Schnitt und in Vorderansicht dargestellt, ebenfalls mit einem deutschen Schlüssel mit kurzem profiliertem Schaft. Der runde Schlüsselgriff umschließt eine ellipsoide Verzierung. Der Schild des Schlüsseloches hat die Form eines neoklassizistischen Portals. Die einzelnen Zeichnungen sind sehr gedrängt und die Unterschriften sind zwischen die einzelnen dargestellten Stücke eingefügt. "Paulus Baum Zunftmeister" erscheint unter dem Schnitt durch das Schloß, "Samuel Binder Zunftmeister, Josef Gusbeth November 1848" zu beiden Seiten des Maßstabs.

22 1851 Oktober 20

Länge = 58 cm; Breite = 45,3 cm; Papier ohne Wasserzeichen, das Zunftsiegel ist in den vier Ecken aufgedrückt.

Auf der Zeichnung ist Zaumzeug dargestellt: Sporen, Steigbügel mit ganzer Sohle, worauf die Initialen des Auftraggebers "I.S." erscheinen, ein Bogen mit Haken an beiden Enden und eine Art Verankerung. Am unteren Rande links befinden sich die Unterschriften: "Petrus Boltres erster Meister, Georg Bruß, zweiter Meister, 1851 Oktober Johann Schüller Meister", rechts befindet sich ein Maßstab.

23 1851

Länge = 63,7 cm; Breite = 46 cm. Papier ohne Wasserzeichen; ohne Rand; das Zunftsigel ist in den vier Ecken aufgedrückt, keine Datierung erkennlich.

Die Zeichnung enthält eine Reihe von Werkzeugen für Werkstätten eines anderen Gewerbszweiges, vielleicht Fleischer. Auf der linken Seite befindet sich ein komplexer Maßstab und auf der rechten Seite die Unterschriften "Petrus Boltres Meister, Georg Bruß zweiter Meister, Christian Sindel Zunftmeister". Die Zeichnung ist nicht datiert, aber weil die Namen der ersten beiden Meister auch auf der Zeichnung vom 20. Oktober 1851 vorkommen, kann diese Zeichnung ebenfalls für das Jahr 1851 datiert werden.

24 1852 April 4

Länge 65,5 cm; Breite = 48,7 cm. Papier mit Wasserzeichen; der Rand besteht aus einer doppelten Linie; das Zunftsigel ist in den vier Ecken aufgedrückt.

Die Zeichnungen stellen ein Gewehr mit Zündhütchen dar, mit allen notwendigen Details: ein Schnitt des Mechanismus, der Hahn, das verzierte Richtkorn, die Verzierungen des Gewehrkolbens. Die Unterschriften befinden sich am unteren Rande: "Johann Kamprath 1852" und dann eine unter der anderen "Petrus Boltres, Georg Bruß, Meister".

25 Undatiert (um 1840)

Länge = 60,9 cm; Breite = 43 cm; Papier ohne Wasserzeichen, der Rand besteht aus einer doppelten Linie, das Zunftsigel ist in den vier Ecken aufgedrückt.

Die Zeichnung stellt ein Türschloß im Schnitt und in Ansicht dar, den Schloßkasten und einen sehr schönen deutschen Schlüssel mit im oberen Teil profiliertem Schaft. Der Schlüsselgriff besteht aus sekanten Kreisen, der Schlüsselbart ist von einem Kreuz durchbrochen. Es gibt keinen Maßstab; auf der Breitseite befinden sich die Unterschriften: "Carol Schmidt Zunftmeister, Petrus Krauß.....Georg Scheck, Meister". Der vorkommende Name des Meisters Petrus Krauß gestattet eine Datierung um das Jahr 1840.

26 Undatiert (um 1840)

Länge = 71 cm; Breite = 50,5 cm; Papier ohne Wasserzeichen. Der Rand besteht aus einer einfachen Linie, das Zunftsigel ist in den vier Ecken aufgedrückt.

Die Zeichnung zeigt ein Türschloß im Schnitt und in Ansicht, den Schloßkasten, die Türklinke, geometrische Bandverzierungen mit allen Bestandteilen. Der deutsche Schlüssel ist sehr schön und hat einen profilierten Schaft, einen runden Griff mit eingeschlossenen Rosetten. Der Schlüsselbart ist kompliziert und schön. Am unteren Rande befindet sich ein Maßstab, auf der linken Seite die Unterschriften: "Johann Nussbaum, Petrus Krauß, Meister,..... Johann Adami". Die Zeichnung ist nicht datiert, aber wie bei der vorigen Zeichnung spricht der vorkommende Name des Meisters Petrus Krauß für eine Datierung um das Jahr 1840.

27 Undatiert

Länge = 64,3 cm; Breite = 46 cm. Papier ohne Wasserzeichen. Rand mit farbiger Tinte; das Zunftsigel ist in den vier Ecken aufgedrückt. Restauriert in der Restaurierungswerkstätte des Kronstädter Kreis-Geschichtsmuseums.

Die Zeichnung stellt ein reichverziertes Schloß im Schnitt dar, den Schloßkasten mit geometrischer Bandverzierung. Der deutsche Schlüssel hat einen profilierten Schaft, der Schlüsselbart ist dreidimensional dargestellt, der runde Schlüsselgriff umschließt zwei schräg gestellte Quadrate. Die Zeichnung enthält noch ein verziertes Türband mit Voluten, von dem ein Teil wegen dem Ausriß fehlt, dann den Torknauf mit seiner Verankerung. Im fehlenden Teil war vermutlich noch ein kleineres Schloß gezeichnet, von dem ein Schloßkasten sichtbar ist. Weil das rechte untere Eck fehlt, sind auch nicht mehr alle Unterschriften zu sehen. Auf der rechten Breitseite erscheint die Unterschrift des Johann Wagner Zunftmeister. Da dieser Name sonst auf den andern Zeichnungen nicht vorkommt, ist eine genauere Datierung nicht möglich.

28 Undatiert (um 1840)

Länge = 47,5 cm; Breite = 32 cm. Papier ohne Wasserzeichen.

Die Zeichnung zeigt einen Schnitt durch den Mechanismus eines Gewehrs mit Feuersteinschloß sowie dessen Bestandteile. Der Rahmen ist einfach, das Zunftsigel ist in den vier Ecken aufgedrückt. Die Unterschriften sind "Carl Schmied, Petrus Krauß Meister, Jacob Kovacsevich". Auch diese Zeichnung stammt aus der Zeit um das Jahr 1840, weil die Namen Carl Schmied und Petrus Krauß in dieser Zeit vorkommen.

Am Schlusse der Vorstellung dieser technischen Zeichnungen, die von den Schlossermeistern angefertigt wurden wollen wir noch hervorheben, daß alle Darstellungen nicht nur vom technischen Standpunkt aus sehr genau waren, sondern auch mit viel künstlerischem Empfinden ausgeführt wurden, um Verzierungen für die Bauten zu werden, für die sie zum großen Teil bestimmt waren. In unserer gegenwärtigen Untersuchung werden wir auch auf die Verwirklichung dieser Schlossereierzeugnisse eingehen, weil einige alte Tore sowohl in der Inneren Stadt als auch in der Oberen Vorstadt (Şcheii Braşovului) oder in der Altstadt die nützlichen Zierraten noch bewahren, der Stadt Atmosphäre verleihen.

Es erscheint uns bemerkenswert, daß alle diese Stücke, die wahre Kunstwerke sind, in allen Stadtteilen verwendet wurden, sowohl bei bedeutenden Gebäuden, die nach Plänen von Architekten errichtet wurden, als auch bei der gewöhnlichen einheimischen Bauweise. Ebenso wie in der Oberen Vorstadt oder in der Altstadt wurde auch in der Inneren Stadt oft nicht mit Hilfe von Architekten gebaut, aber in den zeitgemäßen Baustilen wurden überall zeitgenössische Eisenarbeiten verwendet.

Der große Stadtbrand von 1689 hat fast alle Dächer und Holzteile vernichtet, aber beim Wiederaufbau wurden die Bauten verändert. Es wurde als Folge des wirtschaftlichen Verfalls der Stadt nicht mehr monumental gebaut. Die gedrängte geschlossene Bauweise der Häuser ist kennzeichnend für das 17. und 18. Jahrhundert. Die Häuser aus dieser Zeit hatten im Erdgeschoß eine Stube gegen die Gasse und im Hof die Küche und eine weitere kleinere Stube. Der Grundriß der städtischen Häuser gleicht dem der Häuser auf dem Lande⁷¹.

Diese Lage ist gültig für das ganze Stadtgebiet, und die untenstehenden Bestimmungen sind nur einige von den bestehenden und erklären, warum die Bauten außerhalb der Inneren Stadt kleinere Ausmaße hatten.

Das städtische Statut vom 6. März 1577 bestimmte folgendes⁷².

Im vierten Artikel betreffend die Abhaltung der Märkte heißt es [in leicht modernisierter Umschreibung]: “Sonsten, was man zum Markt bringt, sollen die Stadtleute frei sein zu ihrer Notdurft zu kaufen bis auf den Sonnabend um die neunte Stunde, danach soll es frei sein, auf [=für] den Verkauf zu kaufen den Unsrigen von der neunten Stunde bis auf die elfte. Danach soll es einem jeden frei sein [zu kaufen]. [den] Belgeren [= Obervorstädtern], Blumenauern, Szeklern, Wallachen etc.”

Im siebenten Artikel heißt es: “Was das Obst an[be]langt, was die Stadtleute nicht mit dem Saum [= Pferdelaß] kaufen wollen, dasselbe aufzuteilen [= kleinweise zu verkaufen] wenn genug vorhanden ist, möge der Herr [Stadt-]Hann den Belgern [= Obervorstädtern] frei geben”.

Der dreizehnte Artikel lautet: “Es soll sich auch kein Stadtmann mit einem Auswärtigen ver[ge]sellen, es sei in was für Hantierung es will, bei Strafe der Landes-

Kür [=Strafe von 40 Gulden]. Nun aber soll man wissen, daß nur die für Stadtleute gerechnet werden, die inwendig des Stadt[mauern]rings wohnen, alle anderen aber für Auswärtige gehalten werden”.

Im fünfzehnten Artikel wird bestimmt: “ Es sollen auch Belger [= Obervorstädter] auch Wallachen nicht weiter greifen im Handel, als ihnen vergönnt wird, bei Straf der Landes-Kür [= Strafe von 40 Gulden]. Es ist ihnen aber vergönnt, Schafe zu halten, Lössndecken [=Wolldecken], gesalzene Fische, und Saumwerk zu führen, [zu] ackern und [zu] säen, ja auch Vieh aus dem Lande hier[her] zu bringen”.

Wir haben dies Artikel aus dem Grundstatut der Stadt angeführt, weil wir sie für besonders wichtig halten betreffend die Lage der Einwohner aus der Oberen Vorstadt und den anderen Vorstädten. Wir stellen fest, daß darin nirgends die Begriffe “Dorf”, “Dorfmann” oder “Bauer” verwendet werden, sondern “Belger” [= Oberverstädter], “Blumenauer” usw. Das Statut ist aufschlußreich auch betreffend die Stadtbewohner. Alle, die nicht innerhalb der Stadtmauern wohnten, wurden als “Auswärtige” betrachtet. Aus diesem Statut ersehen wir, daß den Obervorstädtern nur einige Beschäftigungen erlaubt waren. Deshalb kommen sie in den Urkunden als Besitzer von Schafherden vor mit denen sie Transhumanz oder Herdenwanderung betrieben. Ebenso waren sie Eigentümer von Grundstücken und Weinbergen in der Walachei, weil man in der Kronstädter Oberen Vorstadt keine Landwirtschaft betreiben konnte.

Die Kronstädter Oberverstädter Rumänen konnten Gewerbe nicht in einem organisierten Rahmen ausüben, weil ihnen das durch die Statuten der städtischen Zünfte verboten war. Dies Verbot schließt aber die Kenntnis und die Ausübung von Handwerken zum eigenen Familiengebrauch in der Oberen Vorstadt nicht aus.

In einer späteren Zeit wurde bei einem Teil der bestehenden Bauten ein bewohnbares Obergeschoß aufgebaut, während das Erdgeschoß für gewöhnlich die Bestimmung von Handwerkswerkstätten oder Geschäftslokalen erhielt. Seit dem 19. Jahrhundert können wir von Bauten reden, die nach von Architekten ausgearbeiteten Plänen errichtet wurden.

Diese Elemente haben die architektonische Einheit der Stadt geschaffen und ihr einen eigenen Zauber verliehen. Wir glauben nicht, daß man Kronstadt als Stadt nur in der Inneren Stadt verstehen kann, es wäre nicht wirtschaftlich und kulturell so bedeutend geworden, wenn man sich nur auf das beschränkt hätte, was innerhalb der Stadtmauern gebaut war. Auf beiden Seiten der Stadtmauern wurde einheitlich gebaut, wurde einheitlich gelebt, die Leute kleideten sich gleich und verwendeten die gleichen Erzeugnisse. Gewiß gab es auch Unterschiede, die von der sozialen Stellung und den bestehenden Privilegien bedingt waren.

Aber es wäre ein grober Fehler, wenn man alles, was sich nicht innerhalb der Stadtmauern befand, als “Dorf” bezeichnen würde, weil sowohl die

Archivdokumente, als auch die Bauwerke und alle anderen Umstände auf eine mit der Inneren Stadt vergleichbare städtische Entwicklung auch in den Vorstädten hinweisen. Die Tatsache, daß die Obere Vorstadt oder die Altstadt niemals eine eigene Verwaltung hatten, und der Kronstädter Stadtverwaltung unterstanden, und daß sie in den Dokumenten nicht als “Dorf”, sondern als “Obere Vorstadt” oder als “Altstadt” vorkommen, sind unserer Meinung nach unwiderlegbare Argumente, daß diese Vorstädte von Anfang an in die städtische Entwicklung miteinbezogen wurden, auch wenn ihre Bewohner nicht als Stadt-Bürger betrachtet wurden. Aus der Oberen Vorstadt wurden von der Stadtverwaltung im Mittelalter Diplomaten für die Beziehungen zur Walachei und zur Moldau ausgewählt.

So versuchen wir die Begründungen vorzulegen, die uns die alten Bauten und ihre schmiedeeisernen Verzierungen als Werke der Kronstädter Schmiede liefern, um nochmals die einheitliche Entwicklung auf dem Stadtgebiet von Kronstadt hervorzuheben.

IV

Catalogul pieselor de feronerie din colecția Muzeului Județean de Istorie

Numărul mare și varietatea pieselor produse de branșele brașovene de fierari, proveniența lor din perioade diferite, începând cu secolul al XIV-lea până la mijlocul secolului al XIX-lea și având destinații foarte diferite, în alcătuirea catalogului am încercat gruparea pieselor pe categorii funcționale și ordonarea cronologică în interiorul acestor categorii. Între breslele care au avut o mare importanță și o activitate recunoscută a fost cea a armurierilor. Dar în acest catalog nu ne propunem și abordarea armelor din colecție, acestea urmând să facă obiectul unui studiu separat datorită complexității pe care o ridică în determinare fiecare piesă și numărului foarte mare al acestora.

Am introdus în catalog, doar pentru exemplificare câteva din primele arme și piese de armură și harnașament care s-au fabricat la Brașov, precum și cele 5 archebuze pe care le deținem și care credem că ilustrează convingător activitatea marii turnătorii de tunuri brașovene.

De asemenea ne-am limitat în catalogare doar la exemplificarea câtorva zaruri și ornamente de feronerie aplicate pe valoroasele lăzi de breaslă aflate în colecție. Ele au făcut obiectul unui studiu publicat în anul 1970, dar fiecare în parte a trecut prin mâna meșterilor lăcătuși care și-au încadrat montura în stilul lăzii respective, de la gotic la clasicism⁷⁴.

Tiparele sigilare au fost și ele publicate, fapt pentru care am inclus în catalog doar câteva astfel de piese⁷⁵.

Celelalte categorii de piese produse în atelierele de fierărie sunt prezentate în catalog în totalitatea lor.

A

Piese de harnașament, arme albe, archebuze

1

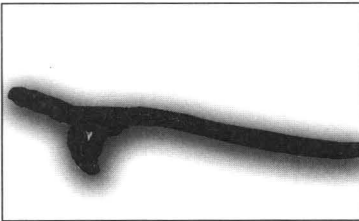
Nr. inv. 2113

Pinten complet cu roțiță din fier forjat, sec. XIV – provine din cetatea de pe Măgura Codlei⁷⁶.

2

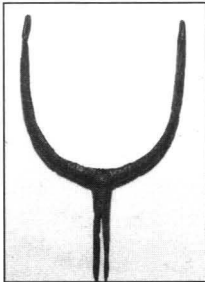
Nr. inv. 2112

Pinten complet, cu roțiță, fier forjat, sec. XIV – provine din cetatea de pe Măgura Codlei⁷⁷.

3

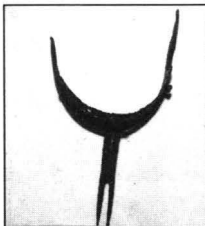
Nr. inv. 2112

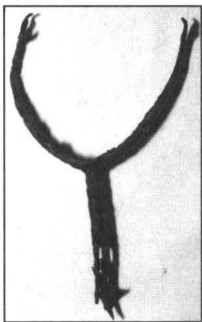
Pinten complet cu roțiță, fier forjat, sec. XIV, provine din cetatea de pe Măgura Codlei⁷⁸.

4

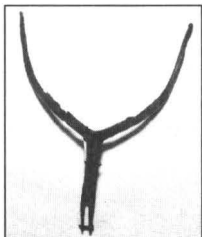
Nr. inv. 2112

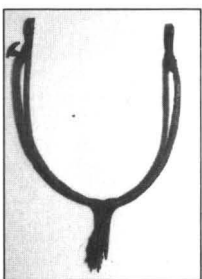
Pinten fragmentar, lipsă roțiță, fier forjat, sec. XIV, provine din cetatea de pe Măgura Codlei.

5*Nr. inv. 224*

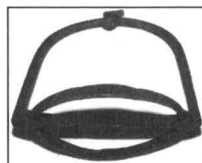
Pinten complet, cu rotiță, fier forjat, sec. XIV, provine din cetatea de pe Măgura Codlei.

6*Nr. inv. 2113*

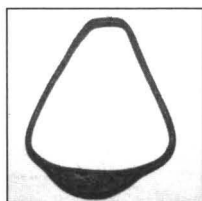
Pinten căruia îi lipsește rotița, din fier forjat, sec. XIV, provine din cetatea de pe Măgura Codlei.

7*Nr. inv. 211*

Pinten incomplet, fier forjat, sec. XIV, provine din cetatea de pe Măgura Codlei.

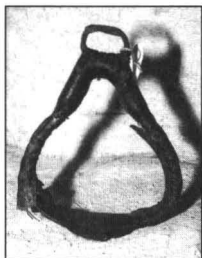
8*Nr. inv. 865*

Scăriță de șa, sec. XV, talpa elipsoidală cu mediană, din bare aplatizate, cu decor geometric pe laturile elipsei.

9*Nr. inv. 1345*

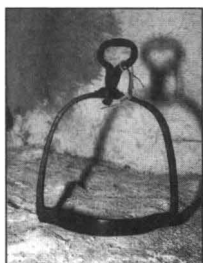
Scăriță de șa, sec. XV, fier forjat cu talpa plină și margini răsfrânte.

10

Nr. inv. 866

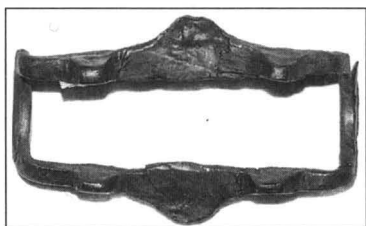
Scăriță de șa, sec. XV, fier forjat, talpa ușor ovalizată, brațele laterale îmbrăcate în piele, inelul de prindere din cui îndoit.

11

Nr. inv. 864

Scăriță de șa, sec. XV, fier forjat, talpa din bare ovale (una lipsă), cârligul de prindere înălțat, confecționat dintr-o singură bară îndoită, lipită prin forjare și lățită sub formă de nit după străpungere în inelul scăriței.

12

Nr. inv. 221

Scăriță de șa dreptunghiulară din bară de fier forjat, sec. XV, locul pentru talpă lățit prin batere, cu protuberanțe de fixare a piciorului.

13

Nr. inv. 223

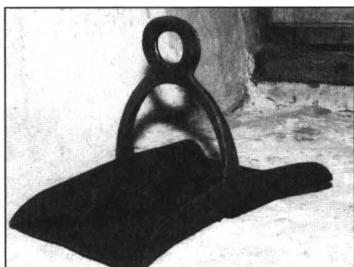
Scăriță de șa din bară de fier forjat, sec. XV, talpa rombică cu urechi de ancorare, realizată dintr-o singură bară prelucrată prin ciocănire la cald.

14

Nr. inv. 235

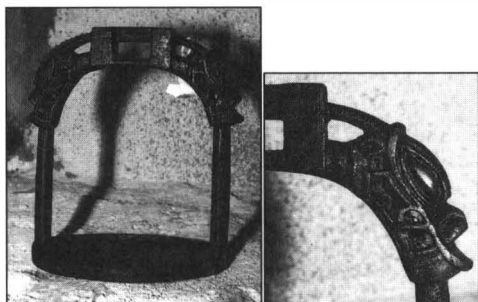
Scăriță de șa din bară de fier forjat cu orificii aplicate pentru prins caielele și inele de ancorare, sec.XV.

15

Nr. inv. 1162

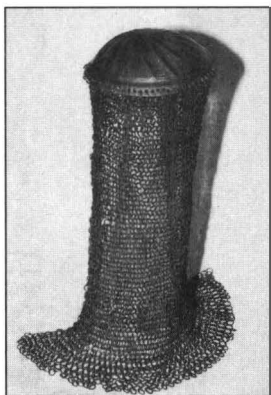
Scară de șa, talpa dreptunghiulară lată, cu marginile supraînălțate, inele de prindere din bară aplatizată, sec.XVI⁷⁹.

16

Nr. inv. 1933, 1934

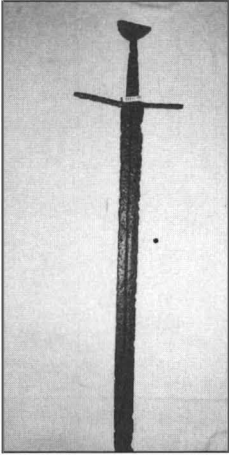
O pereche de șări de șa, talpă circulară plină, brațele drepte, iar partea de ancorare ușor curbată cu decor geometric și goluri de prindere. Este realizată prin turnare, a doua jumătate a secolului al XVI-lea.

17

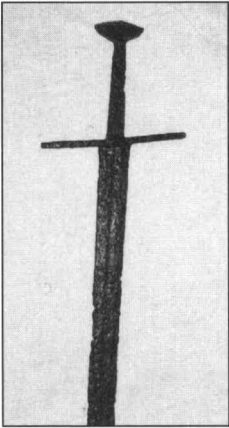
Nr. inv. 1567

L = 49,5cm.;
D = 18 cm.

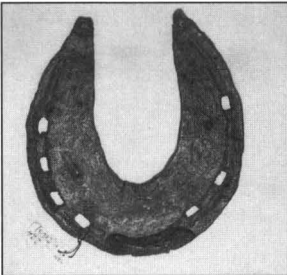
Apărătoare pentru cap și gât din zale, cu calotă de tablă presată cu nervuri în relief, terminația perpendiculară pe calotă și cu orificii de prindere a zalelor care compun apărătoarea gâtului, secolului al XV-lea.

18*Nr. inv. 10816*

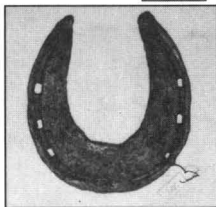
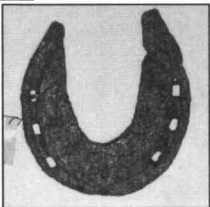
Sabie cu mânerul în cruce, fier forjat, sec.XIV.⁸⁰

19*Nr. inv. 1082*

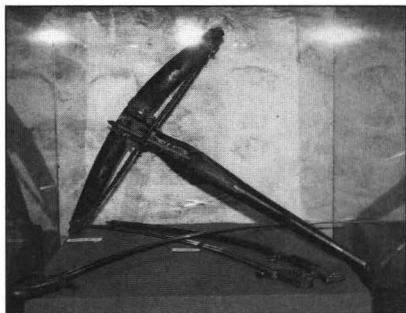
Sabie cu mâner în cruce (de două mâini), fier forjat, sec.XIV.

20*Nr. inv. 224*

Trei potcoave din fier forjat, provin din săpăturile efectuate în cetatea de pe Măgura Codlei, sec.XV.⁸¹

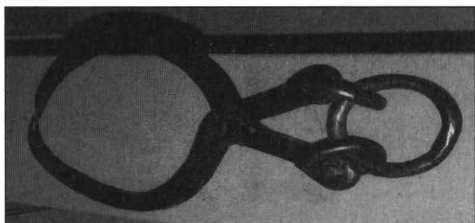
21**21 a**

22

Nr. inv. 1119

Arbaletă completă, cu bolțul și suportul de fixare al bolțului din fier, sec.XV⁸².

23

Nr. inv. 576, 676

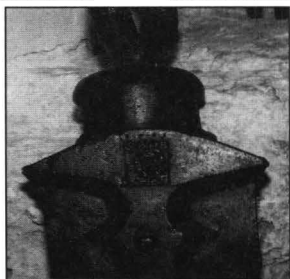
*L = 104 cm.; deschidere 85 cm.
(nr. inv. 1089)*

Clește pentru prinderea și ridicarea blocurilor mari de piatră, utilizate în construcții. Realizat din bară de fier forjat, aplatizată, prinsă în nit puternic cu cârlige de ancorare și cârlig mare pentru lanț tot din bare de fier forjat. Specifice sec. XV-XVI.⁸³ Trei exemplare în colecție.

24

Nr. inv. 577, 1097

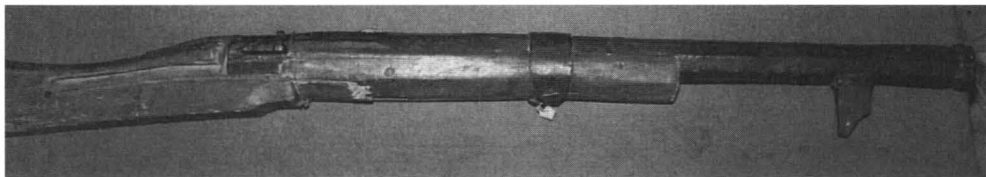
Scripeți din bronz turnat, 2 bucăți identice datate 1581, cu stema familiei Bathory⁸⁴, utilizați ca mecanisme pentru ridicarea cleștelui cu piatra de construcție.

L = 59 cm. l = 20 cm.; I = 13,5 cm.

25

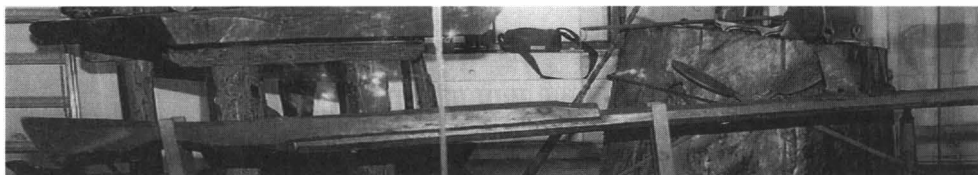
Nr. inv. 1114

Archebuz, fier forjat, țeava neghintuită, cu pat și cu uluc, sec.XV.⁸⁵

26

Nr. inv. 1146

Archebuz, fier forjat, țeava neghintuită, cu pat și cu uluc, sec.XV.⁸⁶

27

Nr. inv. 1114

Archebuz, țeava neghintuită, fără pat, sec. XV.⁸⁷

28

Nr. inv. 1114

Archebuz cu țeava neghintuită, fără pat, sec XV.⁸⁸

29

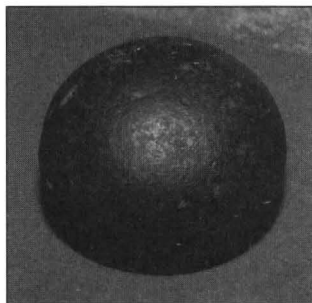
Nr. inv. 1114

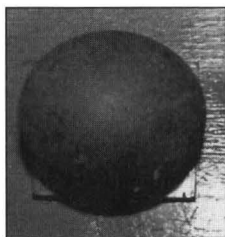
Archebuz, țeava neghintuită, fără pat, sec. XV.⁸⁹

30

Nr. inv. 1150, 1149, 1104

Ghiulele de fontă masivă, sec. XV.

31

Nr. inv. 1114

Ghiulea de fontă cu cârlig de prindere și însemne de meșter, în relief. Interiorul gol putea fi umplut cu substanțe incandescente (ex. smoală), sec. XV⁹⁰.

B

Ornamente ale lăzilor de breaslă

32

Nr. inv. 2236

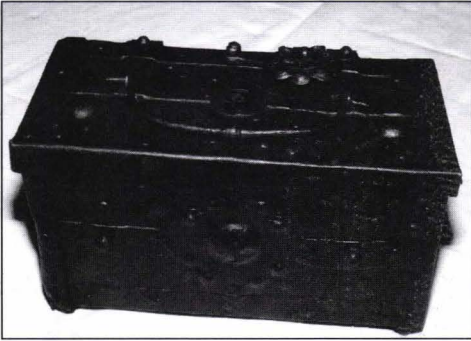
$L = 18 \text{ cm.}; l = 25 \text{ cm.}; H = 28 \text{ cm.}$

Feroneria lădiței de breaslă compusă din aplice și balamale cu terminațiile presate, bătute, poansonate și traforate în stil gotic⁹¹.

Niturile de fixare a aplicelor în formă de rozetă, aurite. Aplicele capacului au fost montate pe suport textil turcoaz și galben ceea ce îi conferă un efect artistic sporit.

Remarcabilă este închizătoarea cu două chei și două broaște. Aplica exterioară (șildul) închizătorii are același decor vegetal, presat, poansonat și traforat, iar broaștele cu mecanism sofisticat, sunt decorate cu linii incizate încrucișate.

Centrul capacului este dominat de mânerul oval profilat cu bulb median prins pe aplică ovală, ale cărei terminații pătrund în spațiile dintre aplicele de colț. Întreaga compoziție dă prețiozitate lăzii.

33*Nr. inv. 561*

L = 25,5 cm; l = 14 cm; I = 14,7 cm.

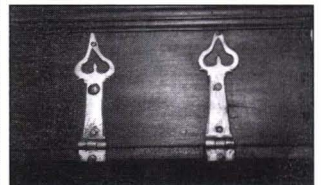
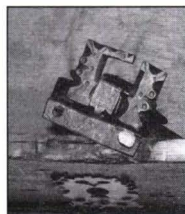
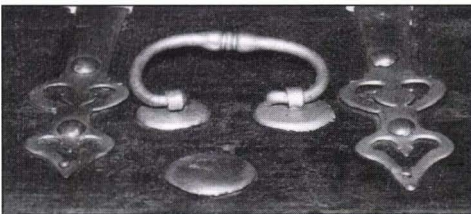
Lădiță metalică de breaslă, operă a fierarilor brașoveni. Blaturile ferecate de tablă groasă, cu benzi mediane prinse cu nituri. Muchiile întărite cu benzi prinse în nituri cu cap sferic.

Închizătoarea situată în centrul capacului decorată cu ornament floral presat. Mânerul - bară cu bulb median, prins în inele.

Pe blatul frontal, aplică romboidală cu margini lobate prinsă în nituri sferice, care are rolul de decor al cheii de la a doua încuietoare. Întreaga compoziție este de factură renașcentistă, sec XVI⁹².

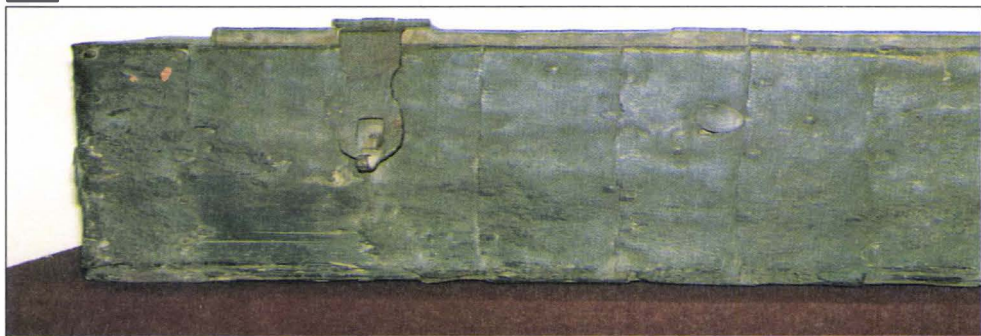
34*Nr. inv. 1512*

L = 26,5 cm; l = 12,8 cm; I = 15 cm.

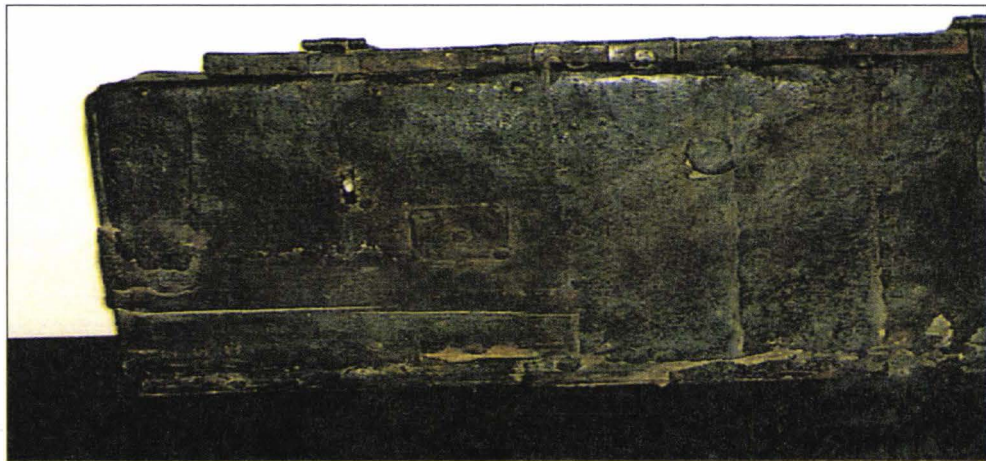
Lădiță de breaslă datată pe interiorul capacului - 1660. Se remarcă balamalele ornamentale care au și rolul de ferecătură. La mijlocul capacului mânerul semioval cu bulb canelat este montat prin intermediul a două aplice cu urechi de formă circulară. Culcat, mânerul se sprijină pe un buton de aceeași formă cu aplicele mânerului. Și șildul cheiței este din tablă ambutasată, poansonată și perforată.

O piesă ingenioasă și în același timp frumoasă este broasca lădiței, a cărei casetă este decorată geometric, prin incizare cu dălțița și poansonare⁹³.

Ladă ferecată cu benzi de fier forjat prinse în nituri cu floare circulară. Benzile de fier îmbracă întreaga suprafață, iar capacul este prins cu balamale puternice care se îmbinau cu lacăte. Pe capac inscripția IOHA. R. și anul 1697. Destinația a fost cu siguranță păstrarea banilor ⁹⁴.

L = 106,5 cm.; l = 44,8 cm.; I = 44 cm.

L = 44,6 cm.; l = 108 cm.; I = 44 cm.

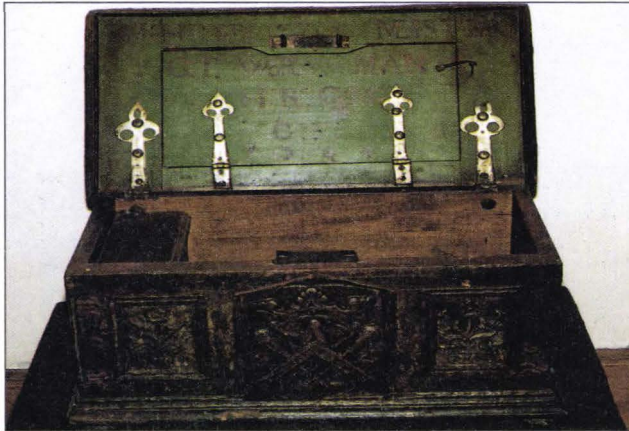

Ladă dintr-un lemn, ferecată în întregime cu benzi groase de fier prinse în nituri circulare. Capacul se închidea cu lacăte prin cele două balamale mari și puternice⁹⁵. Pe capac inscripția PETER P. și anul 1697.

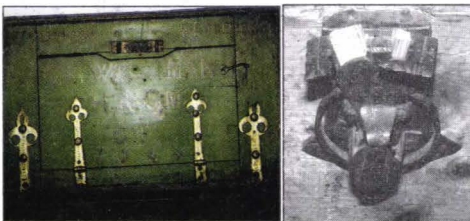

L = 102 cm.; l = 43,5 mc.; I = 44 cm.

Ladă casă de bani, confecționată dintr-un buștean. Ferecătura din benzi de fier forjat prinse în nituri cu floarea sferică, dispuse pe rânduri verticale este încă solidă. Capacul, decupat în blatul superior, este și el îmbrăcat în tablă groasă și prevăzut cu trei benzi prinse în balamale la partea fixă și terminate cu goluri de prindere în urechile de pe blatul frontal prin intermediul a trei lacăte. Și această piesă se poate data în a doua jumătate a secolului al XVII-lea.

L = 59 cm.; l = 32 cm.; I = 36,5 cm.

Lada breslei tâmplarilor, datată pe interiorulcapacului - 1644, cu emblema breslei pe blatul frontal. Pe capac se remarcă patru balamale în bandă cu terminații fleuroni dantelați cu dornul și montate cu nituri având floarea sferică. Închizătoarea (zarul) montată pe interior este cea originală cu caseta ornamentată cu decor geometric incizat și poansonat. Întreaga compoziție stilistică aparține Renașterii ⁹⁶.

39 *Nr. inv. 1184*

L = 49 cm.; l = 36,2 cm.; I = 38,8 cm.

Ferecătura de la lada breslei curelarilor, dată 1738, este compusă din benzi cu marginile lobate ce îmbracă muchiiile. În fiecare lob este montat un nit cu floarea circulară care are și rol decorativ. Închizătoarea situată pe blatul frontal este decorată cu aplică lobată. Balamalele mari, solide, sunt montate pe blatul frontal și pe capac pentru suplimentarea sistemelor de închidere cu lacăte. Aceste balamale în bandă cu terminații în arcade orientale sunt și ele montate cu nituri decorative. La fel și balamalele de pe laturile mici care susțin și cele două mânere de formă ovală. Feroneria aplicată conferă piesei un aspect artistic ce se înscrie barocului ⁹⁷.

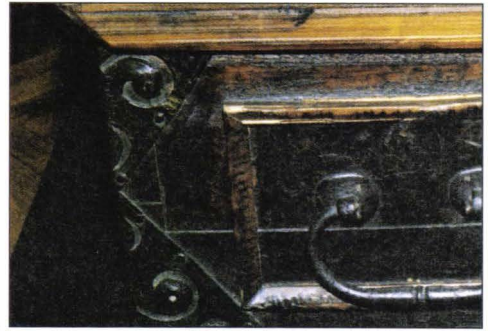
40 *Nr. inv. 1203*

L = 69,5 cm.; l = 40 cm.; I = 40 cm.

La lada breslei butnarilor, dată 1799, balamalele - articulație sunt în bandă simplă, nituite, dar deosebit de interesante sunt cele două broaște cu decor de linii incizate, ce se înscriu stilului baroc ⁹⁸.

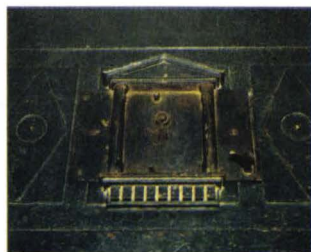
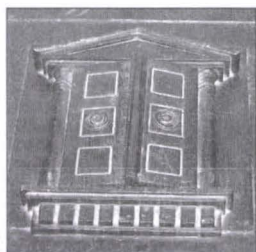
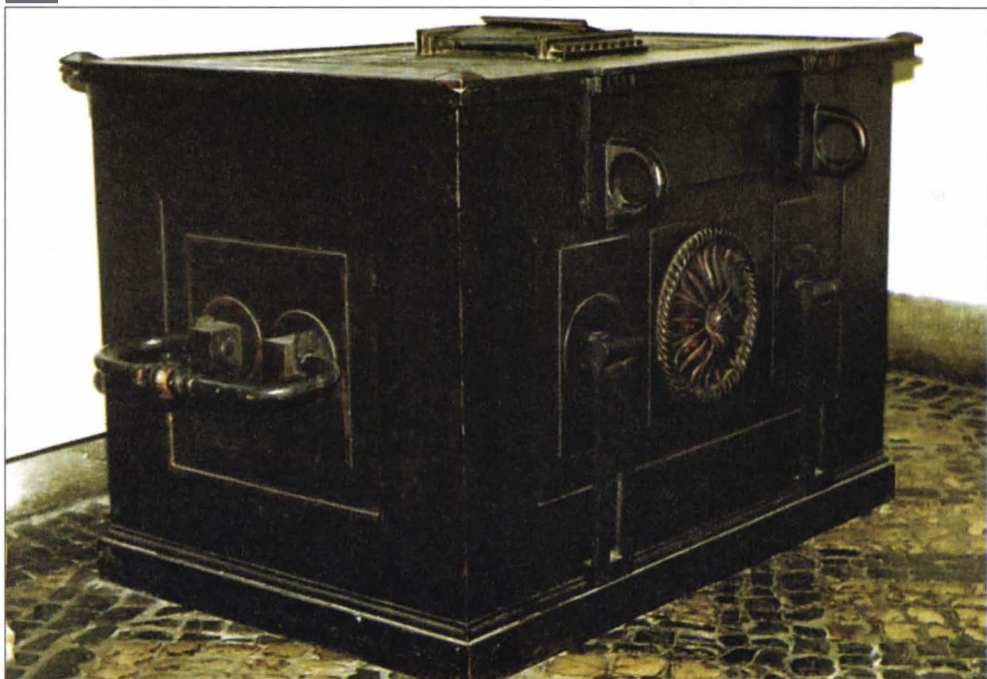
$L = 66 \text{ cm.}; l = 30,5 \text{ cm.}; I = 37 \text{ cm.}$

Feroneria aplicată pe muchiile exterioare și pe capacul lăzii breslei funarilor din anul 1815, în stil clasicist. Se remarcă și balamalele care articulează capacul, în bandă cu marginile lobate și terminații în fleuroni ⁹⁹.

$I = 18,5 \text{ cm.}; D = 10,5 \text{ cm.}$

Ferecătura din fier forjat, cu balamale - articulație și închizătoare pentru trei lacăte. Montate pe un cilindru de lemn cu capac care a îndeplinit probabil funcția de seif mic sau pușculiță. Prezența niturilor sferice, a balamalelor suprainălțate și a volutelor în „S” o încadrează la sfârșitul secolului al XVIII-lea ¹⁰⁰.

L = 94 cm.; l = 62 cm.; I = 62 cm.

Casă de bani din fier în stil clasicist, de la jumătatea secolului al XIX-lea.

Blaturile cu casete. În casetele de pe blaturile laterale sunt montate prin intermediul unor cubice puternice mânere de formă elipsoidală, cu bulb median canelat. Pe blatul frontal are o frumoasă rozetă circulară înscrisă într-un cerc șnuruit, iar de o parte și de alta a ei sunt montate două puternice balamale străpunse, care pătrund la partea superioară în urechi masive ce se prindeau cu lacăte, sporind gradul de siguranță al lăzii. Capacul este și el decorat cu casete ce au înscris în ele câte un romb cu centrul marcat circular, realizate prin turnare. Între cele două casete este montată o foarte frumoasă închizătoare sub formă unui portal sprijinit pe coloane - balamale în care sunt prinse două ușițe care acopereau golul cheii. Pe cât de frumos este șildul închizătorii, pe atât de sofisticat este mecanismul, încât nici până acum lada nu a putut fi deschisă, cu toate mijloacele tehnice de care dispunem. Ne lipsește cheia originală.

C

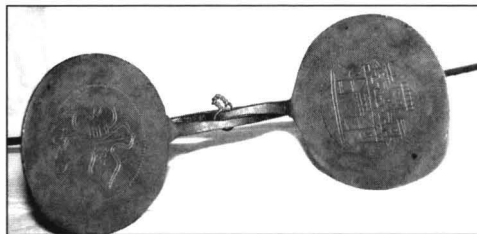
Tipare pentru ostie, tipare sigilare,
poansoane

44 Nr. inv. 634

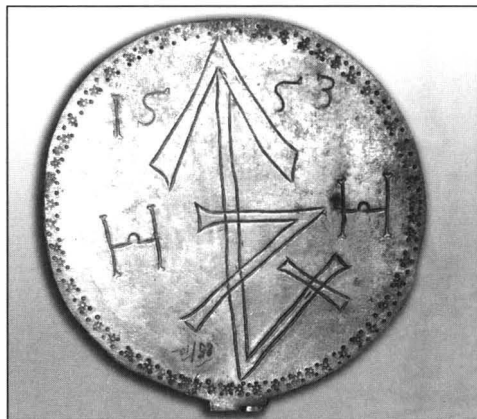

D = 13,5cm.; L = 63 cm.

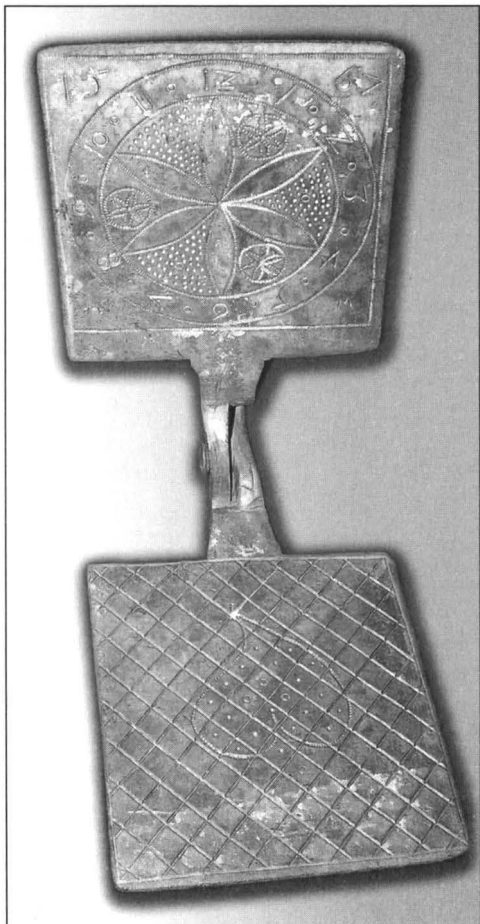
Clește tipar pentru coacerea ostiei, din fier forjat. Paletetele circulare, au câmpul gravat. Pe una dintre ele, în cerc de perle poansonate este reprezentată o construcție - probabil o poartă de cetate întărită cu bastion. Pe discul pereche în câmpul cercului perlat este gravat un decor vegetal și anul 1529.

45 Nr. inv. 632

L = 84 cm.; D = 18,5 cm.;

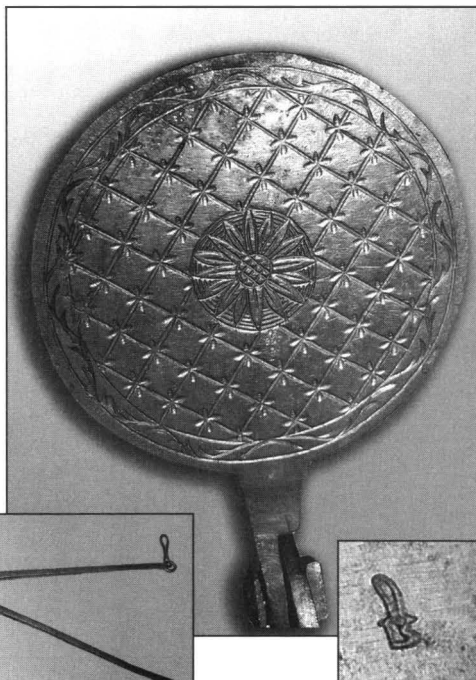
Tipar pentru coacerea ostiei, utilizat în bisericile evanghelice. Are forma unui clește mare terminat cu două discuri pereche. Din fier forjat, discurile ornamentate marginal în benzi circulare de rozete mici florale poansonate. În câmp unul din discuri are gravată prin dălțiure scena păcatului primordial - Eva oferindu-i mărul lui Adam în grădina Edenului. Pe perechea lui, apare dălțuit anul 1553, inițiale H. H. de o parte și alta a săgeții cu crucea latină pe dreapta¹⁰¹.

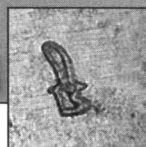
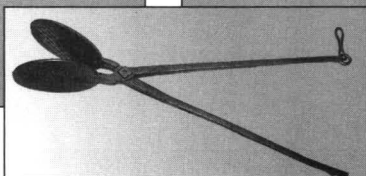
D = 83,5 cm.; L = 30,5 cm.

Clește tipar pentru coacerea azimei, cu palete pătrate. Una dintre ele are chenar, care urmărește marginile plăcii format din incizii realizate cu dălțița. Câmpul paletii are înscris un cadran de ceas. Între două cercuri concentrice sunt gravate cifre de la 1 la 12, despărțite prin puncte poansonate. centrul cadranelui se compune dintr-o rozetă cu 6 petale mari ale căror colțuri cad pe cifrele cu soț. Spațiile dintre petale alternează decorul poansonat cu mici rozete cu 6 petale înscrise în cercuri tot poansonate situate în dreptul cifrelor fără soț. În colțurile de sus ale câmpului închis în chenar este incizat anul 1567, iar în cele de jos apare incizată litera M.

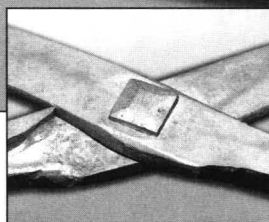
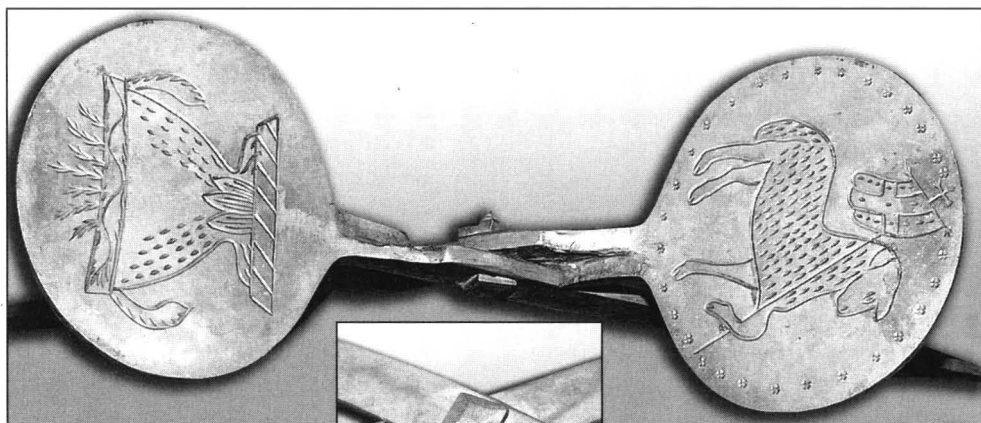
Paleta pereche, are același chenar realizat cu dălțița. Câmpul acesteia este acoperit de decor geometric incizat. Central este figurată o mână asimetrică, realizată cu poansonul.

D = 16 cm.; L = 54 cm.

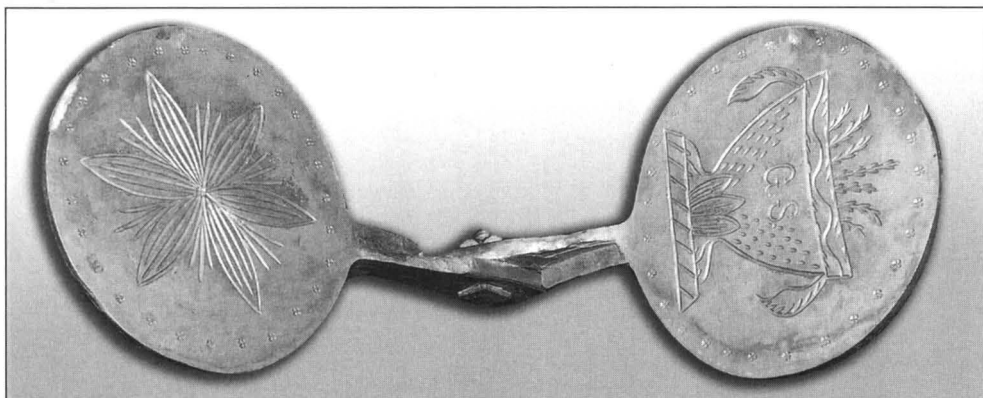
Clește tipar pentru coacerea ostiei cu două brațe articulate prin nituire. Discurile circulare gravate. Pe unul este reprezentată stema Habsburgică, iar perechea are marginal o bandă de vrejuri stilizate, câmpul gravat cu caroiaj ale cărui intersecții sunt marcate de mici rozete poansonate. Centrul discului este marcat de o rozetă – o floarea soarelui – stilizată. La partea inferioară brațele sunt prevăzute cu sistem de prindere pentru a putea presa aluatul între blaturile încinse, iar pe aversul discului cu stemă este gravat însemnul meșterului. Secolul XVII¹⁰².

L = 77 cm.; D = 15 cm.

Clește pentru azimă, cu brațele îmbinate cu nit, având pe ambele părți terminațiile romboidale. Paletelile circulare au figurat în câmp, una mielul pascal ținând un steag cruciat. Marginal cerc de rozete poansonate. Paleta pereche are reprezentat un câmp prin poansonare și gravare cu dălțița un vas cu flori și vrejuri atârând. Secolul al XVI-lea.

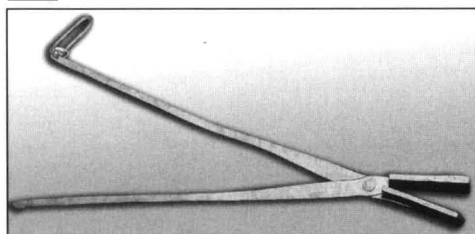
49 Nr. inv. 1528

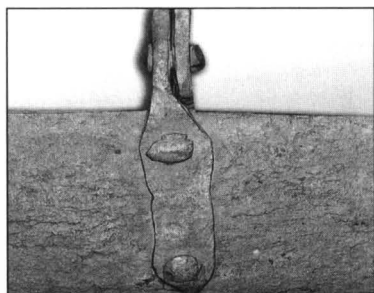
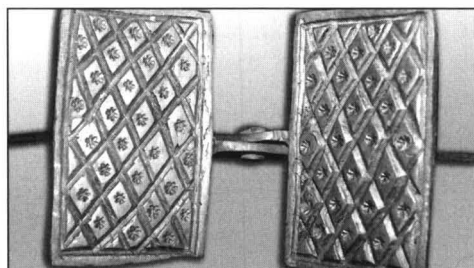
L = 79 cm.; D = 16 cm.

Clește pentru ostie, paletelile circulare îmbinate cu nit. În câmpul uneia dintre paletelile, înscris în cerc de rozete același vas cu flori ca mai sus, gravat cu dălțița, cu inițialele G.S. Pe cealaltă paletă, tot în cerc de rozete mici poansonate este gravată o floare cu șase petale – sec. XVI-lea.

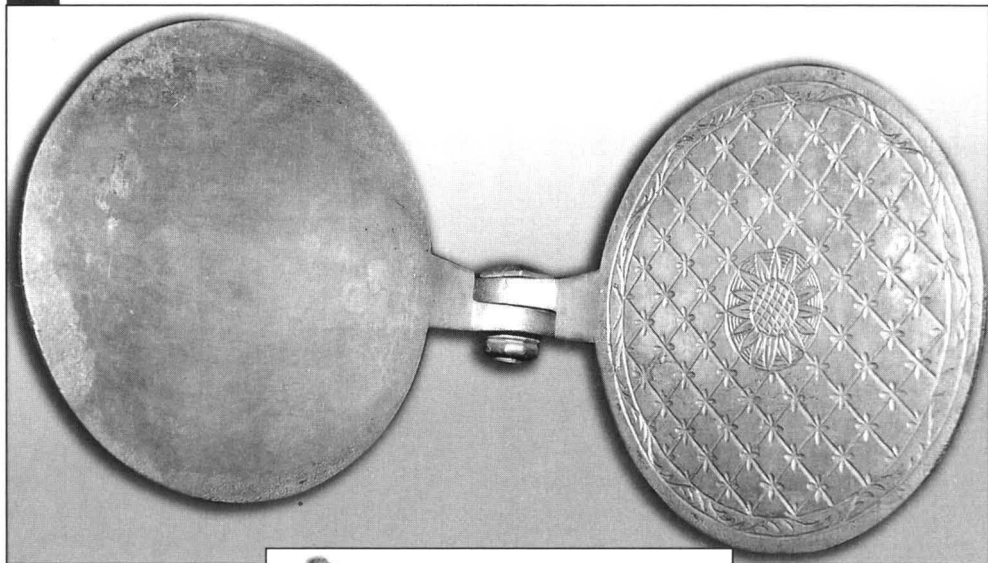
50 Nr. inv. 1531

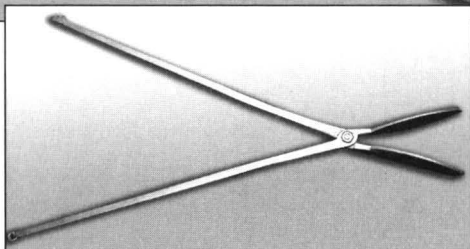
l = 67 cm.; l = 17 cm.; L = 32 cm.

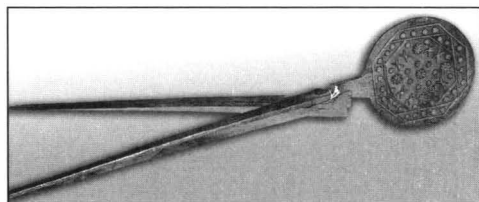
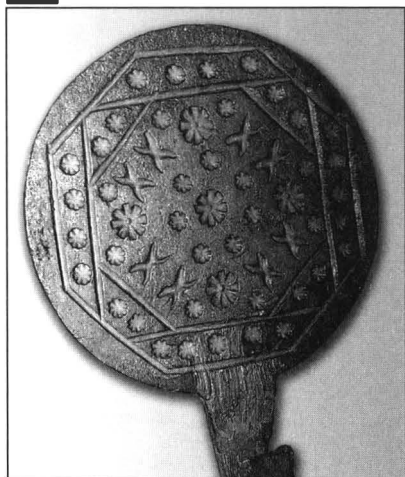
Clește - tipar pentru ostie, cu paletelile dreptunghiulare. În câmpul ambelor este decor romboidal excizat, iar în mijlocul fiecărui romb rozetă incizată cu poansonul. Se remarcă aici prelungirea brațelor pe paletelile, după lățire prin ciocănire la cald și prinderea cu nituri pentru a spori rezistența la forța care acționa asupra lor – secolul al XVI-lea.

L = 62 cm.;
D = 14 cm.

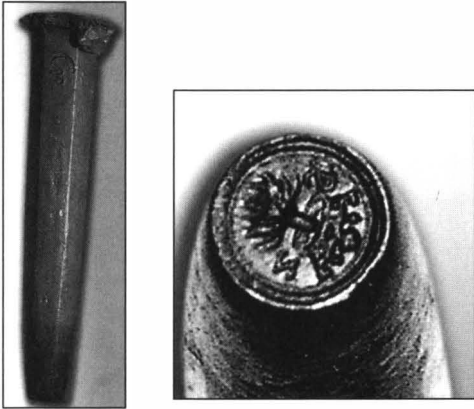
Tipar pentru ostie, cu palete circulare. Una dintre ele are decor geometric incizat – romburi cu colțurile marcate de rozete. În centru este gravată o frumoasă floarea soarelui. Întreg decorul este înscris în bandă marginală de vrejuri arcuite secolul al XVI-lea. Paleta pereche este lipsă.

D = 14cm.; *L = 62 cm.*

Tipar pentru ostie cu palete circulare. Una dintre ele este lipsă. Cea existentă are câmpul decorat cu cu rozete poansonate alternând cu cruciulițe realizate cu dălțița. Chenare octogonale gravate închid suprafața câmpului.

53 Nr. inv. 1843

L = 11 cm.; D = 2,3 cm.

Tipar sigilar, având în câmp stema Brașovului încadrată de inițialele R.Z. Pe corp poansonul meșterului – sec.XVII.

54 Nr. inv. 1843

L = 11,3 cm.; D = 2,3 cm.

Poanson sigilar, reprezentând coroana Brașovului încadrată de inițialele C.G. – sec. XVII.

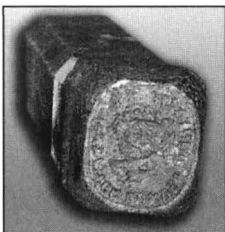
55 Nr. inv. 1854

L = 7 cm.; l = 3,5 cm.

Poanson sigilar; în câmp dreptunghiular coroana orașului încadrată de inițialele I.N. și inscripție marginală CRONSTADT LEINWR [indescifrabil]; mijlocul secolului XIX.

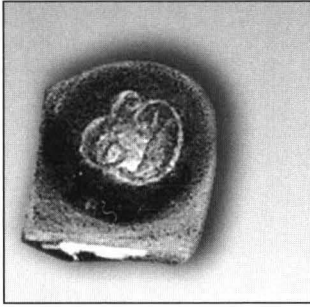
56 Nr. inv. 2115

L = 17 cm.; l = 2,3 cm.

Poanson sigilar, amprenta ilizibilă.

57 Nr. inv. 1848

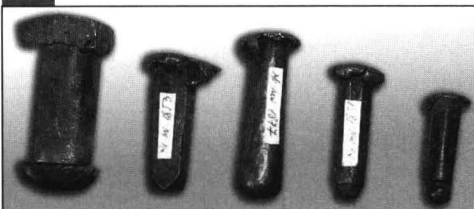
L = 11 cm.; l = 1,5 cm.

58 Nr. inv. 2115

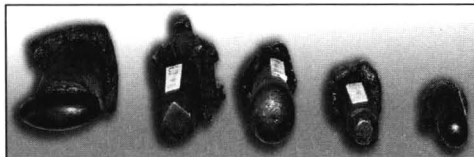

L = 12,2 cm.; l = 2,8 cm.

59

a b c d e

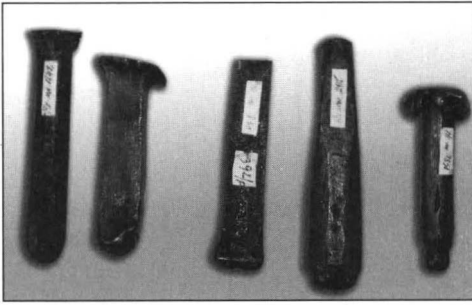

- a) Nr. inv. 1840 *L = 7 cm.; l = 3,5 cm.*
b) Nr. inv. 1853 *L = 5,5 cm.; l = 3 cm.*
c) Nr. inv. 1877 *L = 6,5 cm.; l = 2,8 cm.*
d) Nr. inv. 1851 *L = 5,5 cm.; l = 2,3 cm.*
e) Nr. inv. 1884 *L = 4,5 cm.; l = 1,8 cm.*

Poanson pentru imprimarea inițialelor E.D. – probabil ale unui negustor de pește, pentru că pe corp, lângă floare este incizată o ancoră și inscripția „FISCHER” – secolului al XIX-lea.

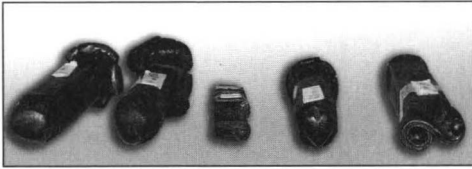
Poanson sigilar, amprente, a aparținut probabil unui negustor de vase din cositor cu inițialele G.F. Deasupra lor apare câte o steluță. În câmp, personaj feminin înaripat, având pe un braț atârnat două câni de cositor. Marginal inscripția: FEIN ZINN ENGLISCH, secolul al XIX-lea.

Cinci poansoane având partea activă destinată realizării de protuberanțe de forme ovale, hexagonale, circulare, utilizate cu precădere de meșterii argintari și aurari ai secolelor XVII și XVIII-lea.

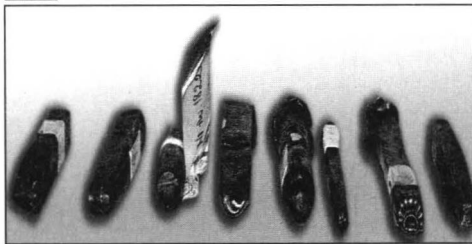

a b c d e

Cinci poansoane pentru realizarea decorului de butoni, palmete în relief, volute utilizate mai ales în arta bijuteriilor, secolelor al XVII-XVIII-lea.

- a) Nr. inv. 1842 L = 12 cm.; l = 3 cm.
 b) Nr. inv. 1836 L = 9,5 cm.; l = 4 cm.
 c) Nr. inv. 1838 L = 10,5 cm.; l = 2,5 cm.
 d) Nr. inv. 2115 L = 12,5 cm.; l = 3 cm.
 e) Nr. inv. 1858 L = 9 cm.; l = 3,5 cm.

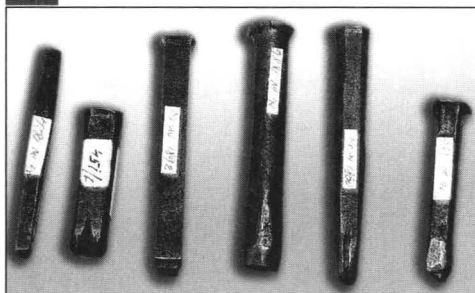

a b c d e f g h

Opt poansoane pentru motive decorative repetate, stilizate, de o mare finețe – palmete, rozete, frunze, butoni – secolului al XVII-XVIII-lea.

- a) Nr. inv. 1865 L = 9,3 cm.; l = 0,8 cm.
 b) Nr. inv. 1831 L = 8,3 cm.; l = 1,2 cm.
 c) Nr. inv. 1822 L = 8,5 cm.; l = 0,8 cm.
 d) Nr. inv. 1881 L = 10 cm.; l = 1,3 cm.
 e) Nr. inv. 1888 L = 9 cm.; l = 1,7 cm.
 f) Nr. inv. 1871 L = 10 cm.; l = 0,7 cm.
 g) Nr. inv. 1875 L = 10 cm.; l = 1,3 cm.
 h) Nr. inv. 1894 L = 9,6 cm.; l = 0,9 cm.

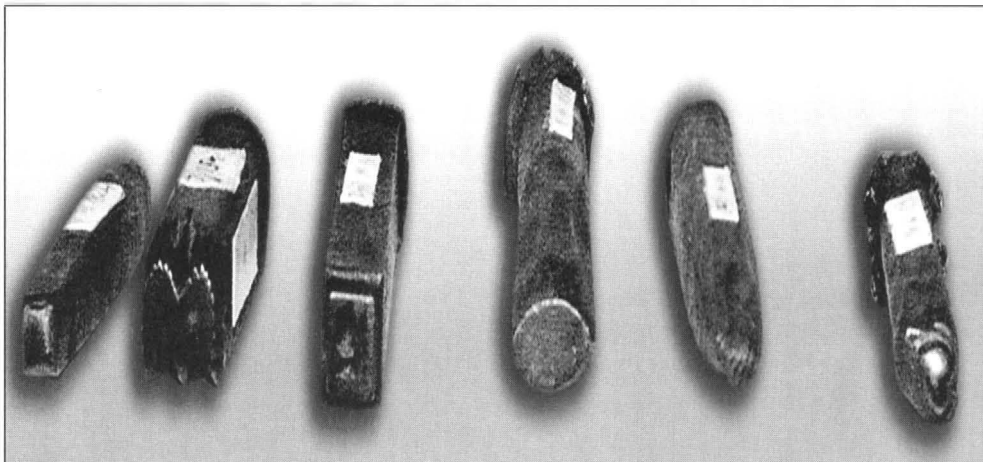
62

a b c d e f

- a) Nr. inv. 1824L = 8,3 cm.; l = 0,7 cm.
 b) Nr. inv. 1868L = 9,5 cm.; l = 1,9 cm.
 c) Nr. inv. 1892L = 9,5 cm.; l = 1,4 cm.
 d) Nr. inv. 1886L = 5,6 cm.; l = 1,3 cm.
 e) Nr. inv. 1866L = 10 cm.; l = 1,6 cm.
 f) Nr. inv. 1890 L = 7 cm.; l = 1,5 cm.

Șase poansoane pentru executarea ornamentelor în relief - sec. XVII-XVIII.

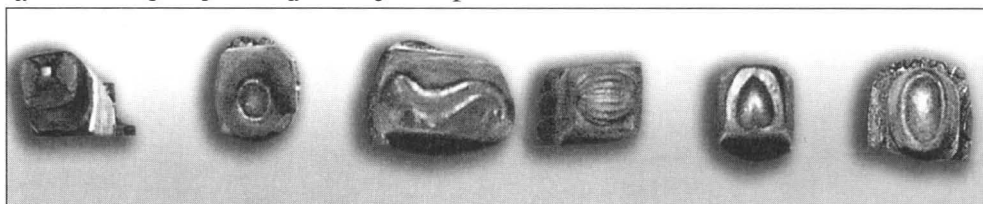

63

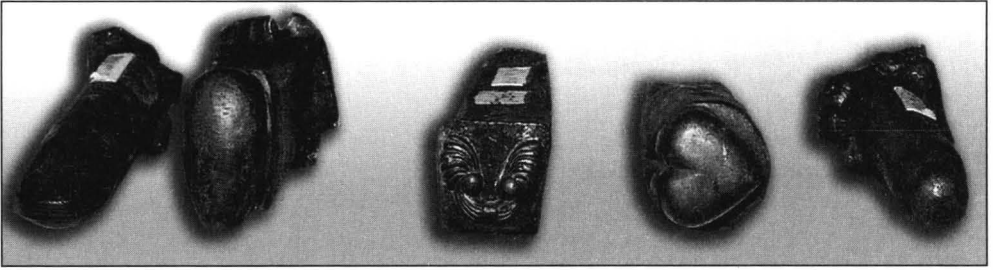

a b c d e f

- a) Nr. inv. 1870 L = 5,7 cm.; l = 1,3 cm.
 b) Nr. inv. 1874 L = 8,4 cm.; l = 1,2 cm.
 c) Nr. inv. 1863 L = 8,5 cm.; l = 1,7 cm.
 d) Nr. inv. 1873 L = 7,5 cm.; l = 1,4 cm.
 e) Nr. inv. 1828 L = 7,8 cm.; l = 0,9 cm.
 f) Nr. inv. 1889 L = 6,3 cm.; l = 1,6 cm.

Șase poansoane având realizate pe partea activă volute, butoni, buton oval striat, buton inimioară, vârf poligonal, elemente decorative folosite în ornamentarea obiectelor de artă decorativă și a bijuteriilor în secolele XVII-XIX.

a b c d e

a) Nr. inv. 1857 L = 10 cm.; l = 2,8 cm.

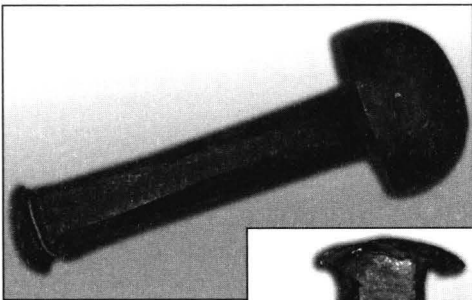
b) Nr. inv. 1856 L = 8,3 cm.; l = 3,3 cm.

c) Nr. inv. 2115 L = 15 cm.; l = 1,2 cm.

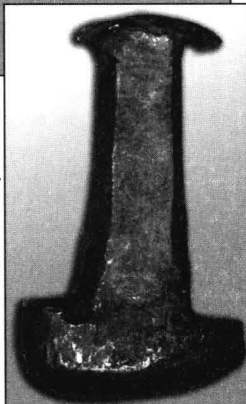
d) Nr. inv. 1852 L = 9,5 cm.; l = 2,3 cm.

e) Nr. inv. 2115 L = 13 cm.; l = 2,4 cm.

Cinci poansoare cu elemente decorative, în speță calote utilizate din secolul al XVII-lea până târziu în secolul al XIX-lea. Exemplarul numărul 2115 are ambele capete utile, unul în relief, o inimioară, la celălalt o calotă sferică.

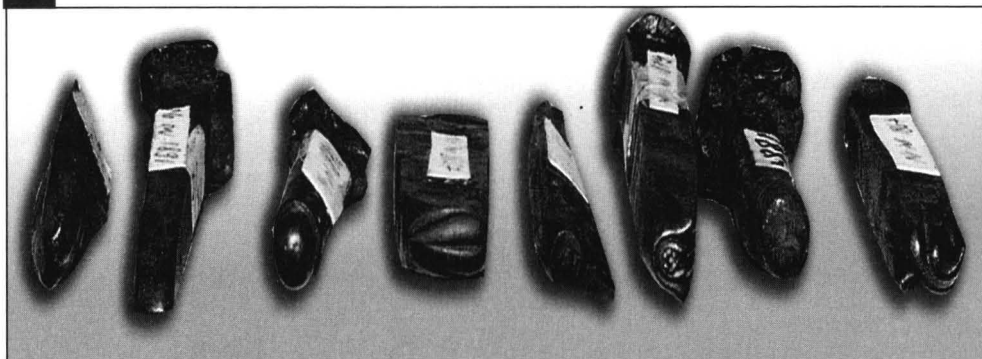

a) Nr. inv. 380
L = 17 cm.; D = 4 cm.

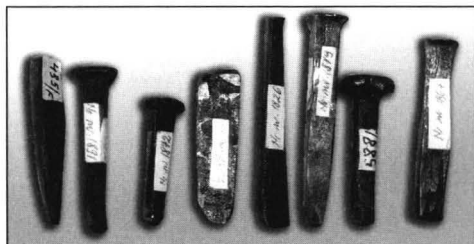

b) Nr. inv. 376
L = 15,6 cm.; l = 4,5 cm.

Două poansoare mari, sau mici nicovale de mână cu care se realizau forme sferice și ovoidale, mai ales la piesele de alamă și fier.

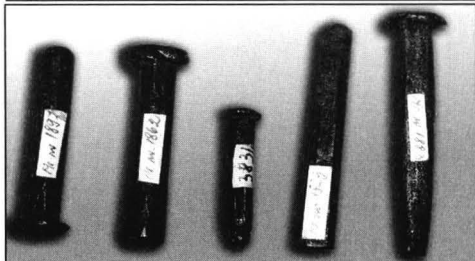
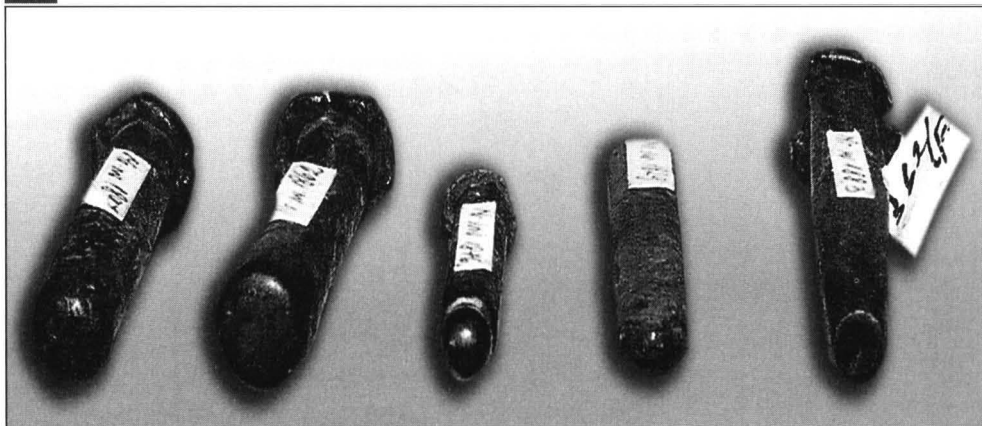

- a) Nr. inv. 1823 L = 7 cm.; l = 1,2 cm.
 b) Nr. inv. 1891 L = 6,7 cm.; l = 1,8 cm.
 c) Nr. inv. 1872 L = 5,2 cm.; l = 1,6 cm.
 d) Nr. inv. 1827 L = 6,4 cm.; l = 1,6 cm.
 e) Nr. inv. 1826 L = 8,5 cm.; l = 1 cm.
 f) Nr. inv. 879 L = 8,5 cm.; l = 2 cm.
 g) Nr. inv. 1887 L = 7 cm.; l = 2,3 cm.
 h) Nr. inv. 1867 L = 7,4 cm.; l = 1,2 cm.

a b c d e f g h

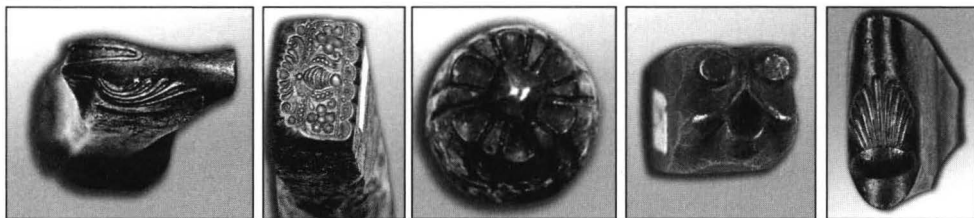
Opt poansoare pentru bijutieri, cu forme stilizate elegant al secolului al XVII-lea.

a b c d e

- a) Nr. inv. 1897 L = 7 cm.; l = 1,3 cm.
 b) Nr. inv. 1862 L = 7,5 cm.; l = 2,2 cm.
 c) Nr. inv. 1876 L = 5,2 cm.; l = 1,2 cm.
 d) Nr. inv. 1829 L = 8,6 cm.; l = 1,2 cm.
 e) Nr. inv. 1883 L = 9 cm.; l = 1,7 cm.

Cinci poansoare utilizate în speță în elaborarea feroneriei ornamentale, secole XVII-XVIII.

a b c d e

a) Nr. inv. 2115 $L = 16,2 \text{ cm.}; D = 1,8 \text{ cm.}$

b) Nr. inv. 1839 $L = 11,3 \text{ cm.}; l = 3,7 \text{ cm.}$

c) Nr. inv. 2115 $L = 12,5 \text{ cm.}; l = 2,4 \text{ cm.}$

d) Nr. inv. 2115 $L = 11,7 \text{ cm.}; l = 1,5 \text{ cm.}$

e) Nr. inv. 2115 $L = 13 \text{ cm.}; l = 1,8 \text{ cm.}$

Cinci poansoare de o realizare artistică deosebită ce au permis elaborarea decorului renesanțist și baroc pe operele orfevrilor brașoveni. Secolele XVII-XVIII.

a b c d e

a) Nr. inv. 2115 $L = 13,3 \text{ cm.}; l = 3 \text{ cm.}$

b) Nr. inv. 2115 (b) $L = 12,8 \text{ cm.}; l = 1,7 \text{ cm.}$

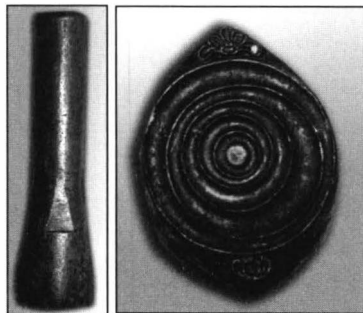
c) Nr. inv. 378 $L = 20 \text{ cm.}; l = 3,5 \text{ cm.}$

d) Nr. inv. 2115 (d) $L = 13,8 \text{ cm.}; l = 1,2 \text{ cm.}$

e) Nr. inv. 2115 (e) $L = 19,5 \text{ cm.}; l = 4,5 \text{ cm.}$

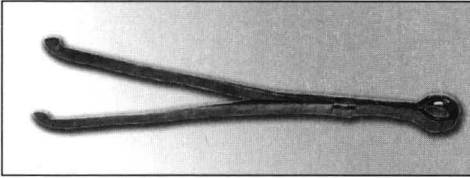
f) Nr. inv. 2115 (f) $L = 13,5 \text{ cm.}; l = 3,6 \text{ cm.}$

f

Trei preducele și trei poansoare utilizate în decorarea alamei și fierului. Secolul XIX.

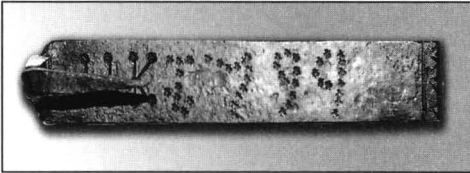
70 Nr. inv. 339

L = 47 cm.; deschidere cca. 9 cm.

Clește pentru prinderea pieselor în timpul forjării, din bară de fier forjată, apaltizată și îndoită cu lăcaș circular pentru suport de manevrare și bandă de reglare a deschiderii. Secolul al XVIII-lea.

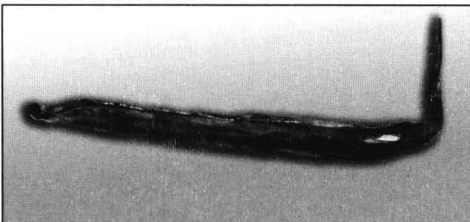
71 Nr. inv. 328

L = 31,6 cm.; l = 5,4 cm.

Scoabă din fier forjat având poansonat cu rozete anul 1799 și inițialele H.K. ornamentate și ele cu rozete la terminații¹⁰³.

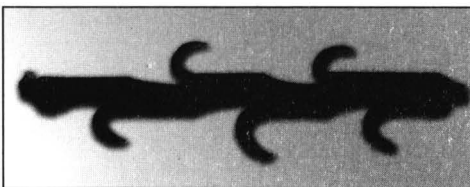
72 Nr. inv. 606

L = 25,5 cm.; l = 4,6 cm.; l = 8 cm.

Scoabă, fier forjat, incompletă - secolul al XVIII-lea.

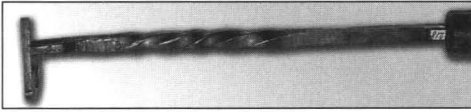
73 Nr. inv. 342

L = 56 cm.; l = 15 cm.

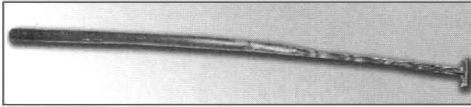
Fragment de fernerie provenind de la o fereastră, fier forjat cu elegante petale arcuite, realizate prin despicare secolul al XVIII-lea¹⁰⁴.

74 Nr. inv. 3218

$L = 51,3 \text{ cm.}; l = 5,5 \text{ cm.}; D = 3,4 \text{ cm.}$

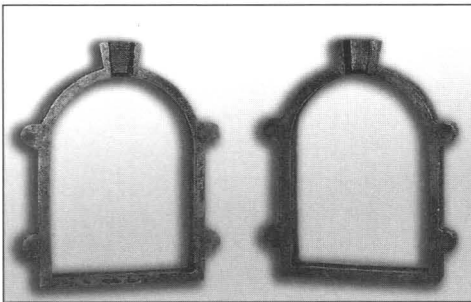
75 Nr. inv. 311

$L = 101,3 \text{ cm.}; l = 5,8 \text{ cm.}; D = 3,8 \text{ cm.}$

Două piese pentru marcarea animalelor prin „înfierare” din bare de fier forjat în torsadă cu partea activă de formă geometrică. Secolul al XIX-lea.

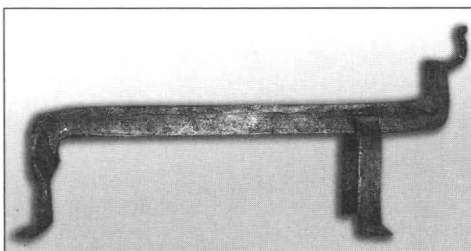
76 Nr. inv. 383

$L = 18 \text{ cm.}; l = 14,7 \text{ cm.}$

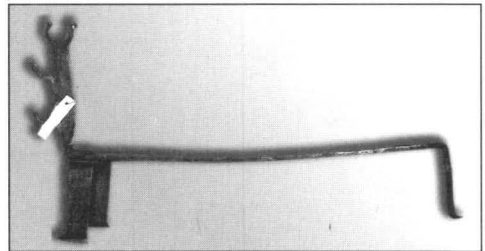
Formă pentru turnarea metalului, din două piese simetrice ce se supra-puneau, cu orificiile de strângere, secolul XIX.

77 Nr. inv. 337

a) nr. inv. 337 $L = 46,5 \text{ cm.}; l = 20,5 \text{ cm.}$

77 a Nr. inv. 338

b) nr. inv. 338 $L = 51 \text{ cm.}; l = 15,5 \text{ cm.}$

Două suporturi „pisici” utilizate la așezarea lemnului pentru foc. Sunt realizate din bară de fier, aplatizată prin forjare și batere cu ciocanul. Secolul XVIII-lea ¹⁰⁵.

D

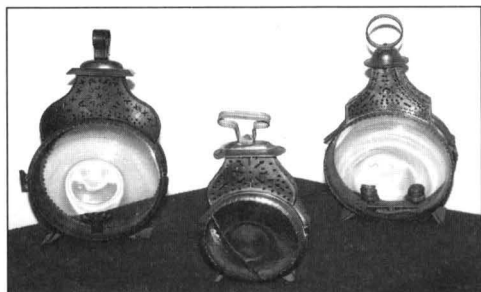
Sfeșnice, felinare, limbi de ceas

L = 18,3 cm.; l = 12,7 cm.; I = 27.6 cm.

Sfeșnice portabile a căror cupă de picături are formă de tăviță decorată marginal cu ghirlandă de frunze incizate. Din cupă se înalță axul (caliciul) de fixare, cu bulb median, cu terminație profilată. Pe ax se află prins la partea inferioară brațul cu suportul pentru lumânare, frumos decorat în volute, iar inelul lat al lumânării cu dispozitiv de reglare și decor incizat. Din el pleacă printr-un orificiu al axului de susținere mânerul terminat în volută scurtă. Renaștere, a doua jumătate a secolului al XVII-lea¹⁰⁶.

a) nr. inv. 1023 I = 39 cm.; D = 24 cm.
b) nr. inv. 2172, 1022 I = 45 cm.; D = 15,5 cm.

Trei felinare închise compuse din ramă metalică dantelată cu marginile aduse peste sticla - lupă care amplifică efectul flăcării produsă de lumânare. Suprapus corpului felinarului este așa-numitul „coș” traforat care făcea corp comun cu partea metalică asigurând circuitul oxigenului necesar arderii și răcirea concomitentă a interiorului. Pe lateralul ramei metalice, sunt practicate ușițe pentru curățirea rupturilor de lumânare, iar terminația coșului este cârligul de atârnare. Frumoase combinații de fier, alamă și sticlă. Secolul al XVIII-lea¹⁰⁷.

80 Nr. inv. 587, 575

suport $L = 168$ cm.; $l = 26$ cm.
felinar $L = 100$ cm.; $D = 45$ cm.

81 Nr. inv. 574

$l = 75$ cm.; $l = 40$ cm.

82 Nr. inv. 582

$l = 80$ cm.; $l = 36$ cm.

Felinar de stradă închis, corp trunchi de piramidă cu hornul traforat în prelungirea calotei. Fațetele hexagonului traforat prevăzute cu sticlă, iar ramele decorate cu volute. Terminația în fleuron. Una din fațete este prevăzută cu balamale și transformată în ușiță de curățire a suportului de lumânare. Acest gen de felinar a fost foarte utilizat în iluminarea străzilor din secolul al XVIII-lea până la începutul secolului al XX-lea.¹⁰⁸, ca și suportul din fier forjat pe care este montat.

Felinar de stradă de formă prismatică. Trei dintre fațete sunt din tablă cu decor ambutisat și poansonat. O fațetă cu sticlă, iar în interior suportul pentru lumânare. Hornul frumos elaborat, cilindric, traforat cu capac bulb ambutisat, supraînălțat de un vas cu formă antică. Mânerul de atârnare realizat din bară în acoladă. Piesa este o combinație frumoasă de alamă, fier și sticlă, de la jumătatea secolului al XIX-lea.¹⁰⁹.

Felinar de stradă de formă prismatică, cu toate cele patru fațete prevăzute cu sticlă. Baza este un cub de tablă înalt, iar terminația în formă de acoperiș ușor ondulat, cu lucarne pentru aerisire. Hornul de secțiune pătrată, traforat, acoperit și prevăzut cu cârlig de prindere. Se înscrie în categoria felinarelor utilizate de la sfârșitul secolului al XVIII-lea până în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.¹¹⁰

83

Nr. inv. 242,243

$l = 24,5 \text{ cm.}; D = 10,5 \text{ cm.}$

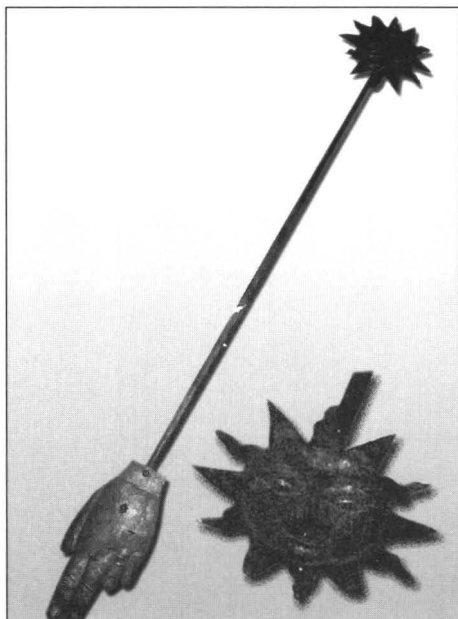
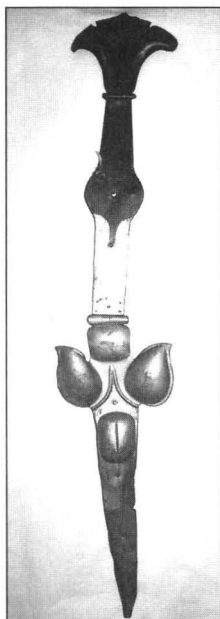
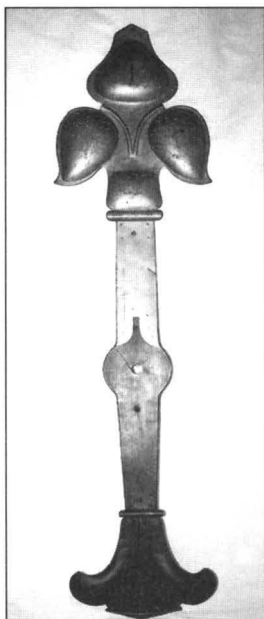
Două felinare portabile din tablă, cilindrice, cu capacul (horn) aplicat prin ciocănire și lipire la cald de forma unui con. Ușița înglobează și mânerul circular de prindere. Este remarcabil decorul, realizat cu dalta prin ciocănire, golurile rezultate au marginile evazate, permițând razelor luminoase să iasă în afară și dirijându-le astfel intensitatea. Ușa prinsă în balama continuă, are un frumos chenar perlat în care s-a înscris ornamentul dăltuit, în cercuri concentrice¹¹¹. Sunt piese de secol al XVIII-lea, destul de rare în colecții.

84

Nr. inv. 1173, 1174, 1180, 1181

Nr. inv. 1176, 1177, 1178, 1179

Nr. inv. 1175

$L = 144 \text{ cm.}; l = 35 \text{ cm.}$ $L = 154 \text{ cm.}; l = 28 \text{ cm.}$

$L = 200 \text{ cm.}; l = 31 \text{ cm.}$

Nouă limbi de ceas provenind de la ceasul din turnul Casei Sfatului. Cele care au ca terminație mascaronul și mâna cu degetele arătătoare unite de o tijă simplă sunt cele montate la refacerea ceasului în anul 1690 după marele incendiu. Celelalte, cu partea activă sub formă de fleuron, unul cu mediana lungă și cu partea de prindere din bară de fier forjat aplatizat, terminată sub formă de crin sunt de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, când știm că s-a montat în turn un clopot orar ce bătea și sferturile de oră, copiat după cel din Praga. Clopotul acesta a fost dizlocat și rechiziționat de armată în primul Război Mondial pentru turnarea de tunuri.¹¹² Remarcabile sunt aceste piese și pentru faptul că la partea care se vedea pe ceas indicând orele, s-a aplicat foiță de aur.

E
Mecanisme și piese de închidere

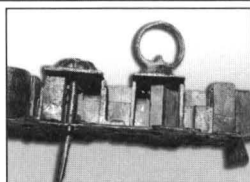
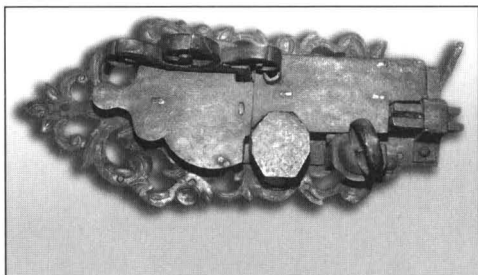
85 Nr. inv. 564

$L = 48 \text{ cm.}; l = 20,2 \text{ cm.}; I = 10,5 \text{ cm.}$

Broască mare pentru poartă cu aplica de fixare – șildul broaștei cu decor de vrejuri gravat, poansonat, fronton trilobat. Cheia nemțească cu floare circulară profilată, având înscris motiv vegetal, iar pe laterala dreaptă mânerul cu ciocanul de poartă de volute. Aplica urmează același desen ca șildul, vrejuri incizate, dar și traforul și poansonarea au contribuit la ornamentica sa. Este cel mai frumos exemplar în stilul Renașterii pe care îl deținem. Secolul al XVI-lea.

86 Nr. inv. 894

$L = 35,5 \text{ cm.}; l = 16,5 \text{ cm.}; I = 10,7 \text{ cm.}$

Broască de poartă cu șildul trilobat superior și cu decor vegetal foarte frumos gravat. Cheia nemțească cu floare circulară, lateral dreapta montat mânerul și ciocanul de poartă în volute. Aplica de montare are același decor vegetal gravat, poansonat și traforat cu găuri pentru ținte. Și la acest exemplar, ca și la cel anterior sunt vizibile ornamentele executate cu poansonul. Secolul al XVII-lea, Renaștere.

87 Nr. inv. 565

$L = 49 \text{ cm.}; l = 16 \text{ cm.}$

Broască cu aplica de montare. Caseta mecanismului de formă trilobată la partea superioară, este bogat decorată cu motive vegetale gravate în stilul Renașterii germane. Cheia și ciocanul de poartă sub formă de vrej în volute, îi conferă un aspect remarcabil ¹¹³.

88 Nr. inv. 434

L = 34,5 cm.; l = 13,7 cm.; I = 7 cm.

Broască de poartă, vedere asupra mecanismului foarte elaborat. Niturile folosite sunt rozete polilobate sau cu decor romboidal. Se văd și marginile aplicii de ancorare, gravate și traforate vegetal. Aparține și ea secolului al XVI-lea și Renașterii.

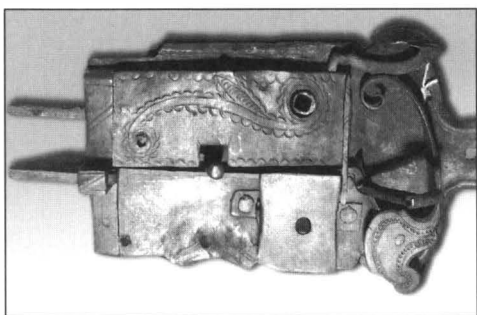
89 Nr. inv. 438

L = 19,3 cm.; l = 16,9 cm.; I = 8,2 cm.

Broasca unei lăzi de breaslă, cu aplica de ancorare gravată, poansonată, traforată. Caseta mecanismului are decor vegetal gravat și este montat pe placă cu margini înălțate și ondulate. Renaștere, secolul XVI ¹¹⁴.

90 Nr. inv. 894

L = 26,2 cm.; l = 13 cm.; I = 5,3 cm.

Broască de poartă cu mânerul de acționare. Caseta mecanismului gravată cu vrej conturat cu 2 linii continue paralele pe care se sprijină pe ambele părți semicercuri tangente. Același ornament de linie vălurită (semicercuri) ornează și lateralele mari ale plăcii de acoperire a mecanismului. Clanța realizată deosebit de elegant, o frunză cu nervuri bine conturate acționează zarul și el elaborat, decorat geometric. Partea superioară a mecanismului se compune dintr-o pârghie în volută simplă, spre stânga dintr-o placă cu șir de cerculețe poansonate ce-i urmărește conturul în partea dreaptă. Secolul al XVII-lea.

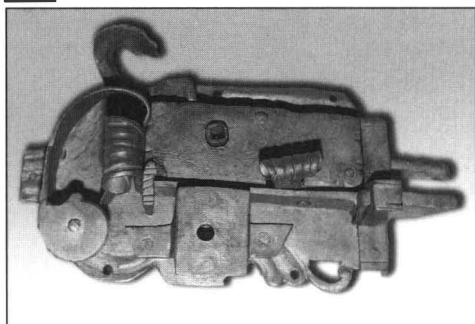
91 *Nr. inv. 895*

L = 27,8 cm.; l = 12,5 cm.; I = 46 cm.

Închizătoare de poartă, fier forjat, placa de ancorare cu marginile lobate și terminația în volută ușoară, decor vegetal stilizat prin linii paralele incizate, secolul al XVII-lea¹⁵.

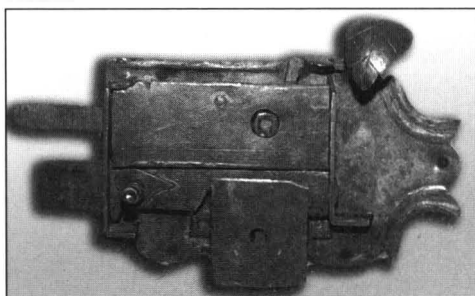
92 *Nr. inv. 557*

L = 25 cm.; l = 12,2 cm.; I = 5,3 cm.

Închizătoare de poartă, fier forjat. Aplică de ancorare cu decor vegetal incizat și traforat, iar clanța sub formă de frunză în volută. Secolul al XVII-lea¹⁶.

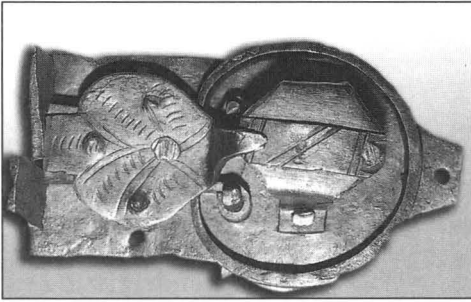
93 *Nr. inv. 563*

L = 24,3 cm.; l = 14,4 cm.; I = 3,5 cm.

Închizătoare de ușă, caseta nituită pe aplică cu terminație presată în arce scurte. Mânerul care acționează mecanismul are partea de prindere sub forma unei frunze cu nervuri, elegant arcuită. Secolul al XVIII-lea.

94 Nr. inv. 440

L = 14,5 cm.; l = 8,3cm.

95 Nr. inv. 443

L = 18,9 cm.; l = 10,3 cm.; I = 4,7 cm.

96 Nr. inv. 559

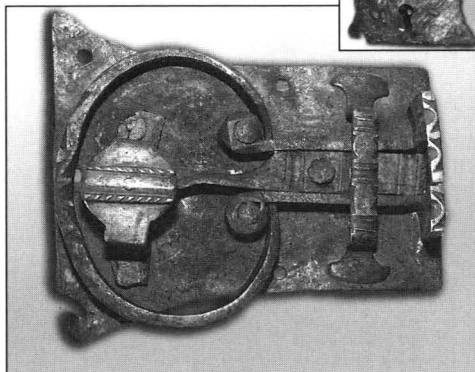
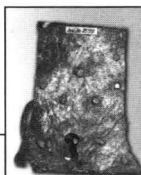
*91 (nr. inv. 559) L = 15,7 cm.;
l = 15,4 cm.; I = 3,4 cm.*

Broască provenind de la o ladă, mecanismul e închis sub două plăci, una circulară și una sub formă de inimă, decor de linii incizate. Secolul al XVII-lea¹¹⁷.

Broască provenind de la o ladă, cu aplică de ancorare traforată, gravată și presată pentru realizarea formelor vegetale. Mecanismul cu plăci de acoperire. La partea superioară placă circulară terminată în fleuron și gravate între protuberanțe specifice inițialele I.I. La partea inferioară, plăci de acoperire ornamentate cu linii oblice paralele. Secolul al XVII-lea¹¹⁸.

Închizătoarea unei lăzi, cu mecanismul frumos închis, prins în nituri - rozetă. Plăcuțele de acoperire decorate inferior cu linii drepte incizate, iar apărătoarea superioară ovală are pe margine un cerc perlat poansonat și în câmp o rozetă realizată din poansonare foarte fină. Bara de susținere-apărare a mecanismului are marginile festonate și lateralele bine fixate în 2 nituri globulare. Secolul al XVIII-lea¹¹⁹.

97 Nr. inv. 442

$L = 12,6 \text{ cm.}; l = 8,5 \text{ cm.}; I = 2,8 \text{ cm.}$

Închizătoare de ladă, mecanismul închis mai întâi într-un cerc din bară de fier forjat continuat cu alte două bare paralele care se termină în plăcuța de fixare pe lemn. Muchia acesteia din urmă ornamentată cu semicercuri în relief. Plăcuța circulară din partea superioară a mecanismului cu două muchii mediane șnuruite, iar bara de fixare a zarului din bară prinsă prin lipire și decorată geometric în relief. Secolul al XVIII-lea¹²⁰.

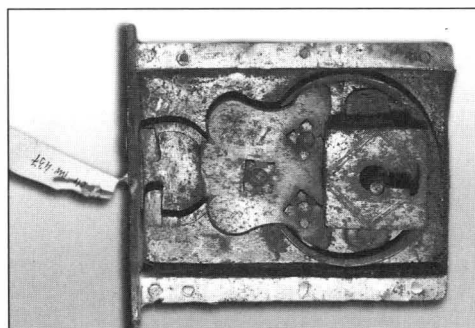
98 Nr. inv. 439

$L = 16,4 \text{ cm.};$
 $l = 13,6 \text{ cm.}; I = 2,8 \text{ cm.}$

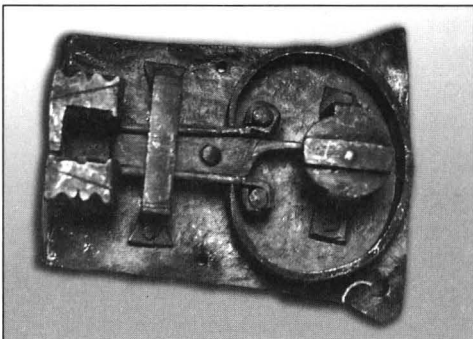
Închizătoare (broască) din aceeași perioadă cu celelalte două anterioare. Sistemul de închidere a mecanismului identic, diferă doar ornamentele care aici sunt limitate la ajurarea muchiilor zonei de prindere și la linii incizate paralele și oblice. Secolul al XVIII-lea¹²¹.

99 Nr. inv. 437

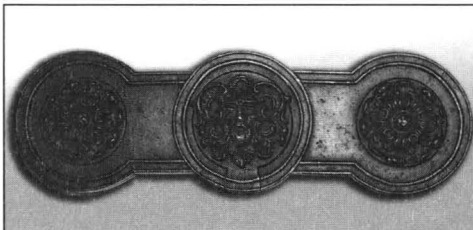
$L = 12,4 \text{ cm.}; l = 10 \text{ cm.}; I = 2,8 \text{ cm.}$

Broască cu mecanismul montat în suport dreptunghiular adâncit, ale cărui margini se fixau cu nituri de platul ușii. Mecanismul înscris într-un cerc din bară de fier forjat cu șildul cheii dreptunghiular decorat cu un romb incizat. Sub acestea, tangent, o plăcuță sub formă de scut de sub care ies două semicercuri îndoite spre interior. Plăcuța-scut (șildul zarului) este montată cu trei nituri prinse pe rozete. Secolul al XVIII-lea¹²².

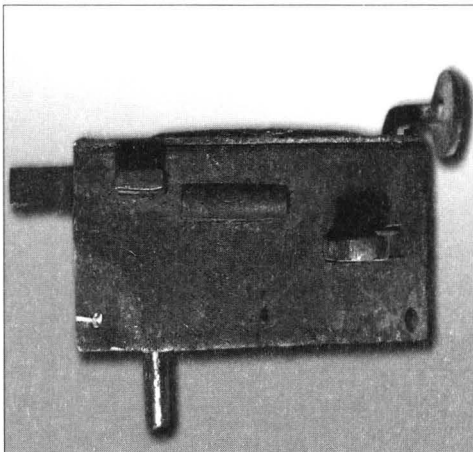
$L = 12,5 \text{ cm.}; l = 8,5 \text{ cm.}; I = 3,2 \text{ cm.}$

Broască din aceeași categorie cu cele de mai sus, doar formele șildurilor diferă – cel superior este hexagonal, inferior formă de scut cu decor vegetal incizat. Secolul al XVIII-lea ¹²³.

$L = 46 \text{ cm.}; l = 14,2 \text{ cm.}; I = 4 \text{ cm.}$

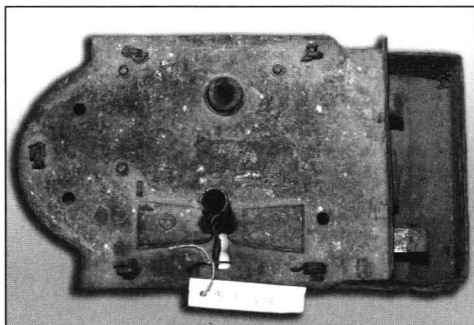
Închizătoare – ornament (bronz) destinată unei construcții neoclasece. Se compune dintr-o cutie cu terminații în lobi circulari. Mecanismul este fixat în centrul cutiei, sub plăcuța circulară rabatabilă. Întreaga construcție poate fi considerată un ornament numai, pentru că lobiile laterali au în centru rozete de palmete în relief, iar câmpul central circular este decorat cu mascaron al cărui păr este reprezentat de vrejuri și volute palmate. Întregul ornament este cuprins în chenar de linii paralele în relief, amintind forme renașcentiste. Mecanismul de închidere, însă, este de la începutul secolului al XIX-lea, lucru care ne face să atribuim stilistic piesa neoclasicului ¹²⁴.

$L = 38 \text{ cm.}; l = 12,5 \text{ cm.}$

Broască de poartă cu șild dreptunghiular lung, clanță circulară articulată cu nit, mânerul de prindere inclus în șild. Secolul al XIX-lea.

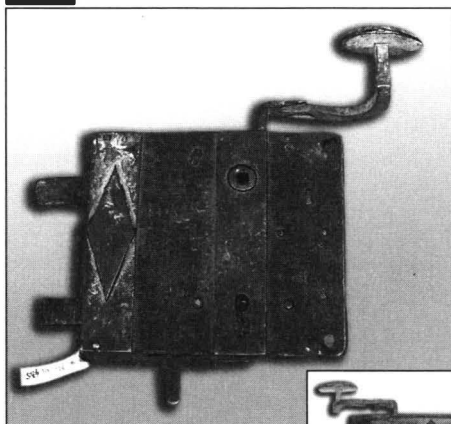
103 Nr. inv. 433

L = 24 cm.; l = 12,5 cm.; I = 4 cm.

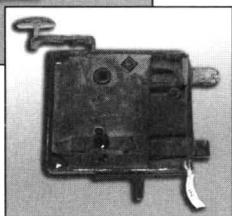
Broască de poartă cu mecanismul închis în cutie dreptunghiulară cu partea superioară înălțată în arc de cerc. Secolul al XIX-lea.

104 Nr. inv. 435

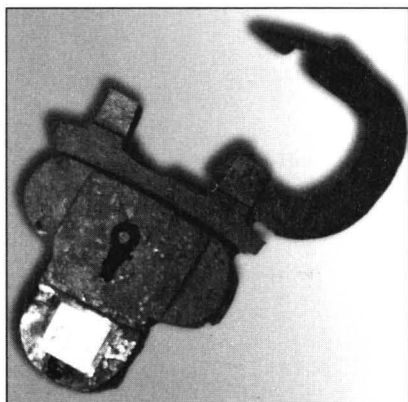

*L = 13,5 cm.; l = 16 cm.;
I = 25 cm.*

Broască de poartă, cu mecanismul închis în cutie dreptunghiulară cu șildul decorat geometric – romb în relief – la partea inferioară și clanța suprinălțată pe lateral, partea activă semisferică. Este de genul broaștelor desenate pe planșele descrise mai sus, ceea ce ne și permite datarea ei la mijlocul secolului al XIX-lea.

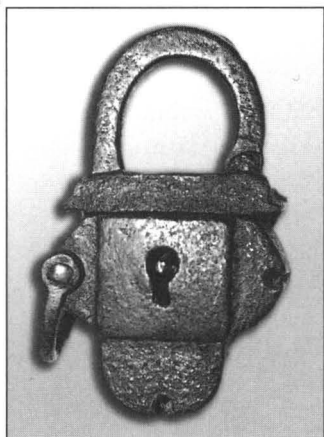
105 Nr. inv. 445

L = 5,7 cm.; l = 8,3 cm.

Lacăt, fier forjat, mecanismul închis în două elipse intersectate, cu șildul cheii dreptunghiular în relief. Veriga de închidere prin acțiunea mecanismului, semicirculară, extremitatea fixă fiind prinsă în nit. Secolul al XVII-lea¹²⁵.

106 Nr. inv. 448

L = 11,3 cm.; l = 7 cm.

107 Nr. inv. 569

L = 14,7 cm.; l = 8,6 cm.

108 Nr. inv. 444

L = 12,4 cm.; l = 6,6 cm.; D = 3,5 cm.

Lacăt, fier forjat, identic cu cel de mai sus, singura diferență fiind un al doilea cârlig de ancorare pe semicercul lateral al elipsei orizontale. Secolul al XVII-lea¹²⁶.

Lacăt, fier forjat foarte fin prelucrat. De forma unui scut de Renaștere italiană¹²⁷ terminat cu bulb globular, are mascat lăcașul cheii cu aplică dreptunghiulară aplicată cu un nit în jurul căruia pendulează. Inelul de ancorare intră în lăcașul prins prin lipire cu bronz. Sfârșitul secolului al XVII-lea.

Lacăt cilindric din fier forjat. La una din extremități o bandă aplicată prinde cu nit mânerul de închidere prin acțiunea mecanismului. Acesta este realizat din bandă de fier forjat cu cârlig terminat cu un gol circular care intră în lăcașul din mecanism. Secolul al XVII-lea¹²⁸.

109 Nr. inv. 893

L = 9,4 cm.; l = 8,4 cm.; D = 3,7 cm.

Lacăt cilindric din fier forjat. Cilindrul care închide mecanismul întărit de două benzi late din care sunt supraînălțate lăcașurile în care intră cârligul de ancorare. Lăcașul cheii pe latura circulară dreapta. Secolul al XVII-lea¹²⁹.

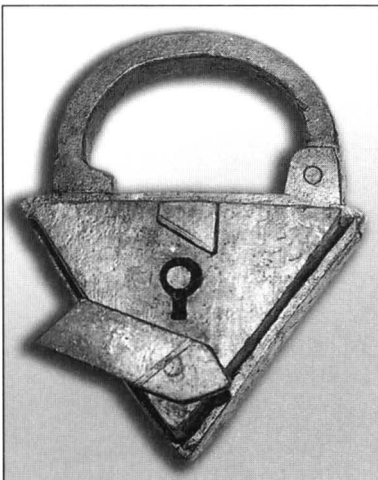
110 Nr. inv. 890

L = 7,6 cm.; l = 5,5 cm.

Lacăt triunghiular, cârligul de închidere montat cu nit. Îl întâlnim reprezentat pe emblemele lăcătușilor din secolul al XVII-lea¹³⁰.

111 Nr. inv. 890

L = 14 cm.; l = 10,7 cm.

Lacăt triunghiular, cu lăcașul pentru cheie mascat de bandă care balansează în jurul nitului de prindere. Secolul al XVIII-lea¹³¹.

112 Nr. inv. 449

L = 14,5 cm.; l = 10,5 cm.

113 Nr. inv. 450

L = 17,4 cm.; l = 11,3 cm.

114 Nr. inv. 891

L = 14,3 cm.; l = 9,6 cm.

Lacăt de formă elipsoidală. Mecanismul închis între plăci nituite. Placa frontală cu masca pentru orificiul cheii decorată cu linii oblice incizate. Reprezentări ale unor astfel de lacăte apar pe planșele descrise în capitolul 3, datează în prima jumătate a secolului al XIX-lea.

Lacăt de aceeași formă – dreptunghi cu latura mică ondulată pentru a crea simetrie cu toarta situată pe cealaltă latură mică. O formă foarte elegantă. Întreaga construcție este elaborată cu nituri decorative de bronz, iar șildul cheii este o plăcuță din bronz cu fronton clasic sprijinit pe colonete, în mijlocul căreia este montat un ornament în bandă cu terminațiile palmate și lobii poansonți, iar centrul de forma unei rozete. Asemenea lacăt se află desenat - în vedere și secțiune prin mecanism în planșele descrise mai sus. Prima jumătate a secolului al XIX-lea.

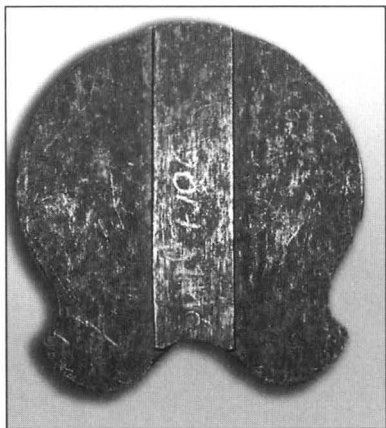
Lacăt de aceeași formă cu cele două anterioare. Șildul cheii reprezintă un portal clasic realizat de data aceasta din fier și mai puțin elaborat. Secțiunea și vederea unui astfel de lacăt este foarte asemănătoare cu cele din planșele de la capitolul 3, datează din prima jumătate a secolului al XIX-lea.

115 Nr. inv. 570

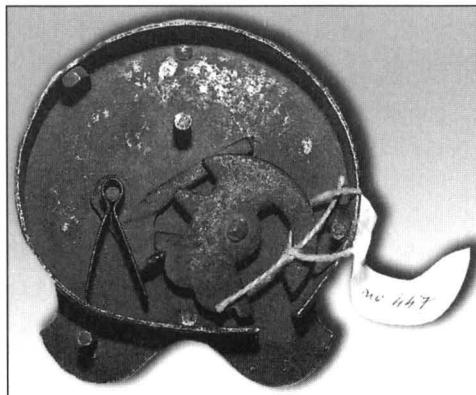
L = 15,4 cm.; l = 10,2 cm.

116 Nr. inv. 447

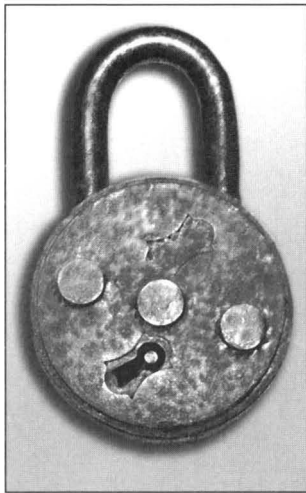
Lacăt din categoria celor de mai sus, la care diferă șildul cheii. Aici este constituit tot dintr-un portal cu fronton semicircular decorat cu motiv solar în relief, iar pentru simetrie o plăcuță semicirculară simplă este montată pe partea opusă frontonului. Plăcuța de acoperire este formată din două fragmente, unul mobil, prins de colonetă cu balama. Cu siguranță face parte din lucrările de meșter de la mijlocul secolului al XIX-lea.

Lacăt (broască) circular cu șildul frontal terminat cu onduleuri (volute foarte scurte). Ornamental este montată median o bandă din fier, dreaptă, care se constituie în șildul cheii. Interesant este și mecanismul, mult mai simplu decât la celelalte descrise mai sus. A doua jumătate a secolului al XIX-lea.

L = 9,5 cm.; l = 8 cm.

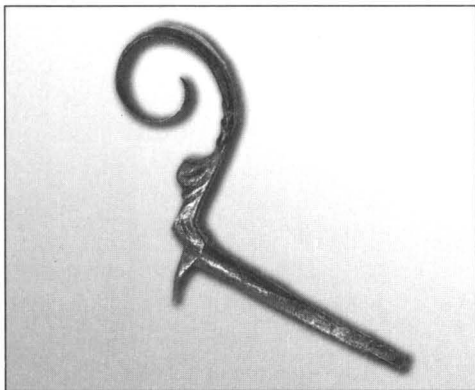
117 Nr. inv. 2504

L = 13,4 cm.; D = 8,2 cm.

Lacăt de formă circulară, cu mânerul de ancorare supraînălțat, semioval. Decorul este compus din trei nituri circulare în relief, iar simetric față de cel median sunt dispuse lăcașurile pentru cheie, din care unul practicat doar pentru simetrie. Este databil în prima jumătate a secolului al XIX-lea.

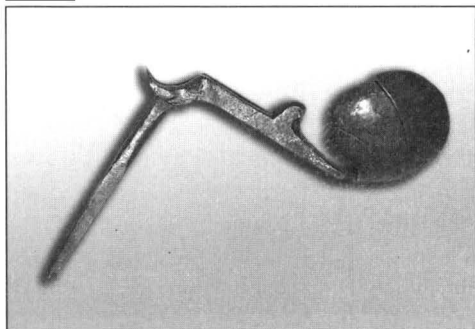
118 Nr. inv. 2870

L = 16 cm.; D = 10 cm.

Clanță în volută, ornament vegetal stilizat cu pivotul de prindere în broască. Fier forjat, secolul al XVI-lea¹³², de influență renașcentistă.

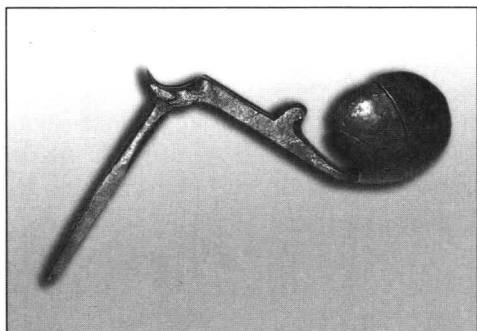
119 Nr. inv. 236

L = 10,7 cm.; l = 12 cm.

Clanță de forma unei frunze cu nervuri, elegant arcuită, cu tija lobată și pivotul de acționare în broască. Secolele XVI-XVII¹³³.

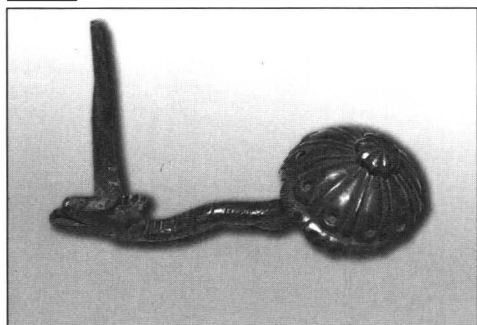
120 Nr. inv. 114

L = 10,7 cm.; l = 12 cm.

Clanță de forma unei frunze cu nervuri, elegant arcuită, cu tija lobată și pivotul de acționare în broască. Secolele XVI-XVII¹³⁴.

121 Nr. inv. 568

L = 19,5 cm.; l = 12 cm.

Clanță de forma unei semisfere florale - două calote terminate în petale centrate de orificii poansonate, prinse cu nit rozetă lobată. Tija ondulată din bară de fier forjat cu ornament de linii paralele incizate, iar pivotul de prindere în broască se îmbină cu tija clanței printr-o palmetă stilizată. Secolul al XVII-lea¹³⁵.

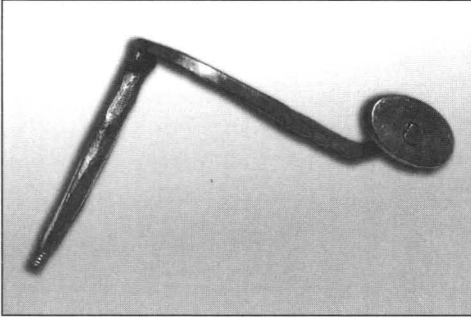
122 Nr. inv. 611

L = 15 cm.; l = 12 cm.

Clanță cu partea activă oval profilat în care prin nituire este prinsă tija de acționare, din bară de fier forjat aplatizată, cu margini ondulate și fleuron stilizat. Pivotul pentru clanță este prins într-un pătrat profilat. O compoziție elegantă și frumos finisată. Secolul al XVIII-lea.

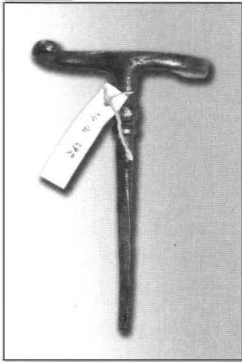
123 Nr. inv. 241

L = 15 cm.; l = 11cm.

Clanță cu partea activă ovală, tija de acționare nituită în centrul ovalului și ușor arcuită de forma unui lujer cu frunză stilizată. Pivotalul de ancorare în broască prins de mâner prin nituire ornamentată – rozetă. Sfârșitul secolului al XVIII-lea.

124 Nr. inv. 372

*L = 14 cm.;
l = 9 cm.*

125 Nr. inv. 612

*L = 16,2 cm.;
l = 7,5 cm.*

Două mânere de ușă în volute simple (acoladă) cu corpul-tijă de montare cu profile. Sfârșitul secolului al XVIII-lea.

126 Nr. inv. 250

L = 14,8 cm.; D = 8,2 cm.

Mâner de poartă cu tija cu profil median și capăt de înfiletare. Partea activă, rozetă semisferică lobată cu decor ajurat pe suport cu marginea șnuruită. Mijlocul secolului al XIX-lea.

127 Nr. inv. 2506

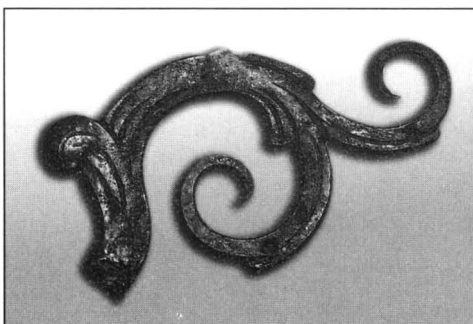
L = 18,5 cm.; l = 15,6 cm.

128 Nr. inv. 566

L = 46,4 cm.; l = 32 cm.

129 Nr. inv. 431

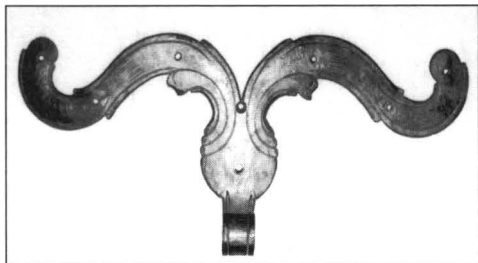
L = 17,2 cm.; l = 9,5 cm.

Clanță din fier turnat. Două conuri hexagonale intersectate într-un cub cu protuberanțe. Desenul unei clanțe identice se găsește pe planșa numărul 16 din catalog, datată 1836.

Balama ornamentată, cu brațele în volute de vrejuri gravate și poansonate, realizate din bandă de metal despicate, centrul tulpină cu frunze poansonate, cu nervuri gravate. Golurile de prindere practice cu preduceaua, iar corpul care susține întreaga balama, circular, cu ornament în câmp poansonat foarte fin. Compoziția este de factură renașcentistă, secolul al XVII-lea.

Fragment de balama ornamentală, vrej în volute cu nervuri incizate și găuri de prindere a niturilor. Secolul al XVII-lea. Elemente decorative renașcentiste ¹³⁶.

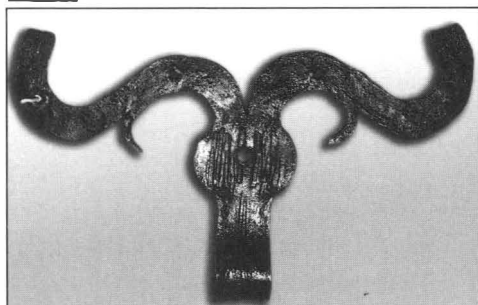
130 Nr. inv. 340

L = 40 cm.; l = 17,5 cm.

Balama - ornamentală. Din corpul central oval pleacă două elegante vrejuri - volute cu contururile urmărite de linii incizate, cu găuri de prindere a niturilor. Sfârșitul secolului al XVIII-lea, prima jumătate a secolului al XIX-lea.

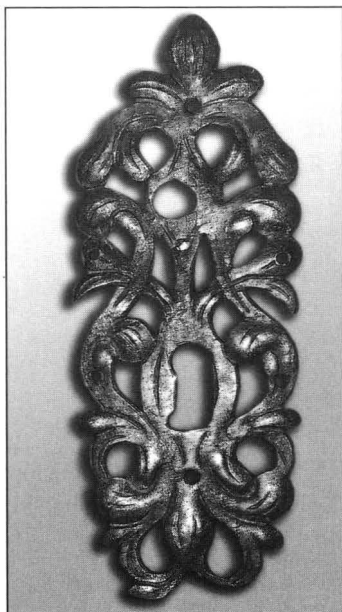
131 Nr. inv. 3407

L = 27,2 cm.; l = 14,8 cm.

Balama - ornamentată, desenată în planșele descrise în capitolul 3. Mijlocul secolului al XIX-lea.

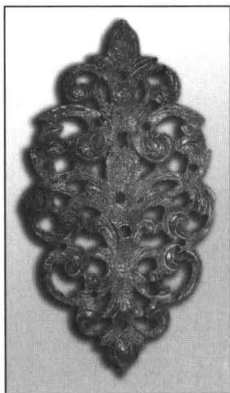
132 Nr. inv. 567

L = 26,7 cm.; l = 9,5 cm.

Șild de cheie, fier forjat, decor de vrejuri cu frunze, realizate prin poansonare, gravare și traforare. Capitelul este un fleuron, cu nervuri gravate. Realizare sub influența Renașterii germane, secolele XVI-XVII. De aceeași factură cu aplica de fixare a broaștei de la numărul 85 ¹³⁷.

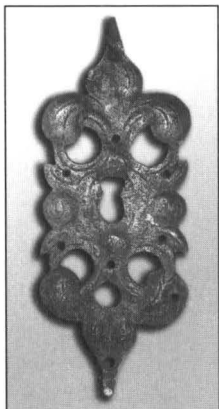
133 Nr. inv. 284

L = 23,5 cm.; l = 12,5 cm.

Aplică ornamentală, realizată din fier forjat. Decorul de vrejuri cu frunze poansonate, gravare, traforare. Secolele XVII-XVIII.

134 Nr. inv. 281

L = 23,5 cm.; l = 9,7 cm.

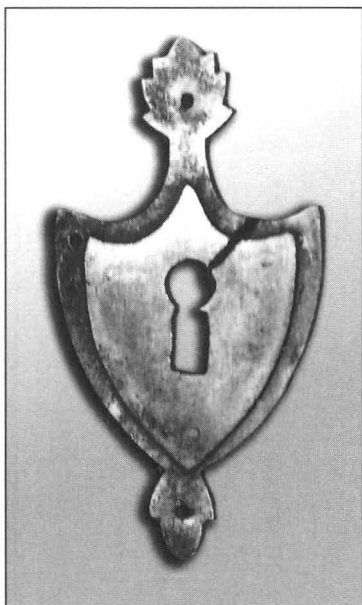
Șild pentru cheie, decor poansonat, gravat, traforat, realizat din fier forjat, de influență renașcentistă, secolele XVII-XVIII.

135 Nr. inv. 590

L = 16,2 cm.; l = 61 cm.

Șildul unei chei din fier forjat aplătitizat, margini ondulate, terminații floral-stilizate lobate, cu orificii de prindere. Prima jumătate a secolului al XIX-lea ¹³⁸.

L = 8,5 cm.; l = 6,2 cm.

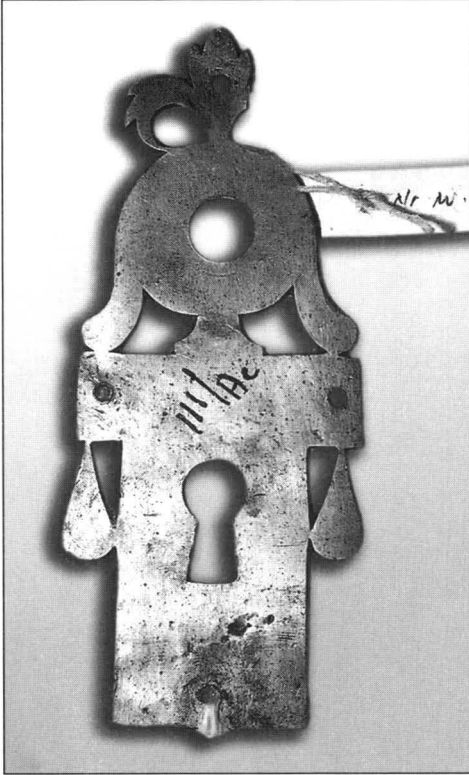
Șild pentru cheie de forma unui scut, decor presat, cu terminații vegetale stilizate, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

L = 18 cm.; l = 9 cm.130

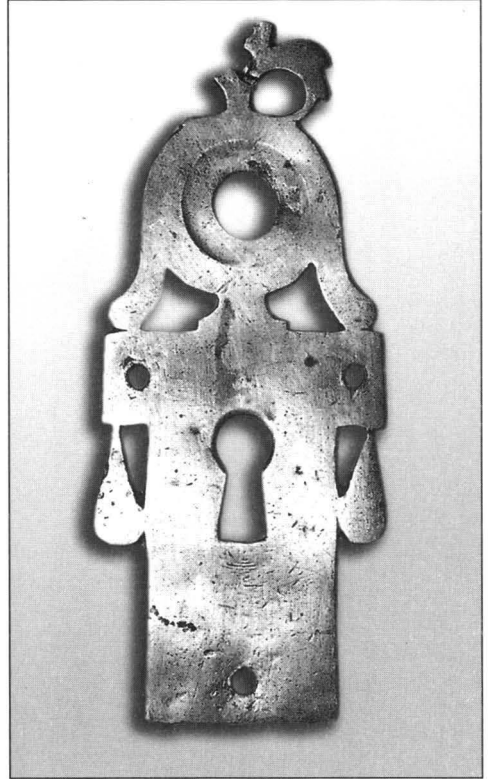
Șild pentru cheie, din alamă ciocănită, decupată, gravată și brâie de cerculețe concentrice poansonate, mijlocul secolului al XIX-lea¹³⁹, stil Empire.

138 Nr. inv. 1393

L = 14,5 cm.; l = 5,6 cm.

139 Nr. inv. 1394

L = 14 cm.; l = 5,6 cm.

Două șilduri pentru chei din alamă ciocănită și traforată, cu terminații vegetale stilizate și goluri de prindere stil Empire. Mijlocul secolului al XIX-lea ¹⁴⁰.

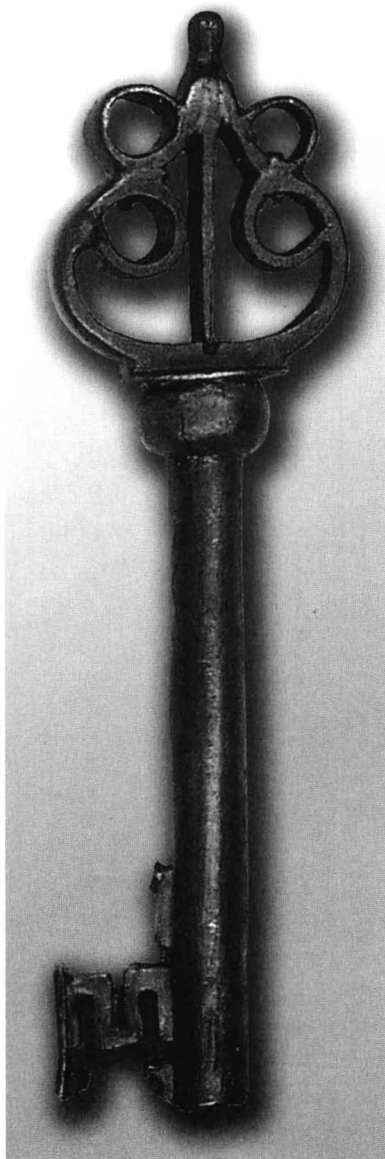
140 Nr. inv. 552

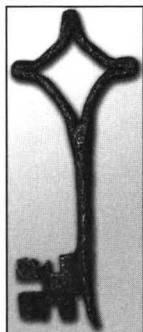
L = 54 cm.; l = 13,5 cm.

Șildul unei broaște comandată probabil de un meșter pălărier, pentru că ornamentul, realizat prin presare, reprezintă un mascaron cu pălăria susținută de un vrej de frunze și flori stilizate. Forma dreptunghiulară a șildului îl situează la începutul secolului al XIX-lea.

F
CHEI

141 Nr. inv. 529, 528, 2115, 2115, 554

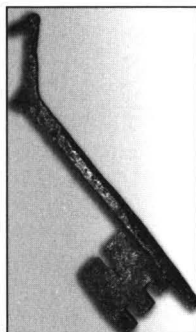
a

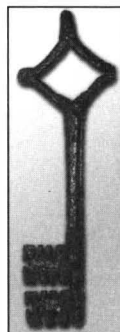
b

c

d

e

a. L = 16,8 cm; l = 3,8 cm

b. L = 14,4 cm; l = 2,6 cm

c. L = 22,5 cm; l = 3,3 cm

d. L = 22cm; l = 4,8 cm

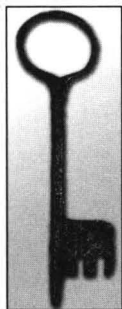
e. L = 28,8 cm; l = 4,8 cm

Chei franceze (cu fusul plin) din fier forjat cu floarea rombică realizată prin închiderea barei metalice.

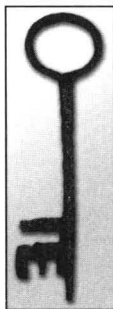
Barba realizată prin lățirea tijei și traforarea lateralelor libere.

Secolul al XV-lea, de factură gotică ¹⁴¹.

142 Nr. inv. 522, 519, 524

a

b

c

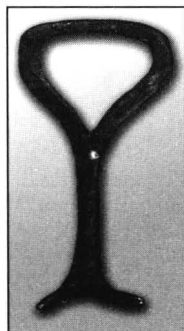
a L = 18,4 cm.; l = 3,8 cm.

b L = 25,5 cm.; l = 4,3 cm.

c L = 13 cm.; l = 2 cm.

Chei franceze din fier forjat, floarea circulară, barba lățită din tijă prin ciocănire la cald, traforată, de secolul al XV-lea.

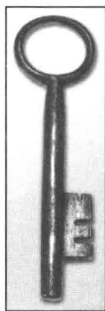
143 Nr. inv. 2115

L = 9 cm.; l = 2,2 cm.

Cheie mică, dintr-o singură bară de fier forjat și aplatizat. Floarea este de formă aproape triunghiulară, iar barba o constituie terminațiile barei desfăcute în unghi. Secolul al XV-XVI-lea.

144 Nr. inv. 553, 571

a

a L = 18,8 cm.; l = 3 cm.

b L = 13,5 cm.; l = 2,3 cm.

b

Chei nemțești, fier forjat, barba lățită din fus și traforată, floarea circulară aplătizată. Secolele al XV-XVI-lea.

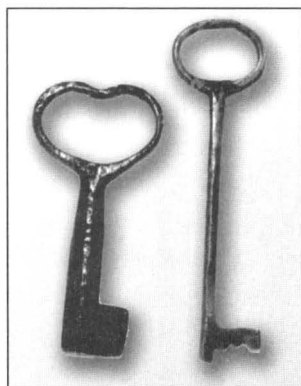
145 Nr. inv. 456

L = 20,4 cm.; l = 2,5 cm.

Cheie nemțească, fier forjat, fusul tubular profilat la partea superioară, floarea circulară (incompletă), începutul secolului al XVI-lea, Renaștere.

146 Nr. inv. 516, 542

a

a L = 7,5 cm.; l = 1,6 cm.

b L = 9 cm.; l = 1,7 cm.

b

Chei nemțești, fier forjat, cu barba realizată din lățirea fusului, prima jumătate a secolului al XVI-lea.

147 Nr. inv. 466

L = 10,6 cm.; l = 14,7 cm.

Cheie nemțescă, fier forjat, floarea circulară cu spin median, barba pleacă din fus prin lățire cu patru lamele decupate, secolul al XVI-lea, Renaștere ¹⁴².

148 Nr. inv. 504

L = 13,5 cm.; l = 1.5 cm.

Cheie nemțescă, fusul profilat la partea superioară cu floarea compusă din arce elipsoidale suprapuse, cu vârfurile răsucite simetric față de ax. Barba adosată prin lipire este incompletă. Renaștere, secolul XVI-XVII¹⁴³.

149 Nr. inv. 460

L = 14 cm.; l = 4 cm.

Cheie nemțescă, fusul profilat, floarea cu spin compusă din două elipse suprapuse, cu terminație în buton de atârnare. Barba lipită cu bronz și traforată. Renaștere, secolul XVI-XVII¹⁴⁴.

150 *Nr. inv. 502*

L = 14,7 cm.; l = 3,4 cm.

Cheie nemțească, fusul profilat, floarea circulară în care este înscris un fleuron (incomplet) montat prin brazare. Barba cu trei lamele decupate, Renaștere, secolul al XVII-lea.

151 *Nr. inv. 532*

L = 15 cm.; l = 2,8 cm.

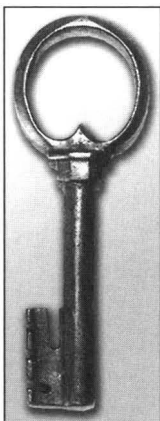
Cheie nemțească, profilată superior. Floarea ovoidală cu terminații arcuite spre interior. Dintre arce se înalță un mugur alungit până în centrul inelului. Întreaga compoziție este realizată pe matrițe speciale, prin ciocănire la cald, iar montarea pe fustă s-a făcut prin brazare. Tot prin brazare s-a montat și barba acestei chei. Renaștere, secolul al XVII-lea.

152 *Nr. inv. 478*

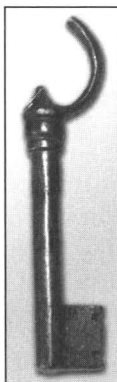
L = 16,4 cm.; l = 2,6 cm.

Cheie nemțească, cu fusul profilat superior, cu caneluri. Floarea cu spin median, barba brazată de fustă, a doua jumătate a secolului al XVII-lea.

153*Nr. inv. 482*

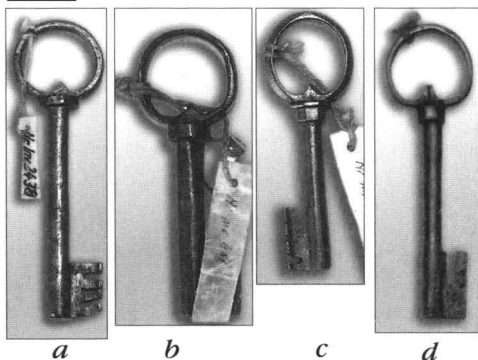
L = 9,6 cm.; l = 1,8 cm.

Cheiță, cu fusul oblic, profilat cu caneluri la partea superioară, floarea cu spin median. Barba lamelă montată prin brazare, relativ simplu traforată, secolul al XVII-lea.

154*Nr. inv. 377*

L = 12 cm.; l = 2,1 cm.

Cheie nemțească cu fusul profilat superior. Floarea circulară cu spin median, iar barba sudată are formă de lamelă cu două mici incizii laterale, databilă în perioada secolului al XVI-lea, până la jumătatea secolului al XVII-lea.

155*Nr. inv. 573, 463, 487, 481*

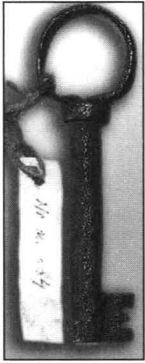
a L = 9,5 cm.; l = 1,6 cm.

b L = 14 cm.; l = 2,5 cm.

c L = 12 cm.; l = 2 cm.

d L = 10,3 cm.; l = 2,1 cm.

Chei cu fusul tubular (nemțești), cu profil circular (unul hexagonal) la partea superioară la care este prinsă prin brazare floarea circulară cu spin. Barba acestor chei este sub formă de lamelă traforată, simplă, montată prin lipire cu cupru. Ele aparțin ca formă secolului al XVI-lea și se află sub influența Renașterii¹⁴⁵.

a

b

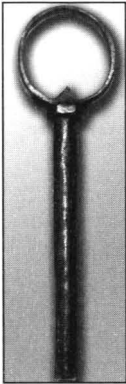
a L = 10,3 cm.; l = 2 cm.

b L = 11,6 cm.; l = 2,1 cm.

Chei nemțești cu tija profilată circular la partea superioară. Floarea circulară, fără spin, iar barba lamelară prinsă prin brazare și traforată simplu. Sfârșitul secolului al XVI-lea ¹⁴⁶.

a

b

c

d

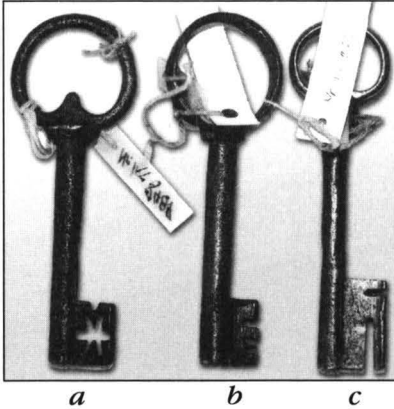
a L = 11,4 cm.; l = 0,6 cm.

b L = 8 cm.; l = 0,4 cm.

c L = 12,4 cm.; l = 0,7 cm.

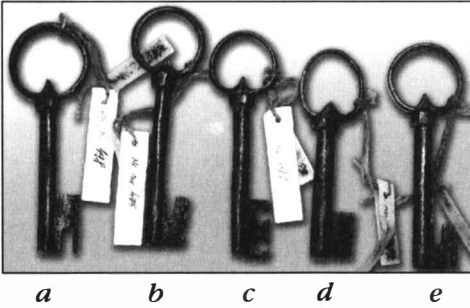
d L = 15,5 cm.; l = 0,9 cm.

Patru chei mici pentru casete, cu fusul tubular. La partea superioară sunt profilate, una cu caneluri. Florile circulare, cu spin median. Se remarcă lipsa bărbii la aceste exemplare, semn că acționau mecanismul de închidere prin intermediul unei tije a acestuia. În bibliografia studiată nu am găsit analogii, dar materialul și modul de confecționare ne indică perioada secolelor XVI-XVII ¹⁴⁷.

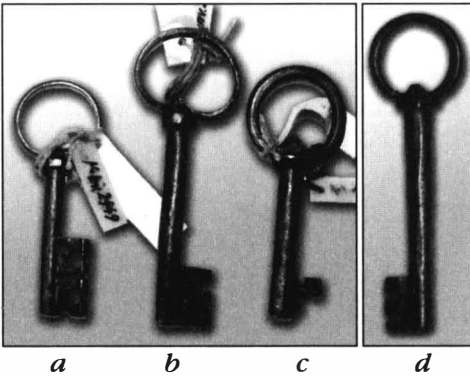
a L = 11,8 cm.; l = 1,9 cm.
 b L = 11,7 cm.; l = 2,3 cm.
 c L = 12 cm.; l = 2,1 cm.

Trei chei tubulare, cu profile superioare pe care sunt sudate florile circulare cu spin median. Barba din plăcuțe traforate simplu, sudate de fus prin brazare, secolul al XVII-lea.

Chei tubulare cu profilinelar pe care se sprijină floarea circulară cu spin median. Barba este realizată din plăcuțe relativ simplu traforate și sudate de fus. Secolul al XVII-lea.

a L = 11,8 cm.; l = 2,2 cm.
 b L = 11,6 cm.; l = 1,9 cm.
 c L = 11,7 cm.; l = 2 cm.
 d L = 12,6 cm.; l = 2 cm.
 e L = 12,1 cm.; l = 2,1 cm.

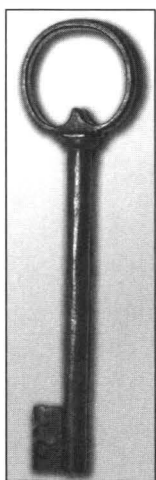
Patru chei din fier forjat, tubulare, cu profile inelare pe care se sprijină florile circulare cu spin median. Îmbinările sunt brazate, iar barba acestor chei este simplu traforată. Ele aparțin producției de secol al XVII-lea.

a L = 16,5 cm.; l = 2,2 cm.
 b L = 9,5 cm.; l = 2 cm.
 c L = 11,5 cm.; l = 2,1 cm.
 d L = 9,3 cm.; l = 1,9 cm.

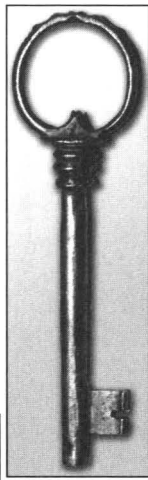

L = 8,5 cm.; l = 1,6 cm.

Cheie mică pentru ladă (casetă), tubulară cu profil inelar în jumătatea superioară a fusului. Floarea ușor elipsoidală, iar barba este compusă din câte patru dinți dispuși simetric de-a lungul fusului prin brăzdare. Este un exemplar unic în colecție ce poate fi atribuit secolului al XVII-lea, după materialul și tehnica folosite la realizarea lui.

a

b

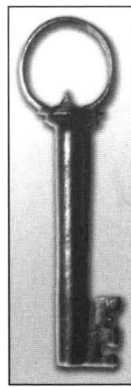
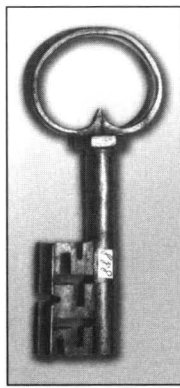
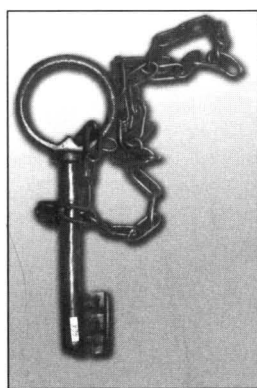
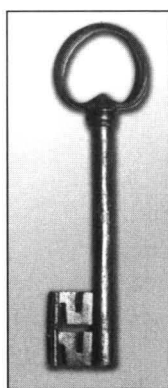
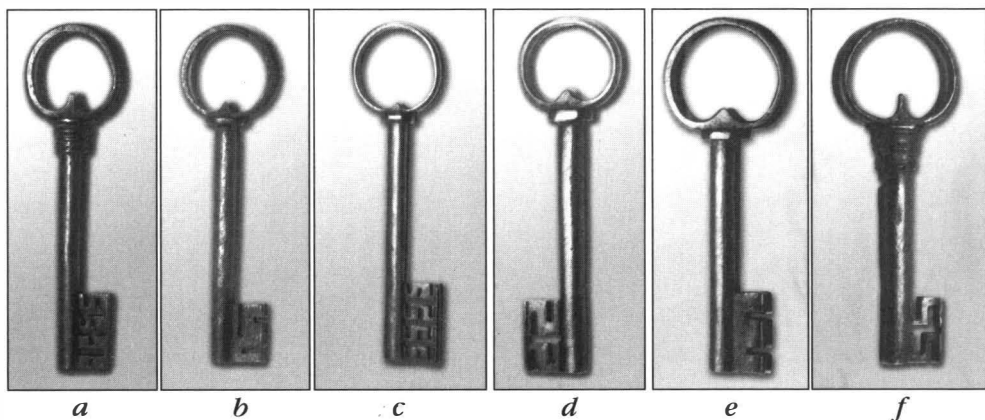
c

Trei chei tubulare ale căror flori circulare cu spin median se sprijină pe profile inelare. La exemplul cu numărul de inventar 459 pe profil canelat este montată floarea prevăzută pe inel cu decor alveolat. La aceste chei sudarea tuburilor-fus și a bărbilor, simple lamele, s-a făcut prin brazare, iar finisarea nu este de cea mai bună calitate. Ele au aspectul pieselor de influență renascentistă din secolul al XVII-lea.

a L = 21,4 cm.; l = 1,5 cm.

b L = 17 cm.; l = 2,4 cm.

c L = 11,8 cm.; l = 2 cm.

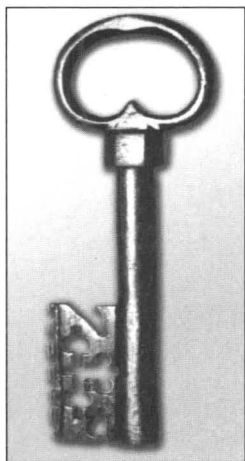

- a L = 14,4 cm.; l = 2,4 cm
 b L = 17,9 cm.; l = 1,7 cm.
 c L = 9,2 cm.; l = 2,2 cm.
 d L = 12,7 cm.; l = 3,8 cm.
 e L = 16,8 cm.; l = 2,6 cm.

- f L = 16,8 cm.; l = 2,9 cm.
 g L = 14,1 cm.; l = 2,2 cm.
 h L = 13,6 cm.; l = 2,2 cm.
 i L = 15,2 cm.; l = 2,5 cm.
 j L = 11 cm.; l = 3,7 cm.

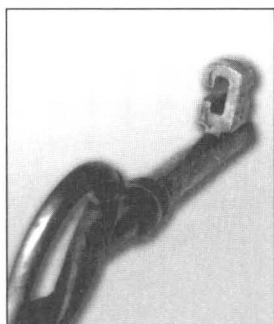
Zece exemplare de chei de secol al XVIII-lea, care păstrează forma florilor, circulară cu spin median, sub influențe renaștiste, dar barba lor este mai complicată, iar materialul folosit și finisarea sunt de o mai bună calitate. Sunt chei nemțești cu fusul profilat superior fie inelar, fie cu caneluri pentru susținerea terminației circulare de prindere.

164 Nr. inv. 2115

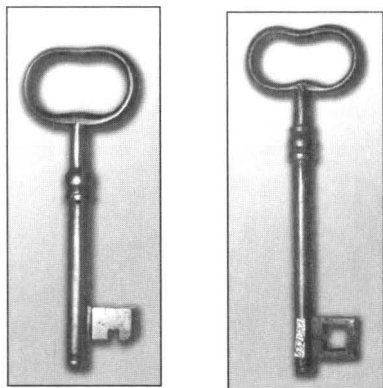
L = 12,4 cm.; l = 3,1 cm.

165 Nr. inv. 555

L = 16,5 cm.; l = 3,4 cm.

166 Nr. inv. 532, 535

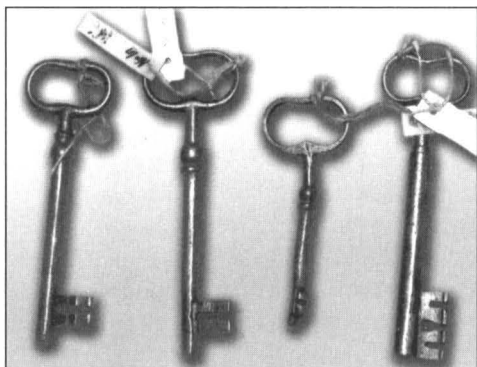
L = 17 cm.; l = 4 cm.

L = 16,2 cm.; l = 4,8 cm.

Cheie nemțească, cu fusul lipit prin brazare și profilat hexagonal la partea superioară. Pe hexagonul terminal se sprijină floarea ușor elipsoidală cu spin median și îngroșată la partea de prindere. Barba acestei chei este foarte elaborată, vădind folosirea ei pentru manevrarea unui mecanism complicat. Frumusețea acestui exemplar datând de la sfârșitul secolului al XVIII-lea se datorează și finisării prin polizare a materialului și faptului că păstrează forma tradițională, aflată sub influență renașcentistă.

Cheie nemțească. Fusul are în jumătatea superioară profil canelat și susține floarea de formă elipsoidală cu mijlocul ușor ondulat, montată prin brazare. Barba acestei chei îi conferă și unicitatea, fiind de o grosime neobișnuită a materialului și foarte ingenioasă. Forma florii și finisarea foarte fină prin polizare o înscrie stilului baroc utilizat la începutul secolului al XIX-lea în realizarea unor astfel de obiecte.

Chei cu fusul de formă tubulară cu profile inelare și bulbi în jumătatea superioară. Floarea lor este de formă elipsoidală ondulată, iar barba ingenioasă pentru a acționa mecanisme sofisticate. Se remarcă finisajul foarte fin și prezența profilului terminal al fusului acestor exemplare ce aparțin secolului al XIX-lea.

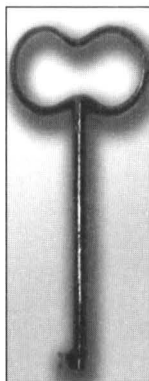
a b c d

- a L = 13,5 cm.; l = 2 cm.
 b L = 10,3 cm.; l = 1,5 cm.
 c L = 10 cm.; l = 2,5 cm.
 d L = 13,5 cm.; l = 2,2 cm.
 e L = 12,5 cm.; l = 2,4 cm.

e f g

- f L = 9,3 cm.; l = 1,6 cm.
 g L = 8 cm.; l = 1,3 cm.
 h L = 12,5 cm.; l = 2,3 cm.
 i L = 7 cm.; l = 0,4 cm.

h

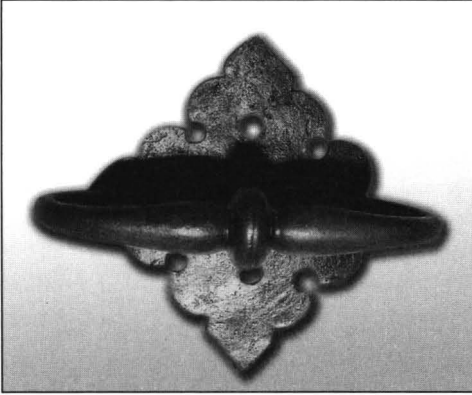
i

Nouă chei provenind de la case și lădițe, tubulare, cu fusul profilat în jumătatea lui superioară diferit – sub formă de bulb, de bulbi alternând cu caneluri și bărbile, lamele pentru mecanisme complicate, prinse prin brazare. Se remarcă la toate exemplarele aceeași formă elipsoidală-ondulată a florii aflată sub influență barocă, de început a secolului al XIX-lea¹⁴⁸.

G
CIOCANE DE POARTĂ

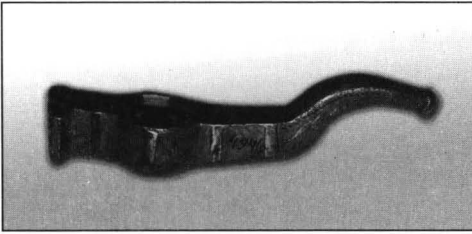
168 Nr. inv. 613

L = 8 cm.; l = 8 cm.

Ciocan-mâner de poartă, compus dintr-o placă de fixare frumos ajurată de forma unui pătrat înscris cu latura de 8 centimetri, așezat pe colț cu orificii de fixare dispuse simetric față de axul orizontal și mânerul de formă elipsoidală ale cărui capete îngroșate se închid într-un buton. Sfârșitul secolului al XVI-lea, Renaștere¹⁴⁹.

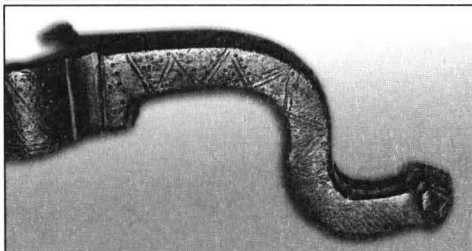
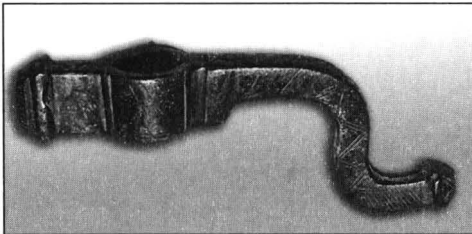
169 Nr. inv. 2418

L = 18 cm.; l = 3,8 cm.

Ciocan pentru bătut în poartă, mobil cu lăcaș circular pentru balama, terminația ușor arcuită și bulb. Din fier forjat cu marchetărie de bronz și pe partea activă conturul marcat de mici frunzuțe incizate. Secolul al XVI-lea.¹⁵⁰

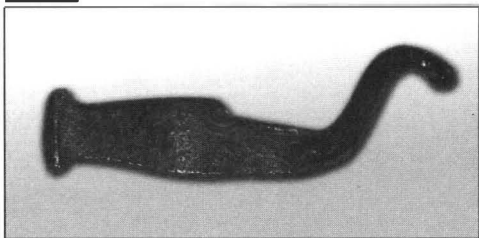
170 Nr. inv. 355

L = 15 cm.; l = 3,3 cm.

Ciocan de poartă, fier forjat cu manșon de prindere a balamalei, corpul ondulat la aproape 90 de grade, terminație în buton prismatic. Întreaga suprafață este decorată cu triunghiuri marcate de linii paralele și umplute cu cercețele poansonate, secolul al XVI-lea.¹⁵¹

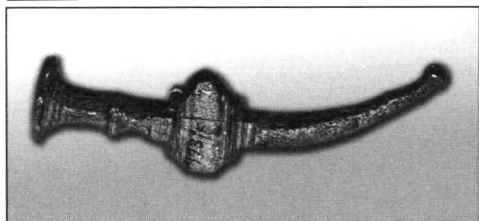
171 Nr. inv. 357

L = 12,5 cm.; l = 2,2 cm.

Ciocan de poartă, fier forjat, corpul paralelipipedic cu manșon de prindere a balamalei și terminația ondulată cu partea activă prismatică. Întreaga suprafață cu decor vegetal stilizat. Secolul al XVI-lea¹⁵².

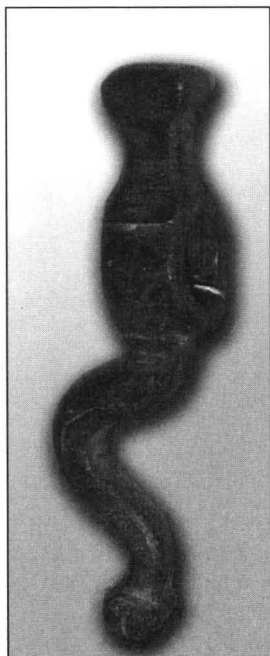
172 Nr. inv. 358

L = 19,7 cm.; l = 3,2 cm.

Ciocan de poartă, fier forjat, corpul profilat deasupra manșonului de ancorare, partea activă prismatică cu buton terminal. Îmbinările realizate în bronz. Sfârșitul secolului al XVI-lea.

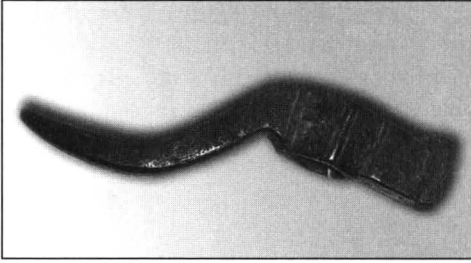
173 Nr. inv. 356

L = 13,5 cm.; l = 3,3 cm.

Ciocan de poartă, fier forjat, cu manșonul de ancorare îngustat în partea activă. Executat din bară șerpuită terminată cu buton prismatic incizat. Sfârșitul secolului al XVI-lea.

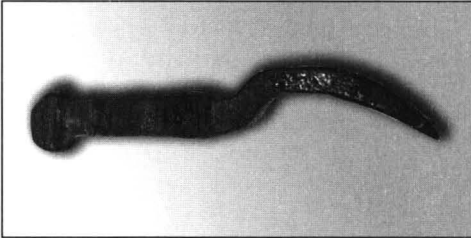
174 Nr. inv. 360

L = 18cm.; l = 3,4 cm.

Ciocan de poartă, fier forjat, manșon de ancorare profilat, partea activă arcuită sub formă de seceră. Secolul al XVII-lea.

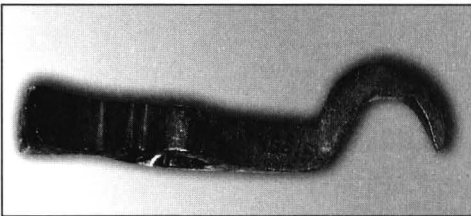
175 Nr. inv. 361

L = 15cm.; l = 3,8cm.

Ciocan de poartă, corpul prismatic cu manșon îngust de ancorare și buton prismatic la partea superioară. Partea activă sub formă de seceră. Secolele XVII-XVIII.

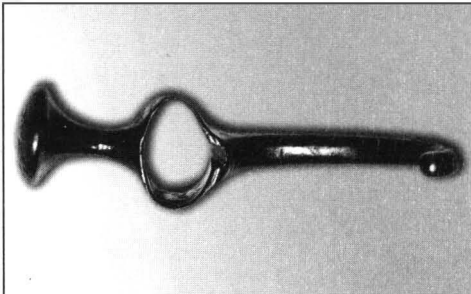
176 Nr. inv. 362

L = 16,5cm.; l = 3,9cm.

Ciocan de poartă, corpul prismatic cu manșon de ancorare profilat, partea activă sub formă de seceră. Secolele XVII-XVIII.

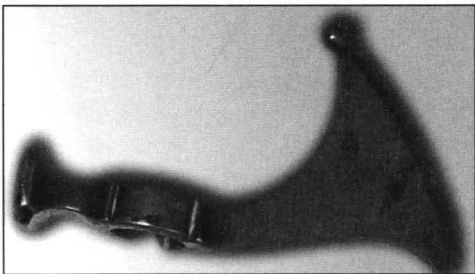
177 Nr. inv. 359

L = 10,4cm.; l = 2,3cm.

Ciocan de poartă din bronz, cu patină mobilă, corpul foarte elegant, supraînălțat manșonului de ancorare. Partea activă ușor ondulată și curbată la extremitatea utilă. Secolul al XVIII-lea.

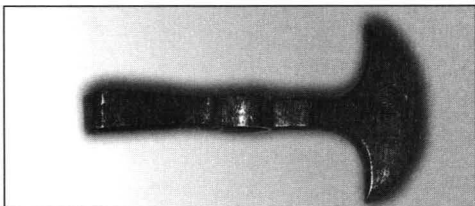
178 Nr. inv. 366

L = 13,5 cm.; l = 4 cm.

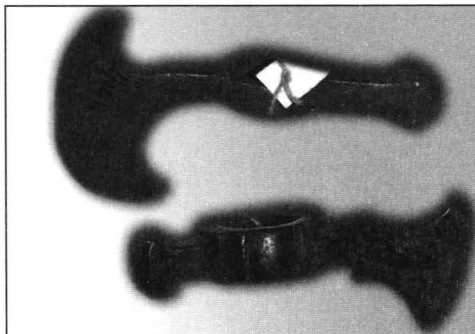
Ciocan de poartă din bronz, manșon supraînălțat, cu terminație prismatică. Partea activă aplatizată, evazată cu buton pentru ciocănire. Secolul al XVIII-lea.

179 Nr. inv. 363, 364, 365

L = 13,5 cm.; l = 2,5 cm.

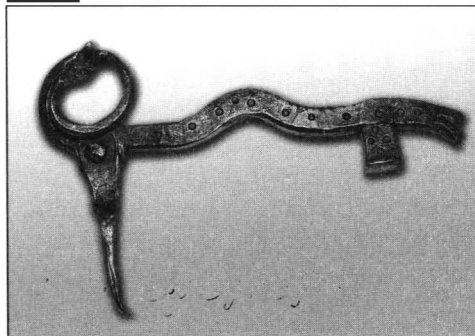
Treiciocane de poartă cu manșoane supraînălțate cu terminații prismatice, iar partea activă aplatizată și evazată. Secolul al XVIII-lea.

L = 13 cm.; l = 3 cm.

L = 11,5 cm.; l = 3,4 cm.

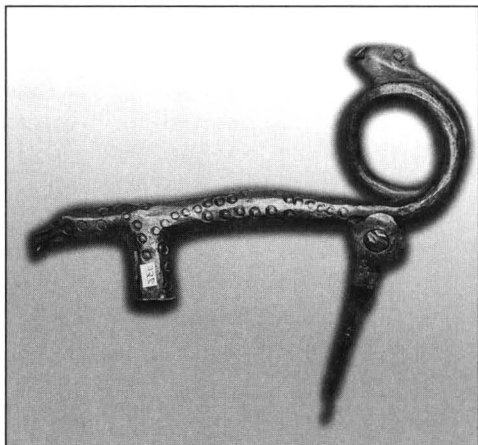
180 Nr. inv. 370

L = 24,5 cm.; l = 15,3 cm.

Ciocan de poartă din bară de fier forjat prelucrată sub forma unui șarpe cu două capete. Cel de la partea activă se sprijină pe un buton prismatic care efectua lovirea în bosă. La celălalt capăt incolăcit. Este montată cu nit scoaba de ancorare în poartă. Suprafața corpului decorată cu cercuri mici poansonate. Sfârșitul secolului al XVIII-lea ¹⁵³.

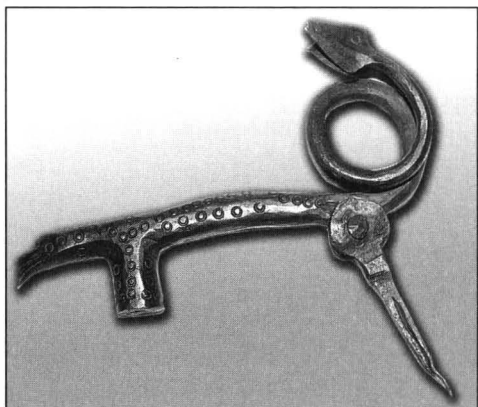
181 *Nr. inv. 556*

L = 21 cm.; l = 19 cm.

Ciocan de poartă din bară de fier forjat reprezentând un șarpe cu două capete, unul la partea activă care se sprijină pe butonul cilindric pentru bosă, celălalt încolăcit și subțiat după scoaba pentru ancorare, nituită de corp. Decorația este constituită din cercuri mici poansonate, sugerând învelișul solzos. Sfârșitul secolului al XVIII-lea.

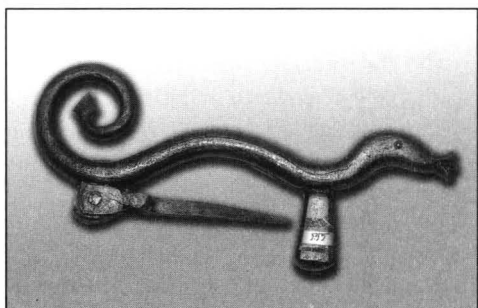
182 *Nr. inv. 556*

L = 21 cm.; l = 19 cm.

Identic cu cel de la poziția anterioară. Sfârșitul secolului al XVIII-lea.

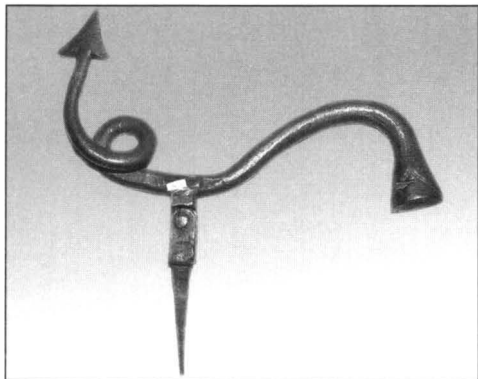
183 *Nr. inv. 555*

L = 22 cm.; l = 17,4 cm.

Ciocan de poartă din bară de fier forjat sub formă de șarpe cu coada încolăcită terminată în săgeată. Capul cu ochiul marcat cu poanson, limba vizibilă. Partea activă pentru bosă, tronconică, perpendiculară pe corp, scoaba de montare nituită. Începutul secolului al XIX-lea.

184 *Nr. inv. 368*

L = 24 cm.; l = 23,8 cm.

Ciocan de poartă din bară de fier forjat, reprezentând un șarpe stilizat, cu coada încolăcită cu terminație sub forma unei săgeți, iar partea activă îngroșată, de formă tronconică cu decor geometric în unghi ascuțit cu linii incizate. Ancorarea se făcea prin scoaba nituită. Începutul secolului al XIX-lea.

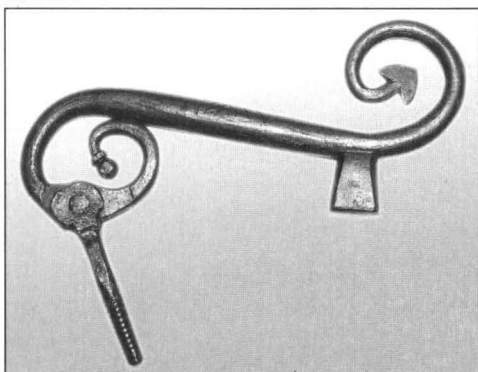
185 *Nr. inv. 369*

L = 19 cm.; l = 16,3 cm.

Ciocan de poartă din bară rotundă de fier forjat, ondulată, iar la partea fixă aplatizată și încolăcită cu terminația vârful de lance. Este un șarpe stilizat la care locul capului este luat de bara ce a căpătat formă hexagonală pentru a putea acționa asupra bosei. Ancorarea în blatul porții se făcea prin scoaba nituită terminată în filet. Mijlocul secolului al XIX-lea.

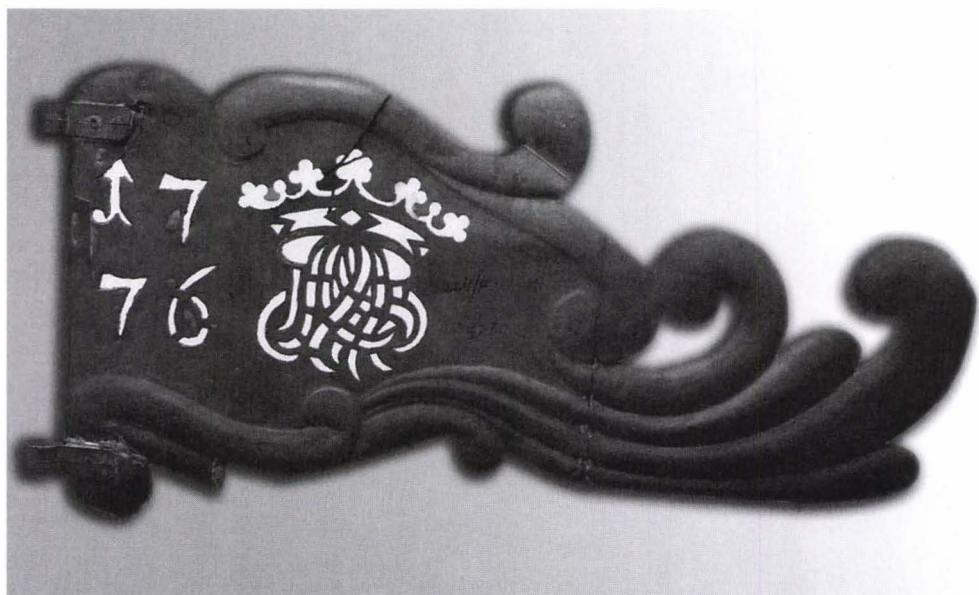
186 *Nr. inv. 371*

L = 23,5 cm.; l = 22,9 cm.

Ciocan de poartă din bară de fier forjat reprezentând un șarpe stilizat. Ambele extremități încolăcite cu terminație în bulb și în frunză stilizată. Asupra bosei acționa o piesă trapezoidală, iar montarea pe blatul porții se practica prin scoabă nituită terminată cu filet. Mijlocul secolului al XIX-lea.

H
STEAGURI DE VÂNT,
ORNAMENTE METALICE
PENTRU CASE ȘI FIRME

187

Nr. inv. 288*L = 48 cm.; l = 23 cm.; I = 103 cm.*

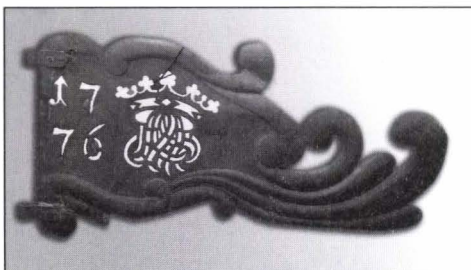
Steag de vânt care păstrează și tija de ancorare. Din tablă de forma unei flamuri triunghiulare în câmpul căreia se află traforat anul 1699. Terminația suportului elegantă se compune din trei frunze ușor arcuite. O frunză stilizată decorează și terminația exterioară a laturii drepte.

188

Nr. inv. 2233*L = 30 cm.; l = 23 cm.*

Steag de vânt care păstrează doar flamura decorată cu brâu marginal de bumbi poansonate. În câmp, traforat anul 1758 D [ie] 7 sept [embrie].

189

Nr. inv. 287*L = 58 cm.; l = 29 cm.*

Flamura unui steag de vânt cu volute marginale realizate prin presare. În câmp traforată stema orașului și anul 1776. La partea de ancorare sunt nituite balamalele de prindere pe suport.

190 Nr. inv. 2889

$L = 35 \text{ cm.}; l = 23,8 \text{ cm.}$

191 Nr. inv. 290

$L = 34 \text{ cm.}; l = 33,5 \text{ cm.}; I = 67 \text{ cm.}$

192 Nr. inv. 583

$L = 25 \text{ cm.}; l = 18 \text{ cm.}; I = 101 \text{ cm.}$

Flamură de steag din tablă cu lateralele decorate vegetal stilizat prin decupare, ciocănire, ambutisare și poansonare. În câmp, decupat pe trei rânduri numele proprietarului casei și data „GĚrg PavĪl Aō 17. 70 6 Die 1 Mart”. Pentru montarea pe suport sunt nituite pe latura stângă două balamale.

Steag de vânt cu suportul de prindere pe coama acoperișului. Flamura din tablă cu laturile în volute ambutisate. Pe latura cu balamalele în care intră tija suportului două brâie verticale de perle poansonate. În câmp, decupate inițialele comanditarului, A. Z. și anul 1781.

Steag de vânt cu suportul de ancorare complet. Flamura cu laturile ovale terminate în două semivolute, ale căror contururi sunt marcate de brâu de perle poansoante în relief. Același brâu este dispus pe mediana orizontală și desparte pe verticală inițialele comanditarului, decupate „Ch. K.”. Sub ele decupat anul 1786.

193 Nr. inv. 291

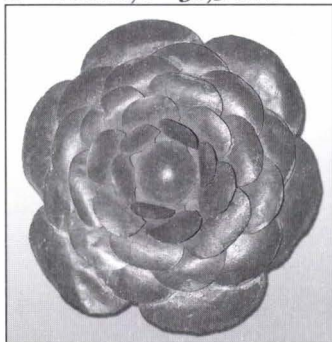

$L = 15,7 \text{ cm}; l = 12 \text{ cm}; I = 42 \text{ cm}.$

194 Nr. inv. 282, 279, 280

$D = 24 \text{ cm}; I = 31,5 \text{ cm}.$

$D = 33 \text{ cm}.$

Steag de vânt cu suportul de ancorare fragmentat, care a avut doar un rol decorativ. Flamura de forma unui cap de crocodil, realizată prin ambutisare și traforare este montată pe tija suportului prin intermediul a două balamale.

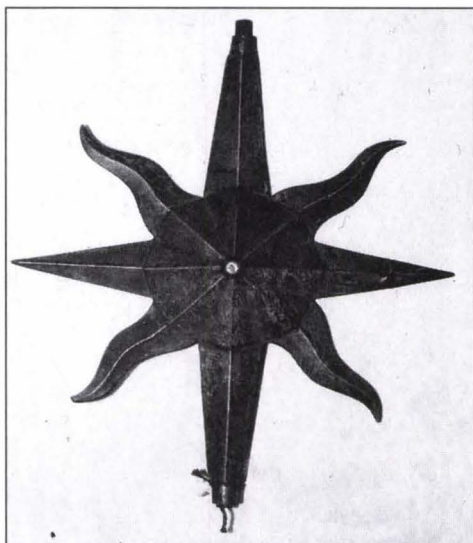
$D = 35 \text{ cm}.$

Trei flori (trandafiri) cu cinci rânduri de petale decupate, din tablă, ambutisate, suprapuse și prinse cu nituri. Una dintre ele, nr. inv. 282, păstrează manșonul de prindere pe suport.

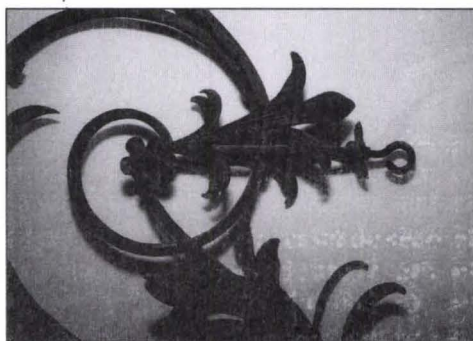
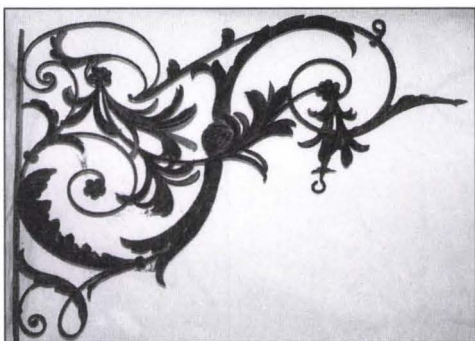
195 Nr. inv. 293

$L = 30,5 \text{ cm.}; l = 34,5 \text{ cm.}$

Ornament pentru coamă de casă. Din tije prismatice încrucișate, între ele, în unghiurile drepte patru „raze” ondule, montate prin intermediul unei rozete crează aspectul solar. Pe suport se prindea prin înfiletare. Secolul al XIX-lea.

196 Nr. inv. 584

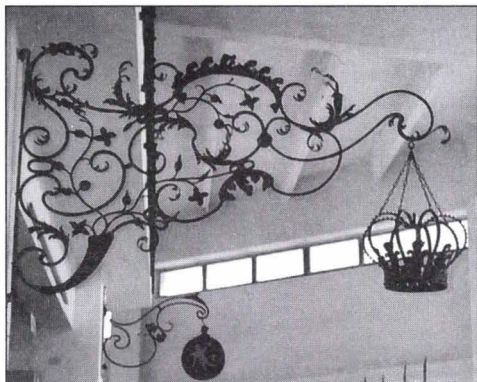

$L = 120 \text{ cm.}; l = 100 \text{ cm.}$

Suport pentru firmă sau felinar de stradă, din fier forjat. Bogat ornamentat prin despicare, întindere, rulare, presare în matrițe și ciocănire pe nicovale mici cu forme cilindrice și ovale.

Întreaga compoziție de vrejuri în volute cu frunze¹⁵⁴ și flori, amintind de stilul baroc-rococo, se sprijină pe bara de montare în zid. Cârlișul de atârănare situat la terminația liberă, coboară din mijlocul unei inflorescențe, urmând să susțină firma sau felinarul. Sfârșitul secolului al XVIII-lea.

197 *Nr. inv. 584 a*

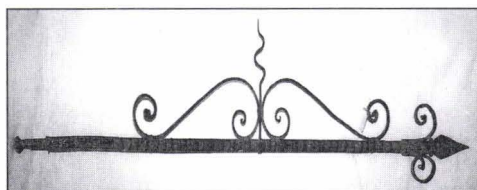
L = 135 cm. Ml = 100 cm.

198 *Nr. inv. 584 b*

L = 100 cm.; l = 80 cm.

199 *Nr. inv. 636*

L = 141,5 cm.; l = 28,5 cm.

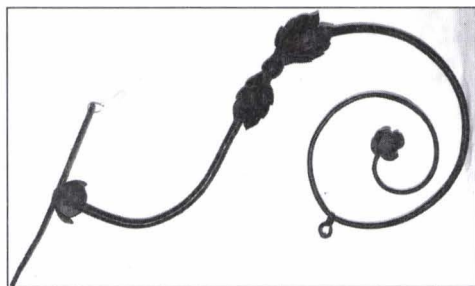
Firma hanului „Coroana”, operă de feronerie realizată din bare de fier forjat decorate cu perle în relief, ondulate și prinse pe cercul bazei cu fleuroni. Cu patru lanțuri coroana atârână de suportul de fier forjat, foarte asemănător ca realizare cu cel de la numărul 208 din catalog. Ca perioadă de realizare aparține ultimului pătrar al secolului al XVIII-lea¹⁵⁵.

Suport din fier forjat, foarte ornamental datorită realizării formelor vegetale-vrejuri în volute, frunze și flori care îl compun. Este o lucrare elaborată, însumând aproape toate tehnicile utilizate în prelucrarea artistică a metalului, de la sfârșitul secolului al XVIII-lea¹⁵⁶.

Braț-aplică pentru firme sau felinare realizat din bară de fier forjat cu terminația în fleuron stilizat. Pe partea superioară a tijeii montate prin sudare două spirale evolutive de sens contrar, unite printr-un cârcel liber. Este o piesă de colecție de la sfârșitul secolului al XIX-lea¹⁵⁷.

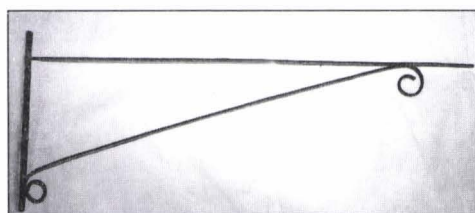

L = 122 cm.; l = 53 cm.

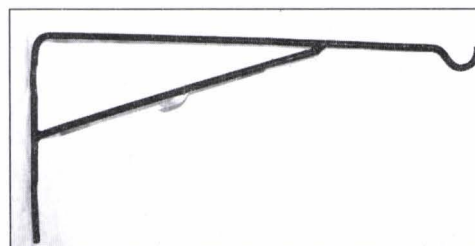

L = 69 cm.; l = 43 cm. (2 exemplare)

Trei suporturi pentru firme și felinare, realizate din bare de fier forjat în secțiune circulară, pe care s-au aplicat prin sudare ornamente vegetale, frunze cu nervuri realizate prin ambutisare. La partea de montare în zidărie, bara de prindere este și ea ornamentată central cu decor vegetal aplicat ca și terminația liberă. Astfel de piese s-au utilizat pe tot parcursul secolului al XIX-lea¹⁵⁸.

L = 68 cm.; l = 32,5 cm.

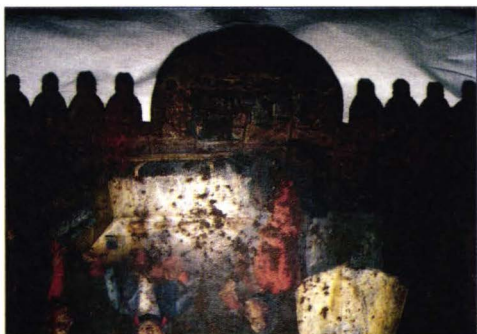

L = 120 cm.; l = 55 cm.

Două suporturi pentru firme, simple, realizate din bară de fier forjat în unghi drept cu partea de ancorare. Pentru stabilitate s-a sudat câte o bară transversală de susținere. Începutul secolului al XX-lea.

$L = 72 \text{ cm}; l = 34 \text{ cm}.$

Firma hanului „Coroana”, datată 1803¹⁵⁹. Realizată din tablă, cu marginile decupate ondulat, are câmpul pictat pe ambele fețe. În partea superioară a acestuia, pe ambele fețe este pictată în medalion central coroana, firma hanului, de aceeași formă cu cea descrisă la numărul 197 în catalog, în culori aurii și roșu-purpură. Sub coroană o panglică pictată în alb pe care pe o parte apare inscripția „Vivat die K: Kõn Krõne 1803” (Trăiască Coroana: Coroana regală 1803).

Sub panglică este pictată o scenă în două planuri. Prim-planul reprezintă trei personaje în costume de epocă, stând în jurul mesei și turnându-și în pahare. În planul doi, în picioare ospătarul, cu șorț alb și bustul unui turc.

Pe cealaltă parte, câmpul firmei conține aceeași scenă, dar inscripția de pe panglică diferă. În traducere inscripția este: „Intră te rog iubitul meu oaspete. Dacă ai ceva în pungă așează-te. Dacă nu ai nimic, fă-ți bagajul și pleacă.” și din nou apare anul 1803.

În medalionul central din partea inferioară, pandantul celui care are în reprezentare „Coroana”, sunt pictate câni, una pentru bere și una pentru vin. Din păcate pictura este exfoliată pe porțiuni destul de mari, îngreunând citirea inscripțiilor și deslușirea elementelor componente ale scenei reprezentate.

D = 90 cm.

Firma hanului „La strugurul negru”¹⁶⁰. Pe o bară circulară din fier forjat sunt montate frunze de viță de vie, ambutisate și prinse prin sudură. În golul cercului atârână un foarte frumos ciorchine de strugur negru, secolul al XIX-lea.

L = 65 cm.; l = 25 cm.; I = 82 cm.

Consolă pentru balustradă din fier forjat. Baza de sprijin masivă în trei planuri retrase surmontată de spirală decorată cu aplicații florale în ghirlandă însoțită de panglică ondulată sub formă de fundă. Ultimul deceniu al secolului al XIX-lea¹⁶¹.

205 Nr. inv. 624

$L = 55 \text{ cm.}; l = 42,5 \text{ cm.}$

206 Nr. inv. 1557

$L = 63 \text{ cm.}; l = 48 \text{ cm.}$

207 Nr. inv. 625

$D = 45 \text{ cm.}$

Firma hanului „La Îngerul de aur”, realizată din tablă decupată circular. Câmpul are fondul negru cu auriu, central este pictată o figurină (înger) cu o sticlă în mâna dreaptă, cu aripioare de înger și coadă de „drăcușor”. Deasupra capului inscripția în limba română „La Înger de Aur” scrisă cu grafie germană. În josul firmei, cu vopsea albă în limba germană inscripția „Zum Goldenen Engel”.

Firma restaurantului „La cocoșul alb”, operă a tinichigiilor brașoveni de la sfârșitul secolului al XIX-lea. Un cerc de tablă vopsit negru are înscris în golul său un cocoș alb din tablă traforată și ambutisată. De cerc este prinsă cu două benzi sudate o „panglică” tot din tablă pe care este inscripționată în limba germană denumirea restaurantului „Zum Weissen Hahn”. Denumirea este inscripționată și în limba maghiară, chiar pe cercul-suport al firmei.

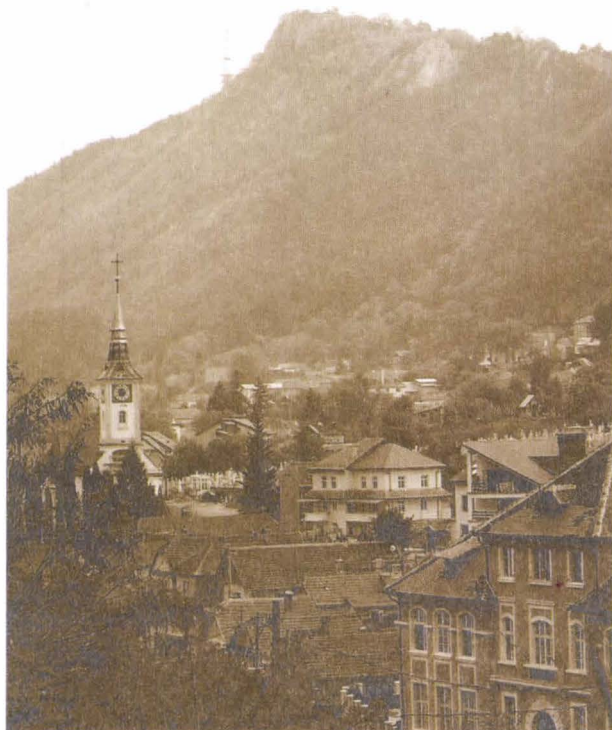
Firma atelierului de pălării aparținând maestrului Rudolf Hindenburg. Se compune din cunună de frunze traforate, vopsită negru, care închide în golul său doi lei afrontați ce-și sprijină picioarele pe un calapod de pălărie, surmontat de coroană. Leiul are culoarea aurului, ca și coroana, iar calapodul este negru. Pe panglica din tablă situată în josul cununii de frunze este inscripționat numele maestrului pălărier. La partea superioară, câmpul figurat se închide cu două benzi paralele de tablă între care sunt montate cifrele ce compun anul 1875.

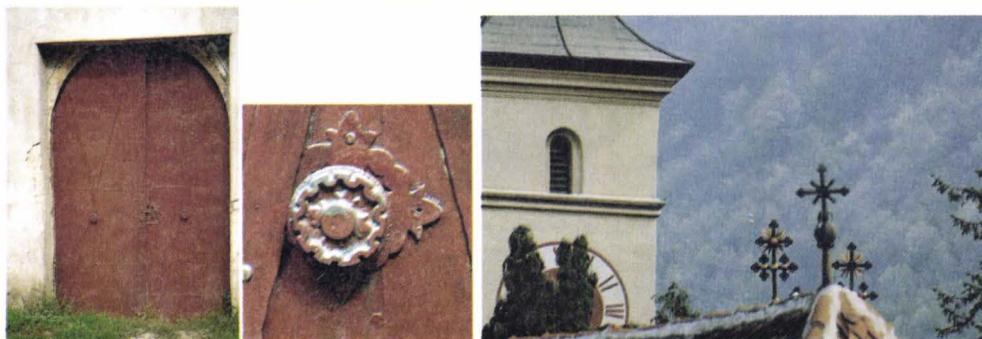
V

Feronerie aplicată

Schei

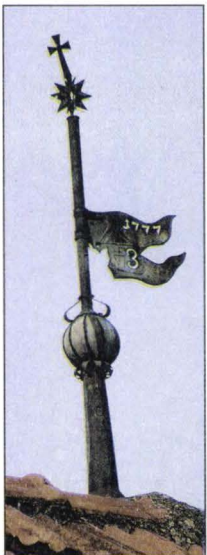

Biserica Sf. Nicolae, ctitorie voievodală de la 1495, ridicată în piatră într-o epocă în care românii nu aveau dreptul decât la biserici de lemn, are turnurile ornamentate cu frumoase cruci cu suportți globulari din tablă cu raze intermediare aurii. De la începutul secolului al XVIII-lea în curtea Bisericii Sf. Nicolae s-a ridicat casa cu pridvor cu stâlpi neoclasiici și ea, se pare, proprietate a Brâncoveanului¹⁶², astăzi arhiva și biblioteca bisericii.

În cimitirul bisericii Sf. Nicolae accesul dinspre deal se face printr-o frumoasă poartă ferecată în tablă, din două panouri semicirculare la partea superioară. Frizul median este prins cu nituri cu cap globular, iar la mijlocul său este montat un frumos decor romboidal cu nervuri în relief. Ambele panouri ale porții sunt întărite cu benzi în cruce, nituite și sunt prevăzute cu butoni de manevrare decorați vegetal prin forjare în matriță și montați în mijlocul unei aplice cu fleuroni, și ea nituită. Nu se mai păstrează șildul cheii. Compoziția ferecăturii seamănă mult cu ușile de la începutul secolului al XIX-lea ale multor biserici din Moldova¹⁶³.

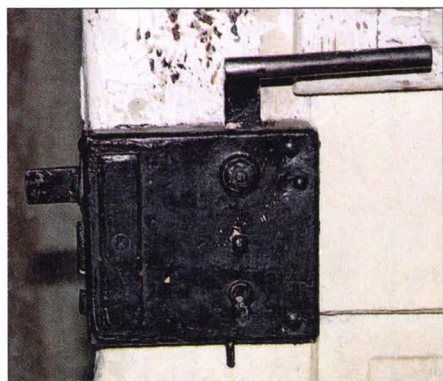
Casă tipică de Braşov cu acoperişul în patru ape, care mai păstrează suportul steagului de vânt. Lucrarnele laterale frumos arcuite și cu decor vegetal în stucatură sunt dispuse simetric. Între ele, într-un frumos chenar baroc al ocniței se mai păstrează în frescă o pictură reprezentând un înger (?) și inscripția cu litere chirilice, datând astfel casa la anul 1773. În transcriere textul: „Făcută în această ... 1773.... 30”.

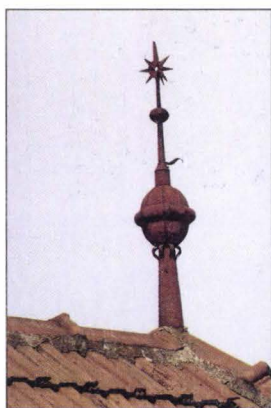
Casa se poate data după steagul de vânt pe care îl păstrează și care are traforat pe el anul 1777. Suportul (hampa) steagului se termină cu rozetă și cruce, iar flamura, acum fragmentată de timp, a fost realizată prin presare, ciocănire și traforare. Se mai văd urmele unei reprezentări în relief, probabil imaginea casei și cifra 3 traforată.

211

Strada Printre grădini nr. 2

Casă tipică de Brașov, care mai păstrează pe una din grinzile ce susțin tavanul pivniței inscripția cu caractere chirilice „Radu Stinghe 1782” în transcriere, care o datează. Învelitoarea i-a fost schimbată, ca și lemnăria și închizătorile. La ușa principală broasca cu mâner cilindric și zăvor, fernerie de la începutul secolului al XIX-lea ne indică și perioada când s-au efectuat lucrările de consolidare.

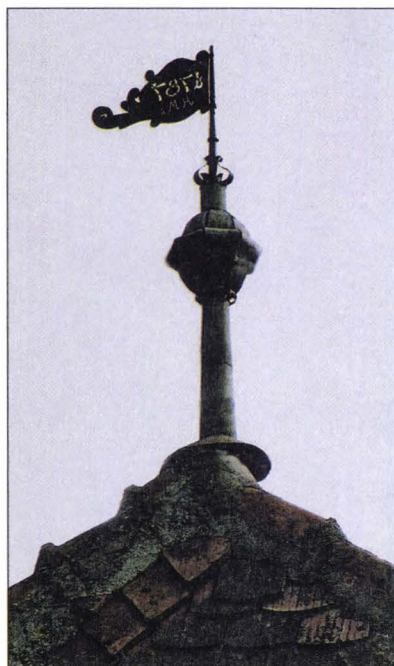

Fațada casei este decorată cu ancadramente și fronton de influență barocă. Acoperișul în patru ape își păstrează ornamentele, opere ale fierarilor orașului. La un capăt al acestuia se înalță o stea în vârful suportului, iar la celălalt capăt al casei,

pe tija cu stea s-a montat un foarte frumos steag de vânt, cu ornament perlat realizat prin poansonare și traforat anul 1781. Peste aproximativ un secol, casei i s-a adosat un alt imobil, iar la stradă s-a montat poarta cu panouri superioare din grilaj de fier forjat, ca și gardul cuprins între stâlpi de zidărie. Și aceste grilaje realizate prin forjare, ondulare, prindere cu benzi profilate constituie astăzi mărturii artistice ale activității meșterilor în fenerie.

213

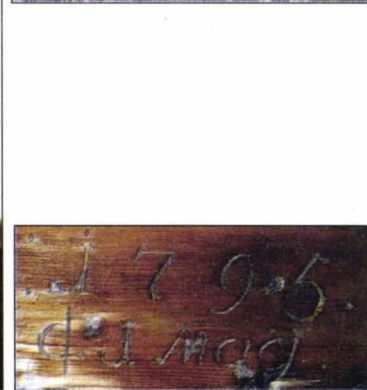
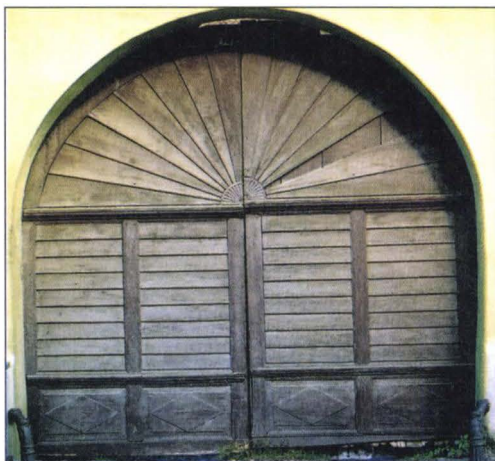
Strada Prundului nr. 41

Imobilul păstrează lucările și ocnța ca și cel de pe strada Constantin Lacea nr. 32, dar fără pictură. Poarta și ea tipică pentru Brașov este montată în gol de zidărie arcuită superior. Poarta din lemn se compune din două panouri, porțița fiind practică median. Frontonul porții are scândura dispusă radial, în motiv solar foarte des întâlnit la imobilele de secol XVIII-XIX. Panourile laterale și cel al porțiței sunt ghintuite cu decor romboidal. Din feronerie inițială, porțița mai păstrează doar butonul de manevrare. Însă pe acoperișul în patru ape, încă steagul de vânt ne indică anul 1787 și inițialele „M. H.”. Steagul este aproape identic ca formă cu cel din colecția noastră (catalog nr.189) cu flamura în volute realizate prin forjare, ciocănire și întindere. Anul este traforat, iar inițialele sunt practicate cu dornul circular.

214

Strada Constantin Brâncoveanu nr. 12

Clădirea a existat încă de la începutul secolului al XVIII-lea și se numără printre proprietățile din Schei ale domnitorului Constantin Brâncoveanu. Ea mai păstrează acoperișul original, șarpantă și o mare parte din țigle, precum și foișorul cu stâlpi neoclasiци. ¹⁶⁴ După epoca marcată de prezența marelui domnitor, casa a suferit o serie de consolidări. Steagul de vânt care se păstrează între ornamentele acoperișului indică anul terminării acestora – 1789. Din acest an sunt cu siguranță grilajele geamurilor dinspre curte ale clădirii principale, realizate în tehnica forjării, ondulării la cald pe nicovale mici și îmbinării cu manșoane profilate. Sunt de aceeași factură cu cele de la geamurile de la parterul Casei Sfatului.

Curtea imobilului este deosebit de interesantă. Pe zidul porții se păstrează încă o mică construcție cu arcade, iar în spatele curții o altă construcție (posibil inițial cu rol de grajduri) unde, pe o grindă de susținere a plafonului se mai află însemnat anul 1795 și prescurtarea d [ie] 1 May.

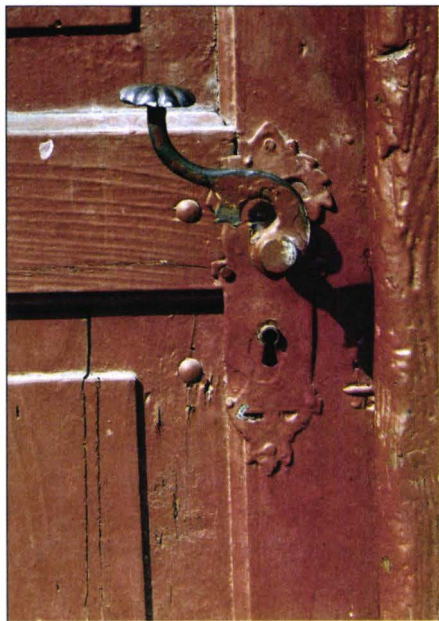
Și poarta este tipică. Practicată în zidărie, poarta mare se compune din două panouri decorate solar pe fronton prin dispunerea radială a scândurilor. Portița și ea montată în gol de zidărie este alăturată porții și are aceeași compoziție.

215

Strada Constantin Brâncoveanu nr.38

Și această casă se numără printre cele cumpărate de domnitorul Constantin Brâncoveanu în Scheii Brașovului, dar a suferit numeroase modificări. Mai păstrează portița montată în gol de zidărie, din scândură de stejar și acoperișul cu steagul de vânt care poartă inițialele proprietarului de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, I.M. 178..., când casa a suferit modificări. Din păcate vremea a rupt un colț al flamurii de steag și anul este incomplet. Inscricția de pe steag este realizată prin traforare.

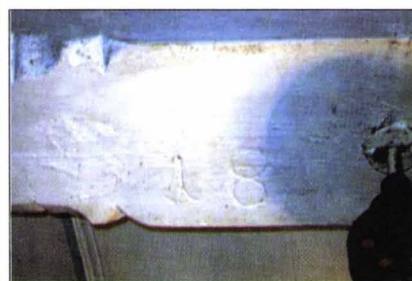
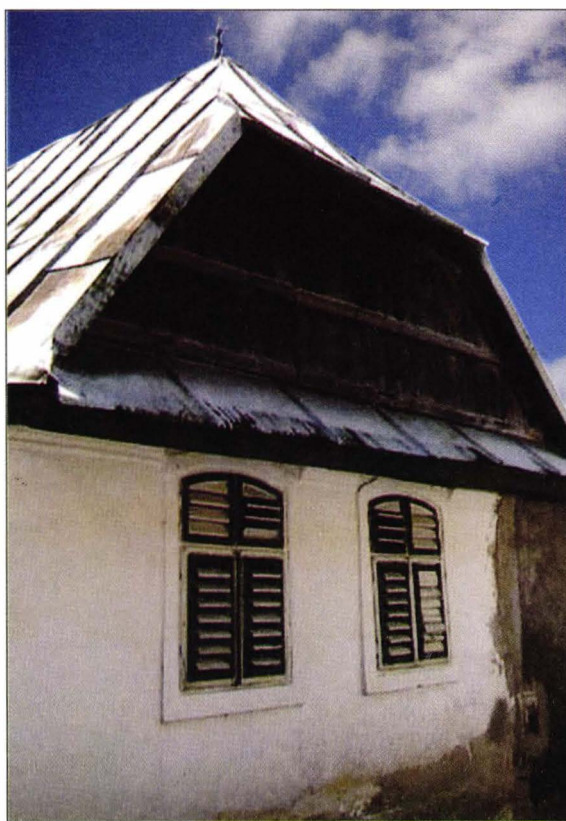
Acest imobil a aparținut inițial unui membru al Companiei grecești de comerț, aflat în relații foarte bune cu Constantin Brâncoveanu. Se pare că aici a locuit mai târziu sora domnitorului¹⁶⁵. Casa mai păstrează ancadramentele ferestrelor de factură neoclasică, blazonul cu inițialele „I.D.M.” și anul 1798 în stucatură. Poarta în stilul tradițional, cu arcadă, include median și portița. Clanța și șildul cheii care se păstrează întregesc decorul construcției. Ele sunt opere de lăcătușerie de secolul al XVIII-lea. Clanța elegant arcuită în formă de vrej are mânerul compus din rozeta cu nervuri presată în matriță. Șildul traforat are terminațiile în fleuroni.

Frumoasă construcție de secol XVIII (după inscripțiile de pe grinda din ultima cameră, 1769 și 1770), cu plastică barocă a fațadei¹⁶⁶, mai păstrează din feroneria care o împodobeă, suportul de steag de pe acoperiș și un foarte frumos buton de manevrare a porțiței practicat în zidărie. Poarta mare a dispărut, astăzi există doar golul ei cu arcadă. Butonul floral realizat prin presare în matriță este ancorat de blatul porțiței prin intermediul unei aplice traforate, cu fleuroni în cele patru colțuri. În curte, clădirea mai are montat pe acoperiș un steag de vânt nedatat, dar care susține săgeata cu litera N, deci elementul care indica nordul. Remarcabile ni se par și distribuția lucarnelor și ocnițelor situate deasupra cornișei la fațadă, precum și a celor patru lucarne cu terminație trilobată pe frontonul din spate al casei.

218

Strada Pe Tocile nr.93

Casă tradițională, din zidărie la parter, podul din lemn cu lucarne traforate despărțit de fațada parterului prin cornișă. Înelitoarea acoperișului și a cornișei înlocuită, dar păstrează crucea din tablă de la „fruntea casei”. În prima încăpere grinzile care susțin plafonul sunt aparente și una dintre ele poartă gravat anul 1819.

Deși casa este refăcută, poarta specifică de Schei, din lemn, cu acoperiș, este într-o stare avansată de degradare. Frontonul drept este marcat de friza frumos traforată. Poarta include porțița, cu blaturile mediane cu decor romboidal. Din feronerie de odinioară mai păstrează un foarte elegant mâner de manevrare a porțiței. Din bară dreptunghiulară de fier, prin forjare, ciocănire și lățire la capătul activ s-a practicat o frunză arcuită, iar la celălalt capăt, prin lățire ciocănită s-a realizat aplica de montare în blatul de lemn. Forma acestui element și întreaga compoziție a porții o datează în prima jumătate a secolului al XIX-lea.

Casa de la acest număr este demolată. A mai rămas doar poarta ei care să ateste existența și vechimea din prima jumătate a secolului al XIX-lea. Este o poartă specifică locului, din lemn, cu porțița inclusă median. Frontonul traforat suprainălțat de frumoși stâlpișori de lemn profilați este întrerupt de un medalion oval care are inscripționate inițialele proprietarului, „N.B.” Panourile mediane ale porții și cel al porțiței au scândura dispusă oblic, formând astfel un decor geometric romboidal, des întâlnit în Schei. Din fernerie au mai rezistat doi butoni de manevrare a porțiței și mânerul broaștei. Butonul din partea de jos este turnat în matriță și montat pe poartă prin intermediul unei aplice cu centrul circular și terminații în fleuroni. Butonul de sus, pe muchia superioară a panoului romboidal, circular, cu marginile lobate, este și el montat printr-o aplică dreptunghiulară prinsă cu cuie cu capul bombat (pare a fi dintr-un aliaj de cupru, după culoarea oxidului).

221

Strada Pe Tocile nr. 81 și 81A

Imobilul de la stradă, tipic brașovean, de prima jumătate a secolului al XIX-lea, a fost refăcut. Poarta și ea din aceeași perioadă se păstrează și are acum două numere, deoarece curtea a fost împărțită și are doi proprietari. Poarta este una din cele mai frumoase porți de lemn din Schei. Poarta mare este separată de portiță prin stâlp de lemn și compusă din două panouri. Frontonul întregii porți are o friză orizontală traforată, suprapusă de grilaj din stâlpi profilați care îi susțin acoperișul.

Sub friza traforată urmează blaturile mediane compuse din scânduri dispuse oblic, în romburi. Portița este ghintuită și păstrează un frumos ciocan de poartă, sub forma unui șarpe stilizat cu coada încolăcită, fixată cu nituri în blat, iar partea activă, liberă, are prelungirea pentru bătut în bosă forjată de corpul ciocanului. Este foarte frumos mulată pe arcul porții o tablă de protecție, cu marginile poansonate cu cercuri mici, constituind astfel un element decorativ al frontonului porțiței. Sunt vizibili stâlpii de protecție ai porții mari, prinși în nituri puternice. În interior, poarta se închidea și cu o balama puternică din fier forjat, prinsă pe muchia de jos a frizei traforate, care intra în cârligul mare, unde se monta lacătul. Și această balama este un produs meșteșugăresc de fierărie, de aceeași factură cu scoaba de întărire a îmbinării stâlpului din dreapta al porții.

222

Strada Pe Tocile nr.83

Casa tipică de prima jumătate a secolului al XIX-lea, cu frontonul podului din lemn, mai păstrează atât poarta ghintuită originală cu porțița alăturată, cât și feronerie decorativă a acesteia, constând în ciocan de forma unui șarpe stilizat, buton central de manevrare a porțiței, clanță ovală cu mâner sub formă de vrej, șild frumos traforat, ciocănit, despicat, prins în nituri. Butonul de manevră este montat chiar în centrul blatului porțiței cu decor romboidal realizat din jocul scândurilor. Ciocanul reprezintă un șarpe cu coada în spirală, capul cu limba bifurcată se sprijină pe butonul pentru bătut în bosă.

223

Strada Pe Tocile nr.87

Casă în tradiția locului, din zidărie cu cornișă cu acoperiș din țiglă, a fost renovată. Frontonul, însă a păstrat cele două lucarne cu chenar în stucatură, crucea dublă, iar de o parte și de alta a lucarnelor două frumoase rozete. În registrul inferior anul 1850 și inițialele chirilice П. А. (P și L) ale proprietarului.

Poarta de lemn întregă este și ea în sine un element decorativ în peisajul stradal. Poarta mare compusă din două blaturi cu friz median, simplu are la partea superioară un registru traforat suprapus de grilaj din stâlpișori profilați până sub acoperiș. Blatul median este compus din elemente romboidale realizate prin dispunerea scândurilor încadrate sus și jos de registre pe orizontală, canelate, puternic întărite. Stâlpii mari laterali sunt consolidați la bază prin stâlpișorii de protecție prinși cu piroane.

Portița, alăturată porții, este aici deosebită. Frontonul se compune din două frize traforate suprapuse pentru ca grilajul de sub copertină să-l poată continua pe cel al porții. Blatul portiței este decupat arcuit și are aceeași dispunere romboidală a scândurii ghintuite. Registrul inferior este de formă dreptunghiulară cu caneluri. Portița păstrează un frumos șarpe-ciocan cu coada spiralată, corpul poansonat pe întreaga suprafață, dând imaginea solzilor, capul ușor lățit în triunghi se sprijină pe butonul pentru bosă. Este o foarte frumoasă creație de atelier de fierar, cu analogie în colecția noastră, catalog nr. 162.

Mănerul broaștei este cilindric, simplu, montat prin șildul cheii realizat din tablă ciocănită, despicată în petale florale la partea superioară și montată cu nituri.

Remarcabile opere sunt și cele două cruci situate una pe pinionul acoperișului, cealaltă pe stâlpul din dreapta al porții

Poarta și gardul imobilului se înscriu în rândul celor specifice Scheiului. Realizate din scândură de stejar, sunt frumos traforate în registrul superior. Poarta are portița inclusă, cu blaturile în două registre. Sub friza traforată de sub copertina, cu terminația festonată, urmează registrul cu decor romboidal, iar jumătatea inferioară are scândura dispusă pe verticală cu profile dreptunghiulare. Îmbinarea acestor forme geometrice cu liniile ondulate ale frizei traforate creează un ansamblu a cărui eleganță este subliniată și de clanța cu buton oval pe braț sub formă de vrej realizat prin despicare și lățire ciocănită, frumos arcuit. Șildul cheii este elegant, drept, doar terminațiile ușor profilate.

Mânerul de manevră de formă circulară, are un frumos decor marginal poansonat cu mici cerculețe, iar din mijlocul marcat de capul globular al scoabei de asamblare, pleacă patru frunze realizate cu dălțița. Feroneria se înscrie producției din prima jumătate a secolului al XIX-lea.

225

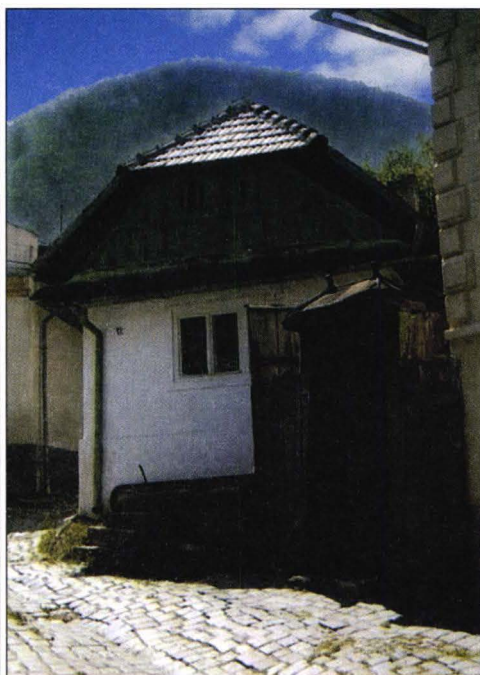
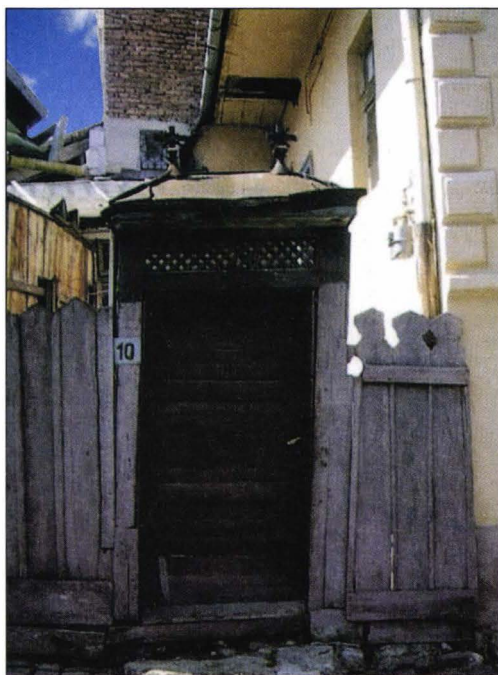
Strada Neajlov nr.5

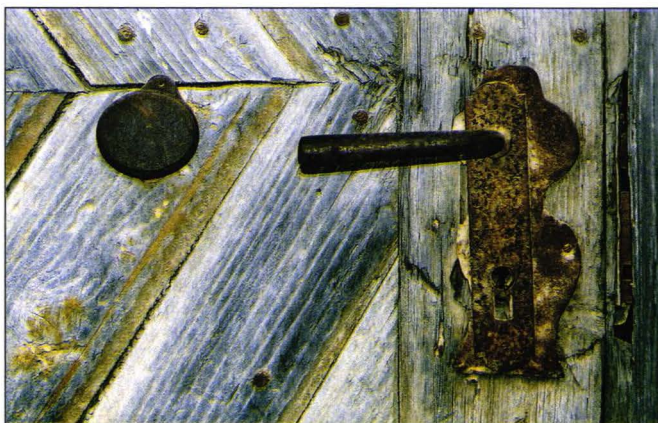
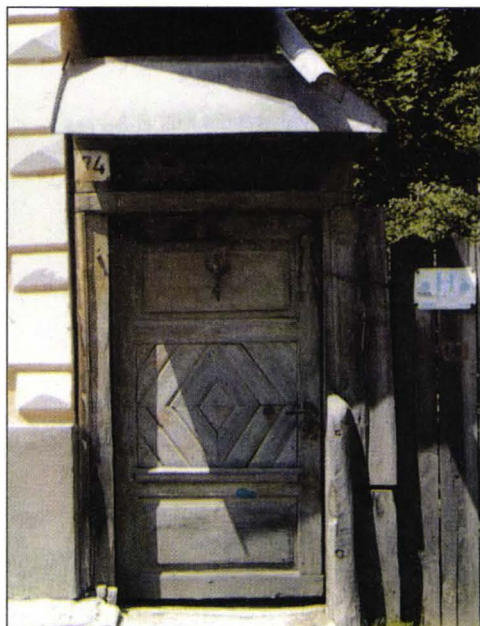
Poarta și gardul imobilului se apropie foarte mult, compozițional, de cele de la numărul 16. Casa de zidărie, cu geamlâc și pridvor de lemn, are fațada marcată de ancadramentele de influență neorenescentistă ale ferestrelor. Obloanele lor, ca și cele ale geamlâcului sunt și ele specifice primei jumătăți a secolului al XIX-lea.

Portița joacă aici și rolul de poartă. Este decupată arcuit la partea superioară. Peste arc este montată friza traforată. Blatul portiței este și el din două registre, cel superior cu decor romboidal din dispunerea scândurilor, cel inferior cu dispunere pe verticală și dreptunghiuri profilate.

Blatul superior păstrează butonul de manevră circular, decorat prin forjare în matriță și clanța cilindrică a broaștei.

Imobilul din zidărie este refăcut dar păstrează, stilul inițial al casei de secol al XIX-lea și porțița cu o porțiune de gard. Porțița și cu rol de poartă, are frontonul dreptunghiular, grilaj traforat și copertină din tablă cu două cruci, frumoase opere ale unui meșter în prelucrarea fierului. Blatul porțiței din scândură dispusă orizontal pe trei registre nu mai păstrează feronerie originală. Din aceeași perioadă este și casa de la numărul 12, care păstrează podul cu fronton de lemn și lucarne frumos traforate, despărțit prin cornișă cu învelitoare din țiglă de Schei de parterul din zidărie.

Casa tradițională din zidărie, cu o singură lucrnă cu chenar în stucatură, databilă în jurul anului 1850, a fost refăcută. Mai păstrează însă porțița inițială din lemn, cu copertină. Frontonul este drept, cu friz traforat. Blatul compus din trei registre, două (sus și jos) din scândură orizontală profilată și median registrul cu decor romboidal din dispunerea scândurilor. Pe mediana acestui registru a fost montat un frumos buton de manevrare, din fier forjat în matriță, mânerul broaștei și șildul cheii, care deși incomplet, mai păstrează forma de fleuron, realizat prin ciocănire.

Registrul superior al porții este dominat de un foarte elaborat ciocan-șarpe, cu solzi poansonți, coadă spiralată, terminată în săgeată. Capul cu gura deschisă prin spintecare se sprijină pe butonul pentru acționat în bosa care se păstrează. Și aplica de fixare, dreptunghiulară cu nituri în cele patru colțuri, completează acest ansamblu de feronerie.

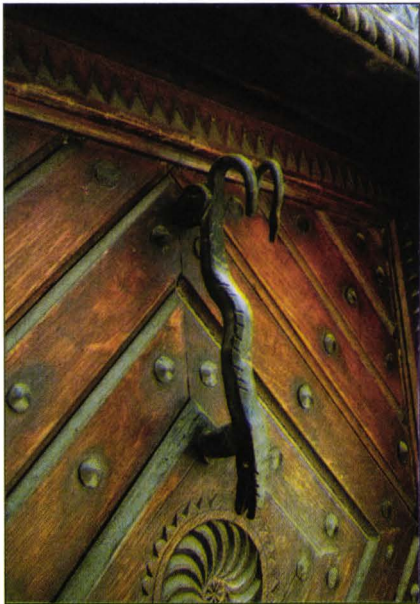
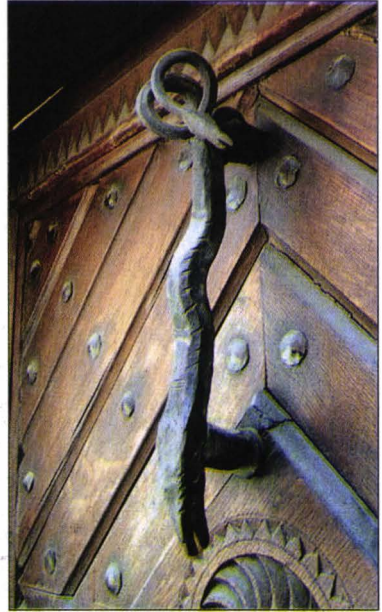

Casă de zidărie, tradițională, de mijlocul secolului al XIX-lea, păstrează obloanele-jaluzele ale lucarnelor, cornișa cu copertină de țiglă și poarta de lemn inițială prinsă, însă, în zidărie cu ocazia lucrărilor de consolidare și modernizare din ultimii ani. Acoperișul în patru ape este ornat cu o frumoasă cruce cu suport globular de tablă.

Poarta cu porțiță inclusă, din scândură cu blaturile frumos decorate geometric, nu mai păstrează frontonul, înlocuit acum de zidărie. Blatul porțiței are registrul superior cu decor romboidal, iar inferior scândurile dispuse vertical, profilate dreptunghiular. În registrul superior se remarcă un frumos buton, bulb cu nervuri, forjat în matriță și clanța cu șildul cheii.

Poarta de la acest număr face parte din categoria porților de lemn specifice Scheiului. Realizată din lemn, cu copertină de țiglă, este frumos decorată și îmbină forme geometrice elegante. Mai păstrează câteva elemente de feronerie de la jumătatea secolului al XIX-lea. Poarta mare din două blaturi cu friz median de îmbinare, are sub copertina din țiglă susținută de grindă din lemn, două registre decorative. Unul de grilaj de stâlpișori profilați, montat pe șipcă și sub el registrul traforat cu rozete înscrise în cercuri interesant intersectate. Acest din urmă registru este urmat de blatul solid al porții, din scândură profilată orizontal și vertical. Imaginea pe care o crează este una de îmbinări geometrice bine proporționate, cu efect deosebit. Porțița are aceeași compoziție geometrică dar golul său este drept, frontonul constituit doar din friză traforată la fel cu cea a porții. Din vechea feronerie de mijloc a secolului al XIX-lea mai păstrează butonul circular de manevrare a porțiței, din fier forjat în matriță și două interesante scoabe de prindere a stâlpilor de susținere ai porții. Scoaba are terminația străpunsă prin forjarea la cald și despiciată, în care este introdusă perpendicular o piesă forjată peste o bosă metalică. Lipsesc stâlpii - contraforți ai porții, dislocați de vreme.

O foarte frumoasă casă datată 1837, păstrează plastica originală în întregime. Acoperișul în patru ape are cornișa decorată cu lemn traforat zimțat. Podul delimitat de parterul casei printr-o cornișă cu copertină de țiglă, iar deasupra lucarnelor drepte cu chenar în stucatură este inscripționat anul 1837. Plastica fațadei este marcată de

ancadramentul ferestrelor, neoclasic și obloanele în jaluzea. Portița, prinsă pe stâlp de zidărie, este foarte frumoasă. Frontonul ei este traforat ca și decorul cornișei acoperișului, iar blatul ghintuit, din mai multe romburi realizate prin dispunerea scândurilor, are centrul marcat de o rozetă sculptată, înscrisă în cerc cu decor traforat ca și frontonul. Toate elementele de feronerie sunt prezente. Un splendid ciocan-șarpe cu două capete, cu corpul ondulat și decorat cu dălțița este realizat din bară de fier forjat. Gura deschisă, prin spintecare, ochii poansonati și partea terminală spiralată, fac din această piesă una deosebită. Butonul activ și bosa sunt și ele prezente. Deosebite sunt și clanța și șildul cheii.

Butonul clanței globular, cu nervuri este presat în matriță și prins de clanța întorsadă până la jumătate, apoi dreaptă și ornamentată pe cele patru fațete cu romburi incizate cu dălțița. La capătul de ancorare, butonul scoabei este ornamentat cu protuberanțe.

Șildul cheii, cu margini lobate și decor presat, poansonat și incizat întregeste ornamentația, unicat, a acestui complex.

231

Strada Democrației nr. 3

Casa de zidărie, cu parter înalt, păstrează cornișa acoperită cu țiglă, ancadramentele originale ale geamurilor și lucarnele cu chenare în stucatură. Și poarta tradițională de lemn și gardul sunt originale. Din păcate feroneria originală a fost înlocuită, dar compoziția porții este proprie secolului al XIX-lea.

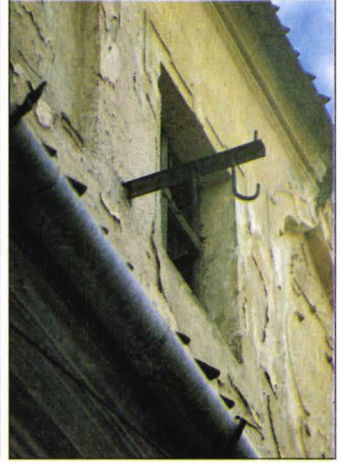
Casa de zidărie, cu acoperiș în patru ape și lucarne bot de broască mai păstrează parțial țigla de Schei. Și plastica fațadei este cea originală, barocă, iar poarta este tradițională de Brașov. Portița este separată de poartă, ambele fiind montate în golurile zidului curții. Compoziția blaturilor este însă identică cu cea de la porțile descrise. Poarta mare se compune din două blaturi îmbinate prin friz median. Frontonul în arc are scândura dispusă radial, creând motivul solar. Blaturile mediane sunt decorate romboidal, prin dispunerea scândurii de stejar în unghi și ghintuite. Portița are scândura dispusă în același fel, frontonul ei este tot arcuit și este ghintuită. Ciocanul de poartă, un șarpe, este deosebit de frumos, având corpul din bară rotundă de fier forjat, arcuit, capul cu gura deschisă se sprijină pe butonul pentru bătut în bosă. Ancorarea de blat este practică la mijlocul corpului prin intermediul unei aplice dreptunghiulare, iar coada este frumos arcuită terminată printr-o lățire ușor triunghiulară. Plastica fațadei și compoziția porții plasează casa la granița dintre secolele al XVIII-lea și al XIX-lea.

Casă mare de zidărie, cu plastica fațadei de influență barocă de la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Curtea închisă cu zidărie la stradă, în care s-au practicat golurile pentru poartă și portiță, ambele prevăzute cu copertine cu țigla. Golul porții are terminația arcuită. Blaturile din lemn, îmbinate cu friz median, au frontonul decorat cu motivul solar atât de des întâlnit pe toate străzile orașului. Median, scândurile sunt dispuse orizontal, iar partea inferioară are ca terminație două panouri orizontale.

Portița este montată în golul dreptunghiular, făcută din trei panouri orizontale. Încuietorea i-a fost schimbată. În schimb, geamurile de la demisolul clădirii sunt prevăzute cu frumoase grilaje realizate din bare întrepătrunse prin forjare și despicare la cald, opere ale meseriașilor de la începutul secolului al XIX-lea.

Tot de la pragul dintre secolele al XVIII-lea și al XIX-lea se păstrează și acest frumos imobil din zidărie cu lucarne laterale și ocnită în acoladă cu decor în stucatură, de factură barocă. Frontonul este și aici despărțit de fațada parterului prin cornișa cu învelitoare de țiglă. Plastica ancadramentelor de la ferestre este și ea de aceeași factură cu cea a frontonului.

Zidul curții la stradă are golurile arcuite pentru montarea porții și a portiței, în cel mai autentic stil al locului. Poarta mare se compune din două blaturi îmbinate cu friz median, ghintuite. Frontonul arcuit are scândura dispusă radial, creând decorul solar. Urmează o friză de blaturi dreptunghiulare în care sunt înscrise

romburi, blatul median de romburi verticale din scândură dispusă în unghi și friza terminală din josul porții, cu blaturi pătrate ce poartă și ele romburi cu laturi egale în relief. Se remarcă aici policromia care accentuează formele geometrice.

Portița are aceeași compoziție, îmbinând romburile blatului median cu panoul cu romb în relief din registrul inferior și este și ea ghintuită.

Ceea ce este foarte interesant la această construcție este faptul că ea păstrează și întreaga feronerie originală.

La portiță, ciocanul realizat din bară cu secțiune pătrată, forjat lățit la capete, cu nervuri, are forma unei volute și lovește bosa cilindrică. Este situat în rombul mic din centrul batului.

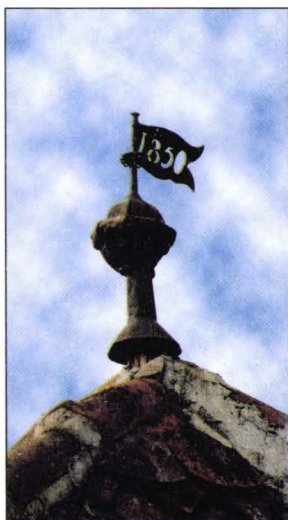
Mânerul de manevrare a porții este realizat din bară forjată cu profil median, având terminațiile aplatizate prin ciocănire sub formă de aplice care îl ancorează. Interesant este și interiorul porții. Cele trei balamale puternice sunt prinse și de blat prin intermediul aplicelor cu rol ornamental, dar ele conferă o și mai mare rezistență porțiței.

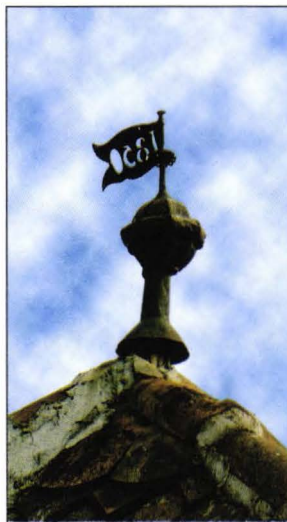
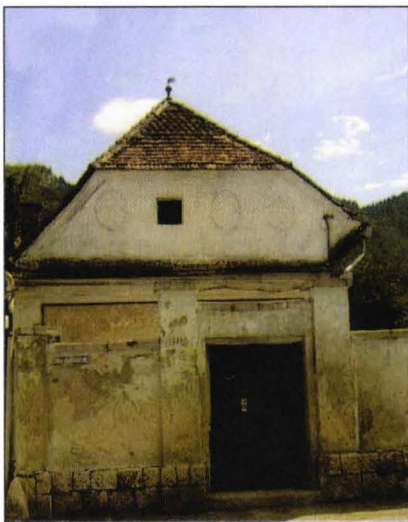
Caseta broaștei cu zăvor, dreptunghiulară și cu mâner cilindric frumos montat.

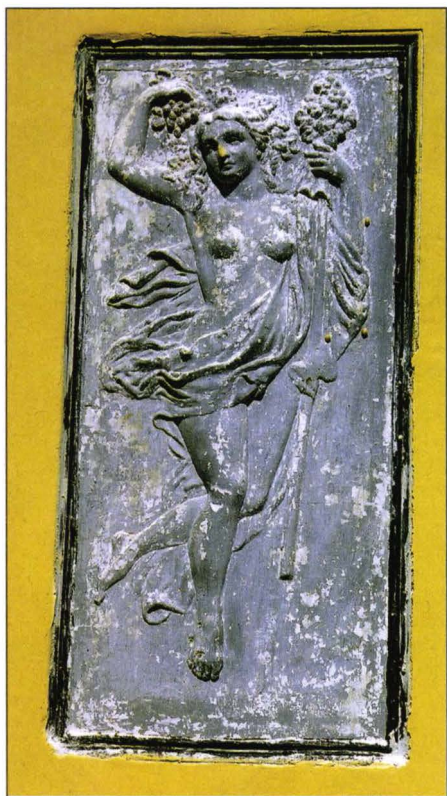
Remarcabile sunt și grilajele montate la geamurile de la pivniță, spre stradă. Realizate din bară de fier forjat, îmbinate prin legare cu benzi metalice sunt identice cu cele utilizate la geamurile de la parterul Casei Sfatului. Tot la fațadă, pe fronton, în apropierea lucarnei din stânga, mai este montată o bară de fier forjat în care sunt prinse două cârlige. Această piesă nu are un rol decorativ, ci unul practic, servind la ridicarea obiectelor grele ce se depozitau în pod.

Întreaga feronerie este databilă în ultimele decenii ale secolului al XVIII-lea.

În curte, cu timpul, s-au adus modificări și adăugiri construcției inițiale. Acum intrarea principală la etaj se face pe scări străjuite de un frumos grilaj datat 1931 sub medalionul cu inițialele proprietarului de atunci, „C.B.”.

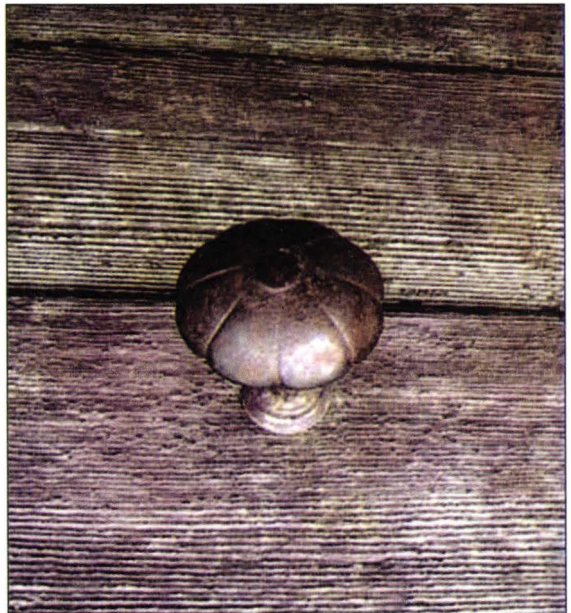

Casă de zidărie care a suferit multe refaceri. Chiar și acum este supusă unor lucrări de extindere și modernizare. Desele intervenții asupra construcției au dus la înlocuirea porții.

Frontonul de la stradă mai păstrează ornamentele în stucatură. Acoperișul cu învelitoare din țiglă solzi conservă încă bine steagul de vânt cu suportul din tablă, care are traforat în câmp anul 1850. Considerăm că acesta este anul în care s-au făcut primele modificări la construcție. Ceea ce se află construit dincolo de terminația șarpantei datează din primele două decenii ale secolului al XX-lea, datare ce se poate face analizând cele două panouri decorative în stucatură, montate pe zidul adăugat în curte. Ele reprezintă două nuduri feminine, unul purtând o seceră și un braț de spice, celălalt cu ciorchini de struguri în mână, ambele drapate. Sunt realizări artistice la final de epocă Art Nouveau.

Șarpanta pictată este deosebit de interesantă, ea meritând un studiu aprofundat. Ceea ce am putut identifica până în prezent, este reprezentarea parțială a blazonului familiei Seuler, așezări, castele înconjurată de vegetație abundentă și figuri umane.

O semnalăm doar în acest studiu cu mențiunea că ar trebui să intre în atenția specialiștilor în artă plastică. Blazonul familiei¹⁶⁷ i-a fost acordat lui Lukas Seuler odată cu titlul nobiliar la 20 aprilie 1716 din partea regelui Carol al VI-lea. Lukas Seuler moare în anul 1735, iar Johann Traugott Seuler a Seulen (fiul său) moare în anul 1757. De aceea considerăm că această casă a aparținut familiei Seuler și șarpanta a fost pictată în timpul vieții celor doi Seuler, deci în intervalul 1716 - 1757.

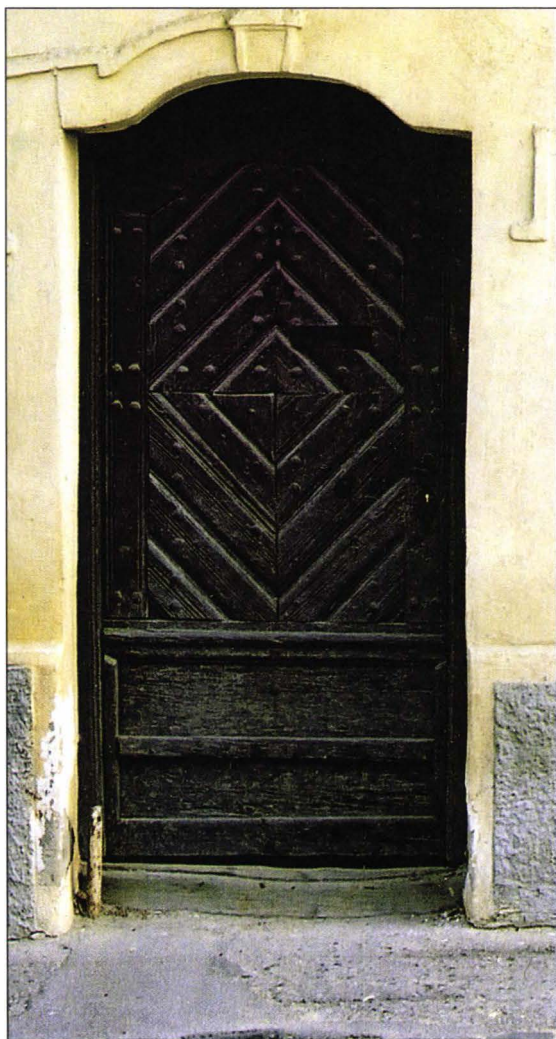

Casă de zidărie, refăcută. Portița este montată în golul arcuit al zidăriei curții. Din scândură dispusă pe orizontală, cu panou terminal decorat cu motiv romboidal în relief, păstrează trei foarte elegante elemente de feronerie de secol al XVIII-lea.

Ciocanul de poartă, din bară cu profil pătrat, torsionată median, îndoită la 90 de grade prin forjare la cald și lătită prin ciocănire la capătul ce acționa asupra bosei. La capătul de ancorare, prin găurire cu dornul, tot asupra metalului înroșit s-a realizat străpungerea în care s-a introdus coaba de fixare (tehnica de producere a lanțurilor). O frumoasă aplică romboidală cu decoruri globulare în relief ornamează locul de prindere al ciocanului.

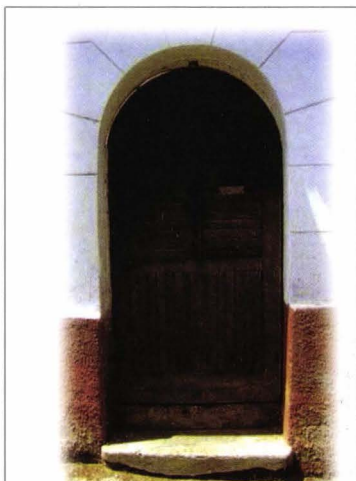
Clanța broaștei reprezintă o frunză cu nervuri, al cărei vrej ondulat, mânerul, este montat prin șildul cheii. Acesta este realizat din tablă ciocănită, poansonată cu terminații în fleuroni. Și mânerul de acționare a porții este un frumos buton, presat în matriță cu formă florală.

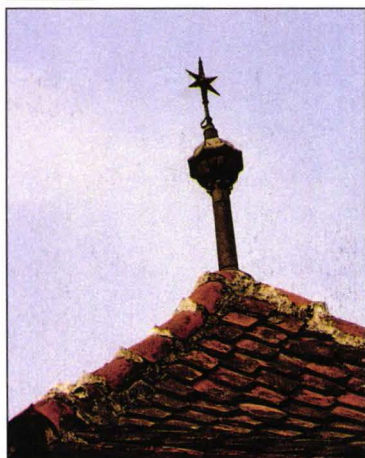

Casă mare de zidărie, cu poartă și porțiță specific brașoveană. Porțița montată în golul de zid al curții, are frontonul în acoladă largă, blatul din scânduri dispuse în unghi, formând decor romboidal, este ghintuită. Feroneria, compusă din ciocan de poartă reprezentând un șarpestilizat cu coada în spirală dublă, mânerul circular de manevrare, clanța în unghi drept cu rozetă terminală și șildul cheii din tablă ciocănită, terminat în fleuroni stilizați, ne îndreptățește să atribuim porțița începutului secolului al XIX-lea.

În schimb, poarta mare este mai nouă cu aproape opt decenii. Compoziția ei, din panouri îmbinate cu friz semicolonetă cu decor romboidal în relief și medalioane ale panourilor mediane, rozete vegetale cu patru diviziuni, o încadrează stilului neoclasic. La fel și mânerul clanței și șildul cheii decorat vegetal prin presarea tablei. Analogii pentru aceste ultime două elemente găsim chiar și în colecția noastră de feronerie.

Porțița de la numărul 40, montată în gol de zidărie arcuit, este o frumoasă compoziție din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Partea superioară, arcuită, este decorată cu motiv solar din scândură tăiată radial și dispusă de o parte și de alta a unui friz median simplu. La partea mijlocie a blatului, dispoziția pe orizontală a scândurilor este întreruptă de friz median, a cărui lungimea este acoperită de splendide piese de feronerie. În partea superioară este montat ciocanul de poartă ancorat printr-o aplică romboidală cu marginile perlate prin poansonare. Partea activă a ciocanului este un fleuron cu vârful frumos arcuit în afară, pentru a putea fi prins cu mâna. Bosa este terminația vrejului de acant care compune mânerul de acționare a porții, în vultură liberă ca și terminația ciocanului și continuat cu aplica fleuron montată pe frizul de lemn. Sunt două piese extrem de elaborate, singulare în mulțimea de aplicații de feronerie.

Imobilul de zidărie, cu acoperiș în patru ape păstrează pe coamă un frumos ornament din tablă, identic aproape cu steaua din colecția noastră. Poarta sa, dispusă în gol de zidărie curbat, cu porțița inclusă, are un farmec aparte prin suprapunerea elementelor traforate la limita dintre fronton și blatul median și în josul porții cu scopul consolidării ei. Mânerul clanței, cilindric, cu terminație profilată este montat prin șildul cheii, din tablă presată în matriță în stil Empire. Se remarcă și butonul de manevrare prins printr-o aplică bandă cu nituri. Se datează astfel poarta în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

240

Strada Constantin Brâncoveanu nr. 16

Casa la stradă este datată 1909. De atunci poate data și poarta din lemn casetată cu porțița inclusă, montată în gol arcuit de zidărie. Frontonul porții are un frumos decor floral în relief pe trei casete. Următoarele casete sunt ornamentate cu rozete vegetale cu patru diviziuni, în relief, apoi vin casete canelate vertical. Și mânerul și șildul cheii în stil Empire se datează la sfârșitul secolului al XIX-lea.

Pe interior, însă, poarta păstrează broasca în casetă dreptunghiulară, cu mâner circular, profilat în matriță, specific mijlocului secolului al XIX-lea, cu analogii pe planșele de desen tehnic prezentate în capitolul III și identică cu broasca porții de pe strada Lungă nr. 71 datată 1859. Și balamalele funcționale, întărite cu aplice și rozetă de fixare sunt de mijlocul secolului al XIX-lea.

În curte se păstrează construcții și decorații de feronerie ce acoperă ca timp întreg secolul al XIX-lea. Construcția din dreapta (probabil foste grajduri) poartă pe coama acoperișului steagul de vânt cu flamura decorată marginal poansonat și despăcată sub forma unei guri de crocodil, având inscripționat anul 1826 prin goluri mici circulare realizate cu dornul.

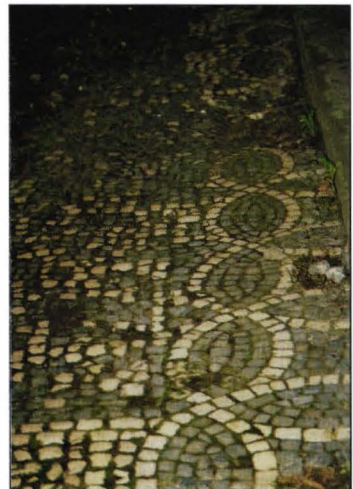
La balconul lung al construcției de pe partea dreaptă, grilajul realizat prin îmbinarea de multiple elemente decorative din fier forjat poartă inscripția „MATH MUZIK” și sub ea, anul 1861. Galeria se sprijină pe console din fier forjat.

Curtea este delimitată de grădină printr-un grilaj, iar trecerea se face prin porțiță de grilaj, datat 1883. În grădină se mai păstrează o construcție cu fațadă neoclasică, din zidărie.

În curte dăinuie intactă o adevărată lucrare artistică de meșter, fântâna. Din panouri de tablă, ornamentate vegetal cu aplicații forjate în matriță și nituite, se sprijină pe un soclu de cca. 35 cm. de formă cubică. Corpul cu mecanismul de pompă este închis într-o carcasă paralelipipedică, ale cărei panouri au chenare ornamentale în care sunt înscrise medalioane vegetale realizate prin forjări în matrițe. Îmbinarea cu registrul terminal este marcată de frumoase frunze de acant, iar terminația este bogat ornamentată cu spirale evolutive și friză de frunze libere din mijlocul cărora se înalță un buton circular cu nervuri și margine festonată suprapus de un altul mai mic, globular, cu protuberanțe imitând caliciul de floare. Mânerul de activare a mecanismului este o pârghie din bară forjată, iar țeava de scurgere este simplă, dispusă simetric mânerului și are un suport de sprijin. Este singura fântână de acest fel pe care am întâlnit-o și care se păstrează de mai bine de un secol.

Considerăm că întreg complexul arhitectonic de aici a îndeplinit mai multe funcții. Una a fost cu siguranță cea de han (prezența galeriei de pe console în care dădeau toate camerele de la etaj și numărul relativ mare al intrărilor de la parter). Apoi construcția datată cu steagul de vânt 1826 a îndeplinit rolul de grajd, iar suprafața mare a curții permitea și adăpost pentru diligențe și trăsuri.

Mai târziu, se pare că aici și-a avut sediul și capela de muzică, probabil în imobilul din grădină.

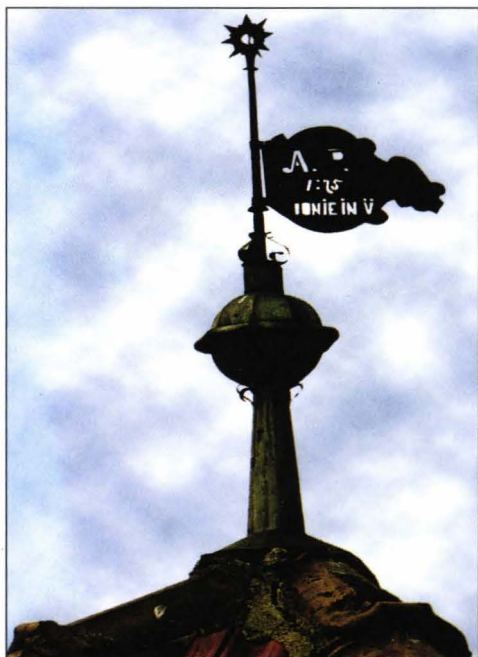
La imobilul de la adresa menționată, remarcabile sunt piesele de fier forjat ale porții - balamalele puternice, monatate pe blat cu cuie globulare și întărite cu benzi de fier dispuse perpendicular pe aripa balamalei, apoi mânerul cilindric al broaștei și șildul cheii, toate aparținând ca timp de fabricație ultimului sfert al secolului al XIX-lea. Remarcabilă este prezența pe blatul de lemn al porții a medalioanelor cu mascaroni în relief care au constituit suporti pentru ciocanele circulare de bătut în poartă, astăzi dispărute. În curte se remarcă pavajul din piatră mică de râu, alternând culorile alb - negru în frumoase cercuri intersectate și arcul de zidărie ce sprijinea pereții celor două imobile. Pe acest arc, cu cornișă acoperită cu țiglă solzi de Schei s-a ridicat o superbă galerie de lemn, închisă, cu aplicații traforate.

242

Strada Constantin Brâncoveanu nr. 6

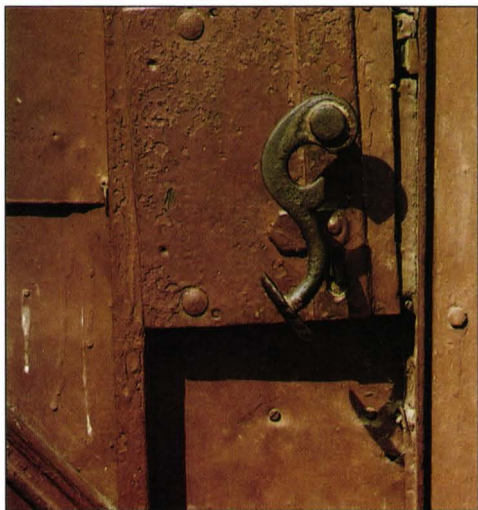
Casă de zidărie cu învelitoare în patru ape din țiglă solzi. Fațada cu cornișă acoperită care marchează îmbinarea parterului cu podul. În zidul porții sunt practicate goluri ușor curbate în care s-au montat poarta și alăturat porțița. Acestea sunt din lemn, cu blaturi casetate mai păstrează un frumos buton decorat prin presare în matriță, pentru manevrarea porții și mânerul de acționare a broaștei, compus din butonul circular montat pe vrej cu frunză stilizată, arcuit, ancorat prin șildul cheii, din tablă presată în matriță, cu terminații în fleuroni. Sunt produse din fier forjat din a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Imobilul de aici păstrează ca ornament al acoperișului un steag de vânt montat pe suport cu tija terminată în stea traforată. Flamura steagului, cu marginile ondulate are decupată în câmp inscripția „A [nno] / 1875 / IUNIE IN V”.

Și pe acoperișul acestui imobil mai există un steag de vânt cu suportul de tablă, pe care vremea l-a deteriorat. Flamura abia se mai ține pe tijă, iar traforul din câmp, distrus de rugină, nu poate fi descifrat.

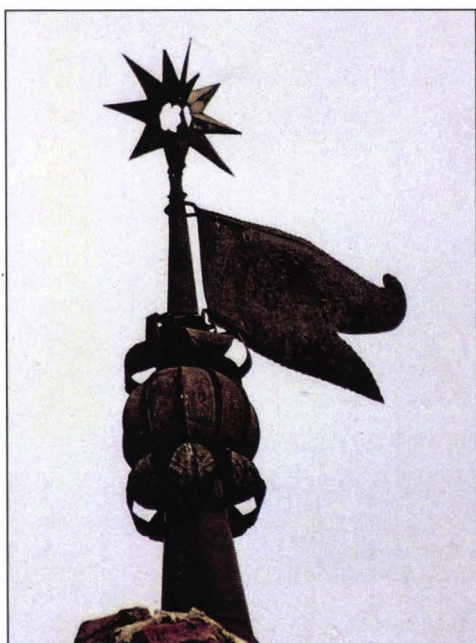
Poarta imobilului din zidărie păstrează o frumoasă broască în casetă dreptunghiulară, cu mânerul de acționare compus din rozeta cu nervuri, realizată prin presare în matriță fixată pe tija - vrej cu frunză stilizată, ușor arcuit. Este un produs de breaslă de la mijlocul secolului al XIX-lea.

Pe coama acoperișului casei se înalță un fumos steag de vânt cu flamura decorată marginal cu perle poansonate, ancorată de tija suportului globular din tablă terminată în stea. Poarta casei compusă din două blaturi de scândură, cu friz median, este întărită în registrul superior cu un grilaj realizat prin străpungeri, forjări și nituiri ale elementelor componente. Friza mediană a grilajului, realizată din bandă de cercuri tangente are înscrise inițialele proprietarului, I.E. și F. Feroneria aplicată porții este din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, dar steagul de vânt este mai vechi.

Pe acoperișul casei se păstrează suportul din tablă cu bulb median fațetat și tija cu stea de care este ancorată flamura unui steag de vânt. Flamura sub forma unui cap de crocodil cu gura deschisă are conturul zimțat prin despicări cu dălțița și un gol oval, simbolizând ochiul reptilei. Nu este datat, dar întreaga compoziție ne permite să îl atribuim jumătății secolului al XIX-lea.

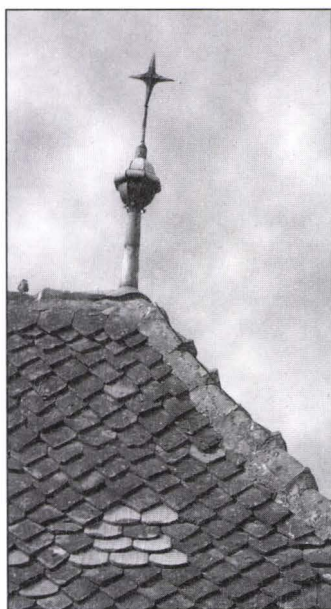
Un steag de vânt asemănător cu cel de la poziția 38 este montat și pe coama imobilului de la adresa menționată. Diferențele constau în faptul că suportul steagului este de dimensiuni mai mici și flamura reprezentând capul de crocodil cu ochiul traforat este mai elegantă, iar zimții marginali, realizați cu dornul semirotond. Și această piesă este de mijlocul secolului al XIX-lea.

Un frumos ornament de acoperiș, realizat din tablă prin presare în matriță, ondulare prin forjare și asamblare prin înfiletare se păstrează aici. Suportul este deosebit de frumos elaborat și susține o stea, identică cu cea din colecția noastră (catalog 195), databilă către mijlocul secolului al XIX-lea.

Casa de aici este una tradițională de Schei, cu parterul de zidărie, iar frontonul podului din lemn. Datorită îngustimii curții, în pod se pătrunde printr-o ușă mică situată pe fronton, ușă care și acum stă închisă cu o balama prin care trece inelul unui lacăt circular, operă a lăcătușilor brașoveni de la începutul secolului al XIX-lea. Este foarte asemănător cu cel din colecția muzeului, prins în catalog la numărul 117.

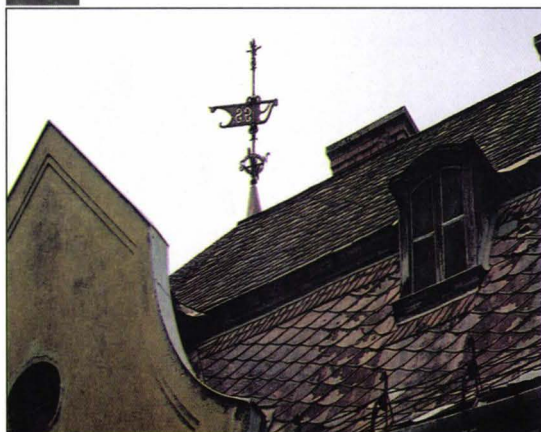

Casă de zidărie în tradiția locului. Acoperișul în patru ape cu învelitoare din țiglă de Schei. La îmbinarea podului cu parterul se păstrează cornișa învelită în țiglă. Plastica fațadei cu semicolonete în stucatură și ancadramele ferestrelor sunt de factură barocă. Sub numărul casei montat pe semicoloneta de lângă golul porții, o tăbliță cu inscripția ASIGURAREA GENERALĂ 1892. Acoperișul păstrează un ornament elegant, cu suport din tablă cu bulb fațetat median și în vârful tijei stea în patru colțuri, presată în matriță, operă a lăcătușilor din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Porta casei montată în golul zidăriei curții este din scândură care pe fronton este dispusă radial în jurul cercului central canelat, realizând astfel decorul solar specific porților de Brașov. Sub fronton, orizontal, o friză cu casete purtând în relief decor romboidal.

Portița este inclusă porții și ca și aceasta este realizată din scânduri dispuse pe orizontală. Din feronerie veche mai păstrează doar clanța cilindrică, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Casa de zidărie a fost modernizată, iar poarta și-a păstrat numai forma dreptunghiulară, fiind acum montată în zidărie cu acoperiș de țiglă nouă. Cele două blaturi ale porții rețin atenția cu frumoasele grilaje Art Nouveau montate în mijlocul blaturilor mediane din lemn. Aceste grilaje sunt ilustrative pentru tehnica constituirii de ansambluri prin sudarea mai multor elemente – aici tije-vrejuri – la un singur capăt ceea ce crează și aici expresia de mișcare, de vioiciune a ornamenticii. Este o creație de feronerie de la începutul secolului al XX-lea.

Construcția de aici este de proporții mari, din zidărie cu elemente de Art Nouveau. Plastica ei a fost completată prin montarea unui steag de vânt a cărui flamură are traforate inițialele proprietarului, „G.S.”. Suportul steagului este interesant, având montat deasupra bazei tronconice o coroană ajurată cu dornul ale cărei diametre poartă în cele patru capete inițialele punctelor cardinale. Flamura este montată la jumătatea tijei prin frumoase volute, iar terminația tijei este în fleuron susținut de elegante frunze lanceolate.

Șarpanta acoperișului este din casete în lemn, iar scocul de protecție este și el operă de artiști în prelucrarea fierului. Terminația scocului și consola de grilaj care îl susține se încadrează în plastica Art Nouveau de sfârșit de secol al XIX-lea.

Imobilele de la adresele menționate ne-au atras atenția prin două ornamente singulare în peisajul actual pe care le conservă. Casa de pe strada Învățătorilor nr. 57 este construită la sfârșitul secolului al XIX-lea, într-un moment când steagurile de vânt își pierduseră din importanță. Numai că, actul Unirii celei Mari de la 1 Decembrie 1918 a avut un asemenea ecou, încât aici s-a montat pe ornamentul scocului existent, un mic steag de vânt, din tablă policromată tricolor – roșu, galben și albastru în care s-a traforat anul 1919.

Și cocoșii ornamentali din tablă, poziționați pe coșurile clădirii de pe strada Podul Crețului numărul 83 sunt policromați în culorile naționale românești și au fost montați imediat după realizarea unirii tuturor românilor, spre aducere aminte.

Probabil că tot de atunci, lucarnele celor două case de pe strada Învățătorilor numerele 3 și 5 sunt înfundate cu plăcuțe cu tricolorul românesc.

255

Strada Constantin Brâncoveanu nr.4

Din primul deceniu al secolului al XX-lea se păstrează grilajul prins în stâlpi de zidărie al curții actualului Spital de oncologie. Clădirea a fost ridicată în 1916, adăpostind spitalul orașului. Imediat a fost confecționat și montat grilajul, în autentic stil Art Nouveau. În realizarea lui s-au folosit aproape toate tehnicile de prelucrare a fierului forjat, de la forjare, traforare, nituire, la ciocănire, flambare, străpungere și presare în matriță.

256

Strada Căpitan Ilie Birt nr. 13

Tot din ultimele decenii ale secolului al XIX-lea este și clădirea de la acest număr. Deasupra numărului casei se păstrează și plăcuța ovală a asigurării casei din anul 188[8]. Poarta este montată în gol de zidărie marcat de două semicolonete în stucatură, iar deasupra porții este un frumos mascaron în tencuială. Sub acesta, poarta cu porțița inclusă are frontonul dreptunghiular prevăzut cu un grilaj în pătrate, realizat din bare cu secțiune circulară, îmbinate prin nituire cu mici ove decorative. Blaturile porții din lemn sunt îmbinate cu friz median semicolonetă. În centrul fiecăruia, în chenare de ove și vrejuri sculptate sunt montate două panouri de grilaj Art Nouveau, care dau prețiozitate construcției.

Poarta și porțița clădirii montate pe stâlpi de zidărie sunt realizate din panouri de tablă în două registre decorative. Registrul inferior are dispuse pe orizontală poligoane cu chenare ambutasate. Registrul superior suprapune panourilor grilaje din bare de fier forjat cu frize marginale, pe verticală cu decor spiralat. În mijlocul panourilor același ornament formează medalioane scurte. Medalionul porțiței are ornamentul compus din inițialele proprietarului, „G.M.S.”. Este și aceasta o frumoasă realizare în fier forjat, de la începutul secolului al XX-lea.

Poarta imobilului de zidărie este montată pe golul dreptunghiular al zidului curții și are acoperiș din țiglă, vădind tradiția locală. Poarta este din grilaj de fier forjat, cu porțiță inclusă. Partea inferioară a grilajului, cu cele două frize decorative de ove și cercuri realizate prin forjare și legare este prevăzută în spate cu panouri de tablă spre a-i spori rezistența. În rest, grilajul este liber. Se păstrează și broasca în casetă dreptunghiulară cu mâner cilindric. Este și aceasta un produs de feronerie de la începutul secolului al XX-lea.

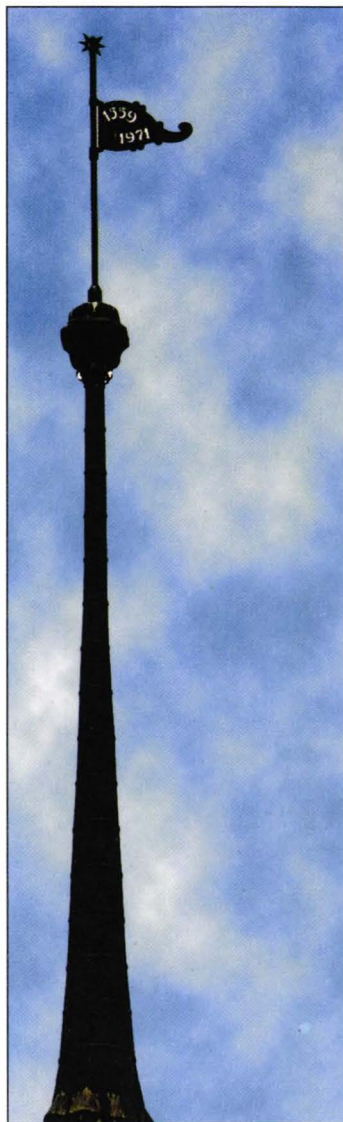
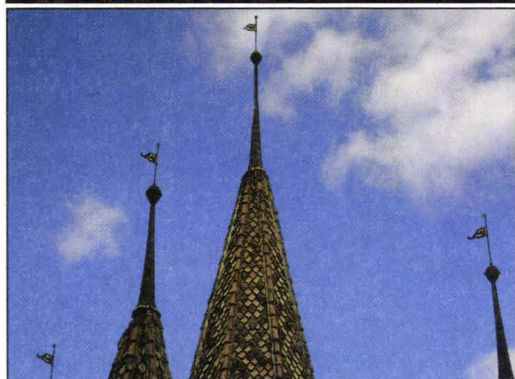
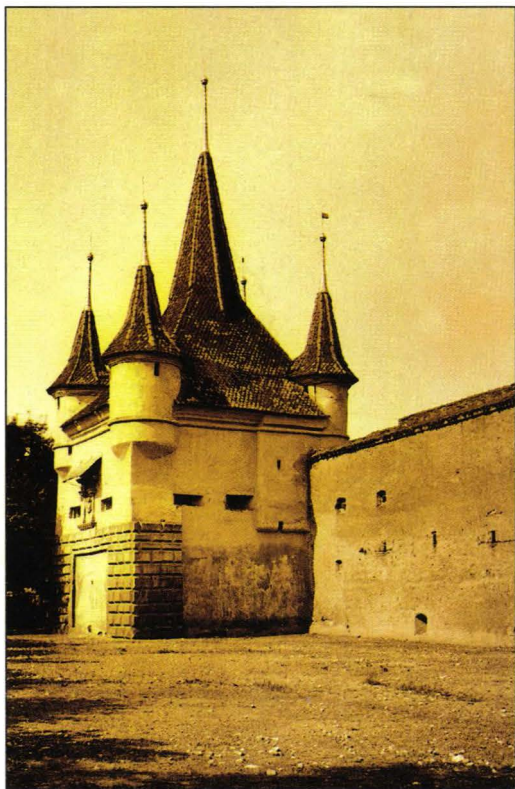

O frumoasă construcție cu etaj și turn, cu fronton din lemn curbat și traforat se profilează pe dealul din spatele său. Turnul (foarte asemănător cu cele ale construcțiilor de aceeași perioadă de pe strada Mureșenilor sau Bulevardul 15 Noiembrie) poartă în vârf un steag de vânt ce are traforat în câmp anul 1930 sub inițialele „A.B.” ale proprietarului. Aceleași inițiale le întâlnim și pe frontonul datat 1908 al casei de la stradă situată în dreapta intrării, cu o frumoasă plastică Art Nouveau în stucatură și cu cornișă acoperită cu țiglă.

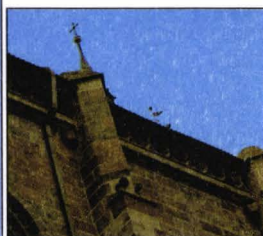
Gemurile pivniței poartă grilaje decorative, realizate din cercuri din bară de fier forjat montate prin sudare pe bare drepte, respectând și ele stilul construcției.

ORAȘUL INTERIOR

Construită în anul 1559, Poarta Ecaterinei lega cartierul Schei de cetatea medievală a Brașovului. Atât turnul central, cât și cele patru turnulețe de colț, au fost ornamentate cu steaguri de vânt pe frumoase suporturi cu bulbi profilați, terminați cu steluțe traforate. La începutul secolului al XX-lea, se mai păstrau doar două din cele cinci steaguri, așa cum se vede și în fotografia alăturată. La restaurarea din anii 1970-1971, când s-a refăcut structura interioară a turnului, s-au executat și steaguri de vânt ce respectă forma celor ce s-au păstrat și pe toate s-au traforat anului 1559 și 1971, indicând deci atât anul construcției, cât și cel al restaurării. Prezența lor pe turnuri întregeste imaginea de epocă a monumentului.

Cel mai vechi steag de vânt care se mai păstrează este cel montat pe coama acoperișului navei centrale a Bisericii Negre. Ancorat de un suport terminat cu decor globular, poartă pe el traforat anul 1694 și inițialele I.R. și P.B. Acesta a fost montat la terminarea lucrărilor de refacere a edificiului afectat grav de incendiul din anul 1688, și în urma căruia nu va mai fi cunoscut cu numele de Sfânta Maria, ci cu cel de Biserica Neagră.

Sub acest steag, la terminarea lucrărilor de restaurare cu prilejul sărbătoririi a 600 de ani de existență, în anul 1983, s-a montat un altul mai mic, pe care s-au traforat anii 1383 și 1983.

Se păstrează pe monument un suport din tablă terminat cu o tijă cu fleuron pe care este ancorat un frumos steag de vânt, cu latura superioară, dreapta, cruciată. În câmpul său, tarforat este anul 1751 și o rozetă indicând punctele cardinale.

Pe casa care adăpostește parohia evanghelică și arhiva Bisericii Negre, flutură un steag de vânt purtând anul 1776. Este ancorat de tija suportului de tablă cu bulbul profilat median. Același an 1776, este marcat și pe frontonul casei, în stucatură.

Situată în cea mai veche zonă a cetății, clădirea de aici păstrează o remarcabilă operă de feronerie, steagul de vânt de la 1769. Montat pe tija suportului cu bulb median, steagul de formă triunghiulară, are flamura cu latura superioară dreaptă, iar la capătul liber decorată cu un frumos fleuron din tablă ciocănită. Cealaltă latură a flamurei este ondulată. Câmpul, pe lângă anul 1769, frumos traforat, mai are înscrise cu goluri de dorn inițialele proprietarului, M.L. Sub inscripție și la capătul liber se află traforate și poansonate două frumoase rozete florale.

Casa mare, din zidărie, cu plan dreptunghiular, cu etaj, păstrează pe coama acoperișului un frumos steag de vânt cu suport, asemănător celor din colecția noastră, care poartă pe el traforat anul 1783 și inițialele G.G. După stilul arhitectonic, acesta a fost montat în anul în care s-a terminat construcția casei.

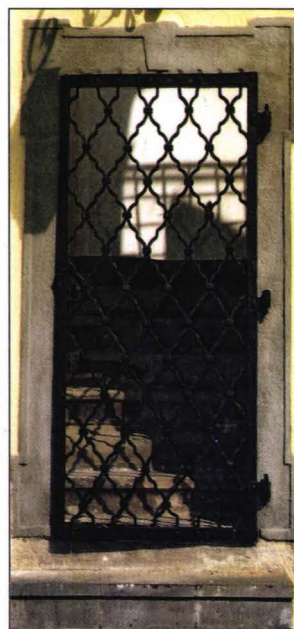
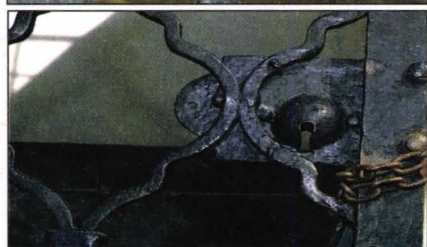
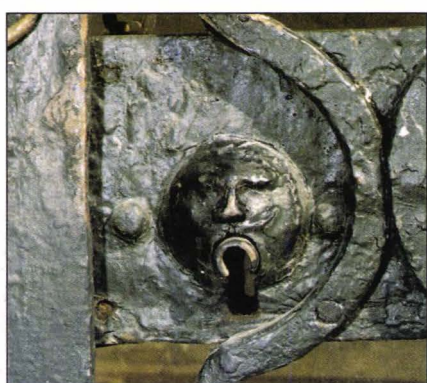
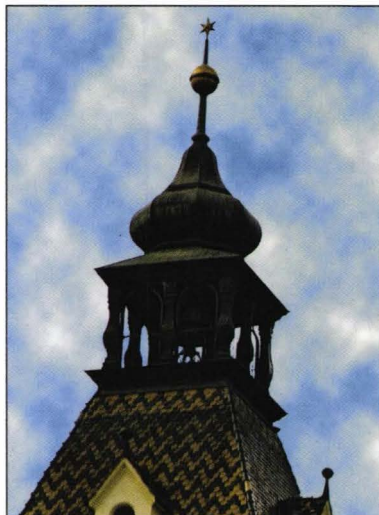
Casa din zidărie, cu latura mare la stradă, este deosebită prin plastica lucarnelor și a ocnitei centrale, dispuse deasupra cornișei acoperită cu țigle. Geamurile păstrează ancadramentele originale. Originală este și poarta din lemn cu porțiță mediană inclusă, montată în golul arcuit al zidului curții. Frontonul porții este decorat cu motivul solar specific, iar blaturile porții sunt realizate din scânduri dispuse pe orizontală. Feroneria porții nu mai există. În schimb, acoperișul este dominat de două frumoase suporturi de tablă terminate cu rozete, de care au fost ancorate steaguri de vânt, sub formă de cap de crocodil cu gura deschisă. Traforate în câmp inițialele proprietarului „F E” Întregul ansamblu a fost ridicat în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea.

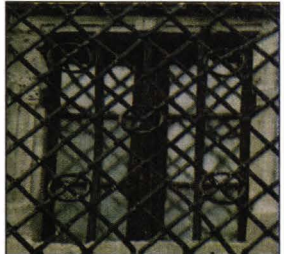

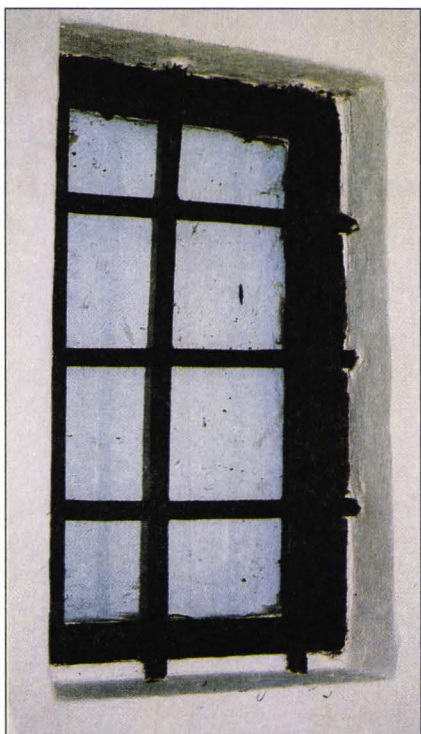
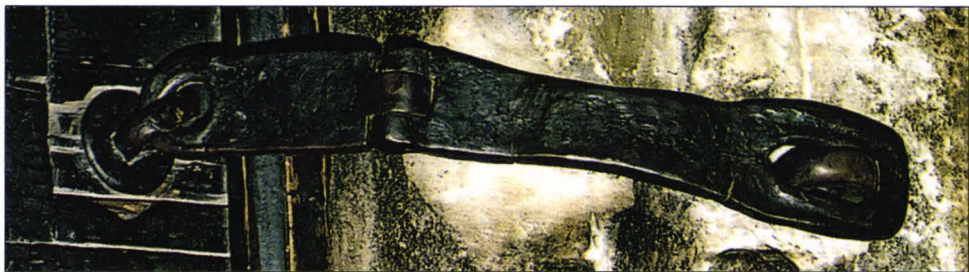
La imobilul de aici sunt montate două adevărate opere de artă ale meșterilor fierari din Brașov, singurele de acest fel din oraș. Cornișa mediană acoperită cu țiglă păstrează scocul ornamental din secolul al XVIII-lea. La cele două capete ale sale, scocul are montați doi dragoni încoronați, cu limba-săgeată scoasă și coada în spirală. Ei sunt sprijiniți pe două console din bară de fier forjat sunb formă de vrej în volută, terminat cu palmetă ciocănită aproape identice cu cele din catalog 200. Prezența lor completează extraordinar de frumos plastica barocă a clădirii. Și poarta a fost una specific brașoveană, dar acum se află într-o avansată stare de degradare, ca de altfel întreaga construcție.

268

Casa Sfatului din Piața Sfatului nr. 30

Cele mai multe și diverse produse ale breslelor care prelucrau fierul se păstrează montate pe clădirea, emblemă a orașului, Casa Sfatului, atestată documentar din anul 1420. Feroneria, însă nu este de atunci, căci numeroasele transformări la care a fost supusă a adus mereu alte creații ale genului în compoziția arhitectonică. Aspectul actual al clădirii datează din perioada anilor 1770-1774 când s-au efectuat lucrări de reconstrucție și adăugiri cerute de avariile pe care le produsese incendiul din 1689. Tot din această perioadă datează și loggia în stil baroc. Numai acoperișul turnului cu ceas a mai fost modificat în anul 1910.

Așadar, și documentar, nu numai stilistic, putem atribui feroneria exterioară și cea interioară perioadei 1770-1774.

Pe vârful acoperișului turnului înalt de 58 de metri a fost montat un glob din tablă, profilat prin forjare pe nicovală globulară din care pleacă tija ce susține steaua în șase colțuri. Atât globul, cât și steaua sunt îmbrăcate în foiță de aur, la fel cu limbile de la ceasul din turn, care se păstrează în colecție, catalog 81.

La geamul din încăperea construită în turn, peste bolta blănarilor ¹⁶⁸ destinată consiliului magistratului, s-a montat la lucrările din 1770-1774, peste ancadramentul renașcentist din piatră (gresie) un frumos grilaj realizat prin refularea și străpungerea barelor din fier forjat, iar pentru rezistență i s-au aplicat și cinci cercuri forjate în intersecțiile de forță.

Pe aceeași latură a turnului, dar la parter, acolo unde în evul mediu a funcționat închisoarea orașului, geamul mic a fost prevăzut cu grilaje puternice și spre interiorul încăperii și la exteriorul ei, realizat din bare în secțiune pătrată, refulate și străpunse.

La toate geamurile parterului au fost montate grilaje de aceeași factură, și anume din bare în secțiune pătrată forjate în matriță cu un traseu sinuos al liniilor romboidale, unite în puncte prin forjare și sudare la cald.

În același fel au fost confecționate și grilajele ușilor de la parterul clădirii și ale ușii mari din loggie, la etaj, cu singura diferență că aici elementele componente au fost și legate cu inele în șiruri paralele. ¹⁶⁹

Pentru închiderea acestor uși, au fost montate pe medianele ramelor frumoase broaște cu sistem sofisticat de închidere, opere de mare eleganță ale meșterilor brașoveni. Cea mai spectaculoasă dintre ele este broasca de la ușa din stânga a parterului. Caseta este lobată la capătul vizibil, iar șildul cheii globular are o frumoasă figură de mascaron prin gura căruia este practicat lăcașul cheii. ¹⁷⁰

La ușa pandant este montată o broască de aceeași formă, numai protuberanța globulară prin care intră cheia nu mai are plastica celeilalte, fiind simplă. Și ușa destinată accesului în clădire pe la pater, ușa principală, este prevăzută cu același grilaj, dar îi lipsește broasca. Se mai remarcă la aceste piese de feronerie globurile niturilor folosite la îmbinările grilajului cu ramele, nituri care au și un rol decorativ, alături de balamalele puternice, cilindrice, cu aplice de prindere cu decor poansonat. Grilajul ușii centrale are aplica de montare a blamalelor centrale decorată cu bandă de linii frânte, executate cu dălțița, în centrul fiecărui triunghi creat fiind aplicat un

poanson mic circular. Pe latura care leagă aplica de corpul balamalei, liniile răsfrânte sunt intersectate, creând decorul de formă romboidală cu centrul marcat de micile cercelete poansonate. Îmbinarea acestor elemente ornamentale de bază cu forma benzilor de grilaj, cu broaștele montate, ca și dimensionarea lor, creează frumoase efecte de umbră și lumină și vădesc grija pentru detaliu a meșterilor făurari și completează fericit plastica barocă a construcției.

La grilajul ușii mari dinspre loggie, la etaj, este remacabilă broasca montată la îmbinarea frizelor verticale a celor două panouri ce compun grilajul. Este o broască solidă, dublă, cu sistem de închidere manevrat și cu clanța interioară și cu cea exterioară. Caseta broaștei are partea vizibilă lobată și șildul cheii presat în matriță, ciocănit și ondulat pe mici nicovale, obținând astfel aspectul unei frumoase aplice-mascaron de factură barocă. Remarcabile sunt aici și clanțele cu tije drepte în unghi și partea activă lățită prin forjare și ciocănire sub forma unor elegante frunze cu caneluri.

Și geamurile de la etajul clădirii, ca și la balustradele celor două scări care urcă în loggie sunt montate grilaje, mai simple decât cele de la parter, dar și ele opere ale meșterilor artiști în prelucrarea fierului.

Și în interiorul clădirii se găsesc câteva piese de fierărie de mare valoare artistică.

Întâi ghinturile și balamalele care întăresc ușa de la etaj spre scara de legătură cu parterul, pe care le considerăm anterioare perioadei 1770-1774. Ușa este montată în golul cu ancadrament Renaștere și aparține perioadei când s-a și extins etajul 1515-1528¹⁷¹.

O altă piesă extrem de valoroasă prin realizare și vechime este ușa fostei săli de consiliu, sală construită conform documentului în anul 1420. Considerăm că și ușa ferecată montată în ancadramentul din piatră în stil Renaștere este din aceeași perioadă. Se remarcă terminațiile foilor de tablă folosite la îmbrăcarea blatului din lemn, frumos ondulate prin ciocănire și prinse cu nituri cu capul circular aplatizat, dând imaginea unei dantelării de metal. Sistemul de blocare a ușii a fost inițial broasca cu cheie, după cum se vede din șildul cheii, realizat din tablă groasă cu decor vegetal forjat și ciocănit ca și marginile foilor de tablă, și prins de blat cu aceleași nituri cu cap aplatizat.

Și balama mediană de fixare, aplicată pe exteriorul ferecăturii este montată prin două nituri decorative cu cap romboidal și se ancora de cârligul prins în zidărie printr-un lacăt mare, de formă dreptunghiulară, astăzi dispărut. Considerăm că această balama a fost montată într-o perioadă mai târzie decât ansamblul, căruia trebuia să-i sporească sistemul de siguranță.

Cu ocazia lucrărilor de refacere a construcției din anii 1770-1774 la mica încăpere din holul spre scara în spirală s-a montat feronerie la ușă și la geam. Pe ușa din lemn s-a montat o broască cu un șild frumos, baroc și un foarte elegant mâner-frunză, presată în matriță. Deasupra lui s-a montat o balama funcțională cu gol de prindere de inelul din tocul ușii, iar blatul median, a fost ferecat cu balamale solide prinse în nituri. Geamul mic a fost prevăzut cu grilaj din bare drepte forjate.

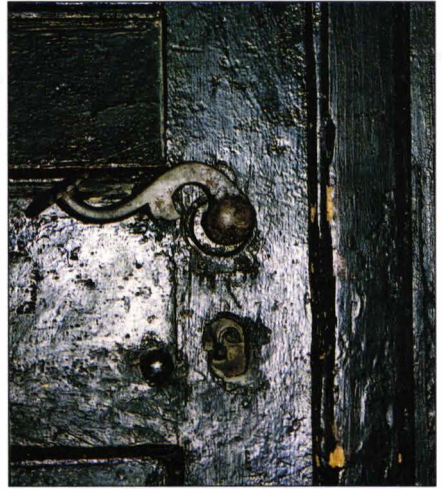
În Piața Sfatului numărul 27 se poate admira și astăzi „cea mai frumoasă casă din Brașov”.¹⁷², construită la începutul secolului al XVII-lea pe locul uneia mai vechi. Ea a aparținut, după cum ne indică și blazoanele în stucatură ce străjuiesc balconul, familiei Herbetsheim, apoi în 1767 a devenit proprietatea orașului care a stabilit aici reședința Comandamentului garnizoanei. În secolul al XIX-lea clădirea a avut alte destinații, printre care și sediul Casinei române între anii 1835-1841¹⁷³. În secolul al XX-lea aici și-a avut sediul Societatea de științe medicale și biblioteca ei, apoi pentru aproape un deceniu și biblioteca Institutului Politehnic Brașov.

Se remarcă la această construcție balconul susținut pe console din fier forjat. Confectionat din bare de fier dispuse vertical, balconul are frontal terminația în friză de spirale și un medalion central sub formă de rozetă florală. Cele patru console ale balconului sunt din bare de fier în secțiune pătrată, îndoite în unghiuri drepte retrase spre zidărie. Este realizat la mijlocul secolului al XIX-lea, când clădirea a fost refăcută și este foarte asemănător cu cel al casei de pe strada Lungă numărul 71, datat 1859.

Imobilul de la stradă datează de la mijlocul secolului al XVI-lea după anul 1550 săpat în ancadramentul Renaștere al ușii de acces la etaj. Ușa de aici este și ea de aceeași perioadă, având blatul din lemn ghintuit cu piroane cu floarea globulară. Șildul cheii și clanța închizătorii sunt însă de secol al XVIII-lea. De la încuietorea de secol XVI se mai păstrează doar șildul cheii ornamentat numai marginal și prins cu nituri cu floarea aplatizată. Tot de atunci este și mânerul de manevrare a ușii, din bandă de fier cu capetele prinse în aplici.

Șildul din secolul al XVIII-lea este ciocănit, presat pe nicovale globulare, având aspectul unei frunze elaborate. Deasupra sa, într-o aplică dreptunghiulară este montată clanța cu tija ondulată ușor și mâner circular presat în matriță. Grilajele de la ferestre montate pe ancadramente Renaștere pot fi la fel de vechi ca și casa.

Poarta de aici, practică în gol de zidărie curbat superior se compune din două blaturi cu frizuri mediane, împărțite în două registre prin dispunerea scândurilor. La îmbinarea registrelor se păstrează o frumoasă clanță-buton floral cu vrej cu frunză stilizată și butonul globular de manevrare a porții de secol al XVIII-lea.

Casa cu plastică barocă păstrează și poarta specific brașoveană, din lemn, cu frontonul arcuit și cu decor solar. Porțița este inclusă pe laterala blatului, pe care scândurile sunt dispuse în unghi, formând un decor geometric ace de brad. Friza terminală a blatului este profilată, simplă. Porțița mai păstrează butonul de manevrare de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, realizat prin presare în matriță și ciocanul de poartă unic ca formă. Este realizat prin aplatizarea și răsucirea ușoară a barei de fier forjat la partea activă. Se mai păstrează bosa și frumosul șild al cheii.

Poarta originală montată în golul zidăriei gangului de intrare întregeste plastica fațadei. Are portița inclusă median. Decorul porții este dat frontonul solar, frizele terminale cu decor romboidal în relief, iar blatul median cu scânduri dispuse pe orizontală. Portița păstrează clanța cu mânerul din bară ușor arcuită și terminație ovală presată în matrită. Șildul cheii, din tablă ciocănită și poansonată are terminația în fleuron. Aceste piese se înscriu în șirul celor produse de fâurarii brașoveni de la sfârșitul secolului al XVIII-lea.

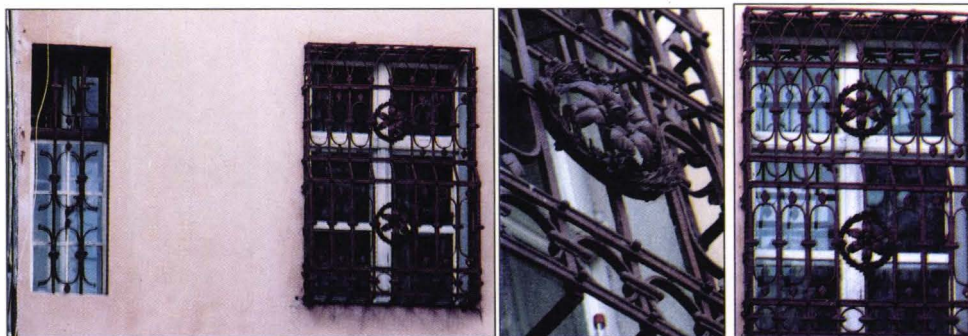
Accesul în clădire se face prin această ușă din panouri de lemn cu decor geometric - romburi - dispus în două frize terminale pe orizontală, iar pe blatul median, pe verticală. Ușa are șildul cheii și mânerul broaștei, vrej elegant arcuit, realizate în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. Păstrează și butonul de manevrare a porții.

Una dintre cele mai vechi construcții de pe strada Nicolae Bălcescu este cea de la numărul 10. Aflată într-o avansată stare de degradare, păstrează încă plastica barocă a ferestrelor, poarta din lemn specifică epocii și un frumos steag de vânt, cu suportul profilat median și terminat cu stea. Flamura trforată, cu marginile ondulate are înscris în câmp inițialele I.A.E. I.E. și anul 1802.

Poarta din lemn cu frontonul arcuit urmând arcul zidăriei, are portița inclusă median, cu blatul având același decor cu cel al porții, casetat. Păstrează clanța broaștei și șildul cheii, opere ale meșterilor din ultimele decenii ale secolului al XVIII-lea.

La geamurile imobilului de zidărie au fost montate în secolul al XIX-lea frumoase grilaje din bare în secțiune pătrată forjate și nituite, între care s-au prins prin legare benzi ornamente circulare, ove și median medalioane florale, ciocănite și probabil și aceste grilaje au fost montate la refacerea construcției din anul 1827.

Casa de la această adresă conservă plastica barocă a sfârșitului de secol al XVIII-lea și din primul deceniu al secolului al XIX-lea. Ancadramentele ferestrelor de la parter au marcat pe medaliaoanele centrale anul 1806. Casa a adăpostit Orfelinatul de fete creat de Thomas Tartler, instituție ce a și dat numele străzii – Strada Orfanilor, menținut până către anul 1945. Poarta ei este foarte bine conservată. În golul arcuit al zidăriei gangului de intrare s-a montat poarta de lemn, ghintuită, cu porțița inclusă median. Frontonul are o dispunere în unghi a scândurii, blatul median o îmbinare ce dă frecventul ornament romboidal. Pe porțiță îmbinarea scândurilor este aceeași ca și la fronton și se mai păstrează. Ciocanul de bătut în poartă, fără bosă și un frumos buton de manevrare a porțiței. Ambele piese de feronerie aparțin sfârșitului secolului al XVIII-lea.

Poarta din lemn, cu frontonul arcuit și cu decor solar din dispunerea scândurilor mai păstrează pe jumătate din discul soarelui leul din blazonul inițial și cifrele 18⁷⁴ din anul ce era sculptat (1825). Portița inclusă median, cu terminație arcuită, are ca și blatul porții scândurile dispuse orizontal. Este o frumoasă poartă specifică orașului, ghintuită. Din vechea feronerie se mai păstrează doar butonul de acționare a portiței, cu decor floral, realizat prin presare în matriță, din primele decenii ale secolului al XIX-lea.

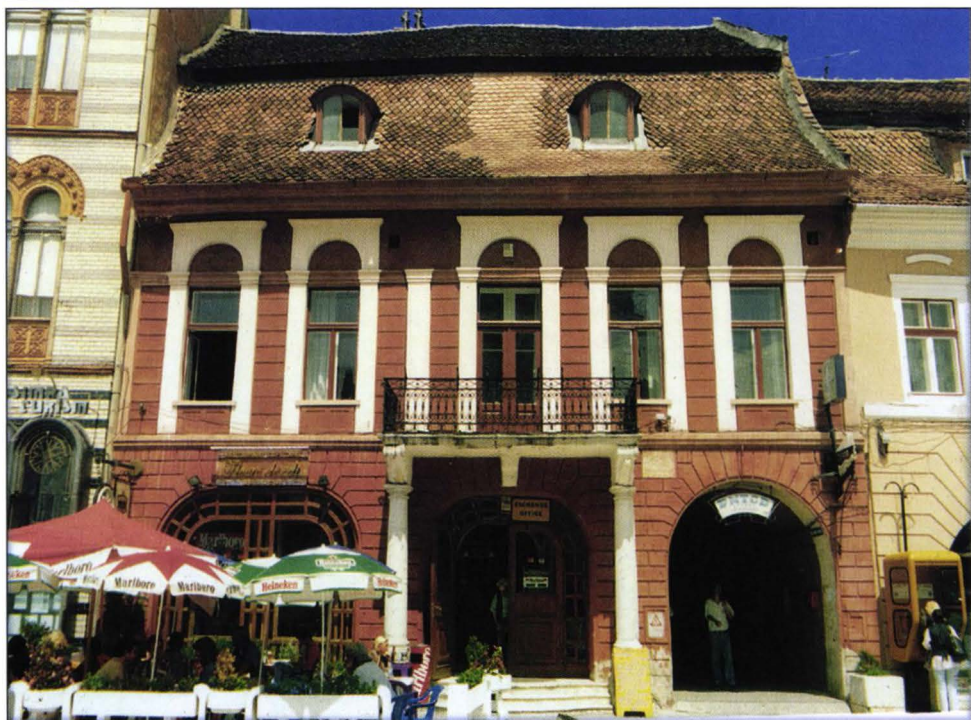

Plastica barocă a clădirii și structura sa – planul dreptunghiular, pe două nivele, cu latura mică la stradă și intrarea prin gang peste care începe elevarea etajului, este tipică pentru Brașov. Aici, datorită așezării între dealuri care nu au permis prea mult extinderea pe orizontală a orașului, construcțiile au fost gândite de municipalitate, prin „inginerul orașului” a se așeza cu latura mică la stradă. Acest gen de case cu gang sunt proprii întregului perimetru construit al orașului, mai ales în secolele XVIII-XIX.

Poarta, practică în golul arcuit al zidăriei, este confecționată din panouri de lemn, dispuse în joc vertical și orizontal, cu fronton curbat, are porțița inclusă pe laterala dreaptă. Nu mai păstrează feronerie specifică, dar în zidăria golului, în dreapta se mai păstrează pitoresc, plăcuța din tablă cu inscripția realizată prin presare în matriță, încadrată de ramă de lemn care ne amintește că aici a avut cabinet de consultații doctorul Zeidner: „Dr. R. Zeidner Ord. 9-12 3-5”. Este firma doctorului Rudolf Zeidner pe care îl găsim ca susținător, sponsor al Muzeului Săsesc al Țării Bârsei în anii 1923-1924¹⁷⁵. În aceeași perioadă. Îi întâlnim pe lista sponsorilor pe Grigore Antipa și Tigara Samurcaș.

281

Piața Sfatului nr. 6

Casa construită încă din secolul al XVIII-lea, a avut o plastică barocă, rococo, care la refacerea din 1827 a trecut într-una clasicistă¹⁷⁶.

La fațadă se remarcă balconul sprijinit pe coloane cu capitele corintice a cărui feronerie a fost executată și montată în 1827. Operă de meșter, elegantă, compusă din trei frize, îmbină elemente geometrice și vegetal-stilizate, într-o formă vioaie, ușoară, dantelată.

Clădirea de la această adresă se înscrie în grupul de case vechi, scăpate de incendiul din anul 1688. În dreapta, în curte, accesul pe scara pentru etaj se face printr-un mic gang al scării, cu bolta pe arce frânte, ceea ce îi trădează vechimea - secolul al XVI-lea. Fațada a fost des refăcută. În curte se păstrează pavajul de secol XIX¹⁷⁷. Odată cu schimbarea pavajului s-a schimbat și poarta, care și-a păstrat doar golul curbat al zidăriei. Panoul de lemn a fost înlocuit cu panouri de grilaj. În locul frontonului solar acum s-a montat un fronton care în medalion central sugerează un coș cu flori și are inițialele I.R. ale proprietarului de la acea dată, iar pe laterale vrejuri forjate, despicate, ondulate prin forjare în matriță și prelucrare pe nicovale speciale, cu flori decupate având caliciul suprapus prin nituire. Panourile mobile ale porții îmbinate cu friz median se compun din două registre decorative, de vrejuri împletite și flori nituite la îmbinări. Prinderea în zidărie este cu balamale mascate de ornamente din tablă subțire pe care s-au montat flori ca cele de pe vrejuri. Frizul central, compus din chenarele de la îmbinarea celor două panouri sunt decorate ca și părțile de prindere în zidărie, iar pe registrul superior sunt montate două broaște în casete dreptunghiulare, cu un mâner cilindric și ele din a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

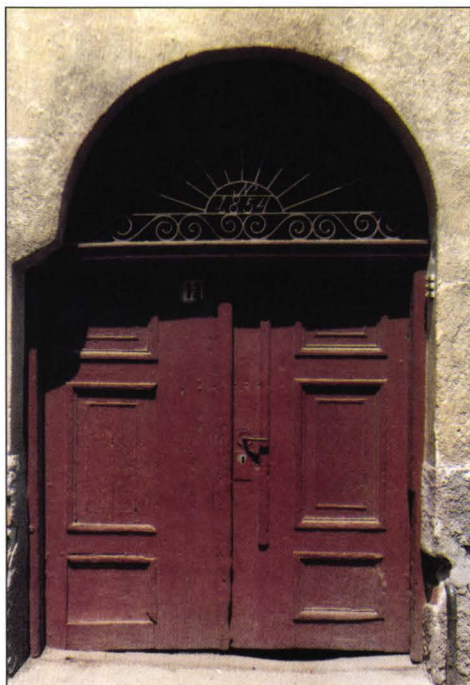
Și în acest caz, casa este mult mai veche decât pavajul¹⁷⁸ și poarta de grilaj a înlocuit-o în secolul al XIX-lea pe cea originală de lemn.

Grilajul este unic în peisajul orașului. Poarta se compune din două panouri mari, îmbinate printr-un friz central vertical profilat, cu capitel, pe care s-au montat două medaliaoane circulare florale, presate în matriță. În golul arcuit al zidăriei, frontonul porții are o compoziție interesantă, pe două registre în arc. Inferior doi grifoni afrontați cu terminații de vultur susțin cu câte un șarpe care le iese din guri un scut. În spatele lor câte o lebădă pregătită să-și ia zborul și vrejuri cu flori, sunt ornamente remarcabile nu numai ca realizare de feronerie, dar și ca simbolică – grifonul fiind simbolul înțelepciunii și al vigilenței. Apoi, policromia reliefează această compoziție, care este prelungită de balustri forțați cu decor cu vrejuri mici în volute, ce ocupă registrul superior al frontonului.

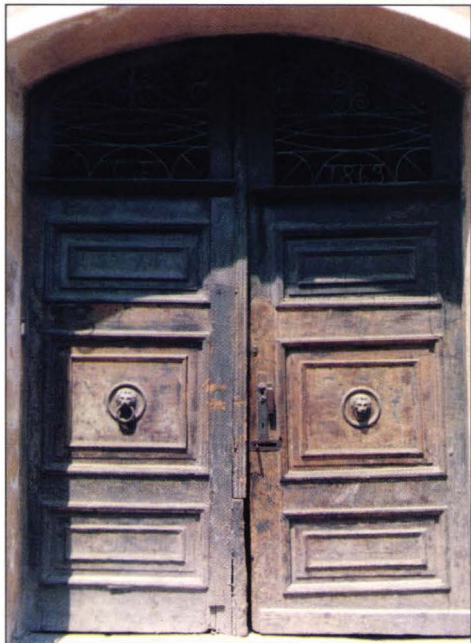
Câmpul median al panourilor porții este compus din balustri terminați fiecare cu fleuroni la partea superioară întrerupți de friză de rozete. Partea inferioară a panourilor porții are decor traforat în casete pline, din tablă, îmbinate cu rozete ca cele de pe frizul vertical. Portița inclusă, păstrează broasca, dar clanța a fost înlocuită.

Și la acest imobil poarta originală din lemn a fost înlocuită cu una din grilaj de fier forjat, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Grilajul de aici este contemporan cu cel de pe strada Sfântul Ioan numărul 24 (catalog 282) și foarte asemănător cu acesta. Și în realizarea lui s-au utilizat toate operațiile aplicate în prelucrarea fierului. Forjare, despicare, ciocănire, forjare în matriță, îmbinare prin forjare la cald sau prin legături, împletiri, ondulări pe nicovale mici speciale, obținându-se astfel o compoziție a panourilor și frontonului extrem de ornamentală. Broaștele cu casete dreptunghiulare pe ambele panouri, mai păstrează și ele câteva din aplicațiile ornamentale și o clanță cilindrică.

La poarta acestui imobil frontonul este realizat din grilaj dispus radial, iar în discul solar inițiala „N.” și anul 1854. În partea superioară a frontonului, centrate inițialele „I.M.”. Decorul solar este înscris într-un chenar lobat, iar la partea de îmbinare cu blatul de lemn al porții, chenarul este realizat din spirale evolutive de sens contrar.

Întreaga poartă a imobilului are o compoziție artistică interesantă, îmbinând ornamentația de grilaj cu cea de lemn.

Frontonul arcuit este realizat din grilaj dispus pe trei registre orizontale. Registrul superior realizat prin îmbinare forjată la cald de bare în volute, urmat de cel median din bare ovoidale intersectate, iar registrul de la îmbinarea cu partea din lemn, cu semicercuri din bare secțiune pătrată, poartă inițialele proprietarului C.F. și anul 1863.

Panourile porții din lemn au decor în casete profilate, iar în registrul median, doi mascaroni prin gurile cărora trec inelele - ciocan de poartă, din care se mai păstrează unul singur.

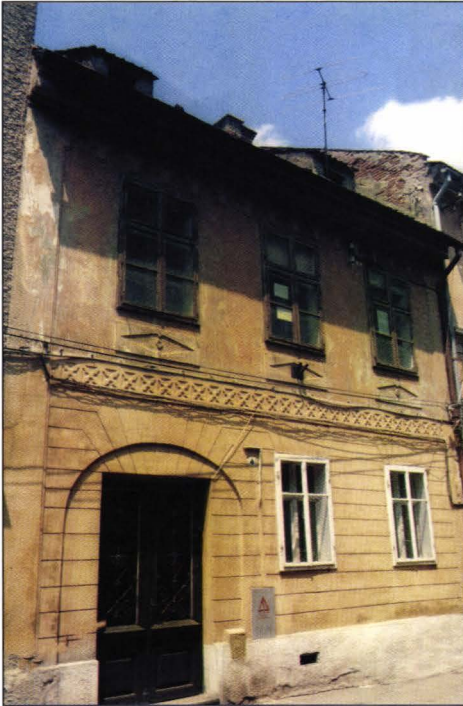

Casa cu plastică barocă are poarta situată la gangul de la intrare, din blaturi de lemn profilate geometric. Frontonul ușor curbat este din fier forjat, semiove intersectate, compoziție din ultimul sfert al secolului al XIX-lea.

Imobilul conservă pe lângă pavajul de secol XVIII-XIX și o frumoasă poartă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, al cărei fronton este realizat din bare de fier forjat, în acolade intersectate cu terminațiile unite prin forjare la cald, în matriță, în fleuroni.

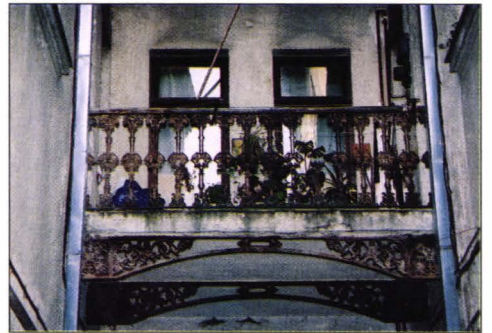
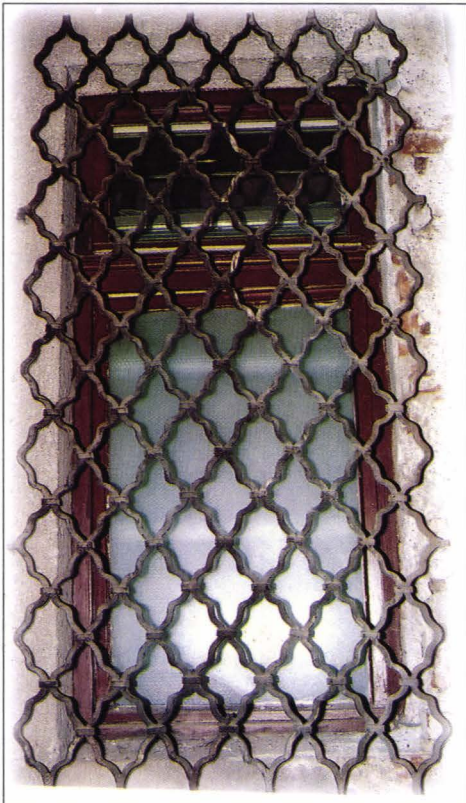

Un imobil foarte frumos, cu fațada refăcută, păstrează plastica neorenaștere și poarta gangului de intrare din panouri de lemn cu decoruri ce îmbină elemente geometrice rezultate din dispunerea scândurilor și fronton din grilaj, ușor arcuit. Bare din fier forjat arcuite și îmbinate la capete prin sudare, formează frumoase ove cu medalioane centrale circulare. Cel din stânga frizului median al porții poartă inițiala E., celălalt nu mai există. Aceste ove prelungi sunt dispuse în mijlocul unui chenar din cercuri și vrejuri-volute. Și poarta, ca și fațada datează din a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Casa de aici este veche, secolul al XVIII-lea, cu plastică barocă în stucatură și cu toate atributele caselor tipice de Brașov. Poarta cu grilaj, situată la gangul de intrare este mai nouă decât clădirea cu mai bine de un secol. Structura de rezistență a porții este din lemn. Blaturile mediane, până la jumătatea înălțimii, din panouri de grilaj, cu balustri intersectați în unghi drept, pe care s-au montat prin forjare spirale evolutive de sens contrar. La îmbinarea spiralelor cu balustris-aufolosit, prin nituire, elemente florale, presate în matriță.

O casă mare, impunătoare, cu elemente de arhitectură neoclasică, conservă câteva piese de feronerie, de valoare artistică deosebită și pavajul de sfârșit de secol XVIII identic cu cel de la etajul Casei Sfatului ¹⁷⁹.

Poarta de la intrarea în gangul cilindric este o realizare pe cât de masivă, pe atât de frumoasă cu aspect de dantelărie, purtând pe frizul ce desparte frontonul de blaturile porții inscripționat numelui proprietarului și anul 1866. Depunerile de praf fac ilizibil numele scris alături de an. Frontonul curbat are un chenar marginal de volute înscrise în semicercuri intersectate, iar central în semidisc, vrejuri în volută, intersectate în medalion trilobat.

Blatul porții este compus din două părți îmbinate cu friz median în torsadă. Câmpul blaturilor are ornamentica pe două registre întrerupte de friză orizontal-mediană cu inițialele S.B.R. pe ambele blaturi. O superbă broască cu casetă trilobată și șildul cheii în relief presat completează ornamentația acestui portal.

În curte, la mijlocul gangului, s-a montat un alt portal de grilaj, de altă factură tehnică decât poarta, realizat din panouri mai mici, cu decor în benzi de spirale evolutive de sens contrar.

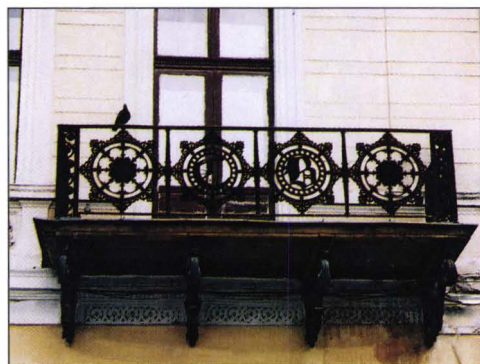
La limita dintre gang și curtea interioară, un alt grilaj de o finețe deosebită umple golul zidăriei. Compus din patru panouri verticale, care au în partea inferioară o friză de rozete cu șase despărțituri, realizate din bare cu secțiune pătrată așezate pe cant și urmate de câmpul central al blaturilor format din balustri cu terminații în fleuroni, între care median s-au forjat spirale evolutive. Frontonul porții este deosebit de decorativ și delicat, din bare subțiri semicirculare cu terminații ondulate, prinse între ele cu spirale, iar central o friză de volute dispuse simetric pe axul median, legate cu bandă și terminate cu un foarte elegant fleuron cu mijlocul spiral supraînălțat. Remarcabile sunt și aici casetele închizătorilor, dreptunghiulare, cu clanțe cilindrice profilate, specifice finelui secolului al XIX-lea.

Interesant este și un grilaj la parter în imediata apropiere a portalului median, de factura celor de la ferestrele parterului Casei Sfatului, de secol XVIII. Acest grilaj, pavajul existent, portalul dinspre curtea interioară vădesc câteva etape de construcție a imobilului. O fază de secol al XVIII-lea, o fază de mijlocul secolului al XIX-lea (1866) și una mai nouă, de sfârșit de secol XIX.

Contemporane cu poarta de la intrare, 1866, sunt consolele balcoanelor de la etaj și feroneria acestora, vizibile în curte.

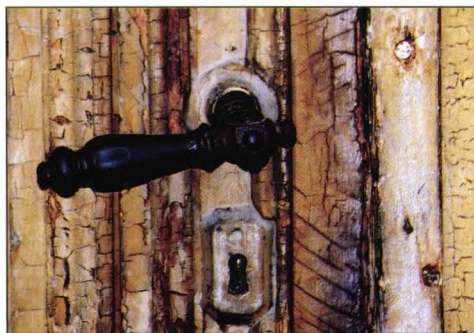
La balconul etajului se remarcă grilajul Art Nouveau, executat din bare forjate, ondulate, terminate pe orizontală în spirale, care dispune una sub alta formează frumoase frize verticale de volute și împletituri foarte elegante. Marginea superioară a grilajului este evazată și ușor înălțată, cu decor în bandă continuă de rozete.

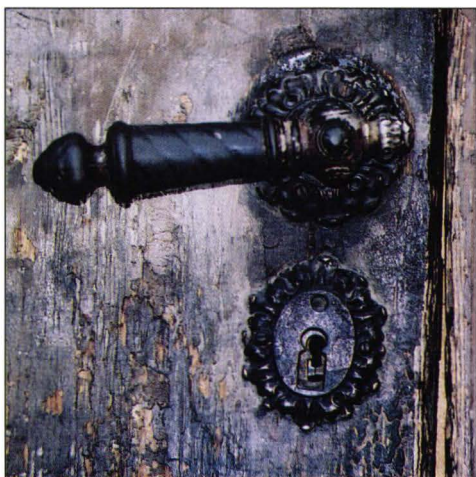
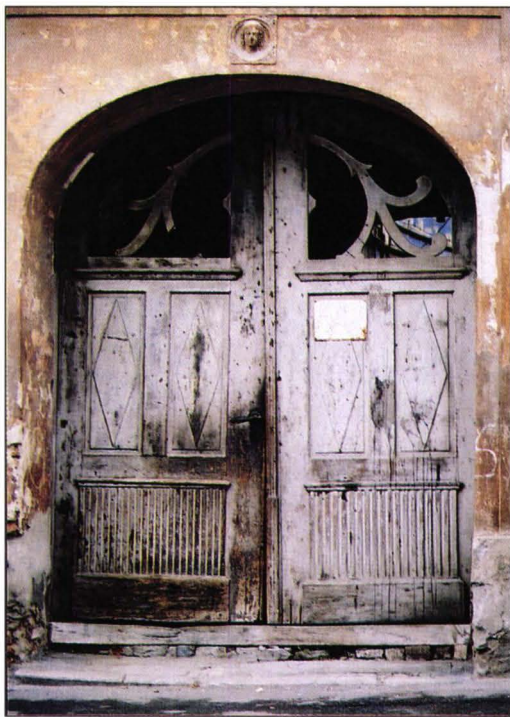
Casa are fațada neorenascentistă, dar interiorul pe bolți cu arce vădesc vechimea ei mult mai mare (secolul XVII-XVIII). La refacerea fațadei, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea s-a montat și o nouă poartă din lemn, caracteristică epocii și un balcon frumos, pe console din fier forjat, foarte asemănătoare celor de la galeria clădirii din curtea de pe strada Brâncoveanu numărul 16, datat 1861. Grilajul balconului, montat în aceeași perioadă cu cel de la casa din Piața Sfatului numărul 18, se compune din chenar din bară în secțiune pătrată partajat în patru casete cu balustri cu profile mediane. În fiecare casetă este dispusă câte o rozetă cu câte patru axe intersectate central, formând lobi florali, axele cu terminațiile în cercul exterior al rozetei, în fleuroni uniți cu spirale. Rozetele din casetele mediane au realizate în fier forjat inițialele proprietarului I. și B.

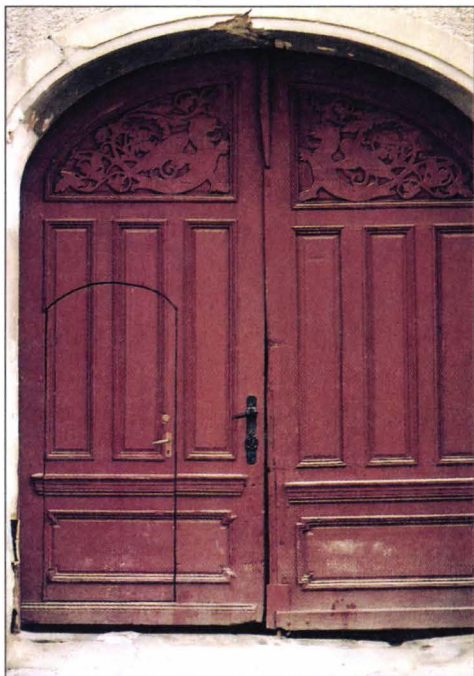
Fațada neoclasică a clădirii are deasupra porții în zidărie un frumos balcon pe console cu grilaj cu balustri de susținere, operă a făurarilor din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Construcția cu această fațadă este și ea mult mai veche, situație întâlnită în toate cazurile din perimetrul pieței.

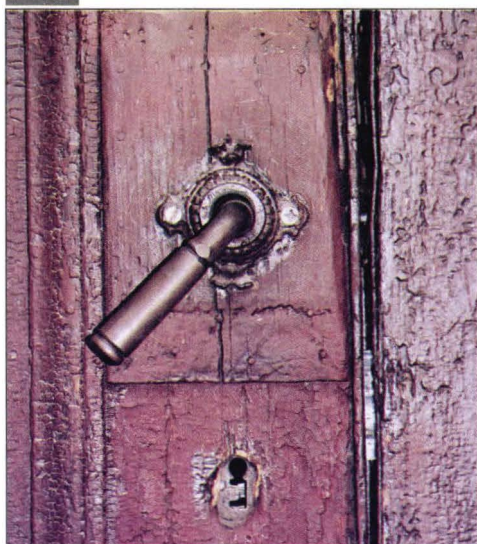
În anul 1871, la imobilul acesta s-a înlocuit poarta veche, cu una nouă, în stilul epocii, din lemn, cu fronton arcuit, traforat artistic și datat (1871), cu blaturile casetate, cu chenare canelate, întrerupte de butoni circulari. Poarta păstrează un foarte frumos mâner al clanței, realizat prin forjare în matriță, terminat cu profil globular și în unghi drept cu scoaba de montare. Șildul cheii este o casetă dreptunghiulară cu colțurile rotunjite, din tablă presată.

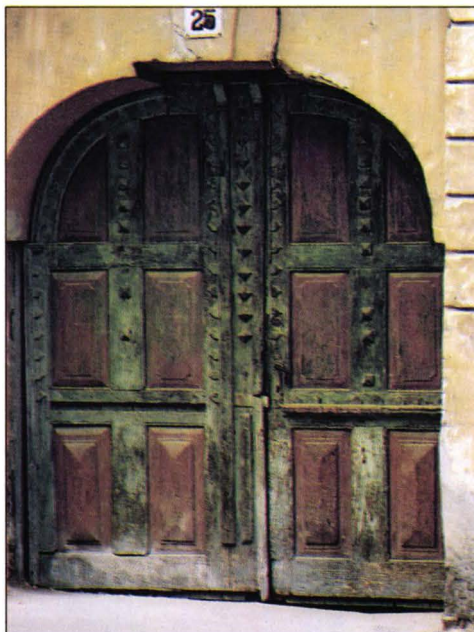
Poarta de lemn cu frumos fronton traforat, păstrează și ea clanța aproape identică cu cele de la imobilul cu numărul 46 de pe aceeași stradă. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea s-a refăcut nu numai poarta, ci și fațada casei.

Pe poarta tradițională, refăcută în ultimul sfert al secolului al XIX-lea, s-a montat și broasca cu clanța cilindrică prinsă prin aplică cu șildul cheii marcat de relief poansonat, terminat în fleuron. Remarcabil este și frontonul arcuit al porții, din trafor de lemn prins pe panou, având reprezentări în câmpuri de vrejuri de acant doi grifoni.

Poarta de lemn, refăcută în secolul al XIX-lea, mai conservă mânerul clanței cilindric cu profile și aplica lui de prindere. Șildul cheii nu mai există.

Poarta de lemn, în gol arcuit de zidărie cu blaturi cu decor geometric realizat prin dispunerea casetelor de lemn, are un frumos șild al clanței și cheii din tablă presată și poansoantă, cu elemente decorative vegetale în relief. Clanța este cilindrică, simplă. Și acestea sunt produse de feronerie din ultimele decenii ale secolului al XIX-lea. Întreaga poartă imită prin compoziție și cromatică porțile ferecate.

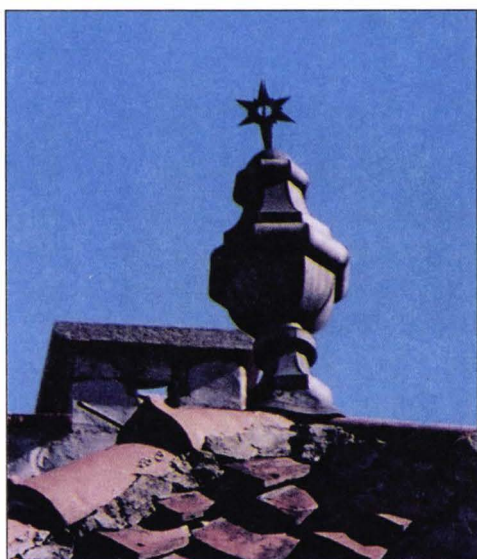
Poarta acestui imobil, în gol de zidărie curbat, este de dimensiuni reduse, apropiate de cele ale unei uși. Întâlnim destul de des astfel de porți la imobilele de pe străzile vechi, unde spațiul de construcție a fost foarte judicios folosit. Are însă un farmec

deosebit, căci, pe dimensiuni reduse respectă compoziția plastică a porților specifice. Frontonul decorat cu motiv solar (a suferit o intervenție în zilele noastre, o tăietură pentru montarea unui mic geam, în scopul luminării gangului de la intrare). Blatul are porțița inclusă, iar panourile mediane sunt decorate cu scândură dispusă orizontal.

Se mai păstrează vechea feronerie – clanța cilindrică cu șild simplu, alungit pentru lăcașul cheii. Butonul circular de manevrare a porțiței este turnat fără ornament. Și aceste piese aparțin deceniilor de final de secol al XIX-lea.

301

Strada Republicii nr. 17

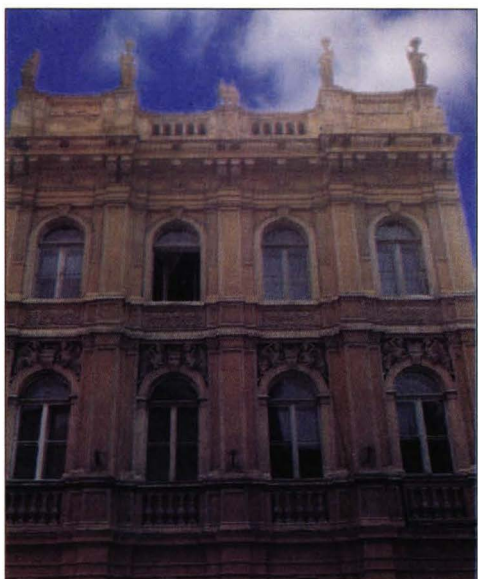

Imobilul de aici este între cele mai vechi care s-au conservat pe această stradă. Contraforții îi trădează vechimea, secolul al XVII-lea. Se păstrează pe acoperișul în patru ape un frumos ornament, stea cu șase raze, având discul decupat prins pe suportul profilat, operă a meșterilor fierari din secolul al XVIII-lea.

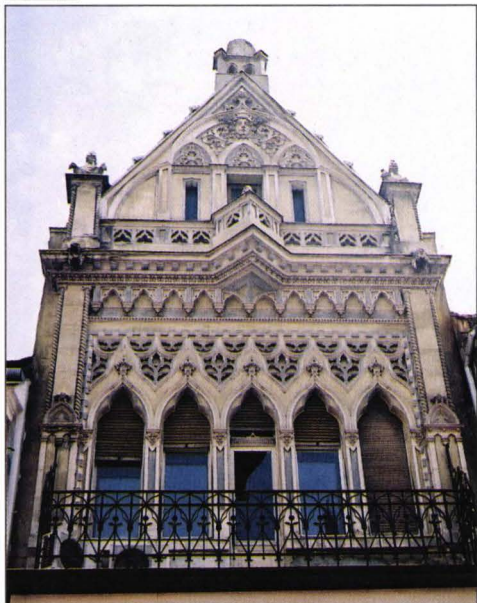
Prezentăm aici detaliu al singurei piese de feronerie care se păstrează, butonul de manevrare a porțiței de lemn, pentru că el trădează vechimea acestei porți – sfârșitul secolului al XVIII-lea. Este realizat prin prelucrarea pe nicovală globulară a tablei, presarea sa marginală și aplicarea nitului cu rozetă.

Ornamentul vegetal este compus din benzi încrucișate cu terminații în fleuroni.

Un foarte frumos edificiu, cu plastică neorenaștere remarcabilă, aparținând ultimului deceniu al secolului al XIX-lea, are o poartă care respectă regulile locale. Prinsă în portal de zidărie arcuit ce are dispus median un medalion cap de leu de factură Renaștere germană, poarta se compune din fronton de grilaj din benzi forjate intersectate cu fiecare intersecție marcată de rozete florale.

Blaturile de lemn, casetate, se îmbină în balustru median cu decor vegetal în bandă sculptată. Clanța broaștei este o frumoasă compoziție de frunze de acant, ondulate peste mânerul cilindric.

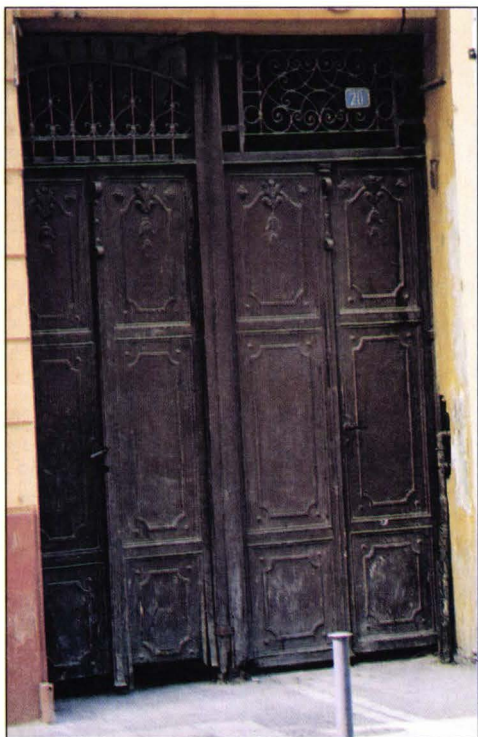

La construcția neogotică, plastica fațadei este completată de grilajul balconului, feronerie ușoară forjată, îmbinată prin sudare cu panourile laterale supraînălțate. Este o creație plastică a făurarilor de la sfârșitul secolului al XIX-lea.

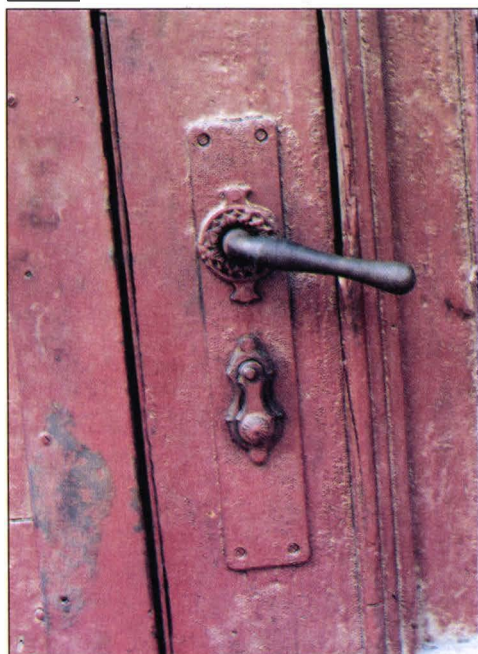

Construcția de aici a avut destinația de casă de comerț. Inscripția de pe fronton situată sub inscripția în relief înscrisă în coroană de palmete ne indică exact acest lucru: „Casa de mărfuri de încălțăminte <Ciocanul de Aur>”. Și aceasta este o construcție relativ nouă, cu plastică Art Nouveau. Poarta din lemn, cu panouri de grilaj are același stil, specific sfârșitului de secol al XIX-lea și primului deceniu al secolului al XX-lea.

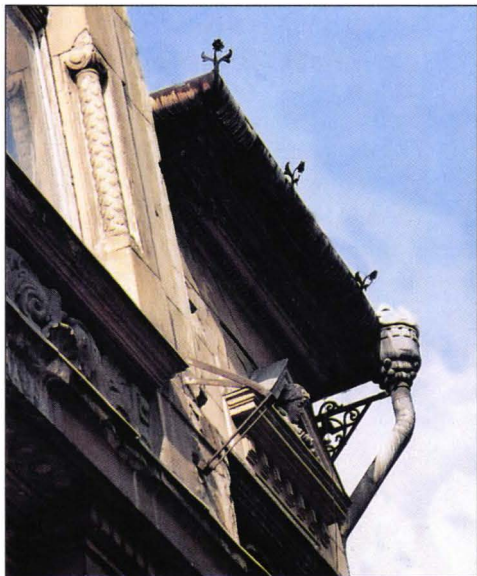

Poarta imobilului de aici este o realizare artistică din panouri de tablă casetate cu chenare decorate prin presare în matrițe. Frontoanele sunt de grilaje în volute (sunt două porți identice la care diferă doar frontoanele) foarte asemănătoare cu cele amintite de noi la numărul 7 în Piața Sfatului. Mânerele cilindrice ale clanțelor ne permit și ele datarea în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea.

Poarta de lemn, cu blaturi casetate, păstrează clanța cu șild și șildul cheii montate pe aplică dreptunghiulară. Clanța fusiformă, masivă, iese din centrul rozetei-șild, realizată prin forjare în matriță. Șildul cheii, mai păstrează și masca decorată cu rozetă în relief, o mică compoziție Empire.

La fațada acestui imobil datat 1903, plastica este completată de câteva elemente de grilaj forjat. Scocurile cornișei sunt susținute de console cu grilaj din vrejuri în volute. Blaturile porții de lemn, neoclasică, cu ove datate în triunghiurile frontale, au panouri-grilaj. La elaborarea lor s-au utilizat vechile tehnici de forjare, împletire, matrițare și prindere în bandă. În medalioanele centrale, conturul circular este urmărit de doi delfini ce amintesc de Renașterea italiană.

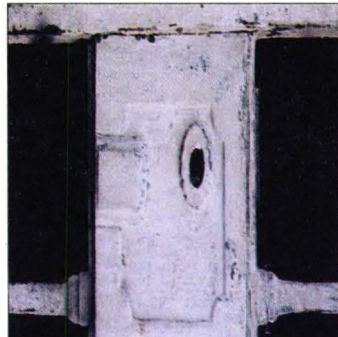

Casă în stil neorenaștere cu o plastică deosebit de elaborată, păstrează pe acoperișul frontonului două piese de feronerie încadrate perfect în ornamentica edificiului. Grilajul este compus din balustri cu terminații lanceolate în alternanță cu cei cu terminații fleuroni, legați între ei printr-o friză mediană de cercuri tangente și cu balustri mai mari în cele patru colțuri. Din centrul bazei de sprijin a grilajului se înalță o coloană profilată, cu caliciu floral deschis din care țâșnește tija suport pentru steagul de vânt, montat numai în spiritul tradiției și în scop decorativ. Flamura sa de formă dreptunghiulară, are în câmp un vrej în volută, iar pe colțul terminal o pasăre ce-și ia zborul. Capătul dinspre tijă al laturii superioare a flamurei se termină în săgeată, iar cel inferior într-o foarte elegantă palmetă evantai traforată, între ele elementul de legătură și susținere fiind o consolă cu brațe ondulate.

Și frontonul porții gangului de intrare are în compoziție două frize din grilaje ce urmăresc curbura zidăriei.

310

Strada Mureșenilor nr. 20

Ornamentația Art Nouveau a imobilului este întregită de poarta din grilaj, în același stil artistic, cu frontonul datat 1903 și numele proprietarului CLOMPE [FRIEDERICH]. Se păstrează și broasca originală în casetă pătrată cu șildul clanței (care lipsește) și al cheii din tablă presată, cu marginile ondulate.

311 *Strada Michael Weiss nr. 2*

Imobilul de la această adresă are o latură pe strada Michael Weiss, cealaltă pe Mureșenilor. Este o construcție impozantă, atât prin proporții, cât și în planul realizării arhitectonice din primul deceniu al secolului al XX-lea. Etajul, nemodificat, îmbină elemente neoclasiciste cu ornamentică Jugendstil. Colțul clădirii este marcat de foișorul cu formă cilindrică cu cupolă hexagonală, cu turn terminat în glob ce susține petalele lungi ale unei flori din care iese coloana-suport a steagului de vânt. Această terminație este una pur decorativă ce respectă tradiția și completează stilul construcției. Steagul și suportul său sunt piese de feronerie tipice secolului al XIX-lea. Flamura traforată cu laturile drepte terminate în butoni, și cu ornament de vrejuri ondulate ale săgeții care indică direcția vântului, nu este datată.

312 *Strada Mureșenilor nr. 2*

O superbă construcție neoclasicistă, pe două nivele suprapuse parterului, are latura de pe Mureșenilor un portal de coloane pe care se sprijină consolele balconului de la primul nivel, cu frontonul amintind de Renașterea nord-europeană. Acoperișul poligonal din spatele său este terminat cu grilaj foarte asemănător cu cel de la numărul 10 de pe aceeași stradă. Din mijlocul său este elevată coloana-suport, identică cu cea descrisă mai sus. Numai steagul de vânt cu laturile prelungite pe consolă, în volute, păstrează întocmai tipicul acestor piese de feronerie, având traforat în câmp anul 1901, al terminării lucrărilor de modernizare a construcției. Pe acoperișul în acoladă al turnului de colț un al doilea steag, identic, completează șirul ornamentelor acestui edificiu.

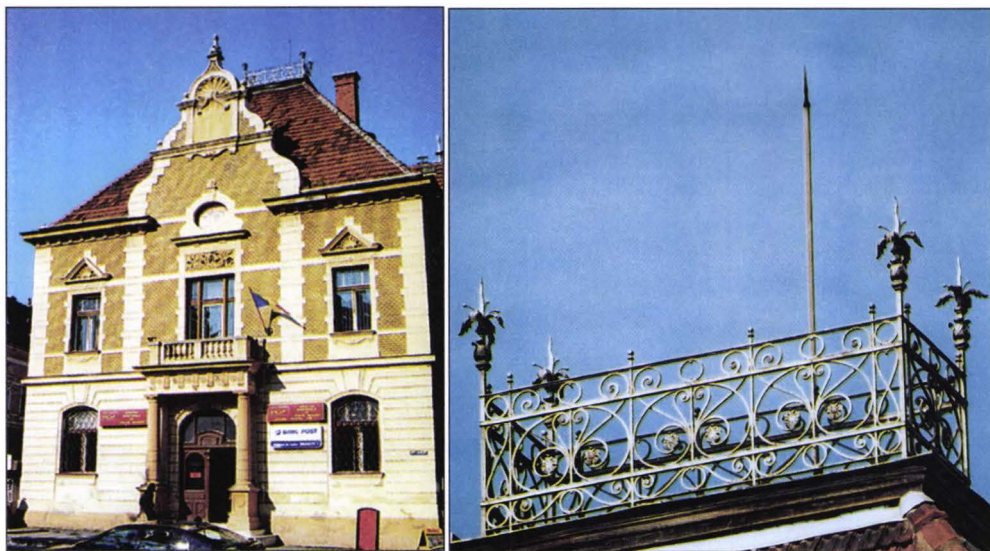
313 *B-dul 15 Noiembrie nr. 21*

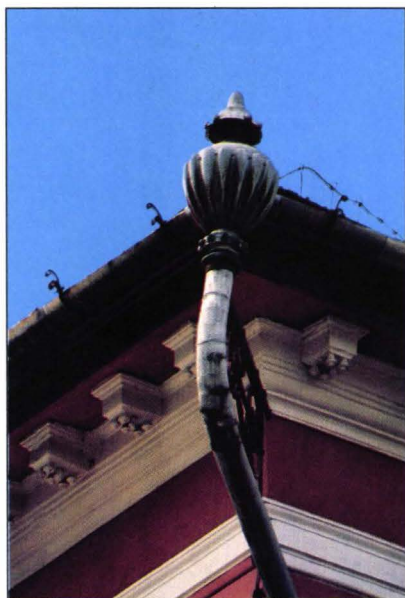
Remodelarea construcției existente de la mijlocul secolului al XIX-lea (1858) este terminată în anul 1902, dată marcată în stucatura frontoanelor laterale. În spatele acestor frontoane, care ca și cel median principal ne trimit cu gândul la nordul Europei, se înalță două turnuri în plan pătrat, cu cupole pe arcade. Terminațiile acestora sunt două coloane-suporturi de fier forjat, care susțin steagurile de vânt din tablă zincată și traforată, sub forma unui amoraș suflând în trâmbiță.

314

Strada Nicolae Iorga nr. 1

Clădirea poștei ridicată în anul 1906 are ca decor al acoperișului un grilaj de sorginte neorenescentistă, cu patru balustri de colț ale căror capiteluri sub formă de caliciu floral sunt realizări remarcabile de feronerie proprii începutului secolului al XX-lea.

Construcția Liceului „Principesa Elena”, astăzi Colegiul Național „Unirea” se finalizează în anul 1897. La fațada neoclasică se remarcă consolele ce susțin scocurile pe colțuri realizate din grilaje de fier forjat cu vrejuri ondulate în volute cu terminații florale. În număr de nouă, aceste grilaje sunt dispuse la colțurile de pe trei laturi ale clădirii.

Construcția de aici, situată pe colțul străzii Castelului cu strada Suișul Castelului, are aceeași compoziție și elevație ca și cele menționate anterior la numerele 311, 312, 313. Numai grilajul decorativ al turnului de colț este dintr-un singur panou dispus între balustrii de susținere terminați în fleuroni. Lucarna aparentă are încă suportul de tablă care amintește de steag de vânt. Și acest edificiu este refăcut la cumpăna dintre secolul al XIX-lea și secolul al XX-lea, în stilul neoclasic al epocii.

Și aici imobilul, o realizare arhitecturală de la începutul secolului al XX-lea (1903), în locul unei vechi case în stilul neorenașterii, are dispus de-a lungul acoperișului un grilaj ornamental, inspirat de aticul renașterist. Realizat din bare în secțiune pătrată, forjate, ondulate și cu aplicații lucrate pe nicovale speciale, elementele componente sunt legate între ele fie prin forjare, fie prin benzi, creând o elaborată piesă de inspirație vegetală.

Construcția în stil neoclasic are ca ornament al fațadei situat deasupra intrării principale, un balcon din fier forjat, opera artistică a unui atelier brașovean. La realizarea balconului s-a aplicat toate tehnicile tradiționale de prelucrare pentru a obține jocul vrejurilor în volute, cu frunze arcuite și terminații libere, dispuse de o parte și de alta a blazonului realizat în tablă ambutasată, poansonată marginal și gravată.

BRAȘOVUL VECHI

Biserica ortodoxă cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”, situată pe strada care îi poartă numele (Bisericii române) a fost construită, după cum se poate citi pe pisania cu caractere chirilice, în anul 1783. Transcrierea pisaniei: „Cu ajutorul lui Dumnezeu s-au zidit această sfântă biserică cu cheltuiala dumnealui Nicolae Ștefan de la Ioamina în zilele preainălțatului împărat Iosif al doilea spre veșnica pomenire cumpărând și locul tot dumnealui: 1783 Mai 11”.

La ușa intrării principale în pridvorul bisericii se păstrează încuietoarea cu clanță și mânerul de acționare a ușii, opere ale meșterilor brașoveni din secolul al XVIII-lea, ca și balamalele cu aplice ornamentale.

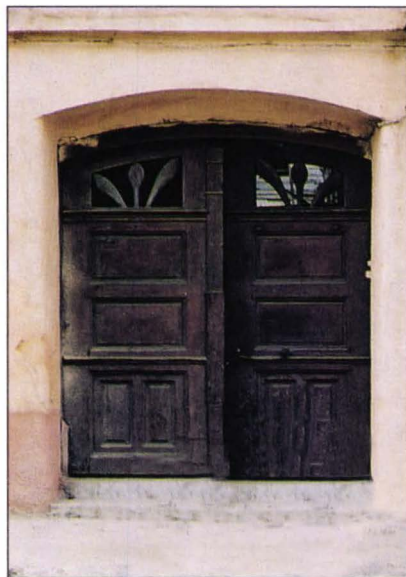
În anul 1801 s-a construit poarta de la stradă. Anul este inscripționat pe interiorul boiandrugului porții. În golul de zidărie s-a montat poarta din trei panouri cu registrele inferioare din tablă presată, decorate cu medalioane centrale vegetale. Pe acestea se sprijină grilajul din bare de fier forjat cu terminații în torsade alternând cu bare terminate în cruci treflate și prinse de două frize orizontale cu decor circular.

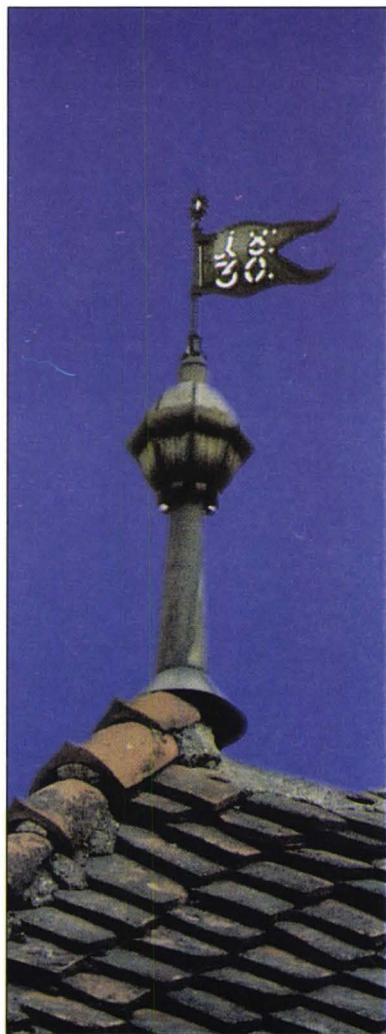
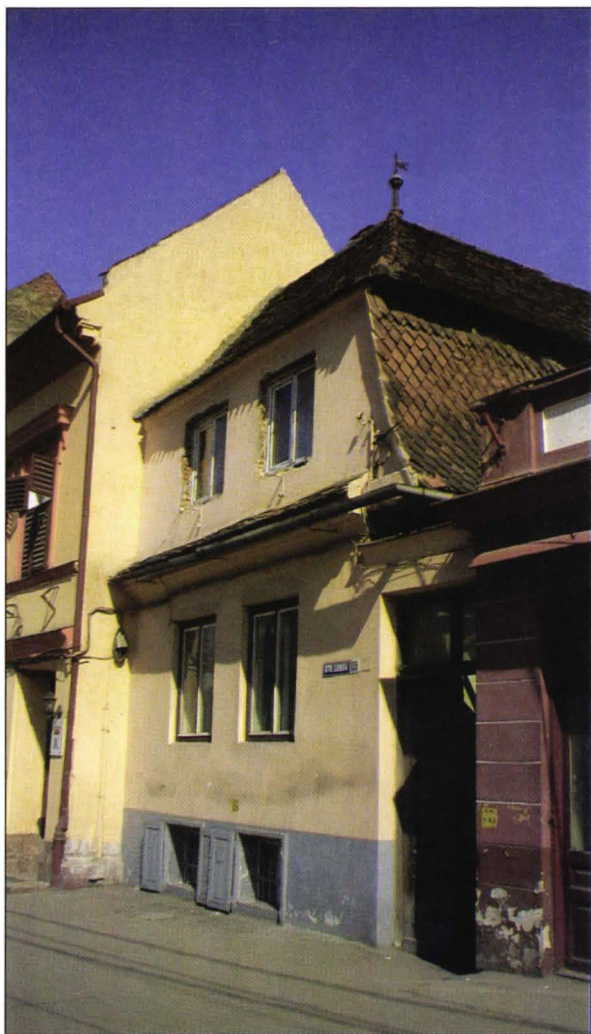
Panoul central al porții are dispusă median o cruce mare treflată care umple golul până în centrul arcului zidăriei, iar pentru susținere frizele laterale ale acestuia se continuă oblic, fixându-l în zidărie. Două spirale descendente ornamează barele oblice de susținere.

Până în urmă cu câțiva ani, în curtea bisericii a existat o foarte frumoasă chiuvetă din fontă. Realizată prin turnare, cu marginea decorată cu ove, iar aplica de perete cu decor marginal vegetal în volute a fost opera unui atelier din primul deceniu al secolului al XX-lea.

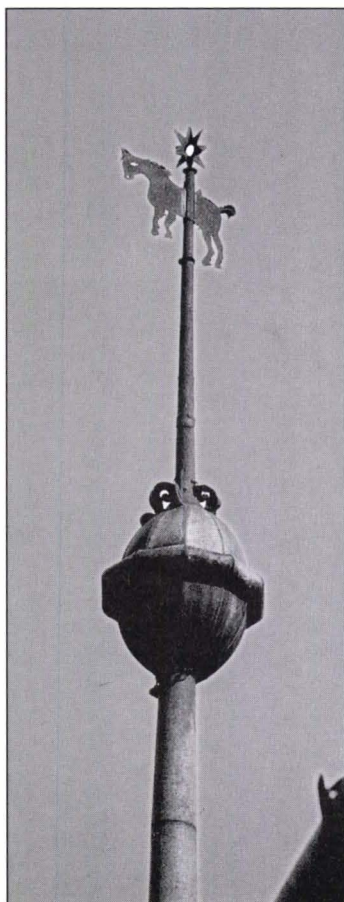

Casa de la această adresă se înscrie în rândul celor mai vechi case păstrate în oraș. Steagul de vânt de pe coama acoperișului, montat pe suport profilat, are forma unei flămuri, în câmpul căreia, cu dornul, s-au decupat inițialele M.G. și anul 1792. Este de aceeași perioadă și factură cu casa de pe Strada de Mijloc numărul 30, dar care nu mai păstrează nici o piesă autentică de feronerie.

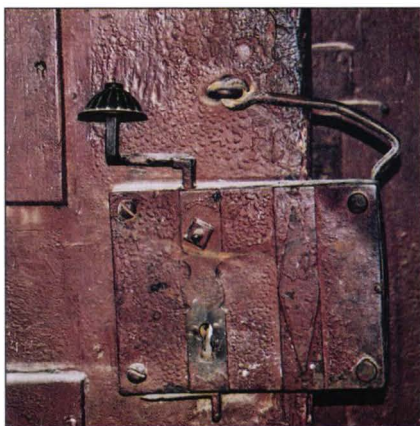

Construcția este tipică pentru perioada de început a secolului al XIX-lea și are montat pe pinionul acoperișului un steag de vânt complet. Suportul acestuia este profilat median, cu terminația sub formă de stea. Flamura are decupat în câmp anul 1830, iar marginal brâu perlat realizat prin presare

Casa este de aceeași perioadă cu cea de la nr. 28, a suferit și ea modificări ulterioare, când și lucarnele podului au fost transformate în ferestre. Pinionul acoperișului are un steag de vânt a cărui flamură este un unicat. Suportul lui este profilat median, cu terminație sub formă de steluță. Probabil flamura inițială s-a deteriorat și în locul ei s-a montat prin străpungere un căluț din tablă.

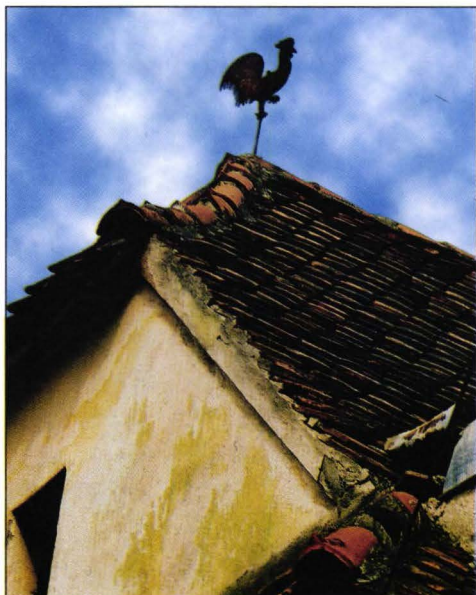
Imobilul de aici, construit la mijlocul secolului al XIX-lea, are planul identic cu cel al multor case din „orașul interior”. Intrarea în curtea îngustă se face prin gangul boltit, peste care s-a ridicat una din încăperile de la etaj. Poarta din panouri de lemn casetate este monată în golul arcuit de zidărie, iar frontonul ei este frumos traforat. Închizătoarea masivă a porții este montată în casetă dreptunghiulară cu frize decorate geometric. Clanța, buton cu caneluri, are brațul din bară de fier în unghiuri drepte. În exterior se păstrează un frumos șild al cheii, terminat în fleuroni stilizați și mânerul cilindric. Butonul de acționare al porții este la fel cu cel al clanței, cu caneluri. Imobilul mai păstrează balconul din grilaj de fier forjat susținut pe console, aproape identic cu cel descris la casa din Piața Sfatului numărul 27. Numai că aici în panoul frontal sunt montate inițialele proprietarului, A.L. (Andreas Liess) și anul 1859. Timp de aproape un secol la parterul acestei case a funcționat un restaurant destinat mai ales negustorilor și țăranilor din satele învecinate care veneau cu mărfuri la târgurile și în piețele orașului.

322

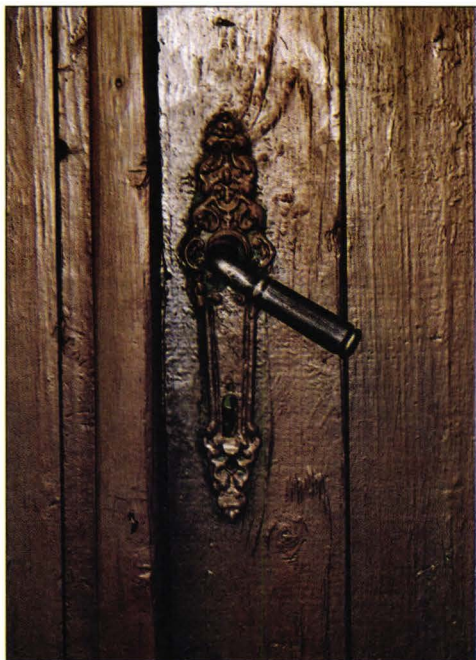
Strada Lungă nr. 89

Casa de zidărie, pe două nivele, păstrează poarta originală din panouri de lemn în casete, cu frontonul curbat. Poarta este înscrisă în portalul de zidărie ce mai are în colțurile de sus, în stucatură, înscris anul 1854. Nu mai păstrează nici o piesă de feronerie.

Imobilul de aici este și el unul de la începutul secolului al XIX-lea și mai conservă pe coama acoperișului în patru ape, un frumos ornament - cocoș - din tablă, identic cu cei păstrați în Schei. Catalog 254

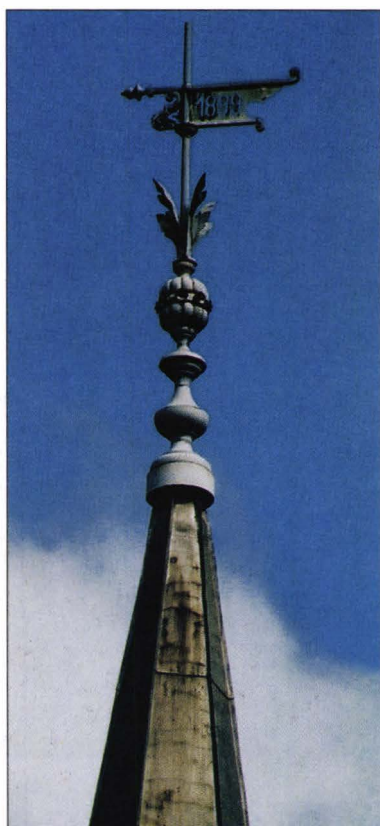
Poarta imobilului din panouri de lemn în gol de zidărie curbat păstrează șildul cheii din tablă ambutisată și ciocănită, terminat în fleuroni prin care este montată și clanța cilindrică a închizătorii de la jumătatea secolului al XIX-lea.

325 *Strada Lungă nr. 238 și 247*

Casa de la numărul 238 se înscrie în șirul caselor vechi, de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, cu frumoase lucarne, dar din păcate nu mai păstrează elemente decorative de feronerie. La fel și cea de la numărul 247. Dar le cuprindem aici pentru că ele au numeroase analogii atât în „orașul interior”, cât și în „suburbia de sus”, în Schei.

326 *Strada De Mijloc nr. 6*

Imobilul a fost ridicat în locul unei case de secol al XVIII-lea, pe plan în formă de „L”, cu parter și două nivele, în stil neoclasic. Foișorul cilindric are terminația sub formă de turn ce poartă un elegant steag de vânt datat 1899. Poarta imobilului este o adevărată realizare artistică în fier forjat, cu friz median cu butoni și închizătoare specifică secolului al XIX-lea.

În registrul inferior al panourilor porții, din tablă, se află în medaliaoane circulare inscripționat numele firmei care a realizat-o, și anume, „S. HORVATH & C CONRADT / KRONSTADT/ BRASSO.

327

Strada De Mijloc nr. 75

Imobilul conservă poarta de grilaj ancorat în stâlpi de zidărie. Poarta este compusă din trei segmente, unul îndeplinind funcția de porțiță, cu panouri din tablă la bază, surmontate de grilaj în volute. Pe panoul central sunt montate inițialele proprietarului I.T. și anul 1910.

La întretăierea străzii Lungi cu strada Bisericii Române pe locul unei case de secol al XVIII-lea s-a ridicat o construcție monumentală, în stil neoclasic cu foisorul sprijinit pe acvila cu aripile desfăcute. Turnul foisorului este decorat cu un suport de fier forjat ornamental cu spirale descendente care poartă steagul de vânt datat 1911.

Imobilul de zidărie pe două nivele este o autentică construcție cu plastică Art Nouveau. Grilajul porții și cel al balconului pe console sunt și ele în același stil și completează armonios plastica fațadei.

BLUMĂNA

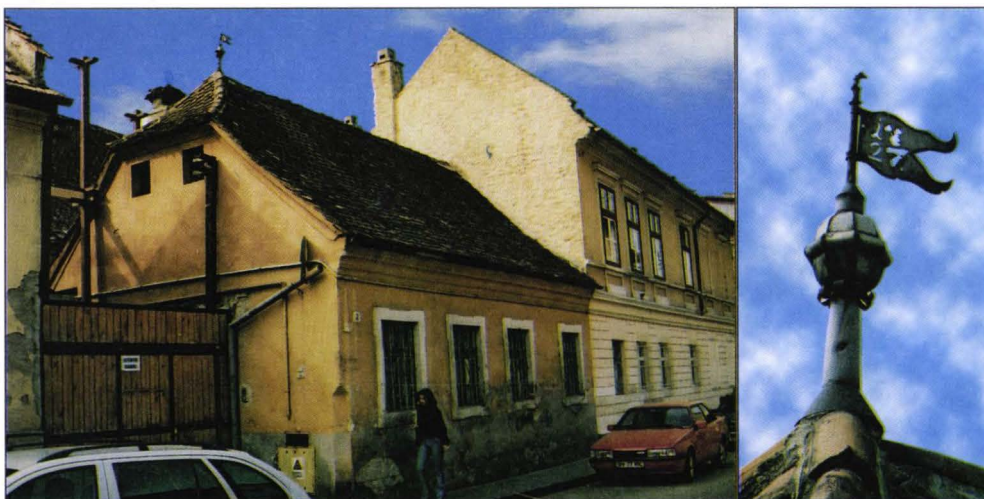

Biserica evanghelică din Blumăna a fost ridicată în anul 1777 pe locul unei vechi capele și păstrează o serie de elemente decorative de factură barocă. Steagul de vânt montat pe pinionul acoperișului pridvorului este o piesă elaborată. Pe suportul profilat median, din tablă, este ancorată flamura cu volute marginale ce are traforat în câmp anul 1786. Este anul unei restaurări a construcției. Mai veche pare a fi crucea de pe turla bisericii montată pe un suport globular, probabil în momentul terminării edificiului.

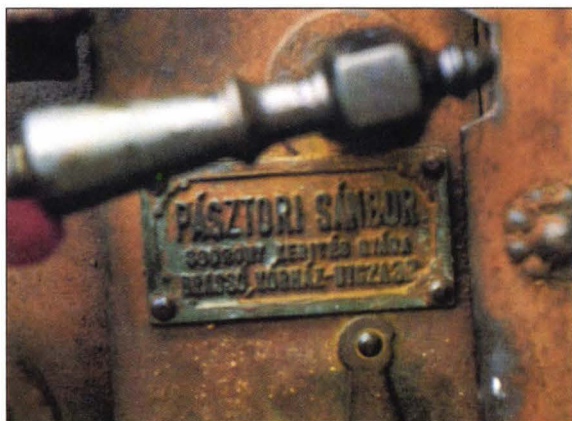
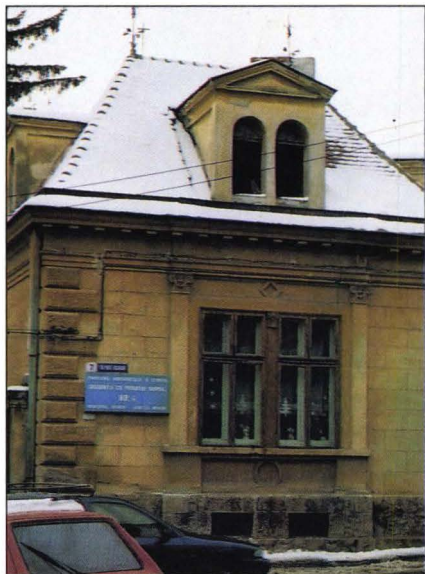
Casă tradițională cu frontonul mic la stradă și podul despărțit de parter prin cornișă acoperită cu țiglă. Lucarnele prevăzute cu jaluzele, iar pinionul acoperișului mai păstrează suportul profilat globular al steagului de vânt. Flamura steagului desprinsă, a fost montată pe frontonul casei în spațiul dintre lucarne. marginea ondulată a flamurei este ornamentată cu perle poansonate, iar în câmp traforat anul 1787 și inițialele proprietarului „CC“

332 Strada Vlad Țepeș nr. 2

Clădirea de aici, tradițională, compusă numai din parter, cu acoperiș în patru ape și cu lucarne simple dreptunghiulare dispuse pe frontonul lateral, păstrează un frumos steag de vânt, operă a feronarilor orașului. Suportul său, din tablă, profilat median, nu mai păstrează decât o rază din steluța terminală. Flamura, frumos ornamentată marginal, cu onduleuri largi și zimțată (despicată scurt), sub forma unui cap de crocodil are traforat în câmp, pe două registre anul 1827. Credem că acesta este anul ridicării construcției, după planul și plastica ei.

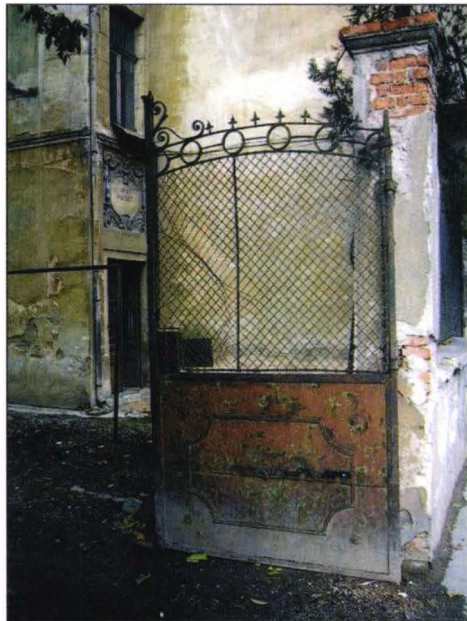
La clădirea alăturată, de la numărul 4 este remarcabil frontonul străjuit de rama cornișei frumos traforată în lemn, sigur mai târzie decât casa de la numărul 2. Stilul acesteia o datează în ultimul deceniu al secolului al XIX-lea, în rândul numeroaselor case cu ornament din dantelărie de lemn la cornișă din Schei, din „Cetate” sau din Brașovul vechi.

Construcția a fost ridicată în ultimul pătrar al secolului al XIX-lea. Acoperișul păstrează două ornamente metalice cu decor vegetal și steagul de vânt pe a cărui flamură este traforat anul 1881. Poarta casei este realizată din panou de tablă în două registre. Registrul inferior are decor geometric centrat de rozete florale. Cel superior are aplicat peste panoul de tablă, un grilaj forjat cu elemente Art Nouveau. Întreg ansamblul este surmontat de un fronton în volute cu terminație supraînălțată fleuron, de asemenea forjat. Poarta este montată în stâlpi de zidărie. Clanța este asemănătoare cu exemplarele de pe planșele cu desen tehnic din colecția muzeului. Sub clanța este montată cu nituri plăcuța care are inscripționat în relief numele și adresa atelierului care a produs ansamblul.

Imobilul de pe strada Grădinarilor nr. 17 este ridicat în plină epocă Art Nouveau. Grilajele porții, ale porții spre grădină, ca și cel al scării de acces în clădire sunt remarcabile opere de fenerie Art Nouveau. Se remarcă la această construcție și pardoseala încăperilor și a holurilor din dale cu decor în același stil.

Poarta mare și cea mică de la intrarea în curtea de la numărul 19 sunt realizări de feronerie din primele decenii ale secolului XX, care îmbină tehnicile mai vechi de prelucrare a fierului cu elemente decorative Art Nouveau.

De aceeași factură stilistică este și grilajul balustradei de la scările imobilului care adăpostește Biserica Sfântul Gheorghe. Se remarcă și aici pardoseala holurilor, care completează plastica interioară.

Clădirea Liceului de Artă, construcție în stil neoclasic își trădează vechimea (sfârșitul secolului al XIX-lea) prin pavajul curții interioare pe care îl conservă foarte bine. Realizat din piatră de râu, mărunță, alternează culorile alb și negru într-o ingenioasă dispunere geometrică. Asemenea pavaje se mai păstrează în „orașul interior” și au făcut obiectul unui studiu deja publicat¹⁸⁰.

NOTE

1. Stefan Pascu, *Meșteșugurile din Transilvania până în secolul al XVI-lea*, Ed. Academiei R.P.R., București, 1954, p. 164.
2. Stefan Suciu, Gernot Nussbächer, Monica Cincu, *Relațiile Țării Românești și Moldovei cu Brașovul 1369-1803*, inventar arhivistic 12, București, 1986, p. 25, doc. Nr. 38.
3. Idem, p. 24, doc. nr. 35.
4. Idem, p. 38, doc. nr. 174.
5. Minerva Nistor, *Producția și negoțul cu feronerie, arme de foc, clopote și mojară ale Brașovului în secolele XV-XVIII*, în *Cumidava XII-2*, Brașov, 1983, p. 77.
6. Idem, p. 78.
7. Stefan Suciu, Gernot Nussbächer, Monica Cincu, *op. cit.*, p. 40, doc., nr. 83.
8. Idem, p. 48, doc. 115.
9. Idem, p. 51, doc. 118.
10. Idem, p. 51, doc. 119.
11. *Documente privind istoria orașului Brașov; Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt*, Ed. Aldus, Brașov, 1999; Dorina Negulici, *Meșteșuguri în Brașovul medieval*, Brașov, 1995.
12. *Documente privind istoria orașului Brașov...op. cit.*, p. 77, doc., nr.30.
13. Idem, p. 237, doc. nr. 125.
14. Idem, p. 341, doc. nr. 176.
15. Idem, p. 358, doc. nr. 184.
16. Elisabeta Marin, *Colecția de Acte ale magistratului privind breslele - Fond Primăria Brașov*, în *Cumidava XII/2*, Brașov, 1979-1980, p. 177-182.
17. Idem, p. 83, doc. nr. 34.
18. Idem, p. 195, doc. nr. 97.
19. *Documente privind istoria orașului Brașov...op. cit.*, p. 109, doc., nr. 82.
20. Idem, p. 315, doc. nr. 159
21. Idem, p. 190, doc. nr. 91.
22. Idem, p. 200, doc. nr. 101.

23. Idem, p. 263, doc. nr. 135.
24. Idem, p. 170, doc. nr. 83.
25. Idem, p. 269, doc. nr. 137.
26. Stefan Suciuc, Gernot Nussbächer, Monica Cincu, *op. cit.*, p. 84, doc. nr. 231.
27. Idem, p. 91, doc. nr. 255.
28. Idem, p. 93, doc. nr. 262.
29. Idem, p. 96, doc. nr. 271.
30. Idem, p. 102, doc. nr. 292.
31. Radu Manolescu, *Comerțul Țării Românești și Moldovei cu Brașovul (sec. XIV-XVI)*, Ed. Stiințifică, București, 1965, p. 146.
32. *Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt*, vol. III, Brașov, 1896, p. 392.
33. Idem, vol., II, Brașov, 1889, p. 270.
34. Eudoxiu de Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria românilor*, vol. XI, p. 794, 800, 804.
35. Stefan Pascu, *op. cit.*, p. 166.
36. Ioan Bogdan, *Documente și regeste privitoare la relațiile Țării Românești cu Brașovul și Ungaria în secolele XV și XVI*, București, 1902, p. 34.
37. Radu Manolescu, *op. cit.*, p. 150-160.
38. Idem.
39. Idem.
40. Idem.
41. Idem.
42. Mustafa Ali Mehmed, recenzia volumului de *Documente privitoare la istoria meșteșugurilor și comerțului la Brusa*, în *Revue des études sud-est européenne*, nr. 1-2, 1963, p. 259-260.
43. Radu Manolescu, *op. cit.*, p. 160-161.
44. Colecția Muzeului Județean de Istorie Brașov; Minerva Nistor, *Lăzile de breaslă din Muzeul Județean Brașov*, în *Cumidava IV*, Brașov, 1970, p. 21.
45. Minerva Nistor, *op. cit.*, fig. 25.
46. Colecția Muzeului Județean de Istorie Brașov; Minerva Nistor, *op. cit.*, fig. 28.
47. Minerva Nistor, *op. cit.*, p. 66 și planșa V; Dorina Negulici, *op. cit.*, p. 25; Gheorghe Mitran, *Cositorul transilvănean – Gotic, Renaștere, Baroc*, Brașov, 2002.
48. Dorina Negulici, *op. cit.*, p. 17.

49. Minerva Nistor, *op. cit.*, p. 99; Dorina Negulici, *op. cit.*, p. 12.
50. Colecția Muzeului Județean de Istorie Brașov; Minerva Nistor, *op. cit.*, p. 99.
51. Hermann Phleps, *Schmiedekunst, Verlag für Kunstwissenschaft*, Berlin und Leipzig, 1935, pl. 9.
52. Idem.
53. Idem, p. 8-30.
54. Corina Nicolescu, *Argintăria laică și religioasă în Țările Române (secolele XIV-XIX)*, București, 1968; Minerva Nistor, *Argintarii May reprezentanți ai artei brâncovenești și postbrâncovenești, în Cimidava, XIII-2, Brașov, 1983*; Gheorghe Mitran, \ *Arta argintarilor transilvăneni, Brașov, 2003*.
55. Temesváry Ferenc, *Dezvoltarea tipurilor de chei și a mecanismelor de închidere în secolele XII-XV*, în *Folia Archaeologica XII*, Budapesta, 1960, p. 175.
56. Temesváry Ferenc, *Dezvoltarea tipurilor de chei și a mecanismelor de zaruri, secolul XV*, în *Folia Archaeologica XIII*, Budapesta, 1961, p. 151-177.
57. Florea Costea, *Obiecte metalice din cetatea de pe Măgura Codlei, în Cumidava II, Brașov, 1968*, p. 79-89.
58. Idem, fig. 9-2, 4.
59. Vasile Drăguț, *Dicționar enciclopedic de artă medievală românească*, Ed. Stiințifică și Enciclopedică, București, 1976, p. 278.
60. Virgil Vătășianu, *Istoria artei feudale în Țările Române*, vol. I, Ed. Academiei R.P.R., București, 1959, p. 419-420; G. Oprescu, *Bisericile cetăți ale sașilor din Ardeal*, Ed. Academiei R.P.R., 1956, p. 225.
61. Virgil Vătășianu, *op. cit.*, p. 768.
62. Temesváry Ferenc, *op. cit.*, pl. XXVI și p. 152, fig. 45.
63. Florea Costea, *op. cit.*, p. 83 și fig. 8; Dorina Negulici, *op. cit.*, p. 13.
64. Temesváry Ferenc, *op. cit.*, p. 168.
65. Franz Sales Meyer, *Ornamentica*, vol. I, p. 153.
66. Romulus Vulcănescu, *Mitologia Română*, Ed. Academiei R.S.R., București, 1987, p. 522-527; Ivan Evseev, *Cuvânt, simbol, mit*, Ed. Facla, Timișoara, 1983, p. 138-163.
67. Romulus Vulcănescu, *op. cit.*, p. 524.
68. Filigrane calchite în laboratorul de restaurare carte a Muzeului Județean de Istorie Brașov.
69. www.baph.gruserve.co.uk/watermarks/doronman.html. 05.09.2003.

70. În catalog, nr.127.
71. Das Burzenland, Dritter Band, Kronstadt, I Teil, 1928, p.187-190.
72. *Documente privind istoria oraşului Braşov*, vol. IX, *op. cit.*, p. 348-352, doc. Fond Primăria Braşov, IV A, 1, p. 47-49.
73. Arhiva Primei Şcoli româneşti din Scheii Braşovului, *Catalogul Glodariu*, doc. nr. 27,28,29,68,93,200,282,286,312,319, 406, 408, 409, 417; Dorina Negulici, *Relațiile economice ale Braşovului cu Dobrogea în secoleleXVII-XVIII*, în *Pontica*, Constanța, 1979.
74. Minerva Nistor, *Lăzile de breaslă...op. cit.*, în *Cumidava IV*, Braşov, 1970, p. 103-160; pentru datare Dinu C. Giurescu, Andrei Pănoiu, *Feronerie veche românească*, ed. Meridiane, Bucureşti, 1967, fig. 68-69.
75. Radu Ştefănescu, *Sigilii din colecția Muzeiului Judeţean Braşov*, în *Cumidava XII/1,Braşov*, 1983, p. 457-477.
76. Florea Costea, *op.cit.*, p. 79-89.
77. Idem.
78. Idem.
79. Dorina Negulici, *op. cit.*, p. 18, fig. 54.
80. Stefan pascu, *op. cit.*, fig. 4.
81. Florea Costea, *op. cit.*, p. 79-89.
82. Stefan pascu, *op. cit.*, fig. 10.
83. I. Sebestyén, *Flaschenzug aus demJhare 1581*, în *Mitteilungen des Burzenländer SächsischenMuseums*, Kronstadt, 1944, p. 61; Minerva Nistor, *op. cit.*, p. 97.
84. Minerva Nistor, *op. cit.*, p. 93.
85. Idem, p. 74.
86. Idem; Dorina Negulici, *op. cit.*, p. 18.
87. Idem.
88. Idem.
89. Idem.
90. Idem.
91. Minerva Nistor, *Lăzile de breaslă din Muzeul Judeţean deIstorie Braşov*, în *CumidavaIV*, Braşov, 1970, p.103-160, pentru datare Dinu C. Giurescu, Andrei Pănoiu, *Feronerie veche românească*, Ed. Meridiane, Bucureşti, 1967, fig. 68-69.
92. Minerva Nistor, *op. cit.*, p. 103-160.

93. Idem.
94. Pentru datare, Dinu C. Giurescu, Andrei Pănoiu, *op. cit.*, fig. 5, ușa ferecată a mânăstirii Horezu.
95. Idem.
96. Minerva Nistor, *op. cit.*, p. 195.
97. Idem.
98. Idem.
99. Idem.
100. Pentru datare, Dinu C. Giurescu, Andrei Pănoiu, *op. cit.*, fig. 21.
101. Minerva Nistor, *Producția și negoțul cu feronerie, arme de foc, clopote și mojară ale Brașovului...op. cit.*, p.70.
102. Idem.
103. Pentru datare, Dinu C. Giurescu, Andrei Pănoiu, *op. cit.*, fig. 18.
104. Idem, fig. 22.
105. Idem, fig. 9; Hermann Phelps, *op. cit.*, p. 10, pl. 1, fig. 1, 4, 5.
106. Franz Sales Meyer, *op. cit.*, p. 102-104.
107. Das Burzenland, Dritter Band, Kronstadt, 1 Teil, Kronstadt, 1928, pl. 101, fig 258; dr. Kos Karoly, *A vás Izei*, Ed. Kriterion, București, 1988, pl. 76.
108. Idem, pl. 87.
109. Idem.
110. Idem.
111. Dr. Kos Karoly, *A vás izei*, Ed. Kriterion, București, 1988, p. 75.
112. *Mitteilungen des Burzenländer Sächsischen Museums*, Heft 1-4, Kronstadt, 1944, p. 58.
113. Minerva Nistor, *op. cit.*, fig. 36.
114. Pentru datare, Dinu C. Giurescu, Andrei Pănoiu, *op. cit.*, fig. VII, fig. 59 și Deutsches Schloss und Beschläge Museum Velbert (RHEINL), p.5, fig.2.
115. Pentru datare, Dinu C. Giurescu, Andrei Pănoiu, *op. cit.*, p. 28, fig. VI și Rainer Kohsnitz, *Meisterwerke Nürnberger Schlosserkunst im Germanischen Nationalmuseum, Nürnberg*, 1985.
116. Idem, fig. 59.
117. Idem, p. 32, fig. VII.
118. Idem, p. 38 fig. IX.

119. Idem, fig. 29.
120. Idem, fig. 30-31.
121. Idem.
122. Idem.
123. Idem.
124. Franz Sales Mazer, *op. cit.*, vol. II, p. 151-153.
125. Idem, p. 284, pl. 279; Rainer Kahsnitz, *op. cit.*, p. 39.
126. Idem.
127. Idem; *Deutsches. op. cit.*, p. 31, fig. 4; Temesváry Ferenc, *op. cit.*, pl. 53-54-55.
128. Idem.
129. Idem.
130. Idem.
131. Idem.
132. Franz Sales Meyer, *op. cit.*, P. 216, pl. 97.
133. Dinu C. Giurescu, Andrei Pănoiu, *op. cit.*, fig. 56-59; Gustav Treiber, *Die Zunftlausen in Kronstadt, in Mitteilungen des Burzenländer Museums*, Braşov, 1944, p. 35.
134. Idem.
135. Dinu C. Giurescu, Andrei Pănoiu, *op. cit.*, fig. 101.
136. Franz Sales Meyer, *op. cit.*, p. 256, pl. 115; Hermann Phelps, *op. cit.*, p. 27, pl. 70, fig. 213.
137. Franz Sales Meyer, *op. cit.*, p. 256, pl. 115.
138. Dinu C. Giurescu, Andrei Pănoiu, *op. cit.*, fig. 46 și 51.
139. Idem, fig. 96.
140. Idem.
141. Franz Sales Meyer, *op. cit.*, vol. II, p. 153-155; Florea Costea, *op. cit.*, P. 82.
142. Franz Sales Meyer, *op. cit.*, vol. I, p. 61-70; vol. II, p. 153-155; Temesváry ferenc, *op. cit.*, p. 170, pl. 170. pl. 56, fig. 3.
143. Franz Sales Meyer, *op. cit.*, vol. II, p. 61-70; Rainhard Kahsnitz, *op. cit.*, p. 25.
144. Idem.
145. Idem; Minerva Nistor, *Lăzile...op. cit.*, fig. 37; Temesváry Ferenc, *op. cit.*, p. 168.

146. Idem.
147. Idem.
148. Idem.
149. Idem, vol. I, p. 362 și vol. II, p. 151-153.
150. Franz sales Meyer, *op. cit.*, vol. II, p. 151.
151. Dinu C. Giurescu, Andrei Pănoiu, *op. cit.*, fig. 32-33, 35.
152. Idem.
153. Idem, p. 25, fig. V.
154. Franz Sales Meyer, *op. cit.*, vol. I, p. 311, pl. 138, și 215; Hermann Phelps, *op. cit.*, pl. 6.
155. Franz Sales Meyer, *op. cit.*, p. 362, pl. 166, fig. 1; Hermann Phelps, *op. cit.*, pl. 6.
156. Franz Sales Meyer, *op. cit.*, p. 326, pl. 146.
157. Idem, pl. 110.
158. Idem.
159. Minerva Nistor, *Contribuții la cecetarea hanurilor din Țara Bârsei*, în, *Cumidava VII*, Brașov, 1973, p. 82-126.
160. Franz Sales Meyer, *op. cit.*, pl. 38,39, 40 și 78, 79.
161. Idem, pl. 38,39,40 și 78, 79.
162. Minerva Nistor, *Brâncoveanu...op.cit.*, p. 163.
163. Idem, pl. 114.
164. Minerva Nistor, *Brâncoveanu...op. cit.*, pl. 114.
165. Idem, p. 116.
166. Idem, p. 117.
167. *Mitteilungen des Burzenländer Museums*, Brașov, 1940, p. 24,25.
168. *Das Burzenland, Dritter Band, Kronstadt, I Teil*, Brașov, 1928, p. 163-168.
169. Hermann Phelps, *op. cit.*, pl. 9.
170. Gustav Treiber, *Die stunden glocke am rathause in Kronstadt*, în *Mitteilungen des Burzenländer Museums*, Brașov, 1944, p.58, fig. 33 și Dr. Kos Károly, *A vás izei*, *op. cit.*, fig. 44.
171. *Das Burzenland...op. cit.*, p. 163-168.
172. Idem, p. 194-196.
173. Ioan Colan, *Casina Română din Brașov 1835-1935*, Institutul de arte grafice ASTRA, Brașov, 1935, p. 80.

174. *Das Burzenland...op. cit.*, p. 211.
175. *Bericht des Burzenländer Sächsischen Museums über die Jahre 1914-1924*, p. 28 și p. 20-21.
176. *Das Burzenland...op. cit.*, p. 191.
177. Dorina Negulici, *Bastionul Țesătorilor - Cetatea Brașovului și fortificațiile din Țara Bârsei*, Brașov, 2003, p. 16.
178. Idem.
179. Idem, p. 17.
180. Idem.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. Stefan Suciu, Gernot Nussbächer, Monica Cincu, *Relațiile Țării Românești și Moldovei cu Brașovul 1369-1803*, inventar arhivistic 12, București, 1986.
2. Stefan Pascu, *Meșteșugurile din Transilvania până în secolul al XVI-lea*, București, 1954.
3. *Documente privind istoria orașului Brașov*, vol. IX, *Documente de breaslă 1420-1580*, ediție îngrijită de Gernot Nussbächer și Elisabeta Marin, Brașov, 1999.
4. Gernot Nussbächer, *Statutul Breslei arcarilor din Brașov*, în *Cumidava II*, Brașov, 1968.
5. Elisabeta Marin, colecția *Acte ale magistratului privind breslele, fond Primăria Brașov*, în *Cumidava VII/I*, Brașov, 1979-1980.
6. Radu Manolescu, *Comerțul Țării Românești și Moldovei cu Brașovul (sec.XIV-XVI)*, Ed. Stiințifică, București, 1965.
7. *Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt*, vol. III, 1896.
8. Eudoxiu de Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria românilor*, vol. XI, București, 1900.
9. Ioan Bogdan, *Documente și regeste privitoare la relațiile Țării Românești cu Brașovul și Ungaria*, București 1902.
10. *Revue des études sud-est européennes*, nr. 1-2, București, 1963.
11. Minerva Nistor, *Producția și negoțul cu fernerie, arme de foc, clopote și mojarie ale Brașovului în secolele XV-XVIII; Argintarii May reprezentanți ai artei brâncovenesti și postbrâncovenesti; Lăzile de breaslă din Muzeul județean Brașov; Contribuții la cercetarea hanurilor din Țara Bârsei*, în revista *Cumidava*.
12. Hermann Phleps, *Schmiedekunst*, Verlag für Kunstwissenschaft, Berlin und Leipzig, 1935.
13. Corina Nicolescu, *Argintăria laică și religioasă în Țările Române (sec. XIV-XIX)*, București, 1968.
14. Temesvári Ferenc, *Dezvoltarea tipurilor de chei și a mecanismelor de închidere în secolele XII-XV; Dezvoltarea tipurilor de chei și a mecanismelor de zaruri în secolul al XV-lea*, în *Folia Archaeologica XII și XIII*, Budapesta, 1960, 1961.
15. Florea Costea, *Obiecte metalice din cetatea de pe Măgura Codlei*, în *Cumidava II*, Brașov, 1968.
16. Vasile Drăguț, *Dicționar de artă medievală românească*. Ed. Stiințifică și Enciclopedică, București, 1976.
17. Virgil Vătășianu, *Istoria artei feudale în Țările române*, vol. I, Ed. Academiei R.P.R., București, 1959.

18. George Oprescu, *Bisericile cetăți ale sașilor din Ardeal*, Ed. Academiei R.P.R., București, 1956.
19. Dinu C. Giurescu, Andrei Pănoiu, *Feronerie veche românească*, Ed. Meridiane.
20. Tancred Bănățeanu, *Mobilier și feronerie populară*, București, 1971; *Arta populară în satele specializate în sudul raionului Beiuș*, în *Studii și cercetări de istoria artei*, seria Artă plastică, nr. I, București, 1954.
21. Iosef v. Sebestyén, *Flaschen aus dem Jahre 1581*, în *Mitteilungen des Burzenländer Sächsischen Museums*, Kronstadt, 1944.
22. *Deutsches Schloss und Beschläge Museum Verbert (REIHNL)*, Nürnberg, 1965.
23. Kos Károly, *A vas izei*, Ed. Kriterion, București, 1988.
24. Rainer Kahnitz, *Meisterwerke Nürnberger Slosserkunst im Germanischen Nationalmuseum*.
25. *Das Burzenland, Dritter Band Kronstadt, Tei*, Kronstadt, 1928.
26. *Bericht des Burzenländer sächsischen Museums, 1914-1924*.
27. *Mitteilungen des Burzenländer Museums, 1940; 1944*.
28. Franz Sales Mayer, *Ornamentica*, vol. I și II, Ed. Meridiane, București, 1988.
29. Romulus Vulcănescu, *Mitologia română*, Ed. Academiei R.S.R.; București, 1987.
30. Ivan Evseev, *Cuvânt, symbol, mit*, Ed. Facla, Timișoara, 1983.
31. Ioan Colan, *Casina Română din Brașov, 1835-1935*, Institutul de Arte Grafice Astra, Brașov, 1935.
32. Dan Cernovodeanu, *Știința heraldică în România*, Ed. Științifică și enciclopedică, București, 1977.
33. Mircea Eliade, *Sacrul și profanul*, Ed. Humanitas, București, 1992.
34. Gheorghe Balș, *Biserici moldovenești din veacurile al XVII-lea și al XVIII-lea*, București, 1933.
35. Sofia Știrban, *Din istoria hârtiei și a filigranului; Tipografia românească a Bălgradului (sec. XVII)*, Alba Iulia 1999.
36. Dorina Negulici, *Meșteșuguri în Brașovul medieval*, Ed. C2 Design, Brașov, 1995; *Brașovul oraș cetate*, Brașov, 2000; *Bastionul țesătorilor - Cetatea Brașovului și fortificațiile din Țara Bârsei*, Brașov, 2003.

Erată

Pagina 11	La paragraful trei în loc de arcașilor se va citi arcarilor
Pagina 51	Nota de la paragraful 3 se va citi 71
Pagina 145	<i>În loc de În transcriere textul....., se va citi: Datorită degradării produse de intemperii nu am putut descifra decât: „Făcută 1775.....n30“.</i> În loc de anul 1773 se va citi 1775
Pagina 200	La paragrafele 2 și 4 în loc de 1770-1774 se va citi 1770-1778
Pagina 201	La paragrafele 4 și 7 în loc de 1770-1774 se va citi 1770-1778

**Tipar: S.C. "PAPER PRINT INVEST" S.A.
Brăila, Șos. Baldovinești nr.20
Tel./Fax. 0239/610210**

ISBN 973-8281-21-0

<https://biblioteca-digitala.ro>